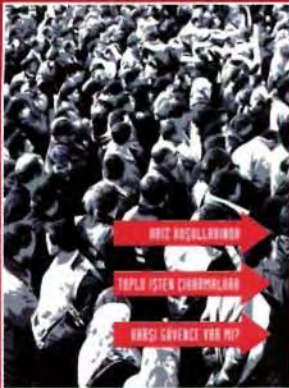
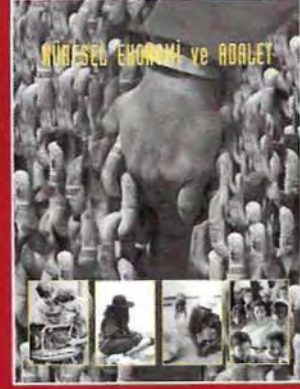
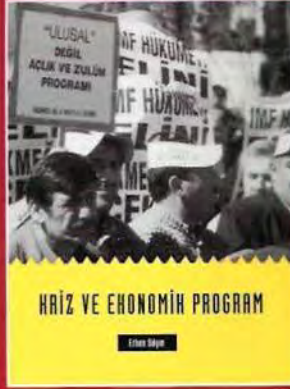

sendikal notlar

IMF İSTEMLERİYLE HAZIRLANAN EKONOMİK PROGRAM, YENİ KRİZLER ÜRETECEK!

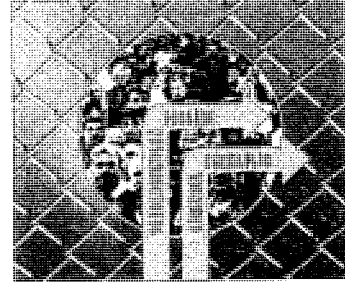

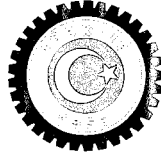
İÇİNDEKİLER

Türkiye	5
Dünya	24
ICFTU: "Halk desteği harekete geçirilmelidir"	35
Hriz ve ekonomik program	38
21 Şubat Hrizi: Ne ilk, ne de son!	49
Emek Platformu'nun Alternatif Programı	55
Yasal olarak ücret nedir?	63
Toplu işten çıkarmalara güvence	72
173 Sayılı ILO Sözleşmesi	79
Bilgi ve haberleşme teknolojilerinin istihdama etkileri	83
Sessizce yasalaştırılan tehlike: Bireysel emeklilik	101
Temsilciye not: Bilgi kaynakları neden önemli?	107
Avrupa işgücü piyasası sorunlarının yönetiminde	111
Küresel ekonomi ve adalet	127
Şubeler ve temsilcilikler	156

HRIZ VE EKONOMİK PROGRAM

**Türkiye
Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası**

adına sahibi:

Genel Başkan

Mustafa Öztaşkın

•

Yazı İşleri Müdürü:

Genel Sekreter

Mustafa Çavdar

•

Genel Yayın Müdürü:

Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri

İsmet Yiğit

•

Yönetim Yeri:

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 25

81180 Altunizade-Üsküdar-İstanbul

Tel: (216) 391 66 67 (10 Hat)

Faks: (216) 391 66 78

•

Petrol-İş Dergisi Ekidir.

•

Yayına Hazırlayan: Haluk Şensu

•

Genel Düzenleme ve Teknik Hazırlık:

Dosya Yayıncılık

•

Baskı: Pastel Ofset

•

Mayıs 2001

SUNUŞ

Türkiye, tarihinin en büyük ekonomik krizi ile sarsılıyor. Şubat ayı ortasında patlayan krizin etkileri, aradan geçen günlere, haftalara ve aylara karşı durdurulamıyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) istemleriyle oluşturulan ve Nisan ayı ortasında açıklanan ekonomik program, bunalımı durdurmak bir yana, bunalımı sürekli gündemde tutuyor ve ekonominin tüm sektörlerini olumsuz biçimde etkilemeye devam ediyor.

IMF istemiyle hazırlanan programın en önemli niteliği, "kıvrılan" özellikler taşımasıdır. Ekonomik programda belirtilen herhangi bir hedefte en küçük bir değişiklik yapılması veya "sapma" gösterilmesi, krizin yeniden ateşlenmesine yetiyor. Öyle ki IMF istemleriyle oluşturulan yasa değişikliklerinde ve hedeflenen kimi önlemlerde küçük bir değişiklik yapılacağına açıklanması üzerine Borsa hızla inişe geçiyor, döviz kuru ise yükselişe...

Ekonomik krizin yarattığı toplumsal etkiler ise günden güne büyüyor. Programın yaşama geçirilmesi sürecinde daha da hızlanacak ve şiddetlenecek olan bu etkiler, bugünden kimi toplum kesimlerinde "şok" etkiler yaratacak düzeyde... Özellikle köylüler, ücretliler, küçük ve orta boy işletmeler, bu süreçten çok önemli ölçüde etkilenmeye başladı. Bugün birçok fabrika veya işletme bir yandan düşük kapasite ile

çalışırken, aynı anda çok sayıda işçiyi işten çıkartıyor ya da belirsiz bir dönem için ücretsiz izin uyguluyor. Şimdiden bir çok fabrikada yıllık ücretli izin ücretlerinin ödenmeyeceği açıklanıyor. Girdilerin aşırı yükselmesinden etkilenen küçük ve orta boy işletmeler ya belirsizlikler içinde bekliyor ya da kepenklerini kapatmak zorunda kalıyor. Kamu çalışanları ile emekliler ise hızlı bir yoksullaşma sürecine itiliyor.

ABD Hükümetinin onayı ve IMF istemleriyle hazırlanan ekonomik program, etkilerini gelecekte çok daha güçlü biçimde gösterecektir. Bu etkiler, çok yönlü biçimde gelişecektir. Programın ekonomik, toplumsal, politik etkilerinin yanında Türkiye, daha güçlü biçimde dışa ve özellikle siyasal ve ekonomik olarak ABD'ye bağlanacaktır.

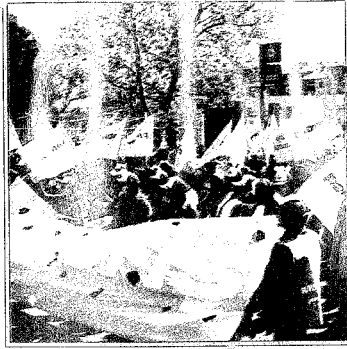
Bu olumsuzlukların bir kader olduğu söylenemez.

Bu süreç, dün uygulanan ekonomik, politik ve toplumsal politikaların bir uzanımıdır. **Bugünü** yaratan, **dünün** politikalarıdır.

Bağımsız, aydınlık bir Türkiye'nin yolu, ülkeyi bugünlere getiren politikaları terketmekle, reddetmekle olanaklıdır.

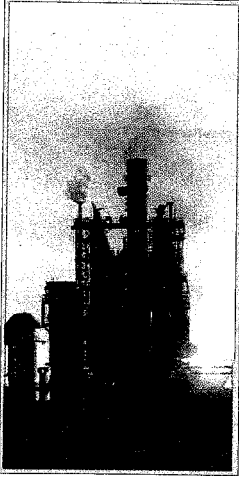
Türkiye sendikal hareketi, bu olumsuz süreçten çıkış konusunda uyarılarını sürdürmeli ve tüm toplum kesimleriyle sürekli ve güçlü dayanışmalar örgütlemelidir.

Merkez Yönetim Kurulu

TÜRKİYE

**TÜRKİYE
EKONOMİK
BÜYÜKLÜKTE
22. SIRADA
KİŞİ BAŞINA
ULUSAL
GELİRDE İSE
90. SIRADA..**

Dünya Bankası tarafından yayınlanan yıllık Dünya Kalkınma Göstergeleri Raporu'nda, Türkiye, 1999 yılı verilerine göre dünyanın 22. büyük ekonomisi olarak gösterildi.

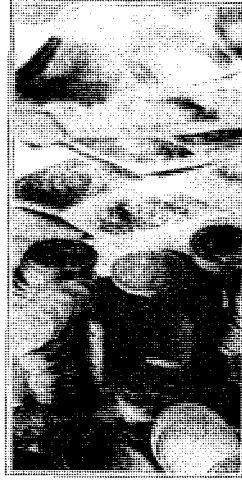
Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın ilkbahar toplantıları çerçevesinde yayınlanan rapora göre, Türkiye'nin 1999 yılındaki gayri safi milli hasılası 186.5 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ancak

Türkiye, kişi başına düşen ulusal gelirde, yine 1999 yılı rakamlarına göre, yıllık 2 bin 900 dolarla, değerlendirmeye katılan 207 ülke ve bölge arasında 90. sırayı alabildi.

Türkiye, bu derecesiyle, orta gelirli ülkeler grubunda yer aldı. Dünyanın en büyük ekonomisi ise, yıllık yaklaşık 9 trilyon dolarlık değerle ABD oldu. Bu ülkeyi, Japonya yıllık yaklaşık 4 trilyon dolarla izledi. Kişi başına düşen ulusal gelirde ise İsviçre yıllık 38 bin doları aşan rakamla dünyada birinci sırayı aldı. Türkiye'nin komşusu Yunanistan, kişi başına düşen ulusal gelirde yıllık 12 bin dolarla 46'ıncı sırada yer aldı.

Raporda, çeşitli sosyal göstergelere de yer verilirken, Türkiye, bebek ölümlerinde olumlu bir tablo çizmedi. Türkiye'de her yıl doğan bin bebekten 58'inin, 1 yaşına ulaşmadan yaşamı-

nı yitirdiği belirtilirken, Türkiye bu kategoride Cezayir, Tunus ve Türkmenistan gibi ülkelerin altında yer aldı.

**KAYIT DIŞI
EKONOMİ
BESLENİYOR**

Türkiye ekonomisini tanımlayan en önemli unsurlardan birinin kayıt dışı ekonomi olduğu gerçeği, farklı toplum kesimlerinin örgütleri ve bilim adamları tarafından sürekli olarak vurgulanıyor.

Son kez İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) "Ekonomik istikrar için şeffaf devlet, kayıtlı ekonomi" başlıklı raporunda da bu gerçek

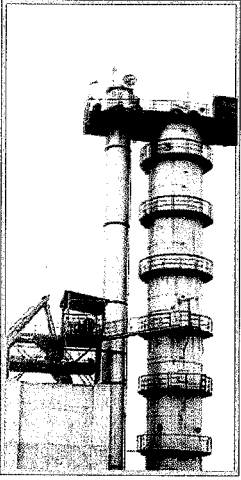
dile getirildi.

İSO Raporunda kayıt dışı ekonominin, ekonomide istikrarsızlığı, gelir dağılımındaki adaletsizliği, bütçe gelirlerindeki yetersizliği yaratan bir etmen olduğuna değinildi ve ekonominin yüzde 45.1'inin kayıt altına alınamadığı vurgulandı. Raporda devletin harcama biçimi ile verginin doğru ve etkin kullanılamayışı, kayıt dışı ekonomiyi besleyen etkenler arasında sayılırken vergi idaresinin yeniden yapılanması gerektiği ve şeffaf yönetime gereksinim duyulduğu dile getirildi.

Rapora göre önceki yıl için tahmin edilen potansiyel vergi büyüklüğü 30 trilyona yakınken bunun yalnızca yüzde 54.9'u tahsil edildi. Vergi yükünün OECD üyesi ülkelerde ortalama yüzde 27.4, Türkiye'de ise yüzde 22.2 olduğu belirtilen raporda, ekonominin kayıt altına alınması halinde bu oranın

yüzde 34.8'e çıkacağı belirtildi.

Raporda vergi tabanı yaygınlaştırılması istenerek, vergi alınmayan gelirler üzerinden vergi alınması, vergi yükünün adil dağıtılması, vergiler etkin kullanılması zorunluluğu üzerinde duruldu.

ŞEKER YASASI IMF İSTEMLERİ YÖNÜNDE DEĞİŞTİ

Hükümetin IMF istemleri doğrultusunda gerçekleştirdiği yasal değişikliklerden biri de "Şeker Yasası".

Şeker Yasası IMF için neden önemli ve şimdi ne olacak?

Hemen belirtmeli-

yiz ki, Şeker Yasası ile neler yapılmak istendiği, gerçekte Türkiye gündemine geç giren bir tartışmadır. Çünkü Şeker Fabrikalarının özelleştirilmesi sorunu, IMF'ye verilen 9 Aralık 1999 tarihli Niyet Mektubunda bulunuyordu.

Şeker Yasası'nın IMF için önemini birkaç boyutu buluyor. Birinci boyut, 27 kamu şeker fabrikasının özelleştirilmesinin önünün açılacak olmasıdır. İkinci boyut, IMF istemlerine bağlı olarak tarım politikalarının kökten değiştirilmesidir. Üçüncü boyut ise çokuluslu gıda şirketlerine Türkiye'de çok önemli bir pazar açılacak olmasıdır.

Türkiye'nin bu konuda nasıl etkileneceğine gelince... Bunun da birçok boyutu var. Öncelikli boyutu tarım kesiminde yaşayan milyonlarca şeker pancarı üreticisinin bu süreçten olumsuz etkilenecek olması ve çoğu cumhuriyetin ilk yıllarının eme-

ği ile kurulmuş şeker fabrikalarının yerli ve yabancı şirketlere satılmak istenmesidir. Ve gizlenen bir gerçek de çokuluslu gıda şirketlerinin Türkiye'de geniş bir egemenlik alanına sahip olmalarının önünü açılmasıdır.

Bu kadar önemli olan ve Nisan ayı içinde çıkartılan yasanın, tarım ve sanayide zincirleme etkiler yaratması hiç de olanaksız değil.

Yasanın çıkartılması ardından her biri bulundukları bölgenin ekonomik gelişmesi ve istihdamı için önemli birer kuruluş olan 27 Şeker Fabrikası artık özelleştirilecek konuma getirilecek. Fabrikaların el değiştirmesiyle çok sayıda işçi işten çıkartılacak. Diğer yandan yüzbinlerce köylü ailesinin ürettiği şeker pancarının fiyatları, serbest piyasa kurallarına göre belirlenecek ve buna bağlı olarak kırdan kente göç artacak. Şeker satışlarında uygulanan tek fiyat

uygulamasının yasayla yürürlükten kalkmasıyla tüketiciler, şeker çok daha pahalıya alabilecek. Pancar üretimin alanlarının daralmasıyla hayvancılığın önemli bir girdisi olan kaba yem gereksiniminde önemli bir açık oluşacak ve girdi fiyatları önemli ölçüde yükselecek.

MOBİL SANTRALE TEPKİ

Hükümet, enerji açığı gerekçesiyle bir yandan özelleştirmelerle enerji karışmasını arttırırken diğer yandan da mobil santral gibi geçici önlemleri gündeme getiriyor.

Son kez Bartın'da,

Bartın Irmağı kıyısında mobil santralin kurulmak istenmesi tepkilere yol açtı.

9 Nisan tarihinde Bartın Çevre Birlik-teliği tarafından santral kurulan alana yakın bölgede yapılan basın açıklamasında; Bartın Irmağı'nın, kentin varoluş kaynağı olduğu, mobil santralde kullanılacak olan soğutma sisteminin ırmağa ve kıyılara zarar vereceği, eko-

sistemin bozulmasına, balık neslinin tükenmesine yol açacağı belirtildi. Açıklamada şu görüşlere yerverildi:

"Ekonominin içine düştüğü bugünkü durumda, döviz karşılığı ithal edilen son derece pahalı bir yakıt olan petrole çalışan bu santralların hiçbir yararı olmayacaktır.

Kurulması düşü-nülen santralin gü-cü 100 megavatır

ve iddia edildiği gibi mobil değil, kalıcı bir termik santraldır.

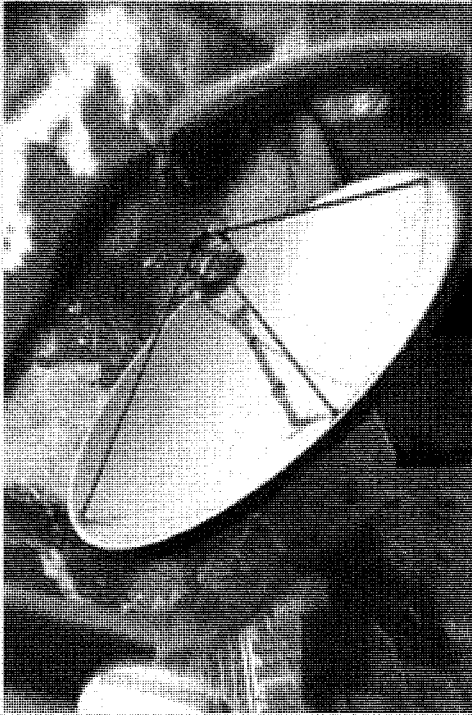
Santralda, 6 numaralı fueloil kullanılacaktır.

Bu yakıt türünün evlerde kalorifer yakıtı olarak kullanılmasının yasaklandığı bilinmesine rağmen böylesi akıl dışı, kirletici ve pahalı bir termik santralin sin-sice planlanması çok üzücüdür."

Bu arada Dünya

Doğayı Koruma Vakfı, santral için seçilen alanın yanlış olduğunu belirterek projenin iptal edilmesi çağrısında bulundu.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) ulusal örgütü WWF-Türkiye'den yapılan yazılı açıklamada, Küre Dağları Milli Parkı'nın yanı başındaki Bartın-Boğaz mevkiinde kurulması planlanan mobil santralin biyolojik

TELEKOM GERÇEĞİ

"Telekom'un satılmasına yönelik çabalar global enformasyon altyapısının oluşmasına yöneliktir ve ABD hegemonyasının daha kolay kurulmasını sağlayacaktır.

"Türk Telekom özelleştirilirse;

-Haberleşme ve iletişim hizmetleri halka daha pahalı ve kalitesiz; sermaye çevrelerine daha ucuz olacaktır.

-Kurumun satışının ülke ekonomisini kurtaracağı yalandır.

-Onbinlerce kurum çalışanı işsiz kalacaktır.

-Telekom'un altyapısı yabancılara peşkeş çekilecektir.

-Haberleşme gizliliği ve güvenilirliği tamamen yok olacaktır.

-Geri kalmış bölgelere hizmet gitmeyecek ve eşitsizlik daha da artacaktır."

(Elektrik Mühendisleri Odası, Haberleşme, İletişim ve Basın Yayın Emekçileri Sendikası (Haber-Sen) ve Makina Mühendisleri Odası (MMO) Yönetim Kurulları ortak açıklamasından-4 Mayıs 2001)

değerler bakımından Türkiye'yi uzun dönemde kayba uğratacağı savunuldu. Açıklamada, Küre Dağları'nın WWF tarafından Avrupa'nın acil korunması gereken ormanlarından biri olarak ilan edildiği ve geçen yıl yasal koruma statüsü kazanarak milli park olarak dünyaya maledildiği anımsatılarak şöyle denildi:

"Filtre sistemleri ne kadar gelişmiş

**olursa olsun sant-
ralın üreteceği ze-
hirli gazlar atmos-
fere salınacak ve
bunun neden ola-
cağı asit yağmur-
ları ormanlarımızı
yok edecek, suyu-
muzun içilmez, ha-
vamızı solunmaz
hale getirecektir.
Deniz yoluyla geti-
rilecek yakıt, bo-
şaltım sırasında
denizi kirleterek,
balıkların ölmesine
ve canlıların yok
olmasına neden
olacak."**

**HAVA-İŞ:
"GERÇEKLER
ÇARPITILYOR"**
Hava-İş Sendika-

ası, Türk Hava Yolları'nın (THY) özelleştirilmesi için şirketin zarar ettiği yönündeki açıklamaların doğru olmadığını belirtti.

Hava-İş tarafından yapılan basın açıklamasında özetle şu görüşlere yer verildi:

**"Özelleştirme
kapsamındayız ve
kadrolu personel
alamıyoruz mazereti ile son 5 yıldır
istihdam edilen
part-time ve geçici
personel sayısı ne**

VERGİ ÜCRETLİLERDEN

Öyle bir ülke düşünün ki, çalışanları, toplam gelir vergisi tutarının neredeyse mutlak çoğunluğunu ödesin, ama buna karşılık sanki üretenler onlar değilmiş gibi davranışlarla karşı karşıya kalsın.

İşte bu ülke Türkiye...

Aşağıda yayınlanan özet veriler, çalışanlardan yapılan vergi kesintilerinin ne düzeyde olduğunu gösteriyor.

-İşçi ve memurlar, son 10 yılda sadece maaşlarından kesilen vergilerle devlete 60.5 katrilyon liralık katkı sağladı.

**-Ücretlilerin son 10 yıl içinde ödediği gelir vergisi, ekonomik krizle birlikte dev-
alüasyona başvuru-
lanan 1994 yılı hariç,
her yıl 5 milyar doların üzerine çıktı.**

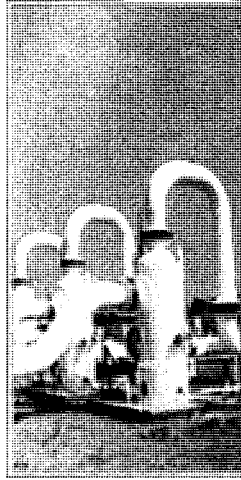
**-Her yıla ait ortalama dolar kuruna göre yapılan hesaplama-
ya göre devlet, işçi
ve memurlardan 1991 yılında 6 milyar
109 milyon dolar, 1992'de 6 milyar 648
milyon dolar, 1993'te 7 milyar 443 milyon
dolar, 1994'te de 4 milyar 316 milyon do-
lar gelir vergisi kesti.**

yazık ki 1999'da 2 bin 12 iken şu anda 3 bin 174'e çıkmıştır. Çoğu öğrencilerden ve düşük ücretle çalıştırılan kişilerden oluşan bu istihdam biçimi, uçuş güvenliğini ve kaliteli hizmeti riske sokarak istihdamın eğitimli ve vasıflı niteliğini bozmuştur."

Açıklamada, THY'nin gereksinimi olan tüm hizmetleri karşılayabilecek bir yapıda olmasına karşın taşeron firmalara büyük ölçüde paralar akıtıldığı belirtilerek 1999 yılında THY'nin 276 trilyon liralık fiili yatırım yaptığı, bilançosunda ise 70 trilyon liralık zarar açıkladığı vurgulanarak bunun ekonomik anlamda zarar anlamına gelmeyeceğinin altı çizildi.

Hava-İş açıklamasında THY'nin özelleştirilmesi için özellikle iç hatlar bileti yatlarının reel olarak ucuzlatıldığı, belirtilerek özelleştirilmesinin durdurulması istendi.

Bütün bunlara karşılık Hükümet, IMF istemine uyumlu olarak THY'nin özelleştirilmesi yönünde yasal değişiklikleri parlamentodan geçirdi.

DOĞALGAZ YASASINDA DA IMF'NİN EMRİ YERİNE GETİRİLDİ

Hükümetin IMF, Dünya Bankası ve uluslararası örgütlere öncelikle yasalaşacağını bildirdiği 15 yasadaki biri olan "Doğalgaz Piyasası Yasa Tasarısı" parlamento tarafından yasalaştırılarak yürürlüğe girdi.

Çıkarılan yasa doğalgaz piyasasını tümüyle özelleştir-

me anlayışı ile yeniden düzenlemekte ve doğalgaz sektöründe ithalat, iletim, dağıtım, satış faaliyetlerindeki kamu tekeli tamamen ortadan kaldırılmaktadır. Yasa tasarısının gündeme getirildiği günlerde 17 Nisan'da kamuoyuna bir açıklama yapan TMMOB, yasa tasarısının yağmayı gündeme getirdiğini vurgulayarak şu görüşlere yer verdi:

"Tasarıyla, doğalgaz ithalatı, dağıtım, satışı tümüyle özel kuruluşların etkinlik alanına bırakılmaktadır. Tasarı, Bursa ve Eskişehir'deki mevcut BOTAŞ İşletme Müdürlüklerinin, 6 ay içerisinde özelleştirilmek üzere Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devrini öngörmektedir.

Ankara, İstanbul ve İzmit'te doğalgaz dağıtım ve satış faaliyetini sürdüren belediye kuruluşlarının da (EGO, İGDAŞ, İZGAZ) mevcut dış kredi borçlarını

ödedikten sonra en geç 3 yıl içerisinde özelleştirilmeleri öngörülmektedir. Kentsel doğalgaz şebekelerinin tesisi bir kentsel alt yapı çalışması olmasına karşın, kentsel gaz dağıtım şebekelerini tesis edecek ve işletecek şirketlerde, belediyelerin en fazla yüzde 10 oranında ortak olmasına imkan tanınmaktadır ve bir anlamda belediyeler devre dışı bırakılmaktadır. Ayrıca, kentlerin birden fazla dağıtım bölgesine ayrılması ve her bölgenin ayrı ayrı ihalesi öngörülmektedir.

1.Tasarı, doğalgaz sektöründeki kamu tekeli ortadan kaldırmaktadır.

2.Tasarıda doğalgazda hizmetin yerine getirilmesi güçleşmektedir.

3.Tasarıda doğalgaz sektöründe kamusal planlama bir kenara terk edilmektedir.

4.Tasarıya göre halkın seçme ola-

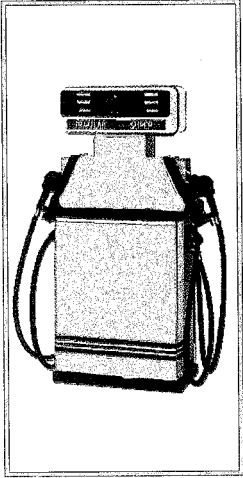
nağı bulunmamaktadır.

5.Tasarı yerel yönetimleri devre dışı bırakmaktadır.

6.Tasarıda siyasi etkilere açık bir özelleştirme süreci başlatılmaktadır.

7.Tasarıya göre düzenleme kurulu bağımsız değil, siyasi etkilere açık bir kurul olmaktadır."

Kamuoyunda gelen tepkilere kulak tıkayan Hükümet bu yasa tasarısını hızlı bir biçimde parlamentodan geçirerek yürürlüğe soktu.

AKARYAKIT ZAMMI DURMUYOR

Şubat krizi ile enerji ve akaryakıt

fiyatlarına üst üste yapılan zamlar, yalnız taşımacılık alanında değil üretim sektöründe de girdileri büyük ölçüde arttırdı.

Petrol fiyatlarına üst üste yapılan zamlar konusunda Petrol-İş Araştırma Servisi tarafından Mart 2001 tarihinde yapılan "Zamları Verimlilik Artışı, etkin bir verigilendirme ve istihdamın geliştirilmesi durdurur" araştırması, petrol zamlarının toplumun büyük çoğunluğunu etkilediği vurgulanarak, Türkiye GSMH'nın tek başına yüzde 2'sini oluşturan bir kamu işletmesi olan Tüpraş'ın etkili duruma getirilmesi zorunluluğu üzerinde duruldu.

Petrol-İş Araştırma Servisi tarafından yapılan bulgular özetle şöyle:

"Petrol ürünleri sektöründe piyasanın yüzde 86'sını kontrol eden Tüpraş'ın özelleştirme sürecinden çıkartılması, yeni-

lenme ve genişleme yatırımlarının yapılması, ithalat ve yurtiçi satış politikasının çok daha etkili hale getirilmesi gerekmektedir.

Tüpraş, krizlerde can simidi olduğu gibi Şubat 2001 krizinde de ortaya çıkmıştır. 1994 krizinde Tüpraş'ta kapasite kullanım oranı yüzde 2 oranında artırılıp üretim artışı sağlanmış, krizden çıkış hızlandırılmıştı.

1994 krizinde özel kesim kapasite kullanımı yüzde 11 oranında gerilemişti. Eğer Tüpraş özel kesim elinde olsaydı, karlılığı korumak için üretim kısılacak, piyasalarda büyük bir ürün sıkıntısı doğacak, sanayi üretimi kesintiye uğrayacak bunu gidermek için devlet, işlenmiş petrol ürünleri ithal edecekti. Bu ise döviz stokunun azalmasına neden olup, mali krizin derinleşmesini hızlandıracaktı.

Şubat 2001 krizinde de Tüpraş, özel kesimin elinde olsaydı, piyasada ürün sıkıntısı baş gösterecek, sanayi üretiminde kesinti olacaktı. Sendikamızın üretim sürecine tam olarak hakim olduğu 5 rafineride üretim sürmekte, piyasada ürün sıkıntısı yaşanmamaktadır.

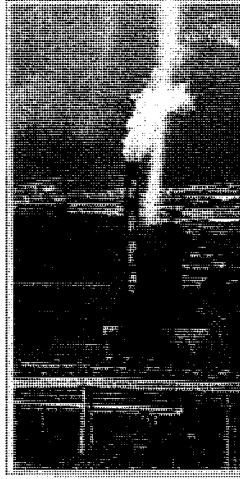
Uzun vadeli bir plan doğrultusunda yapılacak yenileme yatırımları ile Tüpraş, çok daha verimli hale gelebilir. Verimlilik artışı ne kadar büyük olursa, elde edilen gelir de o ölçüde büyük olacak ve ham petrol fiyatlarının olumsuz etkileri telafi edilmesi imkanı artacaktır."

Tüpraş özelleştirilmesinden vazgeçilmesi gerektiğinin belirtildiği araştırmada Tüpraş'ın piyasaları düzenleyici işlevinin ancak kamu mülkiyetinde yerine getirebileceği vurgulandı.

Bu arada akaryakıt fiyatlarına sürekli

olarak zam yapılıyor.

Otomatik fiyat mekanizması ile benzin fiyatları 1 dolar düzeyine çıkartılmak ve orada tutulmak isteniyor. Hükümet böylece bir yandan yaşamı daha da pahalandıran bir yaklaşım sergilerken önemli ölçüde vergi geliri de sağlıyor. Çünkü benzin fiyatının yüzde 41.6'sı tek başına Akaryakıt Tüketim Vergisinden oluşuyor.

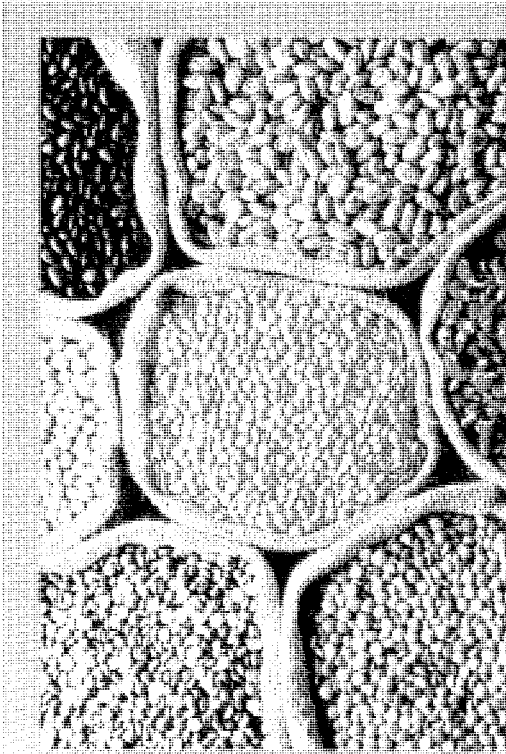

**İSDEMİR'İN
DEVİRİNE KARŞI
DAVA**
Kamu İşletmecili-

ğini Geliştirme Merkezi Vakfı (KİGEM), İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nın Ereğli Demir Çelik'e devredilmesine ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu kararının iptali için dava açtı.

KİGEM'in yaptığı iptal başvurusunda, devre ilişkin kararın, yasal zorunluluğa karşın Resmi Gazete'de yayımlanmadığı belirtildi. Bu durumun hukuka aykırı olduğu belirtilirken,

Devlet Bakanı Yüksek Yalova'nın daha önce Başbakanlığa bir yazı yazarak devrin hukuki olmadığı yönünde bilgi verdiği de kaydedildi. Dava dilekçesine eklenen Yalova'nın sözkonusu yazısında ise, Erdemir'in yüzde 50.34'ünün halka açıldığı belirtilerek, devir için gerekli "kamu kuruluşu" olma şartının taşınmadığı vurgulanıyor.

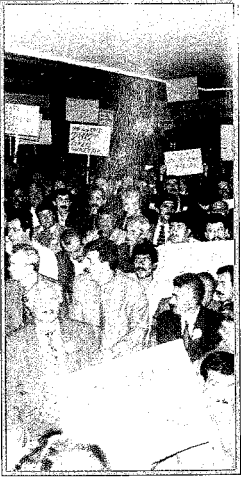

ENFLASYON İÇİN UYARI

"Türkiye'de ekonomik program, kamu maliyesi ve bankacılık gibi alanlarda adımlar varken ve yapısal dönüşüm ortamında uygulamaya başlandı. Kasım 2000'de güven sarsılınca, Merkez Bankası şu ikilemle karşılaştı: Döviz kurunu koruyarak finansal sistemin çökmesine göz yummak ya da finans sistemini kurtarmak için iç varlıkları kontrol hedeflerinden vazgeçmek. Sonuçta ikincisi uygulandı.

Günümüzde ise Hükümet geleneksel talep kısma yöntemleri ile enflasyonu doğrudan hedefleyen yeni bir istikrar politikası uygulamaya başlamıştır. Ancak gelir dağılımı çok dengesizken, bu politikanın yaratacağı iktisadi daralmanın fakir halka yükleyeceği külfet, kaldırılamaz duruma gelebilir. Dışsırtım artışı ve dış yardımla enflasyon düşürülemez, büyüme sağlanamazsa, sıkı makroekonomik politikaları sürdürmek çok zorlaşabilir; enflasyon tekrar şaşılanabilir."

(UNCTAD Raporunda Türkiye'ye ilişkin kriz yorumundan...)

TEKEL İÇİN İPTAL DAVASI

Tekgıda-İş Sendikası, Tekel'in özel-

leştirme kapsamına alınmasına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) kararının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurdu. Dava dilekçesinde, ana hedefleri, geliştirmekte olan ülke pazarlarını ele geçirmek olan çokuluslu yabancı sermayenin en yaygın olduğu sektörlerin başında sigara ve içkinin yer aldığına dikkat çekildi.

Tekgıda-İş Sendi-

kası'nın dilekçesinde; **"Bu şartlar altında Tekel'in özelleştirilmesi sonucunda piyasanın yabancı tekellerin kontrolü altına girmesi kaçınılmaz olacak, Tekel'in işletme haklarının ya da işletme birimlerinin çeşitli yöntemlerle özelleştirilmesi aşamasında alıcı olarak ortaya çıkan kuruluşlar yabancı sermayenin temsilcileri olacaktır"** uya-

rısı yapılarak Tekel'in özelleştirme kapsam ve programına alınmasının kamu yararına uygun olmadığı, Tekel'in özelleştirilmesi sonucu 40 bine yakın işçi ve memurun işinden olacağı belirtildi. 600 bine yakın tütün ekici ailesinin bulunduğu, Tekel'in özelleştirilmesiyle yerli tütüncülüğün sonunun geleceği, tütünde dışa bağımlılık sürecinin başlayacağı kayde-

BATIK PARANIN BOYUTU

Aşağıda yayınladığımız veriler, Türkiye'nin yalnızca batık bankalar ile neleri kaybettiğini çarpıcı biçimde gösteriyor. Vatandaşın Vergisi Koruma Derneği tarafından yapılan bu karşılaştırma, yolsuzlukların ekonomik maliyetini yansıtmaları açısından önemli. İzleyin:

-Bankada batan paralarla; 1000 megavatlık 15 doğalgaz santrali veya 1000 megavatlık 15 termik santrali veya 1000 megavatlık 8 hidroelektrik santrali finanse edilebilirdi.

-2001 yılında öngörülen Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi batırılan 12 milyar doların yüzde 49.2'sidir. Halka fatura edilen tutarla, eğitime ayrılan pay yüzde yüz artırılabilirdi.

-Bankalarda batırılan 12 milyar dolarla 200 yataklı tam donanımlı 400 genel hastane yapılabilirdi.

-Yine batık bankalarda batırılan 12 milyar dolarla; 40 haberleşme uydusu daha devreye sokulabilir; 8 bin 824 km. düz arazide veya 4 bin 54 km. engebeli arazide çift hatlı, sinyalli, elektrikli demiryolu yapılabilirdi.

dilen dilekçede şu uyarılar yer aldı:

"Özelleştirme sonucu sigara sektöründe mutlak bir yabancılaşma ve tekelleşme, yüksek alkollü içki sektöründe de yine özel sektör tekeli devreye girecektir.

Tekel, gerek fiyat kontrolü, gerekse sorumlu kamu işletmeciliği anlayışıyla sağlığa zararlı olarak ürettiği ürünlerin satışını özendirecek reklam ve tanıtım kampanyalarından uzak durmaktadır. Tekel'in özelleştirilmesi ile piyasa tamamıyla özel tekelere kalacak, tüm dünyada yaşanan örneklerde olduğu gibi bu kuruluşların saldırgan reklam yöntemleri sonucu içki ve sigara tüketimi artacaktır."

Tekel'in özelleştirilmesine karşı yürütmeyi durdurma istenen dilekçede, Türkiye sigara pazarında yüzde 70'le Tekel, yüzde 23'le Philip Morris ve yüz-

de 7'yle JTI olmak üzere 3 tekelin egemenliği bulunduğu na dikkat çekildi.

BİNLERCE BANKA ÇALIŞANI İŞSİZLİKLE YÜZYÜZE

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), bünyesine alınan batık bankalarda çalışanlar, bugünlerde işsizliğin acı yüzü ile tanışıyorlar. Binbir umutla işe başlayan ve yaşamlarını düzenlemeye çalışan Banka çalışanlarının 9 binin emekliye sevk edileceği, 6 bin kişinin de işten çıkarılacağı bildirildi.

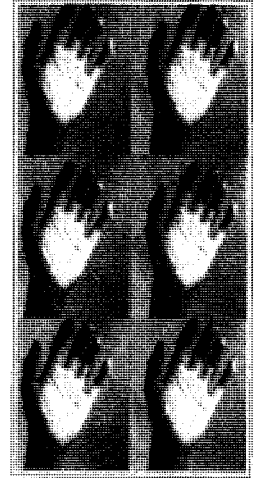
Hükümetin yürür-

lülü soktuğu IMF güdümlü ekonomik programa göre batık 13 bankadan Sümerbank çatısı altında birleştirilen Egebank, Yurtbank, Yaşarbank, Bank Kapital'in çalışan sayıları, 9 bin 141'den 4 bin 596'ya indirildi. Şu be sayıları da 396'dan 213'e düşürülürken Haziran 2001'e kadar da 134'e indirilmesi öngörüldü. Bu da Sümerbank çatısı altındaki bankaların personeline azaltmanın süreceğini ortaya koyuyor.

Gazetelerin yansıttığı habere göre, fondaki 13 bankanın çalışanlarından 9 bin kişinin emekliye sevk edilmesi, 6 bin kişinin de işten çıkarılması kararlaştırıldı. Bu operasyonun mayıs ayı içinde başlatılacağı öğrenildi.

Bu arada Tüm Banka ve Sigorta Çalışanları Sendikası (Tüm Banka-Sen) Genel Başkanı Ali Rıza Camcı, 1 Haziran 2001 itibarıyla 11 bini Ziraat Ban-

kası'nda olmak üzere, 20 bin civarında kamu bankası çalışanın emekliliğinin geleceğinin hesaplandığını belirterek, bunların tümünün emekliliğe sevk edilmesi halinde, bu bankalarda önemli ölçüde personel sıkıntısı doğacağını söyledi.

"TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜR DEĞİL"

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) tarafından ilk kez 1991 yılında kutlanan, 1994'den bu yana da Birleşmiş Milletler'ce tanıyan 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde gazetecilere yönelik baskıla-

rın aktarıldığı bir Rapor yayınlandı.

Merkezi Paris'te bulunan, 1986'dan bu yana basına ve gazetecilere yönelik saldırı ve hak ihlallerine karşı mücadele veren RSF için 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü, mesleklerini yürütürken öldürülen, tutuklanan, gözaltına alınan, dövülen veya tehdit edilen gazetecilerin unutulmaması ve iletişim uğruna verilen mücadelenin bir kez daha hatırlanması açısından büyük önem taşıyor.

Yayınlanan 427 sayfalık Dünya Raporu'nda Türkiye'ye 11 sayfa ayrıldı. RSF, Birleşmiş Milletler'e üye 185 ülkeyi basın özgürlüğünün durumuna göre "iyi", "kötü" ve "çok kötü" olarak gruplandırıyor. Bu yılda da, Türkiye "kötü" grubunda yer alıyor.

Raporda Türkiye ile ilgili şu görüşlere yer veriliyor:

"2000'de, basına yönelik gelişen ihlallerin genelinde

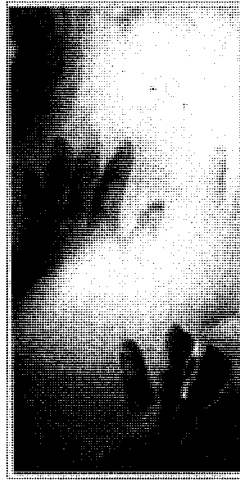
bir azalma gözlen- se de bu ihlaller yaygınlıklarını ko- ruyor. En az 13 ga- zeteci cezaevine girdi, 50'si gözaltı- na alındı, 17'si sal- dırıya uğradı. 1999'da 2378 gün kapatmaya hükme- den Radyo Tele- vizyon Üst Kurulu (RTÜK) 2000 yılın- da onlarca radyo ve televizyon kuru- luşu hakkında top- lam 4.500 gün ka- patma cezası ver- di. 2000 yılının en büyük tesellisi, Türkiye'de gazete- cinin katledilme- mesi ve işkence edilmemesi oldu.

1999'da, 1 gaze- teci öldürülmüş, 4 gazeteci işkenceye uğramış, 7 gazete- ci tutuklanmış, 87 gazeteci gözaltına alınmış ve 26 ga- zeteci saldırıya uğ- ramıştı.

Terörle Mücadele Yasası (TMY) ve dört ilde uygulama- sı süren Olağanüstü Hal (OHAL) Yasası 2000 yılın- da da medyanın ve gazetecilerin öz- gürce görev yap- malarının önünde

önemli bir engel- di."

Diğer yandan Ra- por'da yeralan bilgi- lere göre 2000 yılın- da gazeteciler tüm dünyada 32 kayıp verdiler. Görevleri başında 329 gaze- teci gözaltına alındı, 500'ü saldırıya uğ- radı ve tehdit edildi. 300 medya kuruluşu sansüre uğradı. 74 gazeteci çeşitli ülke- lerde hapiste yatı- yor.

AÇLIK VE ÖLÜM ORUÇLARINA SON VERİLMELİ

Aylardır F-Tipi ce- zaevlerine karşı sür- dürülen ölüm oru- cu/açlık grevleri so- nucu ölümler ve ölüm sınırına gelmiş olanların sayıları

hızla arttı.

Yüzlerce insanın ölüm sınırına gel- mesi ve 20'yi aşkın mahkumun ölmesi üzerine basına ve kamuoyuna açıkla- ma yapan demokra- tik kuruluşlar ve sendikalar bir an önce önlem alınma- sı zorunluluğunu vurguladılar.

Aralarında DİSK, KESK, TMMOB'nin bulunduğu sendika- lar ve demokratik kuruluşlar Nisan ayı başında yaptıkları ortak açıklamada eylemlerin bitirilmesi için kısa sürede ön- lem alınması gerek- tiğini belirttiler. Açık- lamada önlemlerin 4 noktada alınmasını zorunlu görülerek özetle şu görüşlere yer verildi:

"1.Tek kişilik ve "küçük grup" (3 ki- şilik) tecrit uygula- malarına son veril- melidir;

2.Sağlık sorunla- rı olan tutuklu ve hükümlüler, he- kimlerin belirlediği şekilde ve müda- halesiz tedavi edil- melidir;

3.19 Aralık "ope- rasyonu" ve ceza-

evlerinde daha önce yapılan operasyonlarla ilgili bağımsız soruşturma ve düzgün yargılamalar acilen başlatılmalıdır;

4.Ceza ve tutukevlerindeki uygulamalar, sivil toplum örgütlerinin temsil edildiği bağımsız kurullar tarafından düzenli olarak denetlenebilmelidir.

Bu talepler, yalnızca eylemci tutuklu ve hükümlü-

ler tarafından değil, insan hakları örgütleri ve başta Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) olmak üzere uluslararası kuruluşlar ve hükümlüler tarafından değil, insan hakları örgütleri ve başta Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından da, bu eylemlerden bağımsız olarak acilen yerine

getirilmesi istenen önlemlerdir.

Bu tedbirin yerine getirilmemesi, çok sayıda tutuklu ve hükümlünün ölümüne ve sakat kalmasına yol açmaktadır.

Söz konusu önlemler, hükümetin asgari yükümlülükleri olarak, acilen uygulamaya konmalıdır.

Tecrit, bir işkence biçimidir ve söz konusu tutuklu ve hükümlülerin ço-

ğu, cezaevlerine girmeden önce de işkenceye uğramış olan mağdurlardır.

Ceza ve tutukevlerinde tecrit uygulamalarına ve hem E, hem F tipi kurumlardaki 19 Aralık sonrasında ağırlaştırılan diğer uygulamalara son vermek ve yukarıda belirtilen önlemleri acilen almak, hükümetin yetkisi dahilindedir ve yükümlülüğündedir.

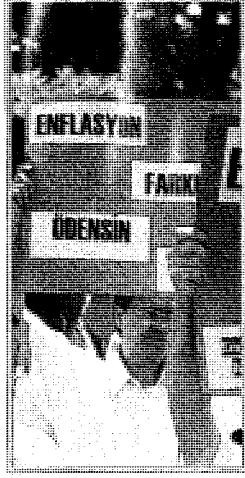
İŞSİZLİĞİN FATURASI

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre işsizlik Türkiye'de genel bir sorun ve bu sorun en çok kadınları etkiliyor. DİE verilerine göre istihdamın ve işsizliğin niteliğini yansıtan veriler şöyle:

-2000 yılı sonuçlarına göre Türkiye genelinde, toplam istihdam 20 milyon 578 bin kişi olarak tahmin edilmiştir. İstihdam edilenlerin 15 milyon 223 bin kişisi erkek, 5 milyon 355 bin kişisi ise kadın nüfustur.

-2000 yılında istihdam edilenler tarım, sanayi, inşaat ve hizmetler olarak dört ana sektör ayrımında incelendiğinde, toplam istihdam içinde tarımın payı yüzde 34.9, sanayinin payı yüzde 18.1, inşaatın payı yüzde 6.5 ve hizmet sektörünün payı ise yüzde 40.5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 7 milyon 187 bin kişi tarım sektöründe istihdam edilmekte olup, bunların yüzde 51.9'unu (3 milyon 733 bin kişi) ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. Tarımdaki ücretsiz aile işçilerinin yüzde 69.6'sı (2 milyon 597 bin kişi) kadın nüfustur.

Bu konularda yasal düzenlemelerin yapılmasını bir an önce arzu etmekle birlikte, sürmekte olan açlık grevlerinin insan yaşamına daha fazla zarar vermesinin önlenmesi için, yasal bir düzenleme beklenmeksizin derhal yerine getirilmesi ni ve aynı zamanda tutuklu ve hükümlülerin eylemlerine son vermesini talep ediyoruz."

**ENFLASYON
YİNE
ATAĞA GEÇTİ**
Şubat ayında eko-

nomik krizle çar-
kalan ülkemizde
enflasyon Hükümetin
iyimser açıklamalarının da üzerin-
de çıktı.

Devlet İstatistik Enstitüsü, Nisan ayında Toptan eşya fiyatlarında yüzde 14.4, tüketici fiyatlarının ise yüzde 10.3 arttığını açıkladı.

Buna göre, yıllık bazda Toptan Eşya Fiyatları Endeksi yüzde 50.9'a, Tüketici Fiyatları Endeksi ise yüzde 48.3'e

yükseldi.

Mart ayında toptan eşya fiyatları yüzde 10.1, tüketici fiyatları yüzde 6.1 arttı.

Yıllık enflasyon ise TÜFE'de yüzde 37.5 oldu.

Bilindiği gibi Mart ayında, toptan eşya fiyatları yüzde 10.1, tüketici fiyatları yüzde 6.1 artış göstermişti.

Tüm bu rakamlara bakıldığında yalnızca 4 aylık enflasyon oranları toptan

PRİM ARTIŞLARI NE İÇİN?

Bakanlar Kurulu kararı ile SSK'nın prim hesabına esas tutulacak günlük kazancın alt ve üst sınırları artırıldı. Ödemelerde taban sınır 1 Nisan 2001 ile 31 Mart 2002 tarihleri arasında geçerli olmak üzere, yüzde 40 oranında artırılarak 150 milyon liradan 210 milyon liraya, tavan sınırı ise taban sınırın 5 katı oranında artışla 600 milyon liradan 1 milyar 50 milyon liraya yükseldi.

Taban sınırında brüt 139 milyon 500 bin lira olan yürürlükteki asgari ücret üzerinden prim ödeyen işçiye herhangi bir ek prim yükü gelmezken, işveren ise 23 milyon 100 bin lira tutarında ek prim ödemesinde bulunacak. Daha önce 600 milyon lira olan tavan üzerinden toplam 96 milyon lira prim ödeyen işçiler, prim tavan sınırının 1 milyar 50 milyon lira çıkması ile 147 milyon lirası SSK primi, 21 milyon lirası ise işsizlik sigortası primi olmak üzere toplam 168 milyon lira prim ödeyecekler.

Bütün bunların anlamı nedir? Kayıt dışı ekonominin daha da büyümesi!...

eşyada yüzde 32.2, tüketici fiyatlarında ise yüzde 22.1 oldu.

Nisan ayında toptan eşya fiyatlarındaki yüzde 14.4'lük artışın 5.1'i kamu sektöründen, yüzde 9.3'ü ise özel sektörden kaynaklandı. Bu oranla birlikte toptan eşya fiyatlarında, 2001'in ilk 4 ayındaki artış yüzde 32.2 oldu.

Sektörler itibarıyla en yüksek artışlar yüzde 16.4 ile elektrik, doğalgaz ve su da olurken, bunu yüzde 13.8 ile ham petrol ve ürünleri oldu.

Enflasyonun kalıcılığı konusunda önemli bir gösterge olan özel sektör imalat sanayi endeksi de yüzde 14.9'luk bir artış gösterdi.

Bu arada Hükümet, ekonomik programın uygulanmaya başlanmasıyla yaz aylarından itibaren enflasyonun inişe geçeceğini açıklamaya devam ediyor. Bunun ne derece doğru olduğunu gelecekte acı biçimde göreceğiz.

TOPLUMSAL SORUNLAR AKIL SAĞLIĞI SORUNLARINI ARTIRIYOR

7 Nisan Dünya Sağlık Günü ülkemizde de çeşitli etkinliklerle kutlandı. Türk Tabipleri Birliği ve Türk Eczacıları Birliği başta olmak üzere sağlık alanında örgütlü meslek kuruluşları, toplum sağlığının önemine değinen toplantılar ve etkinlikler düzenlediler.

7 Nisan nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından gündeme getirilen akıl sağlığı temasını öne çıkaran kuruluşlar, toplumda akıl sağlığı konusunda yaygın olumsuz düşün-

ceyi pozitif düşünceye dönüştürme yolunda kamuoyu yaratılması doğrultusunda açıklamalar yaptılar.

Türk Eczacıları Birliği kamuoyuna yaptığı açıklamada bu konuda özetle şu görüşlere yer verdi:

"Akıl hastalıkları; her yaştan ve alandan insanı etkilediği, yaşam kalitesini ve toplumda iş görme yeteneğini azalttığı bilinmekle beraber, topluma kazandırma ve iyileştirme yolundaki çabaların yetersizliğinin de gözönüne alınması önemlidir. Yaklaşık, 400 milyon insan, mental ve nörolojik bozukluklar veya alkol ve ilaç bağımlılığı gibi bazı fiziko-sosyal problemlerle karşı karşıyadır. Türkiye'de ise bu sayı, yaklaşık her 4 kişiden 1'ini kapsamaktadır. Gerçekte ruhsal sorun yaşayanların daha fazla sayıda olduğu tahmin edilmekte olup bu veriler sadece buz-

dağının görünen kısmını oluşturmaktadır. Her ülke kendi gerçeğinde, koşullarında değerlendirildiğinde akıl sağlığımızı tehdit eden faktörlerin çeşitliliği de artarak sağlığımıza etki yapmaktadır. Enflasyon, kriz, işsizlik, sosyal güvencesizlik, yoksulluk gibi olgular toplumsal akıl sağlığımız konusundaki verileri daha da vahim kılmaktadır.

Birçok hastalığın tedavisi olduğu gibi akıl sağlığı konusunda da tedavi mümkündür: Her ne kadar sağlıklı fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik olarak tanımlasak da akıl sağlığımız hep ertelenmektedir. Bu sağlık probleminde insan sessizce acı çekmekte, birçoğu da tek başına bu hastalıklarla mücadele etmektedirler. Acı çekmenin ve ilgisizliğin ötesinde utanç, dışlama ve en çok da ölüm başta gelmektedir. Akıl sağ-

lıği problemlerine çözümler bulmak zor değildir ve hat- ta bir çok çözüm de zaten içimizde- dir. Yapmamız ge- reken tek şey, da- ha iyi bir yaşam için, bu konuya te- mel bir gereksinim olarak yaklaşmak- tır."

EMEK PLATFORMU, EKONOMİK PROGRAMINI KİTLESEL GÖSTERİLERLE AÇIKLADI

Emek Platformu tarafından oluşturulan alternatif ekonomik program, 31 Mart 2001 tarihinde düzenlenen kitlesel basın açıklamalarıyla kamuoyuna duyur-

uldu.

Ankara'da yakla- şık 2 bin çalışanın katılımıyla gerçek- leştirilen program açıklanmasına Türk -İş Genel Başkanı Bayram Meral, TMMOB Genel Baş- kanı Kaya Güvenç, KESK Genel Sekre- teri Sevil Erol, DİSK Genel Başkan Yar- dımcısı Enver Ök- tem ve platformu oluşturan diğer de- mokratik kitle örgüt- lerinin yöneticileri katıldı.

Emek Platformun Dönem Sözcüsü TMMOB Genel Baş- kanı Kaya Güvenç burada yaptığı ko- nuşmada, bugüne kadar yaşanan bü- tün bunalımların fa- turasının çalışanlara çıkarıldığını söyle- yerek Hükümetin yüzünü kendi dina- miklerine dönmesi gerektiğini belirtti. Güvenç, emekçile- rin ekonomik prog- ramlarının planla- ma, sosyal devlet, iç ve kısa vadeli borç- ların ertelenmesi ve vergilerin sermaye üzerinde yoğunlaş- ması üzerine kurulu olduğuna da dikkat

çetti.

Açıklama sonrası Emek Platformu yö- neticileri ve çalışan- ların katılımıyla Program halka da- ğıtıldı.

Diğer yandan Emek Platformu İs- tanbul Bileşenleri'ne üye binlerce kişi, sabah saat 10.00 'dan itibaren güven- lik güçlerinin oluş- turduğu üst arama noktalarından geç- tikten sonra Beyazıt Meydanı'nda toplan- maya başladı.

Sultanahmet Mey- danı'na doğru yürü- yüşe geçen emekçi- ler, sloganlar atarak yaklaşık yarım saat- lik yürüyüşün ardın- dan Sultanahmet Meydanı'na ulaştı- lar.

Emek Platformu İstanbul Bileşenleri Sözcüsü Münür Ay- dın tarafından alter- natif program okun- du.

Münür Aydın, IMF ve Dünya Bankası tarafından hazırla- nan politikaların, Türkiye'de başarılı olma şansının bu- lunmadığını belirte- rek bunun örnekleri- nin Uzakdoğu, Çin

ve Rusya'da görül- düğünü söyledi.

Türkiye'de yaşanı- lan ekonomik krizin sorumlusunun işçi, memur kesimi olma- dığını vurgulayan Aydın, bu işin so- rumlularının siyasal iktidarlar olduğunu vurguladı.

İzmir'de ise Konak Meydanı'nda topla- nan yaklaşık 1500 kişilik grup slogan- ları atarak hükümet yetkililerine IMF programlarının uy- gulanmaması konu- sunda uyarıda bu- lundular.

Burada bir konu- şma yapan Emek Platformu İzmir Dö- nem Sözcüsü Alim Murathan, her kriz döneminin faturası- nın emekçilere çıkı- rıldığını belirterek özetle şunları söyle- di:

"Vergi politikala- rı ücretliler aleyhi- ne şekillendiril- mektedir. Sosyal güvenlik, sağlık, eğitim başta olmak üzere tüm temel haklar sadece pa- rası olanların yete- rince yararlandığı bir anlayışa terk edilmiştir."

14 NİSAN'DA BÜYÜK PROTESTO

Ekonomik krizin

emekçilerin üzerine bindirilmesinin protesto edilmesi ve IMF güdümlü politikardan vazgeçilmesi amacıyla Emek Platformu tarafından tüm ülke düzeyinde 14 Nisan 2001 tarihinde kitlesel gösteriler düzenlendi.

Emek Platformu'nun, Türkiye genelinde gerçekleştirilmesi öngörülen "Yolsuzluk ve Yoksulluğa Hayır" mitingi, Ankara'da vali-

liğin 1 aylık gösteri yasağı nedeniyle basın açıklamaları biçiminde gerçekleştirildi. Emek Platformu Başkanlar Kurulu üyelerinin katılımıyla yapılan basın açıklamasında konuşan Emek Platformu dönem sözcüsü TMMOB Genel Başkanı Kaya Güvenç, hükümeti, emekçilerin istemlerini dikkate almaya çağırıldı.

İstanbulda yapılan eylem ise kitlesel ol-

du. Onbinlerce kişinin katıldığı yürüyüş ve mitingte konuşan Emek Platformu İstanbul Bileşenleri Dönem Sözcüsü Münür Aydın, Türkiye'nin krizlerle yönetildiğine dikkat çekerek son 4 aydır yaşanan iki büyük krizle birlikte emekçilerin daha da yoksullaştığını belirtti. Aydın, hükümetin IMF'nin değil, halkın, emekçilerin sesine kulak vermesi gerektiğini vurgula-

TEKEL DEDİĞİNİZ TÜRKİYE!

IMF istemleri doğrultusunda özelleştirilmek istenen TEKEL'in ne olduğunu biliyor musunuz? Şu birkaç rakama gözatın:

-TEKEL, yıllardır Türkiye'nin ilk üç büyük kuruluşu arasına girmektedir. TEKEL'in 1999 fiyatlarıyla Gayri Safi Milli Hasıla içinde yaklaşık yüzde 3'lük bir payı vardır. Toplam vergi ve fonlar içinde 1999 yılındaki payı yüzde 5.2'dir.

-TEKEL, Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 45'nin yaşadığı tarım sektörünün en büyük kamu kuruluşudur.

- TEKEL, 1999 yılı itibarıyla toplam tarımsal ürün dışsatımı içinde de yüzde 5'lik bir paya sahiptir.

-2000 yılı verilerine göre TEKEL kuruluşlarında 483'ü memur, 5.573'ü sözleşmeli personel, 19.164'ü sürekli işçi, 12.413'ü geçici işçi olmak üzere toplam 37.633 kişi çalışıyor.

Sözün özü mü?

Özelleştirilmek istenen TEKEL, Türkiye'nin kendisidir.

di. Mitinge geniş katılım sağlayan gazeteciler de **"Habe-re özgürlük"** sloganları attılar. Mitingde, 16 ilde gösterilerin yasaklanması protesto edildi.

Platformun İzmir'deki eyleminde onbinler, programa tepki gösterdiler. Alanda yapılan konuşmalarda açıklanan programın emekçi kitleleri daha büyük sıkıntılara sokacak nitelikte olduğu vurgulandı.

TELEKOM YOK FİYATINA SATILACAK

Türkiye'nin strate-

jik kamu kuruluşlarından biri olan Telekom, IMF'nin istemleri doğrultusunda özelleştirme kapsamına alındı.

Mayıs ayı ortalarında TBMM'nden geçirilen yasa tasarısına göre özelleştirme kapsamına alınan Türk Telekom'un özelleştirilmek istenmesine karşı sendikalar ve demokratik kuruluşlardan büyük tepki geldi.

3 Mayıs 2001 tari-

hinde Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), Makina Mühendisleri Odası (MMO) ve Haber-Sen başkanları ortak bir açıklama yaparak Türk Telekom'un özelleştirilmesine karşı çıktılar ve 1999 yılında 1.3 milyar dolar kar eden Türk Telekom'un, 3 yıllık kar miktarına satılmaya çalışıldığını belirttiler.

Türk Telekom'da partizan kadrolaş-

ÇEVRE BASINÇ ALTINDA

-Ülke topraklarımızın yüzde 13.86'sında hafif, yüzde 20.04'ünde orta derecede ve yüzde 63.17'sinde şiddetli ve çok şiddetli derecede erozyon etkinliğini sürdürmektedir.

-Türkiye, yılda erozyon nedeniyle 500 milyon ton verimli toprağını ve 9 milyon ton bitki besin maddesini kaybetmektedir.

-Orman yangınlarının yüzde 47'sinin nedeninin tam olarak belirlenemediği bildirilmektedir.

-Trakya'da E-5 karayolu 8-10 km. farklı bir güzergahtan geçmediği için 25 bin hektar birinci sınıf tarım toprağı yitirilmiştir.

-Gediz Ovası, Trakya, Erbaa ovası, Çorum, Ankara, İstanbul ve Sinop yörelerinde yoğun olmak üzere 15 bin dekardan fazla alan tuğla-kiremit üretimi için çukur haline gelmiştir.

-Son 20 yıl içinde yerleşim alanları ile tarım dışı bırakılan verimli arazi toplamı 500 bin hektarın üzerindedir. Yitirilen bu toprak dünyada birçok ülkenin yüzölçümünden daha fazladır.

manın arttırıldığına değinilen ortak açıklamada, kuruluştaki kamu çalışanı olmadığı sürece, yüzde 1 altın hissenin hiçbir anlamı olmadığı, güvenli haberleşmenin ise uydulardan değil kablolu iletişimden geçtiği kaydedildi. **"Eskiden bir ülkenin limanlarına sahip olunarak ona hükmedilebildiği, şimdi ise iletişim altyapısına sahip olunarak hükmedilebileceği"** görüşü savunulan açıklamada, özelleştirme ile fiyatların ucuzlayacağı ve rekabet oluşacağı tezinin yanlış olduğu da vurgulandı.

Bu arada Türk Telekom çalışanları ve Haber-Sen Sendikası üyeleri, Telekom özelleştirmesine karşı İstanbul ve İzmir'de gösteriler yaptı.

8 Mayıs'ta Türk Telekom çalışanları İstanbul'da özelleştirme karşıtı gösteri yaptı. Gayrettepe'deki İstanbul Türk Telekom Müdürlüğü önünde top-

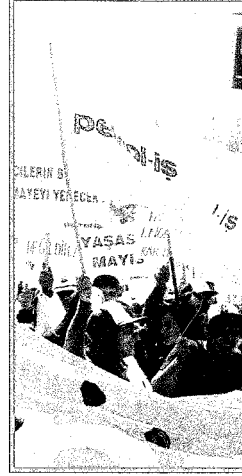
lanan Haber Sen ve Türk Haber-İş Sendikası İstanbul şubeleri üyesi çalışanlar, IMF ve hükümet politikalarını protesto amacıyla pankart açarak slogan attılar. Burada yapılan konuşmada özetle şöyle denildi:

"IMF'nin verdiği direktif ile ekonomik krizle ilgili 15 yasa aliecele çıkartılmak isteniyor.

Kimse bankalarda meydana gelen 25 milyar dolar görev zararını ve krizden 2 gün önce Merkez Bankası'ndan çekilen 5 milyar doların kimler tarafından çekilip rant elde edildiğini araştırmak istemiyor.

Öte yandan, İzmir Özelleştirme Karşıtı Platformu'nca Gümüşlük'teki Telekom Müdürlüğü'nün önünde Telekom'un özelleştirilmek istemesine karşı protesto eylemi düzenlendi. Platform adıyla yapılan konuşmada Telekom'un özelleştirilmesi üzerinde durularak

özelleştirmenin ulusal bağımsızlığı tüümüyle ortadan kaldıracığı belirtildi.

1 MAYIS KİTLESEL GÖSTERİLERLE KUTLANDI

Dünya işçilerinin birlik-mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de coşkulu gösterilerle kutlandı.

Büyük kentler başta olmak üzere 44 ilde geniş katılımı kutlanan 1 Mayıs nedeniyle yüzbinlerce emekçi alanlara çıktı ve ekonomik, siyasal ve toplumsal istemlerini haykırdı.

İstanbul'da, 1 Mayıs İşçi Bayramı ne-

deniyle miting öncesi 1977 1 Mayıs'ında yaşamlarını yitiren işçiler için Taksim Kazancı Yokuşu'na karanfiller bırakıldı, Taksim'deki Cumhuriyet Anıtı'na çelenk konuldu. Gümüşsuyu'nda yer alan Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği önünde toplanan KESK Genel Başkanı Sami Evren, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Türk-İş Genel Sekreteri Hüseyin Karakoç ve Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak'ın da aralarında bulunduğu grup, üzerinde "1 Mayıs" yazısı ile kırmızı karanfiller bulunan bir çelenkle Kazancı Yokuşu'na yürüdü.

İstanbul'da Türk-İş, DİSK, KESK ve Hak-İş tarafından Çağlayan Meydanı'nda ve Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda buluşan onbinlerce emekçi daha güzel yarınları duydukları özlemi coşkun biçimde dile getirdiler.

İstanbul'da düzenlenen kitlesel eylemde konuşan DİSK Genel Sekreteri Murat Tokmak özetle şunları söyledi:

"Hayat pahalılığına, işsizliğe, sözde reformlara, sendikasızlığa karşı yılmadan mücadelemizi sürdürüyoruz. Biz emekçiler, sömürünün olmadığı, demokrasinin hayatın her alanında var olduğu, düşüncenin özgür olduğu, hortumcuların ve çetecilerin değil, halkın yönettiği bir ülke istiyoruz.

Biz emekçiler, insan hakları ihlallerinin olmadığı, insanların sudan sebeplerle cezaevlerine atılmadığı, cezaevlerinde tecritin ve ölümlerin olmadığı bir ülke istiyoruz."

Mitingte konuşan Türk-İş Genel Sekreteri Hüseyin Karakoç, Türkiye'nin tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşadığını belirterek özetle şunları söyledi:

"IMF politikaları, siyasi görüşü, kökeni, iş kolu, mesleği, cinsiyeti ne olursa olsun tüm çalışanları olumsuz biçimde etkilemektedir.

Siyasilerin sermaye yanlısı politikaları devam ettiği takdirde, bu kriz daha da derinleşecek, bir sosyal ve siyasal krize dönüşecektir.

Bugünkü ekonomik krizin sorumluları işçiler, memurlar, emekliler, çiftçi veya esnaf değildir, sorumlular bellidir.

Sorumlular hükümetlerdir, sermayedir, IMF ve Dünya Bankası'dır."

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Genel Başkanı Süleyman Çelebi, son yaşanan ekonomik krizden sonra alınan önlemlerin işe yaradığının şüpheli olduğunu öne sürerek, **"Doktor da, reçete de aynı; IMF ve Dünya Bankası... Dünyanın neresinde**

bu ikisinin programı uygulandıysa orada emekçiler ezilmiştir" dedi.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu da emekçilerin barış, özgürlük, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ı alanlarda kutladıklarını belirterek, **"Daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi için alanları doldurduk. Sesimizi Ankara'ya duyurmak için bura dayız"** dedi. İşçilerin ve emekçilerin sorumlu davranışlarını kimsenin istismar etmemesi gerektiğini ifade eden Uslu, bugüne kadar 17 istikrar programı uygulandığını ve hepsinin iflas ettiğini, şimdi de 18'incisinin IMF reçeteleri ile gündeme getirildiğini kaydederek, **"Türkiye'de kaynak sorunu yok, kafa sorunu var. Türkiye kötü yönetiliyor. 18'inci programı da beceremeyeceksiniz"** dedi.

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

Genel Başkanı Sami Evren, bugün ülkenin dört bir yanında tüm emekçilerin demokrasi, iş, emek, özgürlük ve barış, **"yolsulluğa ve yoksulluğa dur"** demek ve emeğin özgürleşmesi için tek ses olarak meydanları doldurduğunu kaydetti. Evren, **"Bugünkü krizi yaratan IMF'dir, bugünkü krizi yaratan hükümettir. Krizi yaratanlar, ABD'den atadıkları bakanla krizden çıkamazlar. Çünkü çözüm diye diye daha fazla özelleştirme, daha fazla yabancı sermaye, daha fazla küresel dayatma, daha fazla dışa bağımlı ekonomi tezgahlıyorlar"** dedi. Hükümetin emekçilere ve kamu çalışanlarına verdiği sözleri tutmadığını, emekçilerin enflasyonun altında ezdirildiğini ifade eden Evren, tüm işçi ve emekçileri işbirliğine çağırdı.

Hazırlayan:
Haluk Şensu

YOKSULLUĞUN BİR ÖLÇÜTÜ: İÇME SUYUNDA YETERSİZLİK

Yoksul ülkelerin sorunu yalnızca açlık ve yetersiz beslenme değil. Onlar için en önemli sorunlardan biri de yeterli ve temiz içme suyunun olmaması.

Dünya Meteoroloji Örgütü Su Komisyonu'nun yayınladığı bir rapora göre yoksul ülkelerde her üç kişiden biri temiz su sıkıntısı çekiyor.

Temiz içme suyu konusunda ilgi çekici diğer bulgular ise şöyle:

-Günümüzde su en önemli ve en büyük tehdit altında olan doğal kaynak. Eğer olum-

suzluklar durdurulamazsa 2010 yılı, su sıkıntısının en fazla olduğu yıl olacaktır.

-Her yıl 3 milyon kişi mikrop lu suların neden olduğu dizanteri yüzünden ölüyor.

-Kirli sular her yıl 1.2 milyar insanın sağlığını tehdit ediyor ve 15 milyon çocuk beş yaşına gelmeden ölüyor.

-Su yaratılamayacak bir kaynak ve hem nitelik, hem de nicelik açısından suyun iyileştirilmesi yolunda adım atılması zorunlu.

-Yoksul ülkelerde binlerce insanın içme suyu taşımak için her gün birkaç saat harcıyor ve onlar, her geçen gün içme suyu elde etmek için daha büyük bir çaba harcamak zorunda.

-Su tüketimindeki artış, nüfus artışı-ndan iki kat daha fazla. 2025 yılında her 3 kişiden 2'sinin su sıkıntısı çekeceği tahmin edi-

liyor.

-Yoksul ülkelerde kullanılabilir su sağlamak için 23 milyar dolarlık bir kaynak gerekiyor. Bunun için yaklaşık 16 milyarlık bir çalışma yürütülüyor. Aradaki 7 milyar dolarlık fark ise Avrupalıların alkollü içecekler için bir yılda harcadığı miktarın yalnızca onda biri.

SUDAN'DA KİTLESEL AÇLIK TEHLİKESİ

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı yetkilileri, Afrika ülkesi olan Sudan'ın bazı bölgelerinin çok büyük açlıkla karşı karşıya olduğunu

konusunda tüm dünyayı uyardı.

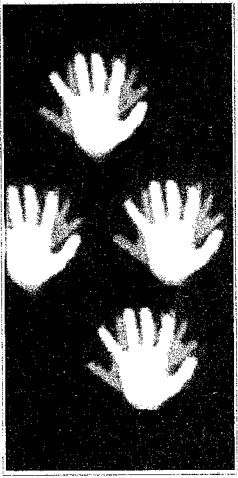
Uzun yıllardır iç savaş ve açlık ile kıvranan Sudan'da yaşananlar için uyarıda bulunan yetkililer, gıda stokunun bugünden yarına tükenecek ölçüde azaldığını belirttiler.

Öte yandan ülkede 18 yıldır Müslüman nüfuslu kuzeyle Hristiyan nüfuslu güney bölgeleri arasında sürmekte olan iç savaş Sudan'da durumu daha da zorlaştırıyor.

Geçtiğimiz ay da Dünya Gıda Programı Sudan'da üç milyon kişiyi tehdit eden açlık tehlikesine karşı uyarıda bulunmuş ve 135 milyon dolar gıda yardımını istemişti. Kuru- luş, 100 milyon dolarlık daha yardım talep etmeye hazırlanıyor.

Yardım etmek isteyen ülkeler hemen harekete geçse bile gıdanın ancak üç ay içinde ülkeye ulaşabilecek olması da endişe yaratıyor. Bu arada Sudan askeri yönetiminin uluslararası yardım iste-

me konusundaki isteksizliği, Batılı ülkelerin ülkeye yardım gönderme konusunda tereddüte sevk ediyor. Oysa büyük bir olasılıkla 420 bin kişi kuraklıktan büyük zarar görecektir.

ABD'DE İŞSİZLİK ARTIŞI

Amerika Birleşik Devletleri'nde Nisan ayında işsizlik oranının son 30 ayın en yüksek düzeyi olan yüzde 4.5'e çıktığı açıklandı. Nisan ayında istihdam edilen işçi sayısı 223 bin kişi azalırken, Şubat 1991'deki 259,000 kişiden sonra en büyük düşüş gerçekleşti.

ABD'li ekonomist-

ler, 1991'de yaşanan durgunluktan bu yana en yüksek işsizlik verilerinin yaşandığını belirtirken; yılbaşından bu yana dört kez faiz indirimi yapan ABD Merkez Bankası'nın ekonomiyi canlandırmak üzere yeni bir indirim gideceğine kesin gözüyle bakıyorlar.

Bu arada, ABD Başkanı George W. Bush, işsizlik verilerini son derece 'endişe verici' bulduğunu söylerken, ABD Kongresi'nin vergi indirimini öngören yasal değişiklikleri yapmasıyla ekonomiyi canlandırmasını umduğunu bildir- di.

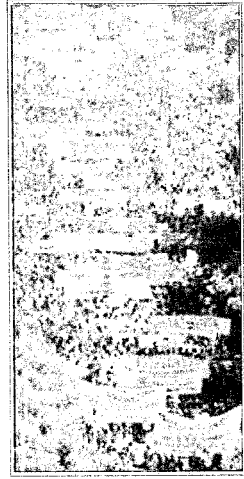
Diğer yandan ABD'deki şirketler arasındaki işçi çıkarma oranı da, Nisan ayında, 1993 yılından bu yana en yüksek rakama ulaştı.

Araştırmalara göre, Nisan ayı itibarıyla, 165 bin 564 kişi işten çıkarıldı.

Nisan ayı rakamının, 1993'ten bu yana en yüksek rakam olduğu, geçen

yılın Nisan ayı rakamının da dört katı oranında gerçekleştiği kaydediliyor.

ABD'deki şirketler, bu yılın ilk dört ayı itibarıyla 572 bin 370 kişiyi işten çıkarma kararı almışlardır.

YUNANİSTAN'DA EMEKLİLİK YAŞININ YÜKSELTİLMEK İSTENMESİNE KARŞI ETKİLİ GREVLER

Özellikle son aylarda Yunanistan büyük tartışmalarla çalkalanıyor.

Nisan ayının ilk haftası içinde tüm basın yayın organlarında ve televizyonlarda gerçekleş- tirilen uyarı grevleri

ardından 25 Nisan günü işçi sendikaları ile memur sendikaları konfederasyonlarının düzenlediği 24 saatlik grev nedeniyle tüm devlet daireleri, okullar, bankalar kapandı, toplu taşıma araçlarının seferleri bir gün boyunca durduruldu. Gazeteler çıkmadı, radyo ve televizyonlarda haber bültenleri yayınlanmadı. Atina'da binlerce kişinin katıldığı bir yürüyüş düzenlendi.

Grevin nedeni, hükümetin, emeklilik yaşını yukarı çeken yeni bir yasa çıkarma planı. Halkın tepkisi karşısında hükümet, yeni emeklilik yasasını askıya aldığını açıkladı.

Çalışma Bakanı, hükümetin geri adım attığı yorumlarına karşılık, yasadaki değişiklik planlarının iptal edilmediğini, sadece askıya alındığını vurguladı. Bakan, yasanın muhaliflerine, yeni alternatifler getirme çağrısında bulundu.

Sendikalar, hükümetin reform planlarını toptan reddetmiş ve bu konuda pazarlık yapmayacaklarını bildirmişlerdi.

Yasa tasarısında kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın emeklilik yaşının 65 olması öngörülüyor. Ayrıca erken emeklilik uygulamasına bir kaç istisna dışında son veriliyor.

UNCTAD: "AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERİN BORÇLARINA ÇÖZÜMLER GETİRİLMELİ"

Birleşmiş Milletler (BM) Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) yıllık raporu 23 Ni-

san'da açıklandı.

BM Türkiye Temsilciliği'nde, Doç. Dr. Cem Somel tarafından açıklanan raporda, dünya ekonomisinin genel durumu ve uluslararası finans konuları anlatılıyor.

Raporun Türkiye ile ilgili bölümünde önemli belirlemelerde bulunularak; **"Türkiye'de başlayan bunalım, gelişen piyasalarda döviz kurunu çıpa olarak kullanan ve büyüyen cari işlem açıklarını sermaye girişleri ile karşılamayı planlayan istikrar programlarının sonunda çıkan bunalımlarda görülen özellikleri taşımaktadır** ifadelere yer verildi.

Rapora göre, ABD ekonomisinde büyüme trendinin yavaşlaması, gelişmekte olan ülkeleri de olumsuz etkiliyor. UNCTAD ekonomistlerine göre, şimdiki eğilime karşı kararlı politikalar uygulanmazsa dünya ciddi bir ekonomik daralma tehdidi karşısında bulunuyor.

UNCTAD raporunda, uluslararası finans düzeninin de reformunun gerektiği, borç bunalımlarında, borçlular ile alacaklılar arasında hakça bir yaklaşım sağlanması gerektiği de belirtildi.

UNCTAD raporunda küresel ekonominin gidişi konusunda yer alan bazı öneriler de şöyle:

-Tek taraflı olarak dış borç ödemelerini geçici olarak durduran ülkenin, alacaklılarının mahkemelerde dava açmasına karşı korunması için IMF'nin temel anlaşmasında değişiklik yapılmalıdır.

-Borç ödemelerini askıya alma kararını onaylayacak bağımsız bir kurum teşkil edilmelidir. IMF bizzat alacaklı olduğundan bu görevi yapmamalıdır.

-IMF'nin kaynakları, dünya ekonomisinin büyümesinin çok gerisinde kaldığından, Fon'un toplam kaynakları yeniden düzenlenmelidir.

MEKSİKA'DA ZAPATİSTALAR YENİ BİR DÖNEMİ BAŞLATTI

Meksika'da yıllardır yerli haklarına yönelik ayrımcılığa karşı savaştan Zapatistalar, Hükümetin sorunları çözeceğine ilişkin güvence vermeleri üzerine uzun bir yürüyüşle başkent Mexico City'e ulaştılar.

Meksika parlamentosunda 25 Mart'da bir konuşma yapan Zapatista Komutanı Markos, sorunlarına yanıt verecek anayasal ve yasal düzenlemenin zorunluğuna değinerek özetle şunları söyledi:

"Amacımız ikti-

dar ya da iktidar sahibi olmak değil. Bir yol ve bir söz dayatmak değil. Asla böyle olmayacağız.

Biz, onurumuz ya da diğerlerinin onuruna fiyat biçenlerden değiliz. Mücadeleyi, projeleri değil de müşterileri tartışan tüccarların oluşturduğu politikalar pazarına değişenlerden değiliz.

Biz, var oluşu, iddiaları ve taleple-

riyle aşağılayıp özür dilemeyenlerden, yardım eder gibi görünüp gerçekte satın alanlardan özür ve ayrıcalık bekleyemiyoruz.

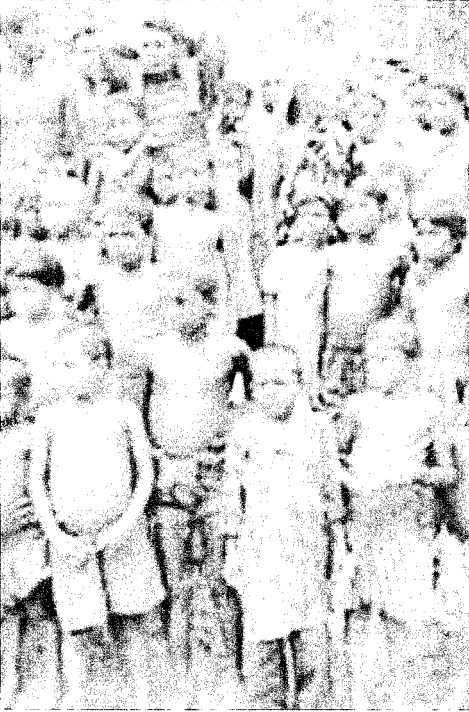
Biz, yalnızca aşğıdan gelebilecek olan adaletin, yalnızca birlikte kazanılabilen özgürlüğün, her zaman ve her aşamada mücadelesi verilen demokrasinin yu-
karıdan gelmesini aptalca umut

edenlerden değiliz. Biz, bittiğinde, arada bir nostalji ile bakmak üzere ülkenin yanlışlar takvimine kaldırılacak gelip geçici bir moda değiliz.

Biz, yeni birtakım sözcükler ardına kendini gizleyen kaypak bir hesap değiliz, biz sonsuz savaş özlemindeki sahte bir barış değiliz, biz, önce "üç", sonra "iki", sonra "dört" ya da "hepsi", ya da "hiç-

biri" diyenlerden değiliz. "İyimser" ve "sağduyulu" gibi davranıp her şeyi geçiştirmeye çalışan ve gittikçe gülünçleşen bir iktidarın "sabah pişmanlığı" değiliz.

Biz, yürüyüşle artıyoruz ve artacağız. Yerli onurunun yürüyüşü. Toprağın renginin yürüyüşü. Meksika'nın altında gizlenmiş ve örselenmiş sayısız Meksikalıyı ortaya çıkara-

DİKKAT: AÇLIK!

Bugün tüm dünyada açlıktan etkilenenlerin sayısı, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa nüfusunun toplamından daha fazladır. Açlık, çocuklar da dahil olmak üzere milyonlarca insanın yaşamını kısaltmaktadır. Açlık, yoksulluk, savaş, çevresel bozulma ve sosyal yalnızlaşmanın hem nedeni, hem de sonucudur. Açlığın ortadan kaldırılması insanoğlunun karşı karşıya kaldığı diğer felaketlerin de ortadan kalkmasına kaçınılmaz biçimde katkıda bulunacaktır. Açlığın sona ermesi, herkese yetecek kadar gıdanın sağlanması ile başlar. Bunun sağlanması için gıda üretimi gelecek 50 yılda önemli ölçüde artmalıdır, çünkü bugün 6 milyar olan dünya nüfusu 8.9 milyar olacaktır. Ancak, yalnızca yeterli gıda üretimi açlığı ortadan kaldırmaya yetmez. Buradaki mücadele gıda gereksinimi olan insanlara -yoksullara, kız ve kadınlara, dışlanmış toplumlara, toplumun ekonomik olarak alt sınırlarında yaşayan gruplara, savaş ve doğal afet kurbanlarına- ulaştırılmasının sağlanmasıdır.

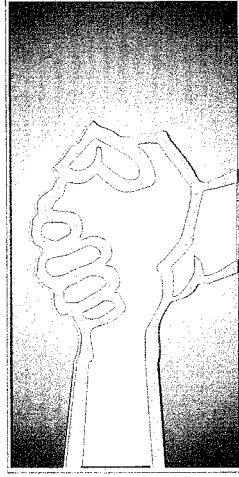
ran yürüyüş.

Biz onların mikrofoni değiliz. Bütün seslerin arasında bir sesiz.

Biz buradayız. Toprak renkli asiler olarak buradayız. Biz buraya size ne yapmanız gerektiğini söylemeye ya da size belli bir yol göstermeye gelmedik. Sizden saygı ve alçakgönüllülükle yardım istemeye geldik. Toprağın rengini taşıyan

bizler, bu bayrak altında onurlu bir yer edinmeden güneşin doğmasına izin vermeyin."

Zapatistaların uzun yürüyüşü ve Markos'un parlamentoda yaptığı konuşma tüm dünyada ilgiyle izlenirken Meksika Parlamentosu yerlilerin haklarını genişleten bir dizi karar aldı. Alınan bu kararların ne ölçüde uygulanacağını ise zaman gösterecek.

**GÜNEY
AFRİKA'DA SU
PROTESTOSU**
Güney Afrika

Cumhuriyet'in Johannesburg kentinde Belediyenin, Su Hizmetleri Kuruluşunu Fransız çokuluslu Suez Lyonnaise des Eaux'a satmak istemesine karşı etkili eylemler düzenleniyor.

Güney Afrika Belediye İşçileri Sendikası'nın örgütlediği eylemlerde Fransız Şirketinin kötü sicil topluma tanıtılmaya çalışılıyor. Suyun özelleştirilmesi sonucu fiyatının arta-

DIŞLAMAYIN-KAZANDIRIN

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 7 Nisan Dünya Sağlık Günü'nde insan sağlığı için önemli bir yeri bulunan akıl ve ruh sağlığı temasını öne çıkaran bir kampanya başlattı. Dünya Sağlık Örgütü'nden yapılan açıklamada, ruhsal sorunlar nedeniyle insanların dışlandığına ve ayrımcılığa uğratıldığına dikkat çekilerek şu görüşlere yer verildi:

"İnsanı damgalamak anlamsızdır. Ayrımcılık yapmak ahlaka aykırıdır ve de aynı zamanda haksızlıktır. Tedavi mümkün. Tedavi edici olanaklar için hazırlık yapılabilir. Ruh sağlığına karşı yapılan karalama ve ayrımcı yaklaşımı göz önüne alarak DSÖ bütün bir yıl sürecek olan Ruh Sağlığı kampanyasını başlatmıştır. DSÖ, ruh sağlığındaki bozuklukları önlemek için hükümetleri, sağlıkçılar ve hayatın her kesiminden kişileri cesaretlendirerek bu işin üstüne yürümeleri gerektiğini belirtmektedir. Kişiler ve kuruluşlar bu hastalıkla mücadelede sürekliliği sağlamada sorumluluğunu göstermelidirler."

çağı belirtilirken, Suez Lyonnaise des Eaux şirketinin şimdiye kadar dünyada pek çok büyük kent su hizmeti birimini ele geçirdiği vurgulanıyor. Bu kentler arasında Buenos-Aires (Arjantin), Casablanca (Fas), Jakarta (Endonezya), Manila (Filipinler) ve Santiago (Şili) bulunuyor.

KÜRESELLEŞME KARŞITLARI QUEBEC'TEYDİ

Kanada'nın Quebec kentinde Nisan ayı ortasında yapılan Amerikalılar Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması zirvesinde karşı büyük eylemler düzenlendi.

Zirve öncesinde

ve sırasında düzenlenen eylemler nedeniyle yapılan açıklamalarda imzalanan anlaşmanın tüm kıtada ABD ve Kanada'lı şirketlerin egemenliğini pekiştireceği belirtildi. Çünkü imzalanan anlaşmaya göre, şirketlere büyük kolaylıklar sağlanıyor ve ülkelerin şirketlere tazminat ödemesi öngörüyor.

Sendikalar ve sivil toplum kuruluşlarının 21 Nisan'da düzenlediği gösterilerde "adil istihdam", "Dünya satılık değil" gibi pankartlar taşındı. Yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı protesto gösterilerinde eylemcilerin bir bölümü ile polis arasında çıkan çatışmalarda, toplam 34 polis ve 57 gösterici yaralandı. Polis sözcüsü, olaylarda yaklaşık 150 kişinin gözaltına alındığını, ancak bu kişilerin büyük çoğunluğunun delil yetersizliğinden serbest bırakıldığını belirtti. Gösterilerde şiddet kullananların ilk günkü gibi, azınlık

bir protestocu grup olduğu bildirildi. İkinci günkü gösterilerde, ilk kez lastik kurşun atan tüfeklerin kullanıldığı bildirilirken yaralanmaların bu kurşunlardan olup olmadığı konusunda bilgi verilmedi.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERİN SORUNLARI İÇİN ULUSLARARASI KONFERANS

Birleşmiş Milletler tarafından 14-20 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen "Azgelişmiş Ülkeler Konferansı"nda yoksulluğun bir kanser gibi milyarlarca insanı etkilediği belirtildi.

Konferansta yok-

sul ülkeleri temsilen konuşan Tanzanya Devlet Başkanı Benjamin Mkapa, BM'in bu konudaki ilk konferansının 20 yıl, ikincisinin 11 yıl önce düzenlendiğini, üçüncüsünün toplanmasının başarısızlık belirtisi olduğunu söyledi. Mkapa, bu konferanslarda en az gelişmiş ülkelerin özel kalkınma gereksinimleri konusundaki beklentilerinin karşılanıp, uygulanmadığından yakındı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, zengin ülkelere yardımları arttırmalarını isterken yoksul ülkelerin dış borç yükünün azaltılması doğrultusunda henüz hiçbir şeyin yapılmadığını kaydetti.

Konferansta, yoksul ülkelerin, yalnızca ekonomik reformları değil, insan hakları, demokrasinin geliştirilmesi ve yolsuzluklarla mücadele gibi siyasi reformları da uygulamaları istendi. Bangladeş Dışişleri Bakanı A.H.

Chowdhury ise birkaç yoksul ülkede demokratik reformların şartlı yardım kısıtlamaları içinde uygulanmasının beklenemeyeceğine değindi. Chowdhury, demokrasi gelişip, yoksulluk zinciri kırılırken, dış yardımların kısılmaması ya da kesilmemesini istedi.

Yoksul ülkelerin zenginlere ihracatında teknik engeller hala çok fazla.

Dünya Bankası'nın bir araştırmasına göre, Avrupa Birliği'nin kanserojen bir mantar türü olan aflatoksine ilişkin mevzuatı, Afrika'ya yılda 670 milyon dolarlık hububat, kuru meyve ve kabuklu kuruyemiş ihracatı kaybına maloluyor.

Gelişmiş ülkeler gayrisafi milli hasıllarının (GSMH) binde 7'sini kalkınma yardımına ayırmayı vaad etmelerine karşın, pek azı bu sözü tuttu, zenginlerin GSMH'lerinden dış yardıma ayırdıkları pay binde 2'ye indi.

PROCTER & GAMBLE 2 BİN İŞÇİYİ ÇIKARMAYA HAZIRLANIYOR

Amerika'nın en büyük deterjanı ve dişmacunu üreticisi olan Procter&Gamble, personel sayısında 22 bin kişilik azaltma yapacağını bildirdi.

2 yıl kadar önce hazırladığı planla personel sayısında azaltma yapmayı hedefleyen Procter&Gamble şirketinde 110 bin işçi çalışıyor.

Şirket yetkilisi yaptığı açıklamada; **"Firmanın tasarruf yapılabilecek her alanı araştırdığını"** belirtirken, Borsa çevreleri, firmanın

hisse senetlerinin bu yıl yüzde 16 oranında değer kaybettiğini belirtiyorlar.

Bilindiği gibi son dönemlerde ABD'de çokuluslu şirketler ekonomik durgunluk gerekçesiyle sistemli işten çıkarmalara yöneliyorlar.

ICFTU'DAN YENİ BİR KAMPANYA: ÇOCUK İŞÇİLİĞİNE SON

Uluslararası Özgür Sendikalar Konfederasyonu ICFTU, 30 Martta bir açıklama yaparak çocuk işçiliğine son verilmesi için yeni bir kampanya başlatıldığını açıkladı.

ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan ta-

rafından yapılan açıklamaya göre; hükümetler ve çokuluslu şirketler çocuk işçiliğinin azaltılması konusunda bugüne kadar verdikleri sözleri hemen hemen hiç tutmadılar.

Günümüzde tüm dünyada 250 milyon çocuğun çalıştığını söyleyen ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan, kampanyanın hükümetler ve çokuluslu şirketler üzerine baskı yapmayı amaçladığını söyledi. Buna göre öncelikle çocuk işçiliğinin en tehlikeli ve en fazla sömürüye açık biçimlerinin engellenmesi hedefleniyor. Tarım ve ev hizmetleri çocuk işçiliğinin en yaygın olduğu ve en kötü koşulların sürdüğü alanlar.

ICFTU Kampanyası, örgüt üyelerinin ve uluslararası işkolu federasyonlarının, hükümetlere, işverenlere ve uluslararası kurumlara çocukları iş yaşamından kurtarıp okullara göndermeleri için bir çağrının yapılmasıyla başla-

yacak. Bu çağrı Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun çocuk hakları ile ilgili özel oturumunda da hükümet temsilcilerine sunulacak.

Bilindiği gibi çocuk işçiliği hemen tüm dünyada önemini koruyor.

Çocuk işçilerin en fazla yoğunlaştıkları işkolu genellikle yetişkin işçilerin sendikalarında örgütlenmelerinin ve adil ücret ve çalışma koşulları

için pazarlık yapmalarının engellen- diği tarım işkoludur. Çocuklar ayrıca halı, havai fişek, cerra- hi araç üretimi, el- mas ve değerli taş madenciliği ve par- latıcılığı işlerinde, otobüslerde tren yollarında çalışırlar, silahlı güçlere katıl- maya zorlanırlar ve terör örgütlerince sömürülürler.

Milyonlarca küçük çocuk, özellikle de kız çocuk sürekli ta- ciz altında ve kölelik

koşularında, ev hiz- metlerinde çalışırlar. Çocuk çalıştırılması gelişmekte olan ül- kelerle sınırlı de- ğildir.

İngiltere, ABD, İtalya ve diğer OECD ülkelerindeki sendika araştırmaları ekonominin ve eğitim sisteminin çok gelişmiş olduğu yerlerde de, düşük düzeyde olmakla birlikte, çocuk çalış- tırılmaya devam edildiğini göster- mektedir.

LUFTHANSA'DA GREV

Alman havayolları şirketi Lufthansa pi-

UMUTLARI TÜKENMEMELİ!

Bir gencin işsiz olarak geçirdiği zaman uzadıkça o genç daha sonra çalışma yaşa- mına girdiğinde kalıcı zedelenmelerle yaşı- yor. Diğer yandan işsiz gençlerde zararlı eğilimler, bağımlılık yaratan kötü alışkanlık- lara yönelim artabiliyor. Ve gençler işsiz kal- dığı dönemi çoğu kez toplumsal dışlanma olarak algılayabiliyor ve kolayca şiddete yö- nelebiliyor. ILO, 15-24 yaş arası 60 milyon genç işsiz bulundugunu tahmin etmekte- dir. OECD ülkelerinde, 1998 verilerine göre,

15-24 yaş grubunda ortalama işsizlik oranı yüzde13 ve diğer pek çok ülkede de çift ba- samaklıdır. Örneğin Kanada, İtalya, İngiltere ve Amerika'da 20-24 yaş arası genç nüfu- sun yüzde 20'si ne iş sahibi, ne de eğitimli- dir. Gelişmekte olan ülkelerde, mevcut veri- lerin gösterdiği gibi, genç ve yetişkin işgücü- nün işsizlik oranları arasındaki fark sanayi- leşmiş ülkelerinkinden çok daha fazladır.

Kısaca gençlerin işsiz kalması bedelini tüm toplumun çekebileceği ağır bir bedeli ödemeye hazır olmak demektir.

lotlarının yaptığı 12 saatlik grev, hava trafiğini felç ederken, havayolu şirketi 288 uçuşu iptal etmek zorunda kaldı. Ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi konusunda sendika ile işverenin anlaşması sonucu 12 saatlik uyarı grevi yapılırken, sendika yetkilileri, şirketin yeni ücret önerileri yapmaması halinde grevin devam ettirebileceğini kaydettiler.

ARJANTİN UÇURUMUN KIYISINDA

Türkiye ile benzer

bir süreç yaşayan Latin Amerika ülkesi Arjantin, bugünlerde IMF politikalarının yarattığı toplumsal yıkımın acıları ile boğuşuyor.

IMF güdümlü politikaların uygulandığı ülke, yaklaşık 33 aydır ekonomik krizle boğuşurken başkent Buenos Aires'te fakirlik sınırının altında yaşayanların sayısının 9 yılda üç kat arttığı belirtiliyor.

Ekonomik krizle

karşı karşıya kalan ülke, su alan bir tekneye benzetiliyor.

ABD'nin desteğiyle serbest pazar reformlarını başlatan ülkede, orta sınıf artık fakirlik sınırında yaşıyor. 12 milyonluk Buenos Aires'te, günde 1.60 doların altında gelirle yaşamak zorunda kalanların sayısı 1991 yılında 324 bin 810 iken, bu sayı 2000 yılında 921 bine çıkmış.

1997 ve 2000 yıl-

NE DERSİNİZ?

-Dünya çapındaki büyük kuruluşların üst düzey yöneticilerinin yalnızca yüzde 1 ile 3'ü kadınlardan oluşuyor. Buna ek olarak ırk ayrımcılığına maruz kalan kadınlarda bu oran çok daha düşük.

-Dünyanın yalnızca 8 ülkesinin başında bir kadın bulunuyor.

-Dünyanın 21 ülkesinde kadınlar başkan yardımcısı.

-Dünya parlamenterlerinin yalnızca yüzde 13'ü kadın.

-İşçi sendikaları üyelerinin yüzde 40'ı kadın olmasına rağmen, yalnızca yüzde 1'i sendika yöneticisi konumunda.

-En gelişmiş ülkelerde bile kadın ve erkekler arasında yüzde 10 ile yüzde 30 arasında ücret farkına rastlanabiliyor.

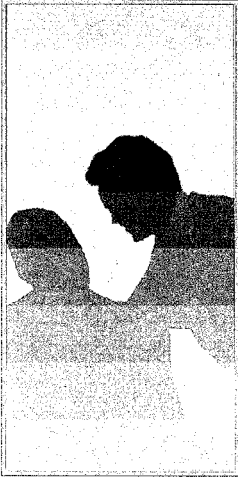
-Kadınların sayıca daha fazla olduğu sağlık ve eğitim gibi alanlarda bile erkekler daha nitelikli, sorumluluk gerektiren ve daha iyi ücretli pozisyonlarda çalışıyor.

Neden acaba?

larında yapılan iki ayrı hükümet araştırması üç yılda sokakta yaşayanların sayısının ikiye katlandığını gösteriyor.

Kısacası 36 milyon kişinin yaşadığı Arjantin, Türkiye'den sonra dünyanın gözünü ayırmadığı ülkelerden biri.

"SENDİKALARA KARAR ALMA SÜREÇLERİNE KATILIM HAKKI VERİLMELİ"

Tüm dünyada 150 milyon işçiyi temsil eden uluslararası sendikal örgütler, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonun New York'ta yapılan yıllık toplantısına

katılarak, karar alma süreçlerine katılım hakkı istediler.

Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin Sendika Danışma Komitesi (TUAC), Uluslararası Kimya, Enerji, Madencilik ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu (ICEM), Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF), Uluslararası Ulaştırma İşçileri Federasyonu (ITF), Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI) temsilcilerinin katıldığı ve 16-18 Nisan günlerinde yapılan toplantıya **"Sürdürülebilir Enerji ve Taşımacılık: İşçilerin ve Sendikaların Rolü"** başlıklı önemli bir rapor sunuldu.

Toplantıda konuşan ICFTU temsilcisi özetle şunları söyledi:

"Günümüzde enerji ve taşımacılık sektörlerini etkileyen önemli kararlar hükümetlerce değil, pazarla-

mayı, fiyatları ve kural koyma sürecini kontrolleri altında tutan çokuluslu şirketlerce alınmaktadır.

Karar alma sürecinde insanları, toplumları ve hatta kararlardan doğrudan doğruya etkilenecek olan evsahibi ülkeleri dışlama eğilimi vardır.

İşçilerin katılımı olmaksızın, yoksulluk ve sosyal güvenlik gibi temel toplumsal konuları gözardı etmeyi sürdürmek çok kolay olacaktır.

Sendikalar, dünyaya çapında bir hareketin deneyimine, uzmalığına ve örgütsel kapasitesine sahiptir.

Ortak bir amaç için yerel, bölgesel ve uluslararası düzey arasında bağlantı kurulabilir.

Sürdürülebilir, barışçı ve eşitlikçi bir dünya düşünüysek gerçek yapmak için işverenlerle, hükümetlerle ve sosyal taraflarla birlikte çalışma olanağına sahip olmak istiyoruz."

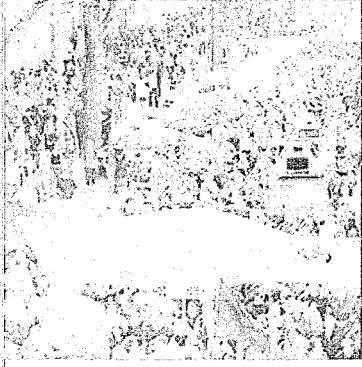

BOLİVYA'DA KÜRESELLEŞME KARŞITLARINA SALDIRI

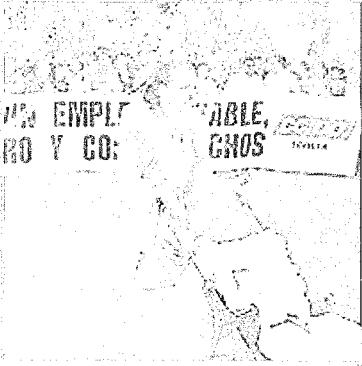
Bolivya'da 12 Nisan günü özelleştirme ve neo-liberalizm karşıtı eylemler yapan grubun üyelerine polis saldırdı ve hareketin lider kadrosundan Oscar Oliviera'nın da aralarında bulunduğu 60 kadar protestocu tartaklanarak göz altına alındı.

Protesto eylemi nedeniyle gözaltına alınanlar, 6 gün sonra serbest bırakıldılar.

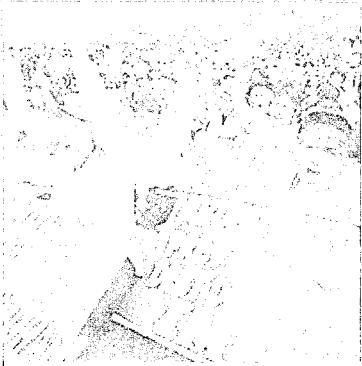
Bilindiği gibi Latin Amerika ülkesi Bolivya'da son dönemlerde özelleştirmelere karşı etkili gösteriler düzenleniyordu.

BERLİN

MADRID

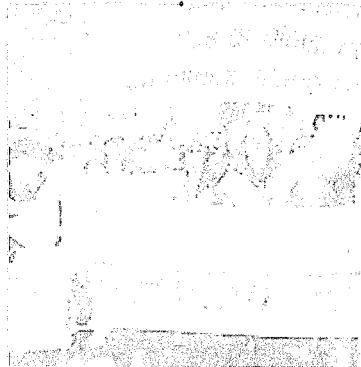
PARİS

LİZBON

ATİNA

MARTE

SEUL

SİDNEY

MOSKVA

1 MAYIS İŞÇİ BAYRAMI TÜM DÜNYA'DA COŞKULU GÖSTERİLERLE KUTLANDI
ICFTU: "HALK DESTEĞİ HAREKETE GEÇİRİLMELİDİR"

Dünya işçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs, bu yıl da tüm dünyada coşku-lu gösterilerle kutlandı.

Milyonlarca işçinin sendikal örgütü Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), 2001 yılı 1 Mayıs'ı için sendikal hak ve özgürlüklerin önemini vurgulayan bir bildiri yayınladı.

ICFTU'nun yayınladığı bildiri aynen şöyle:

"Uluslararası emek gününü kutlarken her yerde işçi haklarının bir savunucusu olarak ICFTU, dünyaya genelinde demokratik sendikal hareketin güçlendirilmesine yönelik taahhüdünü yineler.

"Binyılın Gözden Geçir-mesi" süreci boyunca ICFTU, kendi misyonunu küresel bir ekonomi içerisinde yerine getirmek istiyorsa, uluslararası sendikal hareketi güçlendirmek ve uyarlamak için acil ihtiyacı farketmiştir.

Demokratik sendikal güçleri birleştirmek, işçilerin çıkarlarını korumanın ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan gençler, kadınlar ve informal sektörde çalışanlar gibi en duyarlı olan gruplara yönelik olarak sendikal ör-

gütlerce sağlanan korumayı genişletmenin en iyi yolunu sağlamada ICFTU için temel bir amaç olarak durmaktadır.

Bugün ICFTU küreselleşme sürecinde eksik bırakılan insani ve toplumsal boyut için dünyadaki sendikal hareket ve işçilerin mücadelelerinde halk desteği için çağrıda bulunmaktadır. Gelecek Kasım ayında Dünya Ticaret Örgütünün Katar'daki toplantısı ve gelecek Temmuz'da İtalya'nın Cenevre şehrinde sekiz büyük ekonominin G-8 Zirvesi, özellikle gelişmekte olan ülkelere ve dünya genelinde işçilerin yaşam koşullarında bir gelişime katkıda bulunabilecek bir ekonomik büyümeyi sağlayan ticaret ile toplumsal kalkınma arasında bir bağ ihtiyacını ortaya koyabilmek için önemli fırsatlardır.

Gelişmekte olan ülkelere, bu ülkelerin nüfuslarının ve işçilerinin yüzyüze kaldığı adaletsizliği sona erdirmeye, küresel sendikal hareket için temel bir önceliktir. 14-20 Mayıs tarihleri arasında Belçika'nın Brüksel kentinde gerçekleştirilecek olan Azgelişmiş Ülkeler Birleşmiş Milletler Konferansı, küreselleşme sürecinden

dışlanan ve küreselleşmenin olanaklarından yararlanamayan dünyanın en fakir ülkelerine yardım etmek için mali kaynakları seferber etme talebimizi tekrarlamamız için bir fırsat olabilir. Bir ülke içinde zenginliğin daha eşit şekilde bölüşümü, sadece adil ve sürdürülebilir bir büyümenin temeli olarak insan ve sendikal haklara saygı yoluyla gerçekleştirilebilir.

Bugün ICFTU, işçilerin sendika kurabilmeleri ve seçtikleri sendikalara üye olabilmeye hakkı, sendikaların kendi üyeleri için özgürce toplu pazarlık yapma hakkı ve çocuk işçilik, zorla çalıştırma ve istihdamdaki bütün ayrımcılıkların yasaklanması gibi temel emek standartlarına saygı gösterilmesi için dünyadaki sendikal hareket ve işçilerin mücadelelerinde halk desteği için çağrıda bulunmaktadır. Bu 1 Mayıs, 148 ülkede her işyerinde, sendikada ve kamu dairelerinde asılacak olan ve böylece dünyanın her tarafındaki işçilerin kendi haklarının neler olduğunu bilmesini sağlayacak olan ILO'nun Çalışmada Temel Haklar ve İlkeler Deklarasyonunu ilan eden bir posterin dağıtılmasını destekle-

meye yönelik büyük bir ICFTU kampanyasının başlangıcını ifade etmektedir.

Bir çok sendikacının hala sendika karşıtı baskıya maruz kaldığı bir dönemde ICFTU, işçi haklarına yönelik baskıların sembolü haline gelen Belarus, Çin ve Swaziland'ın içerisinde yer aldığı en ciddi ihlallerin yaşandığı ülkelerin hükümetlerini açıklamaya devam edecektir. Ülkede yaşayan bir milyon insanı etkileyen sistematik köle emeği kullandığı için uluslararası toplulukça kınanan Burma Cuntasını tecrit etmeye yönelik kampanyasına da devam edecektir. ICFTU ve uluslararası sendikal topluluk, bu 1 Mayıs'ı Burma'ya yönelik Uluslararası Sendikal Eylem günü olarak ilan etmektedir.

Bugün ICFTU çalışmak zorunda olmaları nedeniyle eğitim sürecinden ayrılmak zorunda kalan 250 milyondan fazla çocuğun sömürülmesine karşı dünyadaki sendikal hareketin ve işçilerin mücadelelerinde halk desteği için çağrıda bulunmaktadır.

Gelecek eylül ayında çocuk hakları konusunun ele alınacağı Birleşmiş

Milletler Genel Kurulu'nun Özel Oturumu, bütün çocuklar için kaliteli eğitim ihtiyacında direnmek ve çocukların haklarının korunmasının garantisi altına alınmasını sağlamak için çocuk işçileri ilgilendiren konularda sendikal duruşun sergilenebileceği önemli bir fırsat sağlayacaktır.

Bugün ICFTU, herkesi çocuk işçiliğe karşı yürüttüğü küresel kampanyaya katılmaya ve çocuk işçiliğin sona erdirilmesi için 30 Mart tarihinde başlatılan imza kampanyasına imza vermeye çağırılmaktadır.

Bugün ICFTU, işgücü piyasasındaki, işyerindeki ve toplumdaki eşitlik mücadelesinin kalbinde bulunan haklardan analığın hakkının korunmasına yönelik kampanyasında halkın desteği için çağrıda bulunmaktadır. Kadın işçilerin sendikalardaki bütün kadrolara tam olarak bütünleşmesini ve kadınların özel sorunları ve istemleri eşitliğe ulaşmak için sendikaların çalışmalarının bir parçasıdır ve sendikal hareketin geleceği hususundaki tartışmaların önemli bir unsurdur.

1 Mayıs, ICFTU için ayrıca ayrımcılığı, ırkçılı-

ğın ve yabancı düşmanlığının bütün biçimlerine ve hoşgörüsüzlük vaazında bulunan ve nefreti yayan bütün ifrata kaçan güçlere karşı yürüttüğü kavgasını yinelediği bir gündür. 31 Ağustos'tan 7 Eylül'e kadar devam edecek olan Güney Afrika'nın Durban kentindeki Irkçılığa Karşı Birleşmiş Milletler Dünya Konferansı, işyerindeki ırkçılığa karşı eylemlerimizi yeniden başlatmak için ve dünya genelinde farklı ırklardaki işçilerin, göçmen işçilerin, etnik azınlıkların yerli halkların, mültecilerin ve sığınmacıların haklarına saygı gösterilmesi çağrısı için bir fırsat olabilir.

Bugün ICFTU, dünyada toplumsal adalet, barış ve anlayış için ve işyeri içinde ve dışındaki insan hak ve özgürlükleri için mücadelesine devam edeceğine dair kesin kararlılığını bir kez daha tekrarlar.

Bugün ICFTU, Dünya'daki sendikal hareket ve işçiler için ve **Ekmek, Barış ve Özgürlük** özdeyişini desteklemek için halkın desteğini istemektedir.

YAŞASIN ULUSLARARASI DAYAŞINMA!

YAŞASIN ULUSLARARASI EMEK GÜNÜ!

Erhan Bilgin

Krizler, ekonomide şiddetli alt üst oluşlarla tezahür ediyor; ama siyasal yapıda, sosyal ilişkilerde de istikrarsızlıklara, dağılmalara neden oluyor. Kriz sürecinde belirsizlikler artıyor, sosyal sınıflar krizden güçlenerek çıkma mücadelesini yoğunlaştırıyorlar. Kriz süreci, ekonomik, sosyal ve politik cepheleleri olan, şiddetli istikrarsızlık, dağılma, kırılma dönemleri. Ama süreç içinde krizin varlığına ilişkin temel belirleyici ekonomik çöküntüler oluyor.

Kriz, sermaye kesiminin ekonomi ve toplum üzerindeki egemenlik ilişkilerinden kaynaklanıyor. Ekonomik işleyişin temeli, sosyal faydayı artırmaya, toplumun tüketim gereksinimini karşılamayı temel almıyor. Tersine ekonomik işleyişte bütün amaç, en yüksek derecede kâr elde etmek. Üretime bunun için karar veriliyor, yatırımlar bunun için yapılıyor. Bu kararlar, işletme birey, holding temelinde alınıyor ve bütün piyasalarda ekonomik işleyiş bu ka-

rarlara göre şekilleniyor. Kısacası bu kararlarda temel amaç, toplumun çıkarları değil, işletmenin holdingin veya bireyin çıkarları; yani daha fazla kâr elde etmek, daha fazla birikime sahip olmak.

İç ve dış piyasadaki rekabeti sürdürmek veya rekabet avantajı elde etmek için her yeni üretim devresinde, sermayeyi artırmak, böylece sermaye birikimini yoğunlaştırmak kaçınılmaz hale geliyor. Her yeni üretim devresinde, kâr oranının toplam sermayeye oranının artması gerekiyor. Sermaye birikiminin genişlemesini sağlıyor ve işlerin iyi gittiği anlamına geliyor. Eğer kâr hacmi düşüyor ve kâr oranları toplam sermayeye oranla geriliyorsa, sermaye birikimi aksamaya başlıyor. Daha geniş anlamda, sermaye birikiminin istikrarı bozuluyor ve ekonomi mutlak bir krize sürükleniyor.

Türkiye ekonomisinde yaşanan krizlerin genel çerçevesi bu tasvire uygundur. Çünkü sermaye birikiminin istikrarı için şu üç temel konuda darboğaz olmamalıdır:

Birincisi, üretim sürecinde enerji, hammadde, ara malı gibi girdilerin temininde sıkıntının olmaması gerekir.

İkincisi, üretim sürecinde elde edilen ürünler (metalar) piyasaya intikal etmeli ve üretim değerinden daha yüksek bir fiyata mümkün olan en kısa sürede satılıp, yine en kısa sürede para olarak işletmeye dönmelidir.

Üçüncüsü, üretimin tamamlanması için gereken kredi (borçlar) zamanında temin edilmelidir. Ve üretim sonucu elde edilen kâr hacminin, bu kredinin faizini ödeyebilecek büyüklükte olması gerekmektedir.

Bu üç süreçte tıkanıklık olmaması, sermayenin istikrarlı olarak birikmesini sağlar. Ancak bu üç süreçte istikrar sağlansa bile, kapitalist ekonomi, sınıf mücadelesinin yoğunlaşması ve rekabetin artması sonucu, kendi iç çelişkilerine teslim olur. Kâr oranları düşmeye başlar ve ekonomi yine krize girebilir.

Türkiye’de yaşanan krizler bu çerçeve içinde ortaya çıkmıştır. Ancak

1980 sonrası yaşanan krizler de çok önemli iki olumsuz ögenin rolünü belirtmek gerekir.

Birinci unsur; 1980 sonrası ekonominin sürekli liberalleşme eğiliminde olması sonucu kamunun rolünün azaltılmasıdır.

İkinci unsur; IMF, Dünya Bankası ve uluslararası sermayenin ekonomideki rolünün artmasıdır. Bunların ekonomiye daha çok müdahil olması, (özellikle mali sistemde spekülasyon eğiliminin artmasıyla) istikrarsızlıkları artırmış, ekonominin daha sık aralıklarla krize girmesine neden olmuştur.

KRİZLERİN SIKLAŞMASI

Kapitalist ekonominin temel harekete geçiricisi, yani "ruhu olan kâr, kuşkusuz emeğin sömürüsüne bağlıdır. Ekonominin gelişiminde emeğin ürettiği değerler ve bu değerlerin paylaşımı büyük önem taşır. Sermaye kesimi, üretim sürecinde elde edilen değerlerin ne kadar daha fazlasını alırsa, kârını o ölçüde büyütmüş olur. Dolayısıyla kârların bü-

yümesi için sistem emek sömürüsünün artmasını temel almıştır ve bu haliyle zaten bir "emek-karşıtı iktisadi politikadan söz edilebilir.

1980'lerin dünyasında kâr oranlarının düşmesiyle ekonomik kriz derinleşmiştir. İşçi hareketinin elde ettiği kazanımları ortadan kaldırmak, kamu harcamalarını sınırlamak, devlet işletmelerini özelleştirmek, mal ve parasal sermayenin dolaşımının önündeki engelleri kaldırmak, krizden çıkış için temel politikalar olarak gündeme gelmiştir.

Sınıfın kazanımlarına karşı saldırı, bu temel politika içinde belirleyici öneme sahiptir. Bu karşı saldırı, sendikasılaştırma, sosyal güvenlik hizmetinin daraltılması, eğitim, sağlık harcamalarının azaltılması, özelleştirme, çalışma koşullarının ağırlaştırılması, üretim sürecinde kuralsızlaştırma biçiminde tezahür etmiştir. Özellikle parasal sermayenin, dünya üzerindeki dolaşımının artmasıyla birlikte, bu karşı saldırı, 1990'lar da bütün dünyayı tehdit etmiştir. İşçi ve sendikal

hareketin direnişinin zayıflığına bağlı olarak dünyanın çeşitli bölgelerinde uygulanma imkanı bulmuştur.

Türkiye'de de krizden çıkış için 1980'lerden itibaren emeğin kazanımlarına karşı topyekûn bir karşı-saldırı başlatılmıştır.

Emek karşıtı politikalar birbirinin tamamlayan üç önemli noktada yoğunlaşmıştır:

**1-Sendikasılaştırma-
ya yönelik saldırılar,**
2-Kamunun ekonomideki rolünün azaltılması,

3-Sosyal harcamaların kısılması, ücretlerin düşürülmesine yönelik baskılar.

Bu üç noktaya bağlı olarak emek-karşıtı politikaların şu şekilde tezahür ettiğini görüyoruz:

-Özelleştirmelerin hızlandırılması,
-Kamu kaynaklarının özel sermayeye daha çok aktarılması,
-Kamu yatırımlarının sınırlandırılması,
-Özel sermayeye vergi avantajları getirilmesi,
-Kayıt dışı sektörlerin özendirilmesi,
-Sosyal harcamaların

(eğitim-sağlık-sosyal güvenlik) kısılması,

-Özellikle mali piyasalarda denetimin gevşetilmesi,

-Mali piyasa kazançlarının üretim sektörlerine oranla aşırı biçimde artması,

-Sendikasılaştırmaya yönelik saldırıların hızlanması,

-Ücretlerin düşürülmesine yönelik baskıların yoğunlaşması.

İşçi sınıfının bütün kazanımlarını ortadan kaldırmayı hedefleyen emek-karşıtı politikaların, krizleri derinleştirici etkilerini şu şekilde gruplayabiliriz:

1-Bireysel kâr için meşruiyet alanı genişletilip her şey mubah kabul edilince, piyasalarda "kuralsızlık yaygınlaşmıştır. Kuralsızlık, esas olarak, kayıt dışı sektörün genişlemesi ve yolsuzluğun hem sayı hem de kapsadığı parasal tutar olarak artması ile kendini göstermiştir.

Birbirini besleyen her iki olgunun biricik amacı, kârı çoğaltmaktır. Bu iki olgu, sendikasılaş-tırma saldırısının yoğunlaştığı koşullarda büyü-

müştür. Sendikasılaş-tırma bir yandan özelleştirmeler ile öbür yandan esnek üretim saldırısı ile hızlandırılmıştır. Sendikasılaş-tırmanın getirdiği örgütsüzlük, toplumsal denetim işlevinin zayıflamasına neden olmuştur. Böylece yolsuzluk yapmak daha az dışlanan, toplumsal olarak daha az reddedilen bir olgu haline gelmiştir.

Yolsuzluk sonucu elde edilen avantajlarla sağlanan bir kâr artışı, sermaye birikimini yoğunlaştırıyordu kuşkusuz. Ama ekonomide ilave bir gelir artışı yaratmıyordu. Tersine yaratılan gelirin yeniden paylaşımını esas alıyordu. Dolayısıyla mevcut gelirin paylaşımı üzerindeki mücadeleyi şiddetlendiriyordu. Mücadelenin şiddetlenmesi ise mevcut gelirden daha fazla pay kapmak için yeni ve daha büyük yolsuzlukları gündeme getiriyordu. Bu durum piyasalardaki beklentilerin olumsuzlaşmasına neden oluyor, sistemin (ve siyasal otoritenin) meşruiyetinin zayıflamasını hızlandırıyor. Sonuçta sermaye birikiminin is-

tikrarını zayıflatıcı, etki-lerde bulunuyordu.

2-Emek-karşıtı politikalar sonucu kamu yatırımları azalmıştır. KİT'lerin idame (mevcut yatırım hacmini koruyan) yatırımları bile ertelenmiştir. Eğitim, sağlık ve kent altyapısına ilişkin yatırımlar en alt düzeye inmiştir. Kuşkusuz temel amaç kamu sektörünü özelleştirmeye hazırlayıp, sendikasılaş-tırmayı hızlandırmak, istihdamı sınırlamak ve özel kesimin önünü açmaktır.

Böylece ekonominin sabit sermaye stokunun büyümesi özel kesime havale edilmiştir. Özel sanayi firmaları, sabit sermaye yatırımlarından vazgeçmemişlerdir. Ama mevcut sermaye birikimleri yetersiz olduğu için, yatırımları sınırlı olmuştur. İstihdam da sınırlı oranda artmıştır. Üstelik kaynaklarının belli bir kısmını yüksek kazanç için mali piyasaya aktarmışlardır. Bunun sonucunda, ülke ekonomisinin büyümesi, yatırımlardan (sabit sermaye stokundan) çok tüketim artışı ile sağlanabilmiştir. Firmaların toplam kâr

hacmi artarken, bu kârı besleyecek olan katma değer (üretim sonucu elde edilen toplam değer) aynı oranda artmadığı için ek kaynak arayışı kaçınılmaz hale gelmiştir.

3-KİT'lerin, kamu bankalarının satışı, dış ticaret liberasyonu, Merkez Bankası'nın işlevsizleştirilmesi kamunun piyasalara müdahale edici imkanlarının daralmasına neden olmuştur. Kamu müdahale araçlarını yitirince üretim, talep, fiyatlar, üzerindeki kontrolünü önemli ölçüde azalmıştır. Böylece piyasalar da denge, özel kesimin rekabetinin istikrarına bağlı hale gelmiştir. Özel sermayenin rekabeti ise istikrarsızlığı artırmıştır. 1950 sonrasında Milli Gelirin gerilediği 5 yılın 3 tanesinin, 1980 sonrasına ait olması bu durumu doğrulamaktadır.

Diğer yandan siyasi otorite, liberal politikaları benimseyerek, maliye politikalarını etkin biçimde kullanmaktan vazgeçmiştir. (Sermaye vergilerinin düşürülmesi, bütçe sosyal harcamaların kısılanması vd.)

Böylece son 20 yılda piyasalarda emek-karşıtı programlar, izlenen iktisadi politikaların temel çizgisinin oluşturmuş, krizleri hızlandıran bir işleve sahip olmuştur.

2001 ŞUBAT KRİZİ "BİR KAZA" DEĞİLDİR

21 Şubat (ve Kasım 2000) krizleri bir yol kazası değildir. Kuşkusuz uygulamada bazı eksiklikler vardı. Ama özü itibarıyla IMF direktifli program uygulanmıştır. IMF'nin en önemli hedefi olan dış borçlar 2000 yılında ödenebilmiştir. Ama program, sermaye birikiminin istikrarını sağlayamamıştır.

1998 sonunda derinleşmeye başlayan; 1999-2000'de şiddeti artarak süren ekonomik krizin izleri, 1994 ekonomik çöküşüne kadar uzanmaktaydı. Sermaye birikimindeki tıkanıklıklar 5 Nisan kararlarıyla kısmen giderilmiş, birikim hızı 1997 sonuna kadar nispi olarak artmıştı.

Ancak, 1998'in ortasından itibaren üretilen mal ve hizmetlerin pazarlara ulaştırılması, yeterli tale-

bi bulması ve ödemelerin zamanında yapılıp geri dönmesinde ciddi aksaklıklar yaşanmaya başladı. 1979 krizinde olduğu gibi üretimin yapılabilmesi için hammadde, ara madde ve enerji eksikliği yoktu. 1994 krizinde olduğu gibi döviz stokunda da sorun yok gibi gözükmekteydi. Üretim (ve hizmet) yapılmakta ama artı değer elde edileceği varsayımı ile üretilen ürünler, iç ve dış talebin düşmesi sonucu elde kalmaktaydı. Satış hacminin düşmesi ile kâr elde edilmesinde ciddi bir tıkanıklık baş göstermişti. Kârlılığın düşmesi ile, sermaye birikimi tıkanmış, ekonomi krize girmişti. Sermaye birikimin tıkanması ile birlikte, piyasalarda belirsizlik hakim hale gelmekteydi. Özellikle mali piyasalarda geleceğe ilişkin beklentiler olumsuzlaşmıştı.

55. Hükümet, krizden çıkış için 11 Aralık 1998'de "ekonomik krize çözüm paketini" kamuoyuna açıklamıştı. Paket, tamamen uluslararası ve Türk özel kesimin çıkarlarına göre hazırlanmıştı. Çalışanların yaşam ko-

şullarını iyileştirici hiç bir önlem içermiyordu. Ancak bu paket, bir program olarak uygulanma olanağı bulamadı.

Krizin derinleşmesi karşısında, 57. Hükümet IMF direktifleri doğrultusunda "yeni istikrar önlemleri hazırlıklarına başladı. Önlemler, 9 Aralık 1999'da "enflasyonu düşürme programı adı altında uygulamaya konuldu. Program 3 yıllık bir süreyi kapsıyordu. Hazırlıklarda IMF belirleyici bir rol oynamış, 3 yıl boyunca programı kontrol yetkisi almıştı.

Program, "enflasyonu düşürme" adı altında kamuoyuna sunulmuştu. Ama programın asıl amacı enflasyonu düşürmek değildi. Çünkü enflasyon ekonomik krize neden olan bir olgu değil, tam tersine ekonomik krizin bir sonucu idi. Dolayısıyla "enflasyonu düşürmenin" temel amaçmış gibi öne çıkarılması, kamuoyunun programa destek vermesine yönelikti.

99 istikrar programı ile kamuoyuna, enflasyonu önlemek için toplumun bütün kesimlerinin

fedakârlık yapması gerektiği mesajı verilmekteydi. Basın, programı eleştirenlere yer vermeye özen gösteriyor bir iyimserlik havası yaymaya büyük özen gösteriyordu. Programı eleştirenler en hafifinden "felaket tellallığı" ile suçlanmaktaydı. Kuşkusuz bütün bunlar, programın gerçek amacını kitlelerden saklamak gibi bir işleve de sahipti.

Programın gerçek amacı, sermaye birikimindeki tıkanıklıkları aşmaktı. Sermaye birikiminin tıkanıklığını aşılması ile dış borç edinme ve dış borç ödeme kapasitesi artmış olacaktı. Çünkü bir yandan istikrarlı sermaye birikimi, vadesi gelen borçların ödenmesi için reel bir kaynak anlamına geliyordu. Ve öbür yandan program ile var sayımsal olarak sermaye birikimi geçici de olsa istikrara kavuşacağı için borç verenlerin şüpheleri giderilmiş olacak yeni borç vermeye yanaşacaklardı. Bu şüphenin giderilmesi çok önemliydi; çünkü, uluslararası sermayenin (çok yüksek kârlar elde etse bile) Tür-

kiye ekonomisine akışı, yavaşlamıştı ve aşırı kazanç olmaksızın Türkiye'ye gelmekte isteksizdi. Bu ise ekonomideki döviz stokunun hızla erimesine neden olabilirdi.

IMF'nin programdaki bütün enerjisi, Türkiye'nin dış borçlarını ödemesini sağlamak noktasında yoğunlaşıyordu. Yatırım, istihdam artışı ve milli gelirin büyümesi IMF'nin ilgilendiği konular değildi.

Milli gelirin küçüldüğü koşullarda sermaye birikiminin istikrarının sağlanması, kârların artması, ücretlerin düşmesi anlamına gelmekteydi. Küçülen bir ekonomide ücretlerin düşmesi, gelir dağılımını aşırı derecede bozucu bir etki yapacaktı. Ancak, sermaye birikiminin istikrarının tesis edilmesi ile, dış borçlar ödenebilecek, uluslararası sermaye akışkanlığı bozulmamış olacaktı.

PROGRAM NELERİ HEDEFLİYOR?

Daha önceki programlarda olduğu gibi 14 Nisan kararlarında IMF'nin damgası vardır. IMF'nin temel amacı,

Türkiye'nin borç ödeme yapısını onarıp, uluslararası piyasaları rahatlatmaktır. Böylece uluslararası piyasalarda, mali sermaye hareketlerinin istikrarı bozulmamış olacaktı. (2000 ve 2001'de ödenen veya ödenecek dış borç toplamı 52 milyar doları bulan bir ekonominin ödemelerinin aksaması uluslararası piyasalarda çalkantılara neden olabilirdi)

IMF'nin uluslararası ödemelerin selametini sağlamak için dayattığı öneriler, Türkiye büyük sermaye kesiminin çıkarlarıyla uyushmaktadır. Bu durum, her kriz sonrası IMF'nin aktif görev almasını elbette ki çok kolaylaştırmış, basında ve üniversitede kuvvetli savunucular bulmasına neden olmuştur.

IMF önerileri, ülkenin borç ödeme kapasitesini -kısa vadede- gelirleri (Milli gelir) artırarak ödemeyi hedeflemediği ve borç yükünü işçi sınıfına yıkmayı temel aldığı için sermayenin çıkarlarıyla uyum içindedir. IMF politikaları ile ücretler düşürülmekte, sosyal kazanımlar budanmakta-

dır. Bu durum, kârların artmasına neden olmakta, dolayısıyla sermaye birikiminin hızlanacağı umulmaktadır.

Sermaye birikiminin hızlanması, ekonominin borç ödeme kapasitesini artırmakta, asıl önemlisi uluslararası piyasalarda, ekonomiye ilişkin şüpheleri gidermektedir. Yani, borç ödemelerinin istikrarının sağlandığı, varsayılmaktadır. Böylece, yeni borçlanmaların kapısı da aralanmış olmaktadır.

Elbette bu durum, gelir bölüşümünün ciddi şekilde işçi sınıfı aleyhine bozulmasına neden olmaktadır. Yani, ücret, sosyal haklar vd. kazanımlar ile kâr arasındaki denge, büyük sermaye lehine yeniden kurulmuş olmaktadır. Kaldı ki bu yeni "dengenin siyasal sonuçları da vardır. Sermayenin toplum ve devlet üzerindeki gücü artmakta, ideolojik hegemonyası pekişmektedir. Sermaye birikiminin tıkanıklıklarını gidermek için program emek-karşıtı bir eksene oturtulmuştur. Programda istihdamı geliştirme, yatırımları genişletme, gelir dağılımı

bozukluğunu düzeltme, kamunun rolünü güçlendirme gibi kararlara yer verilmemiştir.

Programın genel özellikleri şu şekildedir:

-Bankalar sisteminin borçlarını karşılamak,

-Kamu sektörünü özelleştirme ve diğer müdahale araçlarını sınırlayarak işlevsiz kılmak,

-Tarım kesimini tamamen piyasa rekabetine açmak,

-Uluslararası sermayenin yatırımlarını kolaylaştırmak,

-Para arzını kısmak ve enflasyonu düşürmek,

-Sermayeye daha fazla kaynak aktarmak,

-Ücretleri reel olarak düşürmek ve düşük bir düzeyde eşitlemek.

PROGRAMIN İÇ ÇELİŞKİLERİ

14 Nisan 2001 tarihinde açıklanan program başarıyla sonuçlansa bile, yeni krizlerin oluşmasını engelleyemeyecektir.

Krizler sermaye birikim sürecinin genel eğilimi olarak gündeme gelmektedir. Ama, programın iç çelişkileri ve emek-karşıtı bir eksene oturması, krizlerin daha sık ve daha

şiddetli olarak oluşması- na neden olacaktır. Dola- yısıyla bu program -eğer başarabilirse- yalnızca geçici bir istikrar sağla- yacaktır. Ama hiç de uzun olmayan bir süre sonra, kriz yeniden de- rinleşecek daha şiddetli biçimde piyasaları sara- caktır.

Programın çelişkileri şöyle özetlenebilir:

1-Dış borçları üretim artışı sonucu sağlanan reel kaynaklarla değil, yeni borçlanmalarla sağ- lamayı amaçlamaktadır. Oysa 2001 yılında öden- mesi gereken borç art- mıştır. 30,2 milyar dolar dış borç ödenmesi gerek- mektedir. (2000'de 21,9 milyar dolar dış borç ödemesi yapıldı) Üretim artışına dayanmayan bu program milli gelirin de %3 oranında küçülmesini öngörmektedir. Milli ge- lir küçülürken artan dış borçlar hangi kaynaklar- la ödenecektir? IMF, ve Dünya Bankası'ndan alı- nan krediler ancak geçici bir rahatlama sağlaya- caktır. Sağlanan kredi borçların orta vadede ödenmesi için yeterli de- ğildir. Program bu kay- nağın nereden sağlanaca-

ğına, cevap verememiş- tir. Bu durum piyasalar- da, olumsuz beklentile- rin sürmesi demektir.

2-Kamu müdahalesi- nin en aza indirilmesi, özel tekelleşmeyi hız- landıracak, piyasalarda- ki karmaşa artacaktır. Özel tekellerin tamamen kâra (ve ek tekelci kâr sağlamaya) bağlı olan fa- aliyeti, piyasaların gerek- sinimlerini tam olarak karşılamayacak, piyasa- lardaki geçici istikrarsız- lık (hammadde yetersiz- liği, uluslararası fiyat ar- tışları, maliyetlerdeki te- kelci fiyat artışları vb) hızla krize dönüşebile- cektir.

3-Programın insan merkezli olmaması, top- lumsal tepkileri bastır- ma gereğini gündeme getirmiştir. Böylece si- yasal demokrasinin da- ralması, geniş bir tek- nisyenler hükümeti ku- rulması olasılığını artır- mıştır. Bu duruma dair kuşkuların yayılması, mevcut koşullarda (kısa vadede) piyasalarda beklentilerin olumsuzlaş- masını hızlandıracaktır.

4-Firmalar yatırımları- nı kısıtıkları için, gir- di/çıktı oranlarını düşü-

remeyecekler. Böylece yatırımlar yoluyla ve- rimlilik artışı sağlana- mayacak. Diğer yandan, ithalat girdi fiyatlarının devalüasyon nedeniyle yükselmesi sonucu üre- tim maliyetleri artacak. Firmalar pazardaki güçle- ri oranında, bunu fiyatla- rına yansıtacaklar. Para- nın geri dönüş hızı yük- sek olan tekelci firmalar, fiyatlarını maliyetlerin üzerinde artıracaklar. Bu durum fiyatların artışı yönünde bir baskı oluşa- caktır. Fiyatların artışı ise, faiz oranlarının artışı yönünde bir etkide bulu- nacaktır. Faiz oranlarının düşürülememesi ise iç borç yükünün artması ve döviz kurunun yüksel- mesi yönünde bir baskı- ya neden olacaktır.

5-Ekonominin dövize aşırı gereksinimi var- ken, program döviz ka- zandırıcı önlemlere, ye- terince yer vermemiştir. Devalüasyonun ihracatı artırdığı çok şüphelidir. Göçmen işçi dövizlerinde de önemli bir artış yok- tur. İthalat gereksinimi ve dış borç ödemeleri için, şiddetle gereksimin duyulan döviz nasıl sağ- lanacaktır? Bunun kısa

vadeli uluslararası mali sermaye ile karşılanmak istendiği anlaşılmaktadır. Oysa bu tür sermaye yüksek kazanç pahasına ekonomiye dahil olabilir. Bu yüksek kazancın kaynağı ne olacaktır? Bu yüksek kazancın kaynağı reel olarak üretim sektöründen karşılanabilir. Oysa üretim sektöründe gelir artışı sağlayacak önlemlere yer verilmemiştir. Çalışanlar kendilerinden yapılacak gelir transferine göz yumsalar bile, bu uluslararası mali sermayeyi tutmak için yeterli gözükmemektedir. O halde uluslararası mali sermayeyi tutmak için faiz-hisse senedi-döviz kuru ile sağlanan spekülâtif kazanç imkanları genişletilecektir. Spekülâtif kazançlar ise, üretim sektöründe olumsuz sonuçlara neden olacaktır.

6-2001’de sermaye birikiminin istikrarına ilişkin şüphelerin giderilmesi güç olduğundan, enflasyon, faiz ve döviz kurunun düzeyine ilişkin piyasalardaki şüpheler kolayca giderilemeyecektir. Piyasadaki beklentiler olumsuz olduğu sürece de piyasa

aktörleri faiz-döviz kuru-mal fiyatları üzerindeki spekülâtif davranışlarından vazgeçmeyeceklerdir.

7-Toplam talebi (ve para arzını) kıstak programın en önemli uygulama araçlarından biridir. Bu politika ile, enflasyonu düşürmek faiz ve döviz kuruna istikrar kazandırmak hedeflenmektedir. Ancak enflasyonun toplam arzı artırmak yerine, toplam talebi kıstak olarak düşürülmesi kısa vadede mal satışlarının düşmesine neden olacaktır. Bu ise potansiyel olarak kâr hacminin düşmesi demek olduğundan, sermaye birikiminin istikrarsızlığının sürmesine yardımcı olacaktır.

Diğer yandan toplam talep düşürülse dahi iki etken, fiyatlar genel düzeyini artırıcı etki yapacaklardır. Birincisi satış hacminin düşmesi nedeniyle, büyük sermayenin firma kârını artırmak (veya korumak için) mal fiyatlarını artırma eğilimidir. İkincisi ise, döviz kurunun devalüasyon sonucu artışı, ithal üretim girdilerini pahalı ha-

le getirmiş, ürün maliyetleri artmıştır. Yılın ikinci yarısından itibaren bu maliyet artışı, ürün nihai fiyatlarına yansıtılmış olacaktır.

8-Program milli gelirin (ve para arzının) daralması temelinde şekillendiği için, özellikle işletme sermayesi yetersiz pek çok firmanın faaliyet hacmi daralacak veya faaliyetleri duracak sonuçta bunların batması ya da el değiştirmesine neden olacaktır. Bu durum sosyal bir gerilim unsuru haline gelecek, piyasalardaki olumsuz beklentilerin sürmesine neden olacaktır.

9-Tarımda izlenen politikalar da nihai olarak üretimin daralmasıyla sonuçlanacaktır. Bu durumun orta vadede yaratacağı sosyal sonuçlar ne yazık ki hesap edilmemiştir. Bu sosyal sorunlar, kentlerde sosyal gerilimin şimdi hesap edilmese de, artmasına neden olacaktır. Böylece piyasalar bir başka sosyal gerilim unsurunun gölgesinde kalacaktır. Diğer yandan tarım üretiminin daralması, tarım ithalatının artmasına neden ola-

çak, döviz stoku üzerinde olumsuz etkide bulunacaktır.

ÇÖZÜM İÇİN İLK ADIM

Emeğin kazanımlarının ortadan kaldırılmasına yönelik politikalar, sistemi krizden kurtaramamıştır.

Emeğin aşırı sömürsüne, ücretlerin gerilemesine, sendikasılaştırılmaya, yönelik bu program sonuç vermemiş, krizin derinleşmesine neden olmuştur. Bu nedenle emek-karşıtı aşırı kâr elde etmeye yönelik politiklardan vazgeçilip üretim ve istihdam odaklı bir politikaya geçilmelidir.

Ancak bu politikalar emeğin örgütlenmesi önündeki engellerin kaldırılması ile birlikte hayata geçirilmelidir. Böylece bir tercihten sonra üretim ve istihdamı artırmak temelinde mali sistemi acilen reforme etmek gerekmektedir.

•**Mali sistemde öncelikle spekülasyon yollarını azaltmak için;**

-Uluslararası mali sermaye giriş ve çıkışlarının

kayıt altına alınması

-Devlet iç borçlanması-na son verilmesi ve iç borçların orta vadeli (2-3 yıl) bir program dahilinde tasfiyesi

-Mali sistemdeki Vergi sisteminin etkinleştirilmesi kamu denetimin artırılması (mali işlemlere vergi getirilmesi ve var olan vergilerin artırılması)

-Banka sistemi üretimi teşvik edici biçimde yeniden düzenlenmeli, kamu bankalarının özelleştirilmesine son verilmeli, kredilerin üretken yatırımlara yönlendirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

•**Üretim ve istihdamı genişletmek, kayıt dışı sektörü daraltmak, toplumsal denetim için;**

-Kamu sektöründe yapılacak yatırımlar ile ekonominin sabit sermaye stokunun genişletilmesi; üretim, verimlik ve istihdamın artırılması

-Özelleştirmelere son verilmesi, (Krizle çare diye sunulan özelleştirmeler, krizin hızlandırıcısı olmuşlardır) KİT'lerin güçlendirilmesi millî gelire, bütçeye yaptıkları katkının artmasını sağla-

yacak; krizin olumsuzluklarını azaltıcı etki yapacaktır.

-Tarım ve sanayide üretken yatırımların desteklenmesi, istihdamın genişletilmesi,

Bu iki tedbir, enflasyonun toplam talebi kısarak düşürülmesi gibi sosyal sonuçları çok ağır olan bir yol yerine, toplam arz artışı yolu ile düşürülmesine de katkı yapacaktır.

-İş güvencesi ve sendikal örgütlenme ve grev toplu sözleşme önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir.

Sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması ile örgütlenmenin genişlemesi "toplumsal denetim" olanaklarını artıracaktır. Örgütlü güçler (ve toplumlar) yolsuzluklar ve hukuksuzlukların engellenmesi yönünde önemli öğelerdir. Donuk değil canlı, dönemsel değil sürekli, kişisel değil kurumsal bir denetim genişlemiş olacaktır. Diğer yandan bu durum, moral değerleri yükseltici bir işlev görecektir. kayıtdışı faaliyetleri sınırlandıracaktır.

•**Gelir dağılımı bo-**

zukluğunu gidermek, sosyal gerilimleri azaltmak için;

-Piyasalardaki tekелci hakimiyetin yarattığı olumsuzlukları telafi etmek üzere, sanayi ve tarımda küçük üreticilerin

desteklenmesi,

-Elde edilen geliri daha adil paylaşılması, satın alma gücünün artırılması,

-Vergi sisteminin etkinleştirilmesi (kayıt-dışı sektörün vergilendiril-

mesi, sermaye kesiminin vergi yükünün artırılması 1994 yılında olduğu gibi sermaye kesimine ek vergiler getirilmesi) çok kazandan çok; az kazandan az vergi alınması gerekmektedir.

**IMF AÇLIK VE
ZULÜMDÜR
IMF'Yİ KOVALIM**

GENEL İŞ 9 NO'LU ŞUBE

IM

**CLIK VE
ÜMDÜR
K'ALIM**

**IMF
DEFOL!**

GENEL İŞ 9 NO'LU ŞUBE

DE
İM
PROGRAM

21 ubat 2001
Krizi Cumhuriyet tarihinin

en büyük ekonomik krizlerinden biridir; ama ne ilktir ne de son. Çünkü içinde yaşadığımız ekonomik sistemin iç çelişkileri giderilemediği sürece, yeni krizler kaçınılmazdır.

Krizlere ilişkin toplumsal hafıza, bugünü doğru irdelememiz ve geleceğe ilişkin öngörülerde bulunmamız için çok önemlidir. Ancak böylelikle işçi sınıfının ve sendikal hareketin geleceği kazanmasına yönelik politikalar üretilebilir. Tersı durumunda krizler, toplumsal yaşam içinde "bir kaza" olarak değerlendirilir ve çıkış yol ve yöntemleri belirlenmez.

Son yirmi yılda Türkiye ekonomisinde toplumsal yapıyı sarsacak biçimde 6 önemli kriz yaşandı. Bu krizler şunlardır: 1979-1980, 1988, 1994, 1998-1999, 2000 Kasım krizi ve 2001 Şubat krizi

1980 sonrasında neredeyse üç yılda bir, Türkiye ekonomisi şiddetli krizler yaşamıştır. Her kriz döneminde toplumdan büyük fedakârlık is-

tenmiştir. Fedakârlık yapılmıştır. Ama yeni krizler bir türlü engellenememiştir. Buna karşılık kriz dönemlerinin ardından, büyük sermaye gruplarının kârları artmaya devam etmiştir.

Ancak krizlerin sürekli hale gelmesinde ve sıklaşmasında, emek-karşıtı politikaların çok büyük bir rolü vardır.

Uygulanan emek-karşıtı politikalar sonucu krizler daha sık aralıklarla gündeme gelmektedir. Emek-karşıtı bir eksene dayanan, tüm enerjisini bu karşıtıktan alan politikalar, hem kriz koşullarını hazırlamakta, hem de krizin kontrolünü güçleştirmektedir.

Bu politikalar her uygulandığında devletin sosyal yanını kemirmekte, kamu mülkiyetindeki ekonomik varlıklar elden çıkmaktadır. Ne varki bu durum, krizlerin ertelenmesini sağlamamıştır. Tersine kamunun sosyal boyutunun azalması ile piyasalara müdahale ve düzenleme olanakları daralmış, krizlerin daha sık yaşanmasına neden olmuştur.

1980'den sonra (1983

yılındaki yeni-düzenlemeleri saymazsak) 1994 çöküşüne kadar 8 yıl büyük bir dalgalanma yaşanmadı. 1994 çöküşünden sonra 6 yıl geçmişti ki 1998 çöküşü baş gösterdi. 1998 çöküşünün üzerinden daha iki yıl bile geçmeden yeni Kasım 2000'de yeni bir kriz yaşandı. Daha üç ay geçmemiştir ki Şubat 2001'de bütün piyasalar çöktü. Önümüzdeki dönemde bir başka şiddetli çöküşün olmayacağını hiçbir garantisi ise yok; ne sistemin eğilimsel olarak krize sürüklenen yapısı onarılmış, ne de mevcut emek-karşıtı politikalarından vazgeçilmiş değildir.

Ortalama her üç yılda bir şiddetli krizlerin yaşanması, ekonomik sisteme ilişkin temel bir soruna işaret etmektedir. Bu temel sorun, kapitalist ekonominin sermaye biriktirme mekanizmalarına ilişkindir. Mali krizlerin ve üretim krizlerinin arka planında sermaye birikiminin tıkanması vardır.

Bu arada özellikle vurgulamak gerekir ki, krizlerden çıkış için alınan önlemler, iktisadın "objektif" olarak sunduğu

teknik önlemler" değildir. Eğer öyle olsaydı, her krizden sonra yeniden aynı önlemlere başvurmak herhalde olanaklı olmazdı. Her defasında aynı sonucu elde etmek için aynı önlemlerin alınması, arka planda çok güçlü bir çıkar ilişkisine işaret etmektedir. Bu çıkar ilişkisinin merkezinde sermaye birikimi olgusu vardır.

ÜÇ ÖNEMLİ SONUÇ

21 Şubat 2001 krizi ardından IMF istemlerine uygun olarak alınan 14 Nisan 2001 Ekonomik Kararları, yeni bir program olarak sunulmasına karşın eski bir programdır ve gerçekte 5 Nisan 1994 Kararları sürecinde eksik kalan "tedbirlerin" şimdi tamamlanmak istendiğini kanıttır.

Bu durum üç önemli karşısına yapılmasına olanak vermektedir:

Birincisi, krizler şu veya bu Hükümetin, şu veya bu bürokrasinin hatalarından kaynaklanmamıştır.

İkincisi hangi Hükümet gelirse gelsin krizlere karşı uygulanmak isten program uluslararası sermayenin (ve IMF'nin) ta-

lepleriyle uyumlu, özel sermayenin programı olmuştur.

Üçüncüsü yaşanan krizlerde işçi sınıfı ve diğer çalışanların hiçbir sorumluluğu yoktur. O kadar ki 24 Ocak programı hariç, hiçbir programda krizlerin nedeni olarak işçi sınıfının kendisi doğrudan suçlanamamıştır. Ama krizlerin gerçek nedenini açıklamaktan da kaçınılmıştır. Ve krizlerin faturası, işçi sınıfına kesilebilmiştir.

BENZERLİKLER NERELERDE?

Son 21 yılda yaşanan 6 büyük kriz, hiç kuşkusuz siyasal ve sosyal olarak aynı koşullarda ortaya çıkmamıştır. Ama siyasal özgürlükler ve siyasal muhalefet ve işçi sınıfının pozisyonu açısından çok benzer koşullara sahiptir. Her üç dönemin diğer benzer özelliğini yolsuzluk iddialarının artması ve spekülasyon yoluyla kazanç elde etme imkanının yoğunlaşması oluşturmaktadır.

24 Ocak kararlarının alındığı dönemin koşulları: 24 Ocak kararları askeri diktatörlük rejimi

altında uygulandı. İşçi hareketi susturulmuş, sendikal örgütlenmelerin neredeyse yarısı dağıtılmıştı. Türk-İş'e üye sendikalar kapatılmamıştı. Ama faaliyetleri yasaklanmıştı. Askeri rejim koşullarında en küçük bir muhalefet bile şiddetle sindirilmişti. İşçi ve sendikal hareketin susturulması ile toplumsal denetim işlevi de zayıflamıştı. Yolsuzluklar ciddi boyutlara ulaşmış spekülasyon kazançları had safhaya varmıştı.

5 Nisan 94 kararlarının alındığı dönemin koşulları: 5 Nisan kararları da işçi hareketinin nispi olarak gerilediği ve siyasal muhalefetin zayıfladığı koşullarda gündeme geldi. 1989-1992 döneminde zirveye çıkan işçi hareketi 1993 yılında geri çekilmeye başlamıştı. Özelleştirme saldırısı sonucu (gerek işyeri kapatmaları gerekse kapsam-dışı istihdamın yaygınlaştırılması ile) sendikasılaştırma çok hızlanmıştı. İşte 1994 krizine çözüm diye sunulan 5 Nisan 1994 kararları böylece bir süreçte alındı.

9 Aralık 1999 ve 14

KRİZ DÖNEMİNİN BAZI SONUÇLARI

	1980/1981 Dönemi	1994 Dönemi	1999-2000 Dönemi
Ücretler	Düştü	Düştü	Düştü
Gelir dağılımı	Bozuldu	Bozuldu	Bozuldu
Bütçe sosyal harcamaları	Azaldı	Azaldı	Azaldı
İstihdam	Azaldı	Azaldı	Azaldı
Sendikal örgütlenme kapasitesi	Daraldı	Daraldı	Daraldı
Kamu sabit sermayesi	Azaldı	Azaldı	Azaldı
Kâr Hacmi	Arttı	Arttı	Arttı
Özel sermaye birikimi	Yoğunlaştı	Yoğunlaştı	Yoğunlaştı
Uluslararası sermayenin etkinliği	Arttı	Arttı	Arttı
Sermayenin politik gücü	Arttı	Arttı	Arttı

Nisan 94 kararlarının alındığı dönemin koşulları: Ve nihayet 9 Aralık 1999 ve 14 Nisan 2001 kararları, 28 Şubat Sürecinin yarattığı “normal olmayan siyasal koşullarda uygulamaya konuldu. Bu dönemde sendikal hareket zayıflatılmaya çalışılmış, demokratik ortam da belli ölçülerde sınırlandırılmıştı. Muhalefet önemli ölçüde etkisiz hale getirildi. Hükümet alternatifsiz olduğunu iddia ederek, işçi ve toplumun çoğunluğunun çıkarlarını zedeleyen kararlarda ısrar etti. Krizlerin yarattığı sarsıntıya rağmen “normal dışı siyaset güçlerinin dayatmasıyla istifa etmedi. Bu dönemde de yolsuzluk iddiaları bakan-

ların istifa etmesine neden oldu. Eski bakanlardan biri “nitelikli dolandırıcılık iddialarıyla tutuklanarak cezaevine konuldu. Diğer yandan spekülasyon yoluyla çok yüksek kâr sağlanması bu dönemde en önemli özellikleri arasında yer almıştır.

KRİZ DÖNEMLERİNDE İŞÇİ SINIFI VE SENDİKALAR

İşçi sınıfının örgütlülük kapasitesi, birlik eğilimi, mücadele düzeyi bütün bu krizler sürecinde farklı özelliklere sahipti. İşçi ve sendikal hareket kriz koşullarında kendi bağımsız sınıfı politikalarını geliştiremediği için krizlere

ilişkin tartışmalarda, önemli ölçüde hakim fikirlerin etkisi altında kaldı.

Şunu da söylemeli ki, programların uygulanma sürecinde ya toplumdan fedakarlık istenmiş ya da fedakarlık dayatılmıştır. Krizden çıkıldıktan sonra da Türkiye’nin bir daha böyle krizler yaşamayacağı sık sık vurgulanmıştır. Ama sistemin iç çelişkileri giderilemediği için yeni krizler daha şiddetli olarak yaşanmıştır. Dolayısıyla krize ilişkin programlar, alınan tedbirler, öneriler teknik bir anlama değil, sosyal-politik bir anlama sahiptir. Bu anlama sahip olduğu içindir ki krizden çıkış için alınan önlemler, yoksulluğu, işsizliği artırmış gelir dağı-

lirını bozmuştur.

24 Ocak 1980 ve 5 Nisan 1994 kararlarının alındığı dönemde işçi ve sendikal hareket nasıl bir pozisyon almıştı? Şubat 2001 krizinden doğru dersler çıkartabilmek için bu soruya cevap vermek gerekir.

24 Ocak 1980 kararlarının alındığı dönemde işçi ve sendikal hareket krizin meydana getiricisi gösterilmişti. Krizin en önemli nedenlerinden biri olarak işçi ve sendikal hareketin uzlaşmaz, mücadeleci tutumu olarak gösterilmekteydi.

5 Nisan kararlarının alınmasına yol açan 1994 krizinde de ne sistem, ne IMF, uluslararası sermayeye ve özel sermaye çıkarlarına uygun iktisat politikaları sorumlu olarak gösterildi. İşçi ve sendikal hareket kamu işletmelerindeki kazanımlar bahane edilerek bir ölçüde suçlanmak istendi ise de, bu göze alınamadı. Krizin sorumlusu olarak 1994'de (bugün olduğu gibi) ekonomi bürokrasisi gösterildi. Ekonomi bürokrasisinin yanlış uygulamaları olmasaydı, krizin yaşanmayacağı fik-

ri, basının büyük desteği ile, topluma kabul ettirilmeye çalışıldı.

Krizin bir yol kazası olduğu, vurgulanıyordu. Böylece krizden çıkış için toplumun bütün kesimlerinin fedakârlık yapması gerektiği yönünde bir zemin yaratılmaya çalışıldı. Bunda belli ölçüde başarırlı olunmuştur. Ancak sendikal hareketin direnci sonucu, 5 Nisan kararlarının yükü, toplumun ezici çoğunluğunu oluşturan kesimlerin üzerine tam olarak yıkılamamıştır.

5 Nisan Kararları bazı KİT'lerin kapatılması, tarımda özelleştirme, sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesi ve emeklilik yaşının yükseltilmesi ile ücretleri artırmama noktalarında yoğunlaşmaktaydı. İşçi ve sendikal hareket bu kararlara direnmiştir. KİT'ler kapatılamamış, ücretlere zam yapmama dayatmasından vazgeçilmiştir. Programın diğer önemli hedefleri olan tarım destekleme politikaları, sosyal güvenlik sistemine yönelik saldırılar da tam olarak uygulanamamıştır. 1994'ün sonuna gelindiğinde Hükümet ve ser-

maye kesimi 5 Nisan kararlarının işlemez hale geldiğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

Kuşkusuz 5 Nisan kararları krizden çıkış için, özelleştirmelerin yapılması gerektiğini topluma belli ölçüde kabul ettirmiştir. Özelleştirmelerin temel hedeflerinden biri de sendikal örgütlülüktür. Dolayısıyla bu durum, toplum üzerinde, işçi sınıfının ve sendikaların meşruiyetine ilişkin küçümsenmeyecek şüpheler uyandırmıştır. Ama bu dönemde, sendikal hareket, 5 Nisan kararlarının getirdiği yükleri önemli ölçüde geriye çevirebilmiştir.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından ise ne uluslararası sermaye çevrelerinde, ne de Türk özel sermaye çevrelerinde krizin sorumlusu olarak işçi ve sendikal hareketin gösterilmesi göze alınamamıştır. Siyasi otorite ve ekonomi bürokrasisi krizin sorumlusu olarak ilan edilmiştir. Uygulanan programın çökmesi sonucu ülkedeki ekonomik ve politik hegemonya sarsılmıştır. Bu durum sermaye kesimi-

nin sözcülerinin bazılarını IMF'yi ve uluslararası sermayenin krizden sorumlu olduklarını itiraf etmelerine neden olmuştur. Oysa bu sözcüler, krizlerden önce ne IMF'yi, ne de uluslararası sermayeyi yere göğe sığdıramıyorlardı.

Bu durum, krize yol açan kesimlerin meşruiyetinin azaldığını, buna karşılık işçi sınıfının meşruiyetinin potansiyel olarak genişlemiş olduğunu çok açık biçimde ortaya koymaktadır. Nitekim siyasi otoritenin, Sendikal Hareketi daha önceki krizlerde rastlanmadığı biçimde karşısına almaya özen göstermesi, bu durumu doğrulamaktadır.

14 Nisan 2001'de açıklanan "Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında" da özü itibarıyla, işçi sınıfı hedef alınmıştır. Ama programda işçi sınıfının doğrudan hedef almayan bir üslup da

görülmektedir. Programın mimarı Kemal Derviş, 15 Mart'ta üç konfederasyonu ziyaret ederek programa destek isteme gereğini duymuştur.

Diğer yandan programın "15 acil yasa önerisi arasında İş Güvencesi Yasa Tasarısının bulunması ve Ekonomik Sosyal Konsey Yasası'na vurgu yapılması dikkat çekicidir.

Bu yasaların 14 Nisan Programına dahil edilmesi, sermaye ve siyasi otoritenin işçi sınıfının artan meşruiyeti karşısında, göz boyama ve uzlaşma arayışları olarak değerlendirilebilir. Bu uzlaşma girişimleri ile, sendikal hareketin programa aktif destek vermesi amaçlanmaktadır.

Ne var ki bu konuda samimi olunmadığı, programın açıklanmasının üzerinden iki hafta bile geçmeden ortaya çıkmıştır.

Hükümetin sendikal hareketin çok önemli bir ka-

zanımı olan kıdem tazminatını kaldırmaya yönelik girişimi Mayıs'ın ilk haftasında basına yansımıştır. Basına yansıtıldığı kadarıyla kıdem tazminatı tasfiye edilecek, yerine bir fon kurulacaktır. Bu tasarı henüz tartışılmadan, Bakan Kemal Derviş iş güvencesi yasa tasarısının bu haliyle çıkamaya-çağını ifade etmiştir.

Uzlaşma arayışları götürüntüsünün çok kısa süre içinde bozulmasını işçi ve sendikal hareketin çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir.

Başlangıçta, işçi sınıfının artan meşruiyeti karşısında geri adım atılmıştır. Ancak sendikal hareket, birlik eğiliminin güçlendirip mücadelecilik bir hat belirlememiştir. Bu durum karşısında görünen o ki, siyasi otorite ve sermaye kesimi tepkileri sönümlendirdiğini düşünüp, gerçek niyetlerini gizlemekte beis görmemiştir.

DEMOKRATİK İKTİDARIN KURULUŞU

(Türk iş, hak iş, türk, kök, Türkiye kamu sen, mesm-sen, Türkiye işçi emekçileri derneği, tüm işçi emekçileri derneği, tüm sağ-kurum emekçileri derneği, tüm türk emekçileri birliği, türk tozacıları birliği, türk tavlacıları birliği, türk veteriner hekimleri birliği, türk...

Ülkemizin bugün yaşadığı kriz, uzun yıllardır uluslararası finans kuruluşlarının güdümünde uygulanan ekonomik ve sosyal politikanın sonucudur. Türkiye'ye bu politikaları dayatan IMF ve Dünya Bankası ile ülkeyi yönetemeyen hükümetler ardi ardına yaşadığımız krizlerin baş sorumlusudur.

Türkiye bütçesi, sosyal devlet ilkelerinin gereklerini yerine getirme anlayışından tümüyle uzaklaştırılarak, tamamiyla bir iç ve dış borç faizi ödeme idaresine indirgenmiştir. Türkiye'deki mali sistem, sadece belirli bir süre içerisinde yeterli gelirin toplanıp toplanamayacağı aritmetik hesabına dayanan bir politikanın sarmalına girmiştir. Gelir dağılımı son derece bozulmuş ve ülke içinde yoksullaşma artmıştır.

Planlama fikrinin tümünden gözcü edildiği ve gerçek anlamda "vahşi kapitalizm" in uygulandığı bir süreç yaşanmaktadır.

Bu sürece karşı oluşan tepkileri bastırabilmek amacıyla antidemokratik uygulamalar artmış; ülkenin emek ve demokrasi güçlerinin görüş ve önerilerini kamuoyuna aktarma ve kamuoyu yaratma olanakları da kısıtlanmıştır. Düşünce ve ifade özgürlüğü konusunda yasal ve fiili kısıtlamalarla insan hakları ihlalleri gündemde kalmaya devam etmiştir.

Hukukun üstünlüğü yerine, her kademedemafyalaşmanın yaşandığı bir çürümüşlüklerle karşı karşıya kalınmıştır.

Özelleştirme ile KİT'lerin tasfiye edilme sürecine ek olarak, tarımda liberalleştirme adı altında tarımın uluslararası tekel-

lere açılması gerçekleştirilmektedir. Tarım kesiminin verim artışı azalmakta ve özellikle tarımdaki küçük üreticiler yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Hayvancılık neredeyse gözden çıkarılmış durumdadır.

Her kriz döneminin faturası ücretlilere, emeklilere, kent yoksullarına, çiftçilere, esnaf ve sanatkarlara çıkartılmıştır. Vergi politikaları ücretliler aleyhine şekillendirilmektedir. Sosyal güvenlik, sağlık, eğitim başta olmak üzere; tüm temel haklar sadece parası olanların yetirince yararlandığı bir anlayışa terk edilmiştir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler batma ve esnaf kepenk kapatma noktasına gelmiştir.

Daha önceki hükümetler dönemlerinde olduğu gibi 57. hükümetin kurulduğu günden beri de uygulamaya devam ettiği ve krizler karşısında değiştirerek sürdürmeye çalıştığı bu politikalar, ülkemizin çalışanlarının, işsizlerin ve emeklilerin, küçük çiftçilerin çıkarlarıyla temelden çelişmektedir. Ulusötesi sermayenin ve ülkemizdeki, bir avuç azınlığın çıkarlarının korunmasını ve alacaklarının tahsilini hedefleyen bu programlar bir kez daha krizle sonuçlanmıştır.

Kriz sonrasında hükümetçe sunulan "acil önlemler paketi" yukarıdaki acı tabloyu yaratan uygulamaların devamı niteliğindedir. Bugüne kadar IMF ve Dünya Bankası politikalarını savunarak ve uygulayarak ülkemizi derin açmazların içine sürükleyen hükümetler artık yüzünü halkına dönmek zorundadır.

Halkın refah düzeyini yükseltmeyi, gelir dağılımındaki dengesizlikleri gidermeyi ve rant yerine üretimi arttırmayı

amaçlamayan hiçbir politika çözüm üretmeyecektir. Türkiye ekonomisinin sanayileşme ve yatırım artışlarına dayalı dengeli bir büyüme yapısına kavuşturulması ancak kapsamlı ve eş zamanlı bir kamu kesimi, mali kesim ve ödemeler dengesi reformu ile sağlanabilecektir.

Ekonomik krizleri önlemenin ve toplumsal güveni sağlamanın yolu; (a) yolsuzluklarla etkili bir biçimde mücadele, (b) demokratik sosyal hukuk devleti olgusunun hayata geçirilmesi ve (c) çalışma mevzuatının onaylanmış uluslararası sözleşmeler ve ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi de dahil olmak üzere, Anayasa değişikliklerini de kapsayacak bir demokratikleşme paketi temelinde oluşturulacak ve halkımızın desteğine sahip bir programın uygulanmasından geçmektedir.

Emek Platformu Programının temel ilkeleri şunlardır;

1. Türkiye'de devletin küçültülmesi yönündeki politikalar, kamu kesimi potansiyelinin kalkınma amaçlı olarak harekete geçirilmesi önünde engel oluşturmaktadır. Sosyal devletin gelişmesi ve kalkınmanın önünün açılması için devletin küçültülmesi saplantısından vazgeçilmeli; üretim ve istihdamın önünü açacak, büyümeyi ve kalkınmayı hedefleyen politikalara dönülmelidir.

2. Devletin ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını yeniden kazanması ve geliştirilmesi, Türkiye'nin geleceğini planlama yetilerini yeniden kazanmasıyla mümkündür. Özel sektör için yönlendirici, kamu sektörü için bağlayıcı plânlama, bölgesel ve sektörel bağlantıları etkin bir şekilde oluşturularak başlatıl-

malıdır. Planlamanın hiyerarşik her aşamasında, toplumun tüm kesimlerinin örgütsel temsilcileri aracılığıyla demokratik katılımı sağlanmalıdır.

3. Kriz koşullarının toplumun geniş kesimlerinde yarattığı yoksullaşmanın aşılabilmesi için sosyal devlet uygulamaları tartışmasız bir biçimde hayata geçirilmelidir.

4. Ekonomik krizin hızla aşılabilmesi için iç ve kısa vadeli dış borç ödemeleri yeniden takvimlendirilmelidir..

5. Kısa vadeli yabancı sermaye girişleri ve çıkışları kontrol altına alınmalıdır.

6. Banka sistemi plânlı bir rasyonelleştirmeye tâbi tutulmalı; bankaların mevduat ve kredi faizlerini ölçüsüz arttırmaları engellenmeli; mevduat garantisi küçük tasarruf sahiplerini korumak kaydıyla daraltılmalıdır. Ziraat Bankası, Halk Bankası, Emlak Bankası gibi kamu ihtisas bankaları asli görevlerini yapacak şekilde yeniden yapılandırılmalı , bu bankaların özelleştirilme süreci durdurulmalıdır.

7. Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, vergi gelirleri artırılmalıdır. Sermaye gelirlerinin vergi gelirleri içindeki payını yükseltecek önlemler alınmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelirine göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir vergi reformu gerçekleştirilmelidir.

8. Bütçelerin faiz ödeme öncelikli bir aktarma organına dönüşmesine son verilmeli; kamu mali sistemindeki parçalı yapıyı sona erdirecek, kamu hizmetlerinde etkinliği ve saydamlığı arttırıcı düzenlemeler içerecek kapsamlı bir bütçe ve harcama reformu gerçekleştirilmelidir.

Bütçeden, eğitime,sağlığa,yatırıma ayrılan pay arttırılmalı,bunlar dışındaki gereksiz harcamalar kısılmalıdır. Bütçe dışı harcama ve fonlar bütçe kapsamına alınmalıdır. Devletin her kademesinde üretken olmayan ve kamu yararı taşımayan harcamalarda tasarrufa gidilmelidir. Kamu ihalelerinin şeffaflığını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

9. Yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gidilmeli; siyasal sorumluları da açığa çıkarılmalıdır.

10. Kayıt dışı ve yasadışı iktisadî faaliyetler önlenmelidir.

11. Tarımın başta sanayi olmak üzere diğer sektörlerle organik bütünlüğünü gözeterek uzun vadeli bir planlama yapılmalıdır.

12. Dengeli bir kalkınmayı sağlamak, gelir dağılımını iyileştirmek hedef olarak alınmalıdır. Bu amaçla çalışanların uygulanan politikalar ve kriz nedeniyle oluşan ücret kayıpları derhal telafi edilmelidir.

13. Toplumsal güven ve barışın hayata geçirilebilmesi için Anayasa , siyasî partiler ve seçim yasaları derhal değiştirilmeli, yasalar çağdaş ,demokratik düzene uydurulmalıdır. Hukuk devleti olmanın temel koşulu olan hukukun üstünlüğü ilkesi hayata geçirilmelidir. Çalışanların haklarının tanınması doğrultusunda ILO normlarına uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

Emek Platformu tarafından uzun bir dönemdir yapılmakta olan tüm uyarılar haklı çıkmıştır. Hükümet bu sese kulak vermeli, Emek Platformu ile bir araya gelerek önerilerini dikkate almalıdır. Hükümet,içinde bulunduğumuz krizden çıkış

için IMF ve Dünya Bankası'nı, ulusötesi sermayeyi ikna etmek için uğraşmaktan vazgeçmeli; yüzünü kendi toplumsal dinamiklerine çevirmelidir.

Bu ülkenin içinde bulunduğu krizi aşabilecek ve krizsiz bir kalkınma gerçekleştirilebilecek potansiyeli vardır. Bu ülkenin insanları toplumsal yarar içeren; çalışanların, emeklilerin, işsizlerin , küçük çiftçinin, esnafın ve sanatkarların ve bu politikalarından mağdur olan tüm toplumsal kesimlerin çıkarlarını koruyacak bir programı hayata geçirmek için çaba harcamaya hazırdırlar. Unutmayalım ki, gerçek bir ulusal program, ancak bu hedefler doğrultusunda bu kesimlerle birlikte hazırlanan programdır.

A- MALİ SİSTEME VE SERMAYE HAREKETLERİNE YÖNELİK KISA VADEDE UYGULANMASI GEREKEN POLİTİKALAR

1. Yaşanılan krizin ana nedenlerinden biri olan kısa vadeli yabancı sermaye girişleri ve çıkışları, vergi ve para politikası araçlarıyla kontrol altına alınmalı ve bu doğrultuda 32 sayılı kararname yeniden düzenlenmelidir.

2. Türkiye'nin kısa vadeli dış borçları uzun vadeye yayılmalıdır.

3. Merkez Bankası'nın döviz kuru ve faiz hadlerini birbirinden bağımsız iktisat politikası araçları olarak kullanma olanakları yeniden oluşturulmalıdır.

4. Döviz tevdiat hesaplarına uluslararası faiz hadlerinin üzerinde faiz verilmeyerek TL'nin dövizle ikamesi caydırılmalıdır.

5. İç borç stokunun, bütçenin faiz dışı fazla vermeye zorlanması yoluyla tedricen azaltıla-

mayacağı belli olmuştur. Yurtiçi borç stokunun mali sisteme ve giderek tüm reel ekonomiye olan yükünü azaltmak için Hazine, Merkez Bankası ve bankacılık kesimi arasında borcun vadesini uzun döneme yayan ve bu borcun reel faiz yükünü düşüren bir düzenleme yapılmalıdır.

6. Batık bankalar tasfiye edilmeli ve sorumlularından hesap sorulmalıdır.

7. Banka sistemi plânlı bir rasyonelleştirmeye tâbi tutulmalı; bankaların mevduat ve kredi faizlerini ölçsüz arttırmaları engellenmeli; mevduat garantisi küçük tasarruf sahiplerini koruyacak şekilde tedricen daraltılmalıdır.

8. Bankaların mevduat ve TCMB kredileri dışında kaynak kullanmaları ve yurtdışından borçlanmaları etkin bir denetim altına alınmalıdır. Türkiye'deki özel bankalara kredi açan yabancı bankaların alacaklarını Hazine garantisi kapsamına alan uygulamaya son verilmelidir. Özel finans kurumları devlet denetimi altına alınmalıdır.

9. Tarım üreticilerine hizmet vermesi gereken Ziraat Bankası, esnaf ve sanatkara hizmet vermesi gereken Halk Bankası, sosyal konut talebine ve finansmanına cevap vermesi gereken Emlak Bankası gibi kamu ihtisas bankaları asli görevlerini yapacak şekilde yeniden yapılandırılmalı, bu bankaların özelleştirilme süreci durdurulmalı, siyasî baskılardan uzaklaştırılarak sektör temsilcilerini ve sosyal tarafları da içerecek özerk ve katılımcı bir yönetime kavuşturulmalıdır. Sorumlular, kamuoyunu aldatıcı sahte görev zararı beyanlarından kaçınılmalıdır.

B- İKTİSADİ İSTİKRAR VE SOSYAL ADALETİ SAĞLAMAK İÇİN UYGULANMASI GEREKEN POLİTİKALAR

1. Öncelikle 21 Şubat 2001 tarihli krizin ülke ekonomisi ve çalışanlar üzerindeki tahribatı ve etkileri tespit edilmeli, sorumlularından hesap sorulmalıdır.

2. Kamu çalışanlarının krizden doğan kayıpları başta olmak üzere geçmiş yıl kayıpları giderilmeli, süresi uzatılan yetki yasası ile eşit işe eşit ücret ilkesinden hareketle, ücretler insan onuruna yaraşır bir hayat süreceğe düzeye getirilmelidir.

3. Her ne sebeple olursa olsun işçilerin ve kamu çalışanlarının resen veya zorunlu emekliliği düşünülmemelidir

4. Bütçelerin faiz ödeme öncelikli bir aktarma organına dönüşmesine son verilmeli; yıllardır kısıtlanan eğitim, sağlık, adalet ve sosyal güvenlik, alt yapı yatırımları gibi sosyal ve ekonomik harcamalar ile personel ödeneklerine ağırlık verilmelidir. Kamu tarafından sağlanan, her kademedeki eğitim ve sağlık hizmetleri parasız olmalıdır. Bütün dengeleri alt üst olmuş, temel ilkeleri tamamen çökmüş olan 2001 yılı bütçesi bu anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

5. Kamu mali sistemindeki parçalı yapıyı sona erdirecek, kamu hizmetlerinde etkinliği ve saydamlığı artırıcı düzenlemeler içerecek kapsamlı bir bütçe ve harcama reformu gerçekleştirilmelidir. Bütçe dışı harcama ve fonlar bütçe kapsamına dahil edilmeli ve bütçe harcamalarında kamu yararı esas alınmalıdır.

6. Bütçe görüşmelerini sadece bir tahmin olan Bütçe Kanu-

nu ile sınırlı olarak sürdüren parlamentonun, bütçe gerçekleştirmelerini içeren Kesin Hesap Kanun Tasarılarını daha ciddi incelemesi sağlanmalıdır. Meclisin bu ilgisizliği, yurttaşlar adına kullanılan bütçe hakkını zafaya uğratmaktadır.

7. Kayıt dışı ve yasadışı iktisadî faaliyetler ve yolsuzluklar önlenmeli; medya, bürokrat ve siyasetçinin de katıldığı her kademedeki mafyalaşma ve çeteleşme engellenmeli ve saptandığında ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Bunun temel aracı olarak, kamudaki denetim birimlerinde denetim faaliyetleri etkin hâle getirilmeli, aralarında eşgüdüm sağlanmalıdır. Kamu ve özel kuruluşların denetimi-ne, çalışanları temsil eden sendikal ve meslekî kuruluşların katılması, ilke olmalıdır. Sendikal örgütlenme, kayıt dışılığın panzehiri olarak desteklenmelidir.

8. Kamu kaynaklarının adaletsiz, dengesiz, kamu yararı gözetilmeden kullanılmasına neden olan ve bir toplumsal hastalığa dönüşen yolsuzluk olaylarına karşı yönetsel, yargısal ve toplumsal denetim aracılarıyla mücadele edilmelidir.

9. Özelleştirmeler ve işten çıkartmalar derhal durdurulmalıdır. "Kaynak yaratma" adı altında ülkemizin bağımsızlığı, gelişmesi ve geleceği için stratejik önemi haiz olan savunma, ulaştırma, iletişim, enerji dağıtım, madencilik, kentsel hizmetler, tarım vb. sektörlerdeki KİT'leri bile satmayı öngören politikalar terk edilmelidir.

10. Örgütsüz ve ucuz emeğe dayalı ekonomi politikalarından vazgeçilmelidir. Tüm çalışanlara ve emeklilere insan onuruna yaraşır bir gelir sağlanmalıdır.

11. Türkiye' de sağlık sektörü için gerçekçi ve toplum yararına bir planlamaya gereksinim vardır. Sağlık sektörüne en az %10 bütçe payı ayrılmalıdır. Sektörün etkin çalışabilmesi için kaynakların ve hizmet üretimlerinin tek elden yönetilmesi gerekmektedir. Sağlıkta finansman modeli genel vergilerle oluşan genel bütçe sistemi olmalıdır. Bir sağlık sisteminin kalbi toplumun en uç noktalarına kadar ulaşabilecek birinci basamak sağlık hizmetleridir. Türkiye'de sağlık ocağı, sağlık evleri ve dispanserlerin sayısal ve donanım yetersizliği giderilmelidir. Birinci basamak ile hastaneler arasında sevk sistemi işletilmeli ve bu uygulama tam süre politikası ile pekiştirilmelidir. Toplumsal sağlık düzeyinin gelişmesi için sağlık hizmetlerine toplum katılımı sağlanmalı, bölgelerarası sağlık alanındaki dengesizlikler giderilmelidir.

12. Emlak Bankası'nca Emlak Konut Şirketi'ne Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı payları biçiminde aktarılan Konut Edindirme Yardımı birikimleri başvuru sahiplerine derhal ve nakden ödenmelidir.

13. Zorunlu tasarruf hesabındaki birikimlerin toplamı, yani ana para ve nemalar 01/06/2000 tarihli döviz kuruna bağlanarak ve piyasa rayıçları üzerinden nemalandırılarak hak sahiplerine derhal ve nakden ödenmelidir.

C- KALKINMA POLİTİKALARI

1. Türkiye'de devletin küçültülmesi yönündeki politikalar, kamu kesimi potansiyelinin kalkınma amaçlı olarak harekete geçirilmesi önünde engel oluş-

turmaktadır. Türkiye'de faiz dışı bütçenin milli gelire oranı yüzde 21 oranında iken, AB ülkeleri ortalaması bunun iki katından fazladır. Sosyal devletin gelişmesi ve kalkınmanın önünün açılması için devletin küçültülmesi saplantısından vazgeçilmelidir.

2. Devletin ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını yeniden kazanması ve geliştirmesi, Türkiye'nin geleceğini planlama yetilerini yeniden kazanmasıyla mümkündür. Devletin ekonomiyeye müdahale araçları güçlenmeli, ulusal egemenliğin araçları ulusötesi sermayenin denetimine sokulmamalı, yatırımcı ve üretimi sosyal devlet güçlendirilmelidir. Özel sektör için yönlendirici, kamu sektörü için bağlayıcı plânlama, bölgesel ve sektörel bağlantıları etkin bir şekilde oluşturularak başlatılmalıdır. Planlamanın hiyerarşik her aşamasında, toplumun tüm kesimlerinin örgütsel temsilcileri aracılığıyla demokratik katılımı sağlanmalıdır.

3. Ülkemizin bilim ve teknoloji politikaları temelinde, ulusal stratejik kalkınma programlarını uygulayabilmesi için eğitim sisteminde, tüm çalışanların çalıştıkları alanda her türlü üretim bilgisine sahip, araştırmacı özellikleri gelişmiş, nitelikli insan gücünü yaratmayı hedefleyen, yapısal bir reform gerçekleştirilmelidir. YÖK kaldırılmalı; üniversitelerde bilimsel ve yönetsel özerklik sağlanmalıdır.

4. Türkiye stratejik öngörüyle insan kaynakları planlamasını da göz önüne alarak ulusal politikalarını belirlemelidir. Bilim ve teknolojiye yetkinleşme ve bunu ülkemiz ölçeğinde toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürme isteğiyle; sistemik

bütünlülük, siyasi kararlılık, süreklilik içerisinde ulusal bir strateji saptamalıdır. İnsandan, yaşamdan ve emekten yana bir sanayileşme politikasını, toplumsal bir proje çerçevesinde tüm ilişkileri yeniden düzenleyerek ele almalıdır.

5. Madencilikte planlı ulusal bir politika belirlenmeli, madencilik üretimine sadece ihracat kalemi olarak bakılmamalıdır. Yaşanan krizi atlatabilmek için madenlerimiz, üretimden pazarlanmasına kadar "boraks" örneğinde olduğu gibi kamu mülkiyetini esas alan bir anlayışla ele alınmalı, ulusal ve uluslararası sermayeye teslim edilmemeli, yeni yatırımlarla çağdaş teknolojiye kavuşturulmalıdır.

6. Ülkemizde "Stratejik Ulusal Enerji Planı" acilen hazırlanmalı ve kısa, orta ve uzun vadeli alt planlar hızla devreye sokulmalıdır. Sektördeki tüm özelleştirmeler geri alınmalı ve tüm imtiyazlar iptal edilmelidir. Enerjiyi ucuza üretebildiğimiz ölçüde sanayi ürünlerimizin rekabet şansı olabileceği unutulmamalıdır. Ucuza üretmenin birinci koşulu, ulusal kaynaklarımızın ulusal politikalar çerçevesinde hızla değerlendirilmesinden geçmektedir. Alternatif temiz enerji kaynaklarına yönelinmelidir.

7. Gündemde olan Endüstri Bölgeleri Yasa Tasarısı, yabancı sermayenin kurlarsız mal, hizmet, teknoloji ve finansıyla işleyecek; kamusal denetim mekanizmalarını yok edecek; bu anlamda ulusal sanayi'yi çöktecek, çevre ve doğal kaynakları tahrip edecek bir yaklaşım getirmektedir. Bu Yasa Tasarısı'ndan vazgeçilmelidir.

8. Türkiye'de kurlarsız yaban-

cı sermayenin uygulamalarına örnek oluşturan onsekiz adet Serbest Bölge küreselleşme ideolojisinin bir uzantısı olup kamusal denetime ait bütün mevzuatı dışlamakta ve sendikal örgütlenmeyi engellemektedir. Serbest Bölgeler kaldırılmalıdır.

9. Kamu arazileri bütçe açıklarını kapatmak için, "kaynak paketi" adı altında kelepir fiyatlarla satılmamalı; "yurttaşlarımızın eşit yararlandırılacağı düzenlemeler" için, kamu elinde tutulmalıdır. Kentsel toprak rantının kamuya geri döndürülmesi sağlanmalıdır.

10. Parçacı ve yasak savıcı imar uygulamaları kaldırılmalı, imar , gecekondü ve orman afları yasaklanmalı, su havzaları korunmalı, "kente karşı suç" tanımını yasal ve toplumsal yaptırımlarla güvence altına alınmalı, çevreye duyarlı imar planları hazırlanmalıdır.

11. Deprem sonrası süreçte oldu-bittiyle önümüze dayatılan yaşanabilir, güvenli, dayanıklı yapı üretim ve denetimi sürecini, sermayeye ticari bir alan olarak teslim eden 595 sayılı KHK ve bu kanuna dayanılarak TMMOB Kanununa müdahale eden 601 sayılı KHK ve ilgili tüm yönetmelikler iptal edilmeli, kamusal denetim etkinleştirilmelidir.

12. Tarımın tasfiyesini amaçlayan süreç,kentlere çok hızlı bir göç dalgası yaratacak ; yıkım boyutunda ekonomik - toplumsal bir fatura oluşturacaktır. Bu nedenle dengeli kalkınma politikaları ve bölgesel planlama ile tarımın yeniden canlandırılması ve atıl kaynakların yeniden faaliyete geçirilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla, köye dönüş bir araç olarak değerlendirilmeli ve göçe neden olan ve göçün yaratacağı olumsuzluklar tüm yönleri ile giderilmelidir.

13. Uzun bir süredir gündemde tutulan ve "reform" olarak getirildiği öne sürülen Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı ile, işletmeciler belediyeçilik ve Gayri Menkul Yatırım Ortaklığı anlayışı çerçevesinde; kent ve imar rantlarının, özelleştirmelerin ve kamu arazilerinin satışlarının önü açılacaktır. Yasa Tasarısı, toplum yararına olarak yeniden düzenlenmelidir. Yerel yönetimlerce toplumsal hizmetlere "şirket", kentli yurttaş "müşteri" gözüyle bakan yaklaşımlara son verilmeli, demokratik katılım ve kamusal denetim yaşamaya geçirmelidir.

14. Sanayileşmeye hem doğrudan hem dolaylı hizmet veren ulaştırma sektörümüzde; ülkemizin jeoloji, jeopolitik ve kültürel yapısı gözönüne alınarak, kent içi ana ulaşımları da kapsayacak şekilde, ilke ve hedefleri ortaya koyacak uzun vadeli ulusal ulaştırma ana planı hazırlanmalı ve buna bağlı olarak ulusal ulaştırma politikaları belirlenmeli, demiryolu ve denizyolu taşımacılığı özendirilmeli, kaynak israfına yol açan otoyol projelerinden vazgeçilmelidir.

15. Toprak, özenle korunması gereken bir doğal kaynaktır ve her ülkedeki varlığı sınırlıdır. Bu varlık kamu yararına korunmalı, kapsamlı bir toprak reformu gerçekleştirilmelidir.

16. Emeğin serbest dolaşımına izin vermeyen , sadece mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı anlamına gelen Gümrük Birliği'ne ilişkin Ortaklık Konseyi Kararı gözden geçirilmelidir. Dünya Ticaret Örgütü ve OECD bünyesinde yürütülen hizmet ti-

caretinin serbestleştirilmesi çalışmalarını askıya alınmalıdır. GATS 1994 Anlaşmaları içinde kalkınma politikalarına aykırı düzenlemelerin yeniden müzakere edilmesi için uluslararası girişimlerde bulunulmalıdır.

17. İthal edilen malları ülkemizde üretmeye, ihracatı arttırmaya yönelik yatırım projeleri teşvik edilmelidir.

18. İthalatı denetleyebilmek ve lüks tüketim malları ithalatını caydırabilmek için tarif dışı engeller kullanılmalıdır. Özellikle demir çelik ve tekstil hammaddesi ithalatında ihtisas gümrüklerine işlerlik kazandırılmalıdır.

19. Rekabet Kurulu imalat ve hizmet sektörlerindeki işletmelerin minimum etkin ölçekle çalışmalarını sağlayacak, firma birleşme, yatırım koordinasyonu, yeni firmaların sektöre girişini sağlayacak teşvik veya zorlaştırma gibi uygulamalar yapmalıdır.

20. İhracatın bileşimi yüksek katma değerli ürünler lehine değiştirilmeli, bu yönde sanayi, finansman ve teknoloji planlaması yapılmalıdır.

21. Banka kredilerinin dengeli kalkınmanın gerektirdiği şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

22. Türkiye Kalkınma Bankası ve İller Bankası gibi kamu kalkınma ve yatırım bankacılığı, gerçek işlevleri ve kuruluş amaçları doğrultusunda çalışır duruma getirilmelidir.

23. Bölgesel kalkınma politikaları yeniden canlandırılmalı, bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesi sağlanmalıdır.

D- VERGİ POLİTİKALARI

1. Otokontrol aracı olarak servet beyanı ve benzeri inceleme teknikleri getirilmeli, vergi

yönetimi, denetimi, ücret, araç ve gereç yönünden daha da güçlendirilmelidir.

2. Sermaye gelirlerinin vergi gelirlerine katkısı artırılmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelire göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir vergi reformu gerçekleştirilmelidir.

3. Verginin tabana yayılması, vergi ve sigorta incelemelerinin yaygınlaştırılması, ücretlilere vergi iadesinin aylık hale getirilerek kapsamının genişletilmesi, faiz gibi menkul sermaye gelirlerinin ve özellikle kamu borç senetleri gelirlerinin üniter tarife kapsamına alınması sağlanmalıdır.

4. Bu amaçla gerçekleştirilecek vergi reformunun; Gelir idaresinin sorunlarına çözüm getirecek, vergi denetim örgütlerinin ve 3568 sayılı Yasaya tabi meslek mensuplarının sorunlarına ,vergi kanunlarındaki eksiklik ve yanlışlıklardan doğan sorunlara, vergi yargısının, vergicilik ve ekonomiyle ilgili diğer kurumsal ve yasal düzenlemelerdeki (bankacılık sistemi, sermaye piyasası ve Türk Ticaret Kanunu, kara paranın önlenmesi gibi) eksiklik ve yanlışlıkların doğurduğu sorunlara çözüm getirecek, düzenlemeleri aynı anda yapmayı amaçlayan kapsamda olması gerekir.

5. Vergi sisteminde bulunan teşvik, muafık ve istisnalar ile indirimler ekonominin içinde bulunduğu durum dikkate alınarak, yeniden gözden geçirilmeli, üretimi, ihracatı ve istihdamı özendirici hale getirilmelidir.

6. Lüks tüketimden daha yüksek oranda vergi alınması sağlanmalıdır.

7. Dar ve sabit gelirliilerin

aleyhine olan dolaylı vergilerin (tüketim vergilerinin) vergi sistemi içindeki ağırlığı azaltılmalıdır.

8. Ücretliler için uygulanan özel indirimin makul bir süre içinde asgari ücret düzeyine çıkarılması sağlanmalıdır.

9. Gelir vergisi tarife dilimlerinin en az yeniden değerlendirilmesinde artışı sağlanmalıdır.

10. Kayıt dışı ekonomi ile etkin bir şekilde mücadele edilmeli, bu amaçla hamiline yazılan belgelerden nama yazılı belgelere geçilmelidir.

E- TARIM POLİTİKALARI

1. Tarıma ilişkin destekleme kurumlarının özelleştirilmesi, işlevsizleştirilmesi veya tasfiyesine yönelik IMF/Dünya Bankası programı derhal durdurulmalıdır.

2. Türkiye'nin net ithalatçı olduğu başta buğday, pamuk olmak üzere tarım ürünlerinde gümrük vergileri korunmalı, böylece hem tarımsal üreticiliğin yaşaması sağlanmalı, hem ülkenin besin güvenliği korunmalı, hem de gümrük vergilerinin tarıma dönük Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu kaynaklarını beslemesi sağlanmalıdır.

3. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'ni her türlü mali desteğin dışında bırakan 4572 sayılı düzenleme değiştirilmeli; Yeniden Yapılandırma Kurulu, Dünya Bankası güdümünden çıkarılmalıdır.

4. Tarımda kooperatif türü örgütlenme desteklenmeli, bu kuruluşların alım fiyatlarına kredi yoluyla desteklenmeleri sağlanmalıdır.

5. Mevcut desteklerin yerine geçirilmek istenen ve üretimle ilişkilendirilmeyen doğrudan gelir desteği uygulaması terk

edilmeli, bu araç yeni bir ürün deseni oluşturulmasına dönük tamamlayıcı bir destekleme unsuru olarak kullanılmalıdır.

6. Sulama, toprak ıslahı, toplulaştırma, tohumluk, damızlık üretimi, eğitim, yayım, AR-GE'ye yönelik yatırımların ve desteklemelerin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

7. Hayvancılık desteklenmeli-dir ve et ithali önlenmelidir. Ayrıca yok edilen çayır-meraları-mızın geri kazandırılması sağlanmalıdır.

F- DEMOKRATİKLEŞME, SENDİKAL VE SOSYAL HAKLARA YÖNELİK POLİTİKALAR

1. Demokratikleşmenin önündeki en büyük engel olan 1982 Anayasası yerine, evrensel hukuk ilkeleri temelinde ulusal bağımsızlığı ve ulusal egemenliği, demokratik hak ve özgürlükleri ve insan haklarını koruyan ve güvence altına alan çağdaş, eşitlikçi ve özgürlükçü bir Anayasa, özgür bir ortamda tartışılarak ve tüm halk kesimlerinin etkin katılımı ile hazırlanmalıdır.

2. Bu bağlamda yasalar, çağdaş, özgürlükçü demokratik düzenin gereklerine uydurulmalıdır. Hukuk devleti olmanın temel koşulu olan hukukun üstünlüğü ilkesi hayata geçirilmelidir. Çalışanların haklarının tanınması doğrultusunda ILO normlarına uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

3. Sendikaların, Demokratik Kitle Örgütlerinin ve Meslek Örgütlerinin televizyon radyo vb. kurma ve işletmeleri önündeki yasal engeller kaldırılmalıdır. Sendikalaşmanın özendirilmesi için sendikacı çalışanlar tarafından üretilen ürünlere , "bu ürün

sendikalı çalışanlar tarafından üretilmiştir" ibaresinin bulunduğu sosyal etiketleme yapılmalıdır.

4. Çocuk işçi çalıştırmaya son verilmeli, sayıları 1,6 milyon bulan çocuk işçiler eğitime yönlendirilmelidir.

5. Yabancıların ülkemizde kaçak olarak çalışmaları önlenmelidir.

6. Hükümet ve parlamento, kamu çalışanlarının toplu sözleşme ve grev hakları önündeki engelleri kaldırmalı; sendikal hakları, onaylanmış uluslararası sözleşmelere, ILO sözleşmelerine ve yetkili organ kararlarına uygun hale getirecek biçimde düzenlemelidir.

7. Kamuda her iktidar değişikliğinde yaşanan siyasal kadrolaşmalara son verilmeli, atama, nakil, terfi, denetim, teftiş ve cezalar objektif kriterlere dayandırılmalı, çalışanlarla ilgili bütün kararlarda çalışanların örgütleri müdahil olarak yer al-

malıdır. Sendikal çalışmalar dolayısıyla verilen disiplin cezaları tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmalı, açılan adli, idari, disiplin soruşturmaları ve sürgünler durdurulmalıdır.

8. Hükümet tarafından TBMM' ne sunulan ve Genel Kurul' da görüşülmeyi bekleyen, kamu çalışanlarının iş güvencesini ortadan kaldırmayı ve memuriyete son vermeyi hedefleyen yasa tasarısı geri çekilmelidir.

9. İşten çıkartmaların ekonomik kriz nedeni ile daha da yoğunlaştığı koşullarda işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları ile ödenek miktar ve süreleri çalışanlar lehine yeniden düzenlenmelidir. Tüm çalışanlar için iş güvencesi sağlanmalıdır.

10. İç ve dış sermayeye yeni kâr alanları açmak isteyen bireysel emeklilik ve özel sağlık sigortası düzenlemelerine dair girişimler durdurulmalıdır. Sosyal Sigortalar Kurumunda pri-

me esas ücretin taban ve tavanları günün koşullarına göre yeniden belirlenmelidir.

11. Köşe dönme cilliği teşvik eden anlayışlardan vazgeçilmeli; ülkesinin, halkının ve toplumun çıkarlarını ön planda tutan, emeğe saygıyı temel alan anlayış yerleştirilmelidir.

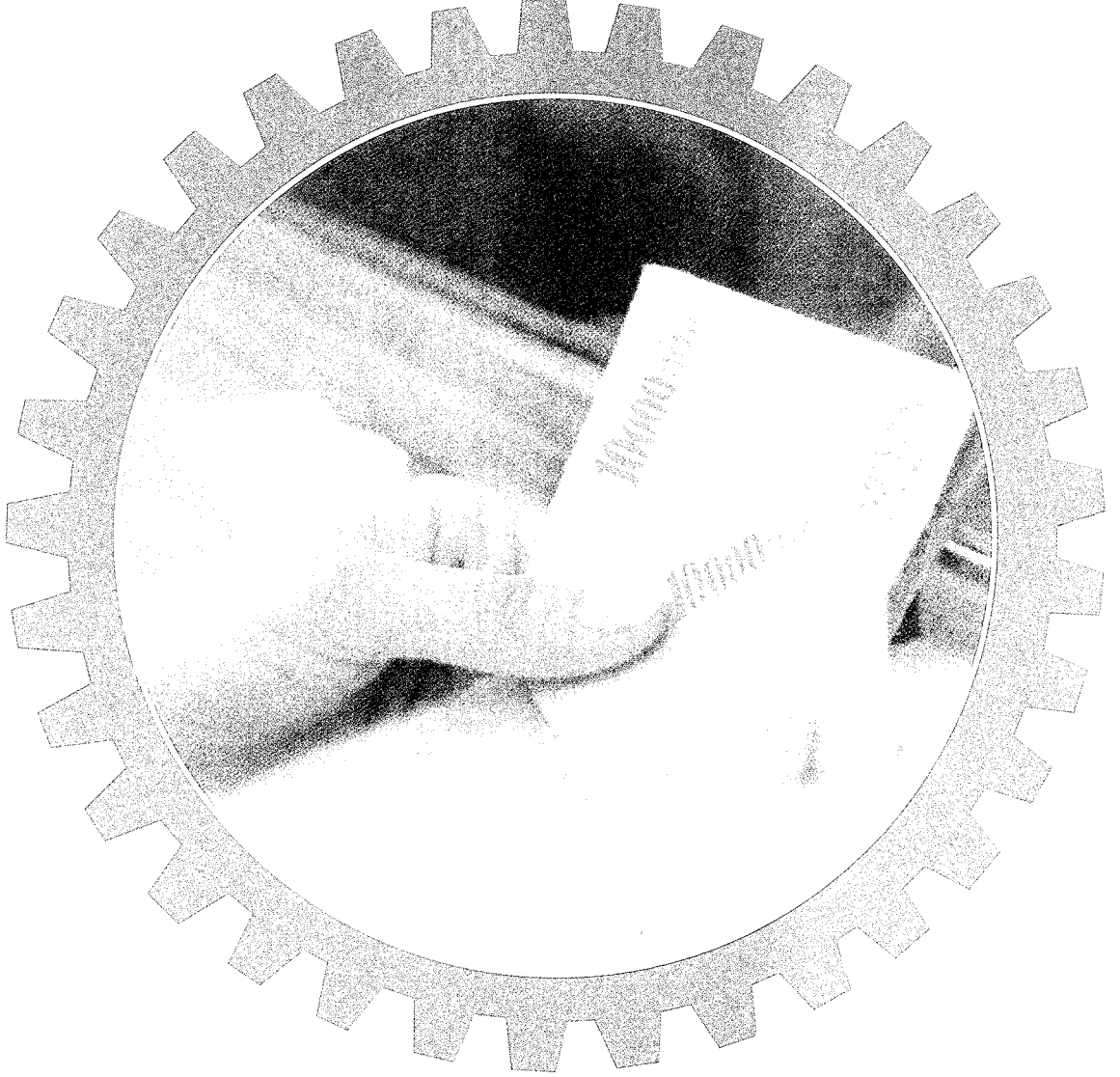
SONSÖZ

Yolsuzluk ve yoksulluk üretmekten başka işlevi kalmamış gözükken siyasal iktidarlar halk nezninde güvenlerini ve itibarlarını yitirme noktasına gelmişlerdir. Parlamento ve hükümetlerin yapması gereken şey, başarısızlığı kanıtlanmış ve toplumsal/siyasal desteği kalmamış IMF, Dünya Bankası politikalarından vazgeçmektir.

ÇÖZÜM EMEK PLATFORMU PROGRAMINI HAYATA GEÇİRMEKTİR. TÜRKİYE'NİN BU PROGRAMI UYGULAYACAK VE KRİZLERİ AŞACAK GÜCÜ VARDIR.

SORU VE YANITLARLA

YASAL OLARAK ÜCRET NEDİR?

Av. Murat Özveri-Stj. Av. Birden Gül

-Yasal olarak ücret nedir?

-Ücret, İş Yasası'nın 26 maddesinde; **"Bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve nakden ödenen meblağdır"** sözleriyle tanımlanmıştır.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi ücret kavramından söz edebilmemiz için;

a-Ücret kural olarak bir işin karşılığı olmalıdır,

b-Ücret nakden ödenmelidir. Buradaki nakden kavramından anlaşılması gereken ücretin para veya parayla ifade edilebilecek bir yararın işçiye sunulmasıdır.

İş Yasası'nın 14. maddesinde de 26. maddedeki tanım genişletilerek ücret kavramının içerisine; **"İşçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan"** tüm yararların gireceği belirtilmiştir.

Bu nedenle de ücret; 26. maddedeki ve 14. maddede belirtilen unsurları kapsayacak şekilde **"Bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan para ve pa-**

ra ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan" tüm yararlar şeklinde tanımlanmaktadır.

İş Yasası'nın 26. maddesinden hareketle yapılan ücret tanımına genellikle asıl ücret (kök ücret) denilmekte, İş Yasası'nın 14. maddesinden hareketle yapılan ücret tanımına ise geniş anlamda ücret, (giydirilmiş ücret) denilmektedir.

İşçi için ücret, işgücünü belirli bir süreyle işverenin emir ve talimatları altında tutması karşılığı yaşamını sürdürmesi için gerekli olan gelir olarak önemli olduğu gibi; İş Yasası açısından da ücret hizmet akdinin ana unsuru olması nedeniyle de önemlidir.

Son olarak belirtmeliyiz ki, bir iş karşılığı olması gereken ücret İş Yasası'nda belirtilen bazı özel durumlarda işçi çalışmasa da kendisine ödenmelidir. (İş Yasası md.51)

-Ücret nasıl belirlenir?

-İşçinin ücreti, asgari ücretin altında olmaması koşuluyla tarafların anlaşmaları sonucu hizmet akdiyle ya da işçi sendikası ile toplu iş sözleşme-

leriyle belirlenir.

-Ücret çeşitleri nelerdir?

-İş Yasasında ücret şekilleri olarak, zamana, parça başına, akort, götürü ve yüzdelere göre ücretten (m.45, 47), Sosyal Sigortalar Kanununda da ücretten başka prim, ikramiye ve bu nitelikteki ödemelerle, komisyon ücreti ve kâra katılmadan (m.77) söz edilmektedir. Ayrıca Borçlar Kanunu zamana göre ücretle, parça ücreti veya götürü iş ücretine ve ücretle birlikte kardan pay verilmesi şekillerine yer vermektedir. Bu şekilde göründükleri halde, primler ve ikramiyeler, komisyon ücreti, kardan pay gibi ücretler yukarıda sayılan asıl ücretlere ek ücretler olarak ortaya çıkmaktadır. (m.322, 323, 324). Hemen belirtelim ki, anılan ücretlerden zamana göre, akort (parça başına ve götürü) ve yüzdeye göre ödenen ücretler uygulamada genellikle başlı başına ücret (asıl ücret) şeklinde göründükleri halde, primler ve ikramiyeler, komisyon ücreti, kârdan pay gibi ücretler yukarı-

da sayılan asıl ücretlere ek ücretler olarak ortaya çıkmaktadır.

-Prim bir ücret türü müdür ve nasıl ödenir?

-Prim, işçinin bireysel olarak veya bir grup içinde üstün çaba göstererek başarılı bir şekilde yapmış olduğu işi ödüllendirmek için kendisine ödenen ek bir ücrettir.

Prim, işverence tek taraflı ödenebileceği gibi, toplu iş sözleşmesi veya hizmet akdi ile de kararlaştırılmış olabilir. Bundan başka bazı hallerde işverence yapılan tek taraflı prim uygulamasının çalışma (iş) koşulu haline gelmesi ve işçiye talep hakkı sağlaması da mümkündür. Yargıtay'ca da belirtildiği üzere, prim, yapılan işe göre ödenen bir ücret eki olup temel ücret sayılmadığından, fiilen yapılan iş için öngörülen prim ödemesi ücret indirimi olarak nitelenemez.

-İkramiye nedir ve nasıl hak kazanılır?

-İkramiye asıl ücrete ek olarak bazı vesilelerle (yılbaşı, iş yılının sona ermesi gibi) verilen bir ücrettir.

rettir.

İkramiye, toplu sözleşmede ya da hizmet akdinde açık veya örtülü olarak kararlaştırılmış bulunuyorsa, ücretin bir bölümünü oluşturur ve işçiye talep hakkı sağlar. İkramiye işverence tek taraflı olarak verilse bile işçiye bunu talep etme hakkı sağlamamasına karşın, işçinin hizmet akdi çerçevesindeki hizmetleri göz önünde tutularak verildiği için,bağış değil, sadece bir ek ücret sayılır. Bu konuda da bağışlamaya ilişkin kanun hükümleri değil, özellikle ücretin güvencesi konularında, ücrete ilişkin hükümler uygulanır. Belirtilmelidir ki işverenin tek taraflı olarak sağlamış olduğu ikramiye bazı hallerde çalışma koşulu haline gelip işçiye bunu talep etmek olanağı verir.

Bunun klasik örneği olarak. Alman hukukunda işverence her noelde, herhangi bir koşul aranmaksızın verilen ikramiye gösterilmektedir. Alman Federal İş Mahkemesi Kararına göre, en az üç yıl arka arkaya işverence herhangi bir koşula bağlı tutulmaksızın ikra-

miye verilmesi halinde, bu uygulama işçinin, örtülü kabulü sonucu, hizmet akdi hükmü haline gelir ve ikramiye verilmemesi halinde işçiye talep hakkı sağlar.

İkramiye ödenen işyerinde işten çıkarılan işçiye, başka bir kararlaştırma olmadıkça çalıştığı süre ile orantılı olarak ikramiye ödenmesi gerekir. İkramiye ödenme tarihinde işçinin işyerinde çalışmaması veya ikramiye-nin zamanında ödenmemiş olması, ilgili olduğu dönem ücreti ile ödenmesi gereğini ortadan kaldırmaz ve zaman esasına göre çalışan işçiye ödenecek ikramiye-nin hesabında ödeme tarihindeki ücretin esas alınması gerekir.

-Ücret borcu nasıl ödenir?

-İş Yasası, işçi ücretinin nakden ve Türk parası ile (m.26/1 ve 2) ödeneceğini belirtmiş bulunmaktadır. Yasanın bu mutlak emredici hükmü karşısında, tarafların ücretin yabancı bir para ile ödenmesini öngören kararlaştırmaları geçersiz olup, ücretin Türk parası ile

ödenmesi şarttır.

Ayrıca İş Yasasında ki hükümler işçiye mal verilerek suretiyle ücretin ödenmesi şeklini de engellemiştir.

İş Yasasında açıkça engellenmiş olmamakla beraber, Türkiye tarafından da onaylanan Ücretin Korunması Hakkında 95 Sayılı ILO Sözleşmesi hükümleri gözönünde alındığında, senet veya bono ile ücret ödenmeyeceği, paraya çevirmede herhangi bir zorluğun söz konusu olmadığı, banka çeki, posta çeki veya havalesi ile yapılan hallerde ise işçinin rızasıyla bunun geçerli olabileceği kabul edilmektedir. Aynı şekilde, işçinin rızasıyla bankacılık alanında kolaylığı nedeniyle hızla yaygınlaşan ve hatta bazı işyerlerine sokulan otomatik vezne makinelerinde kullanılan bir kartın işçiye verilmesi suretiyle de ücret ödemesi gerçekleştirilebilecektir.

-Ücret kime ödenir?

-İşçi ücreti, kural olarak işçiye ödenir. Medeni Kanun 283, Maddesine göre küçüğün kazancı yanlarında yaşadıkça ana ve

babasına ait olduğundan, küçükler veya mahcurların ücretleri veli veya vasiye ödenir. Zira çalışma izni ödemeyi kabul yetkisini de kapsamaktadır.

Bu bakımdan işveren, işçisinin ücretini işçiye veya temsilcisine ödemekle borçtan kurtulur. Şayet işveren ücreti sahibinden başkasına ödemişse, borçtan kurtulmuş olmaz. Ancak o kişi işverenden aldığı ücreti işçiye vermiş olduğunda işveren ücret ödeme borcundan kurtulur. Doğal olarak işveren, kendisinden aldığı parayı işçiye vermeyen kişi aleyhine, duruma göre, aradaki ilişkiye ya da sebepsiz mal edinme kurallarına dayanarak geri alma davası açma hakkına sahiptir. İşçi vekil tayin etmedikçe işveren onun ücretini kocaya, çocuğa veya kardeşe de ödemiş olsa; onlar, bu parayı işçiye vermiş olmadıkça, işverenin ücret ödeme borcu sona ermez.

-Ücret nerede ödenir?

-Yasada işçi ücretlerinin ödeme yeri gösterilmemiştir. Ancak, 3528 sayılı Yasayla 1475 sayılı İş Ya-

sasının 26. maddesinin son fıkrasında ücretlerin ödenemeyeceği yerler gösterilmiştir. Bunlar, "meyhane ve benzeri eğlence yerleri ve perakende mal satan dükkan ve mağazalardır". Doğal olarak yasada gösterildiği gibi buralarda çalışanlara ücretleri o işyerlerinin de ödenecektir.

Yasa koyucunun 3528 sayılı yasa ile bu maddeye yaptığı ek hükmün yorumundan işçi ücretlerinin işyerinde ödeneceği, bu mümkün olmazsa bankalar aracılığıyla veya uygun yerlerde ödeme yapılacağı kabul edilmektedir. Ayrıca Borçlar Kanunun 73. Maddesi bize yol gösterici niteliktedir. Buna göre "**borcun ifa edilmesi lazım gelen yer, iki tarafın açık veya örtülü arzusuna göre tayin olunur**". Bu da çoğu kez işyeri ya tarafların açık ya da örtülü olarak belirledikleri yer olmaktadır.

-Ücret ne zaman ödenir?

-İş Yasası ücretin en geç ayda bir ödenmesi gerektiğini, ancak bu sürenin toplu iş sözleşmeleri ve-

ya hizmet akitleri ile bir haftaya kadar indirilebileceğini ifade etmektedir (m.26/1,3). Ücret yalnız iş günlerinde ödenir (95 Sayılı ILO Sözleşmesi, m.13/1). İş Yasasındaki bu maddeye 2869 sayılı yasayla getirilen fıkraya göre, hizmet akitlerinin sona ermesinde, işçinin ücreti ile sözleşme ve kandan doğan para ve parayla ölçülmesi mümkün menfaatlerin tam olarak verilmesi zorunludur (m.26/5).

-Ücret avansı nedir ve ödeme koşulları nelerdir?

-İş Yasası, ücretin en geç ayda bir ödenmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak normal olarak, günlük kazancıyla geçinmek durumunda olan işçinin ay sonunu bekleme si kolay değildir. Bu nedenle işçinin avans isteme yoluna başvurduğu görülmektedir. İş Yasası avanstan söz etmemektedir. Avansı düzenleyen Borçlar Kanununa göre, "iş sahibi, işçinin zarureti dolayısıyla ihtiyacı bulunan ve tediyesi kendisi için zarar ve müzayakayı mucip olmayan

avansları,yapılan iş nispetinde işçiye vermekle mükelleftir" (m.327) Bu hükme göre, işçinin avans isteyebilmesi için, ihtiyacının bulunması, istediği avans tutarını hak etmiş olması, avans ödemenin işvereni zarar ve sıkıntıya düşürmemesi koşullarının varlığı gereklidir.

Uygulamada genellikle ay sonunda veya sonraki ayın beşine kadar kesin ödeme yapılmakta, buna göre de isteyen işçilere ayın on beşinde veya yirmisinde aylığının yarısı kadar avans verilmektedir.

-Ücrette zamanaşımı nedir ve nasıl hesaplanır?

-İş Yasasında ve öteki iş yasalarında işçinin ücret alacağının, bunun doğumu tarihinden itibaren ne kadar süre geçtikten sonra zamanaşımına uğrayacağı konusunda bir hüküm yoktur. Bununla beraber, Borçlar Kanununu, beş yıllık zamanaşımına bağlı alacak veya davalar arasında,işçilerin ücretlerini de belirtmiş bulunmaktadır (m.126,b.3).

Zamanaşımı alacağın

doğduğu andan işlemeye başladığından (BK.m.128), işçinin devamlı çalışması zamanaşımının işlemesini durdurmaz. Bu nedenle, işçinin hizmet akdi süresince doğan ücret alacaklarına ilişkin davalarda beş yıllık zamanaşımının hizmet akdinin sona ermesinden itibaren başlamayacağı açıktır. Hizmet akdinin sona erip ermemesine bakılmaksızın zamanaşımı süresi her ücret alacağı için ayrı ayrı işleyecek ve hesap olunacaktır.Buna karşılık,İş Yasası kapsamına girmeyen ev hizmetlerinde çalışanların ücret alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresi,hizmet akdinin sona ermesinden itibaren işlemeye başlamaktadır (BK.m.132/4).

-Ücrete faiz nasıl uygulanır?

-Ücrete ilişkin faiz konusunda yasal faiz esasları uygulanır. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 4489 sayılı Kanun esaslarına göre 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren yasal faiz ödemesi,

yıllık T.C. Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılır.

Söz konusu reeskont oranı 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş puan veya daha farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

-Ücret pusulası ve ücret defteri nedir? İşverenin yasal sorumluluğu nelerdir?

İş Yasası, yapılan her ödemede işverene, işçiye bir pusula vermek veya ödemeyi işçinin yanında ki bir deftere kaydetmek zorunluluğunu yüklemiştir (M.30). Ücret hesabını gösterir pusulanın imzalı olması veya işyerinin özel işaretini taşıması, ücret defterinin kullanılması halinde, deftere kaydolunan bu hesapların aynı şekilde imzalanması veya işaretlenmesi şarttır (m30/1).

Hesap pusulası veya defterinde, ödemenin günü ile ilişkin olduğu dönem, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve

genel tatil ücretleri gibi asıl ücrete yapılan her türlü eklemelerin ve vergi, sigorta primi, avans mektubu, nafaka, icra gibi her çeşit kesintilerin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir. Bu işlemler damga vergisi ile her çeşit resim ve harçtan muaftır (m.30/2,3).

Ayrıca; işçinin gerçek ücretinin tespiti, işverenin ödediği Gelir Vergisi ve Sigorta Primlerini de direkt etkilemesi nedeniyle, işverenlerin Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) Mükerrer 242. mad, 253 ve 256 maddesi gereğince beş yıl boyunca saklamak ve ibraz etmek zorunlulukları bulunmaktadır. Bu zorunluluk belirlenirken 256. madde ile bilgisayar kayıtları, mikro fiş vs. belgelerde sayılmıştır. Aynı kanunun 344. maddesinin gösterdiği yol ile vergi zayiine sebebiyet verenler, 359. madde ile para cezası haricinde, 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Sahte bordo düzenlenmesi, yukarıda belirtilen vergi zayii suçunu doğurması sebebiyle Vergi Usul Kanunu'nun (VUK)

344.ve 359. maddesine ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 345. maddesine aykırılık teşkil eder. VUK'nun ilgili maddeleri yukarıda anılmıştır. TCK 345. Maddesi "hususî belgede sahtecilik" suçudur. Yargıtay kararları ile gerçeğe aykırı hizmet belgesi düzenleyip SSK'na verilmesi, anılan madde kapsamında cezalandırılır (1 yıldan 3 yıla kadar). İş Yasasının 30. maddesi ve VUK'nun 238. maddesi ile bordroda bulunması zorunluluk olan tüm kayıt ve bilgileri belirlemiştir. Bordroda yer alması gereken tüm hususlar yukarıda anılan vergi hükümleri ve işçilik hakları açısından gerçek durumu ifade etmek zorundadır.

Zaman kartlarında sürenin yanlış hesaplanması ve bunun bordroya yanlış yansıtılması VUK 359 anlamında ya da TCK. 345. maddesi anlamında kasıtlı yapılıyor ise bu maddelerin öngörüldüğü cezalar uygulanır. Yanlışlık sebebiyle oluşan hatalar için VUK düzeltme süreleri ve ek beyan zorunluluğu koymuştur.

-Asgari ücret nedir?

-Asgari ücreti düzenleyen İş Yasası'nın 33. maddesi, asgari ücretin amacını belirtmiş, fakat asgari ücrete ilişkin bir tanım yapmamıştır. Buna karşılık Asgari Ücret Yönetmeliğinin 1. Maddesinde daha belirgin bir tanım yapılarak; **"Asgari ücret, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir"** şeklinde tanımlanmıştır. Ancak doktrinde Asgari Ücret Yönetmeliğinin asgari ücret tanımı, asgari ücretin amaçlarından biri olan asgari ücretten daha düşük ücret ödenememesi esasını belirtmemiş olması nedeniyle eksik bulunmuş ve eleştirilmiştir. Buna göre asgari ücretin tanımı şu şekilde yapılmalıdır: **"Asgari ücret; işçiye asgari bir yaşam düzeyi sağlamaya yeterli olan ve işverenin, bundan daha düşük miktarda bir ücret ödeyemeyeceği ücrettir."**

Uygulamada Yargıtay vermiş olduğu kararlarda asgari ücreti; **"...kanunı asgari ücret, iş sözleşmesiyle çalışanların ekonomik ve sosyal durumlarının düzeltilmesi için Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile tespit edilen ve ücretlerin en alt sınırını belirleyen ücrettir"** şeklinde tanımlamıştır.

a-Asgari ücret tespitine neden gerek görüldü?

Ücret rejimi, sosyal politika anlayışına bağlı olarak gelişmiştir. 19. yüzyılda ücretlerin miktarı, liberal doktrine uygun olarak arz ve talebe göre, işçi ve işveren arasında serbestçe kararlaştırılmıştır. Fakat bu dönemde, işçi sınıfının işveren kesimi karşısında örgütsüz ve zayıf olması nedeniyle taraflar arasında, serbest pazarlık sonucu kararlaştırılan ücret çok düşük miktar düzeyinde kalarak işçinin ve bakmakla yükümlü olduğu ailesinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalmıştır. Bu durum aynı zamanda işçilerin çalışmalarında verimsiz olmalarına neden olmuştur. Bu dönemde

eşitsizliğe ve tarafların edimleri arasında uçurumlar oluşmuş işçiler, çok düşük ücretlerle uzun süre çalışmak zorunda kalmışlardır.

Bu durum devlet ile işçi sendikasını yakından ilgilendirmeye başlamıştır. Sanayileşen ülkelerde sayısı artan işçiler, ücreti sosyal ve ekonomik haklarının ana sorunu yapmışlardır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra anayasalarda yer alan "Sosyal Devlet" ilkesi, devlete kamu hukuku araçlarını seferber ederek ekonomik dengesizliğe engel olma görevini yüklemiştir. Bunu sağlamak için başvuru araçlarından birisi de uygun bir asgari ücretin belirlenmesi olmuştur.

Asgari ücretin tespitine neden olan amaçlar çok yönlü olup, bunlar genel olarak insani, ekonomik ve politik olarak karşımıza çıkmaktadır. Asgari ücretin genel amacı, emeği karşılığı geçimini sağlayan kimseye sosyal bakımdan uygun bir yaşam seviyesi sağlamak olarak belirtilebilir. ILO tarafından hazırlanan tavsiye kararında asgari ücretin saptanmasının

amaçları olarak; yoksulluğu yenme, işçinin ve ailelerinin temel gereksinimlerini karşılama politikasının bir ögesi olarak, ücretlilere gerekli toplumsal korumayı sağlamaktadır.

Asgari ücretin tespit edilmesindeki amaçlar kısaca şöyle açıklanabilir: Asgari ücretin ilk amacı, özellikle az gelişmiş ülkelerde kötü ücret şartları ile çalışmak zorunda kalan işçilerin hayat standartlarını yükseltmek, bunları asgari fakat insani bakımdan uygun bir hayat seviyesine yükseltmektir. Asgari ücretle ücretlerin düşürülmesini önleme çabası da vardır. Yine asgari ücretle ücrete adaleti sağlama, ücrette eşitlik sağlama ve ücret seviyeleri arasında farkı azaltma ve işverenler arasında haksız rekabeti önleme amaçları da vardır.

b) Türkiye'de ne zamandan beri uygulanıyor?

19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında hızla gelişen bir çok ülkede kabul edilen asgari ücret mevzuatı, Türkiye'de en az yarım yüzyıllık bir ge-

cikme ile uygulanmaya başlamıştır.

Asgari ücret ülkemizde 1931 tarihli Havzai Fahmiye Kanunu ile hukuk mevzuatımıza girmesine rağmen fiilen 1951 yılından itibaren uygulanmaktadır. Asgari ücretin hukuki esasları 1961 yılından sonra daha sağlam temellere dayanmıştır. Bu durumun en başta gelen nedeni, kuşkusuz 1961 Anayasasının kabul ettiği sosyal devlet görüşüdür. Bu anlamda asgari ücret Anayasal dayanağını ilk defa 1961 Anayasası (m45) ile kazanmıştır. Asgari ücretin tespit yöntemlerine ilişkin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "Asgari Ücretin belirlenmesi İlkelerine İlişkin 26 sayılı Sözleşme"nin 25.06.1973 tarih ve 1769 sayılı yasayla iç hukuka aktarılması ile uluslararası bir sözleşmeden dayanak alan asgari ücret, önce 931 sayılı ve daha sonra 1475 sayılı İş Yasalarında yer almış ve Asgari Ücret Yönetmeliği (R.G,12.02.1972, No:14097) ile hukuksal çerçevesini iyice çizmiştir.

1982 Anayasası, Devle-

tin niteliğini sosyal bir hukuk devleti şeklinde belirleyerek (m.2), sosyal hukuk devleti ilkesinin ücret alanındaki etkisi ücrette adaletin gerçekleştirilmesi, yani önce adaletsiz ücret farklarının önüne geçilmesi ve sonra da uygun asgari ücretin belirlenmesi konularında görülmektedir. Zira 1982 Anayasası ücretlerle ilgili bir hüküm getirmiş ve 55. maddesinde, "**Devlet çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır. En az ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu göz önünde bulundurulur**" hükmünü getirmiştir. Böylece asgari ücretin anayasal dayanağı belirtmiş olmaktadır.

-Asgari ücretin koşulları nelerdir?

a-Günlük çalışma karşılığı olma: Asgari ücret, "İşçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen" (Asgari Ü.Y m.1) miktarıdır.

b-Zorunlu ihtiyaçların karşılığı olma: Zorunlu ihtiyaçların kapsamı Asgari Ücret Yönetmeli-

ğinin 1. Maddesinde "işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi" ihtiyaçlar olarak belirlenmişti.

Bunun yanında zorunlu ihtiyaçların kapsamı belirlenirken "insan onuruna yaraşır yaşam düzeyi" esası da dikkate alınmalıdır.

c-İşçinin ihtiyacının karşılığı olma: Asgari Ücret Yönetmeliğinin 1. maddesinde asgari ücreti tanımlarken, "işçinin" sözcüğüne yer vererek işçinin ailesinden bahsetmemektedir.

Oysaki Avrupa Sosyal Şartı'nda; "çalışanların kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakkına sahip olduklarını tanıma" yükümünü getiren hükümü vardır. Ancak Türkiye tarafından bu hüküm onaylanmamıştır.

d-Ödenecek ücretin alt sınırı olma: Asgari ücret, sözleşme özgürlüğüne getirilen bir sınırlama niteliğindedir.

Buna göre işveren, işçiye asgari ücret olarak tespit edilen miktardan daha az ücret ödeyemeyecektir. Aksi halde işverenin cezai ve hukuki so-

rumluluğu söz konusu olacaktır.

-Asgari ücretten kimler yararlanır?

-İş Yasasının 33/1. maddesi ile geçici 4. maddesinde asgari ücretten yararlanacak kişiler gösterilmiştir. Buna göre "hizmet akdi ile çalışan" ve İş Yasasının kapsamına giren her çeşit işçi ile gemiadamı ve gazeteciler ile Tarım İş Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar tarım ve orman işçileri asgari ücret uygulamasından yararlanan işçiler oluşturmaktadır.

-Asgari ücreti kim tespit eder?

-Asgari ücreti saptama yetkisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda toplanacak olan Asgari Ücret Tespit Komisyonuna aittir.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu asgari ücreti bir işkolu veya birden fazla işkolu, yahut tüm işkollarını kapsayacak şekilde saptar. Buna göre komisyon asgari ücreti saptarken 3. maddede belirtilen kapsam durumuna göre;

a-İşçinin yaşı,

b-Sosyal ve ekonomik durum,

c-Ücretliler geçinme indeksleri, bu indeksler yoksa geçinme indeksleri,

d-Fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel gidişi,

e-İşkolu veya işkollarının niteliği, ölçütlerini gözönünde bulunduracaktır.

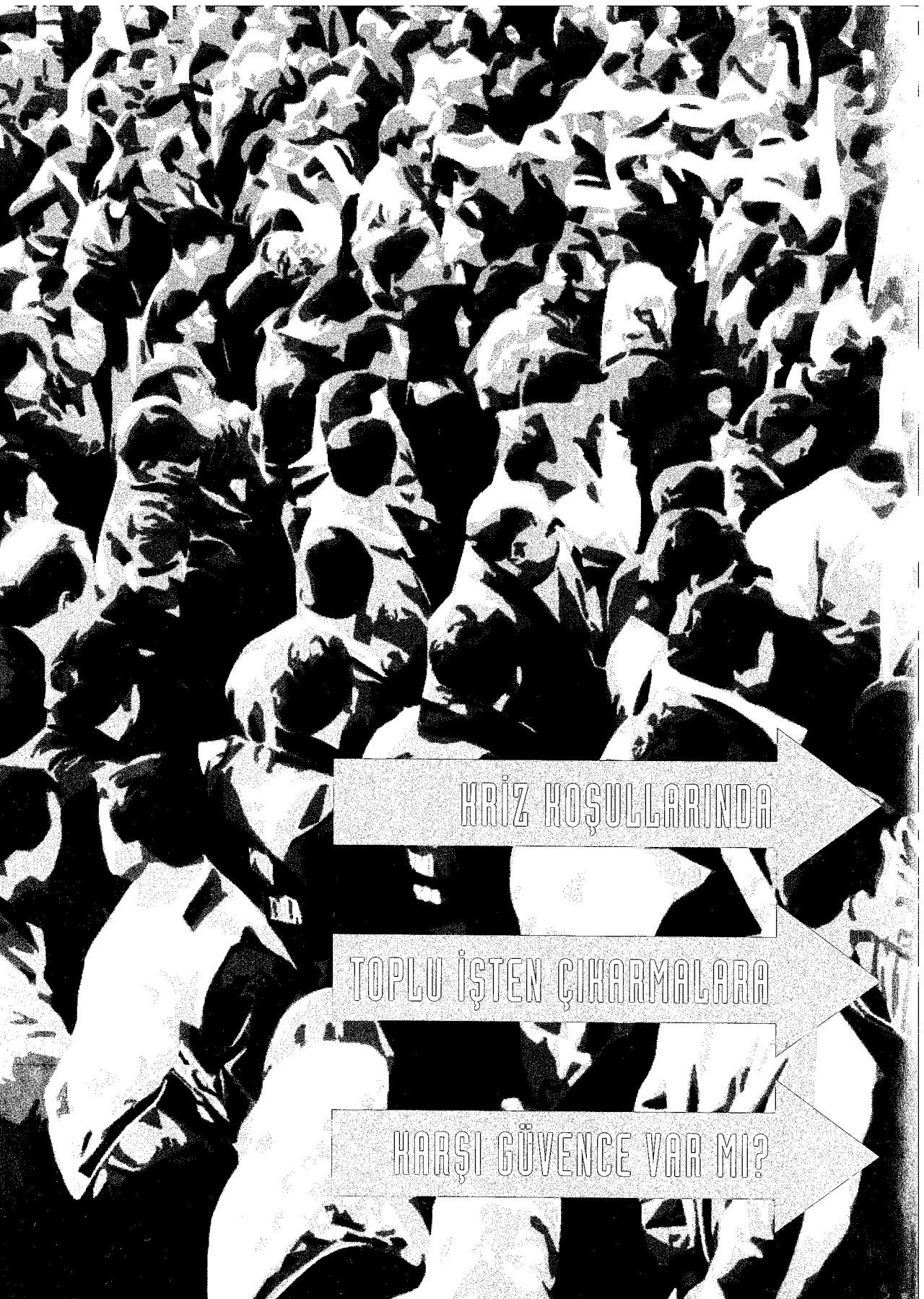
-Çıplak ücret, giydirilmiş ücret nedir?

-İş Yasasının 26. maddesinde tanımlanan ücret çıplak ücrettir.

Bu maddeye göre ücret bir kimseye bir iş karşılığında ödenen meblağdır.

Giydirilmiş ücret ise bu meblağa "işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatlerin" (m.14) eklenmesidir.

Kısaca giydirilmiş ücret, çıplak ücrete, hizmet akdi veya toplu iş sözleşmesi yahut kanundan doğan prim, ikramiye, çocuk ve aile zammı gibi ödemelerle gıda, meslek, sağlık, giyim, yakacak, konut, yemek ve vasıta yardımlarının eklenmesidir.

KRİZ KOŞULLARINDA

TOPLU İŞTEN ÇIKARMALARA

KARŞI GÜVENCE VAR MI?

90'lı yıllar bo-

yunca, iş güvencesi sorunu kimi zaman öne çıkarak, kimi zaman da ikincil plana düşerek sürekli olarak gündemde kaldı.

Özellikle **"Hizmet İlişkisine İşveren Tarafından Son Verilmesi Üzerine 158 sayılı ILO Sözleşmesi"**nin kabul edilmesi aşamasında yoğun tartışmalar yapıldı. Bu tartışmalara bağlı olarak iş güvencesi yasa tasarıları hazırlandı, ancak parlamentonun gündemine hiçbir zaman getirilmedi.

2000 yılının ilk yarısında Çalışma bakanlığı tarafından birkaç maddeden oluşan yeni bir yasa tasarısı hazırlandı. Bu tasarı, 158 sayılı ILO sözleşmesinin kimi hükümlerini içermekle birlikte, bu sözleşmenin çok uzağında olan, yalnızca birkaç yasada bazı değişiklikleri kapsayan bir yasa tasarısıydı.

Bakanlığın bu tasarısına işverenler şiddetle karşı çıktılar ve kıdem tazminatı hakkının sı-

nırlandırılmasının zorunlu olduğunu belirttiler.

Çalışma Bakanlığı, hazırlanan bu yasa taslağına tepkilerin gelmesi üzerine iş hukuku alanında uzman akademisyenlere yine bir yasa tasarısı hazırlattı. Nisan 2001 tarihinde açıklanan yeni yasa tasarısında, iş güvencesi hakkı, kıdem tazminatı hakkıyla ilişkilendirildi. Toplu işten çıkarmalar konusunda yeni hükümlere yer verildi. Taslakta kıdem tazminatı fonu kurulması öngörülürken, çalışanlara yalnızca malüllük, emeklilik ve ölüm halinde kıdem tazminatı ödeneceği hükmü getirildi. Konfederasyonumuz Türk-İş'in ve sendikaların yoğun tepkileri üzerine Bakanlık taslağı yeniden oluşturmak üzere geri çekti. Kısa bir süre sonra da yeni bir taslak oluşturularak Bakanlar Kurulu'nun imzasına açıldı.

Tüm bu gelişmelerden ortaya çıkan sonuç: İşverenlerin kıdem tazminatı hakkının sı-

nırlandırılması doğrultusundaki çabalarını sonlandırmayacak ve iş güvencesi konusunda hazırlanan her yasa taslağı gündeme geldiğinde kıdem tazminatı hakkına açıkca saldıracaklardır.

Bu arada vurgulanması gereken önemli bir konu ise iş güvencesi taslağı olarak hazırlanan tüm taslaklarda ve yapılan tartışmalarda dikkati çeken yan, genel olarak bireysel işten çıkarmalara karşı yasal düzenlemelerin yapılmak istenmesidir. Oysa çalışanlar ve sendikalar için son derece önemli ve yaşamsal olan bu sorunun artık gecikmeden çözülmesi, milyonlarca insanın güvenceli ortamda yaşaması ve çalışması için zorunludur.

Ancak burada vurgulamak gerekir ki, iş güvencesinin yalnızca bireysel iş ilişkileriyle sınırlı kalması, hem Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmeleri, hem de Avrupa Birliği standartları açısından yeterli değildir.

İŞ YASASI VE TOPLU İŞTEN ÇIKARMALAR

Türkiye'de toplu işten çıkarmalar konusunda ne Avrupa Birliği standartlarına uygun, ne de ILO sözleşmelerine uygun bir düzenleme bulunmaktadır.

Türkiye'de işverenler toplu işten çıkarmalar konusunda olabildiğince özgürdürler.

İş Yasası'nın 24. Maddesine göre 10 veya daha fazla işçinin işten çıkarılması durumunda, işverenin, çıkarılacak işçilerin isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az 1 ay önce ilgili İş-Kur birimine bildirme zorunluluğu bulunmaktadır. İş-Kur, toplu işten çıkarma durumundaki işyerlerini saptamak, izlemek ve bu işyerleri ile bağlantı kurarak işçilerin isimleri ve meslekleri, iş istekleri ve adreslerini almakla görevlendirilmiştir.

Yine yasaya göre iş akdinin feshi durumunda işveren, 6 ay süreyle, çıkarılan işçinin yerine başka birini işçi olarak alamamak-

tadır. Ancak işverenin toplu işten çıkarmalarına karşı işçilere ve sendikalara danışılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Yine Türkiye'de bir işyerinin bir başkasına devri durumunda işçilerin hizmet akitlerinden doğan hakları yeni işverene geçer. İşyerinin devri iş aktinin feshini gündeme getirmedeği gibi 2822 sayılı Toplu İş sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasasına göre, işyerinin bir başkasına devredilmesiyle işverenin değişmesi durumunda yürürlükteki toplu iş sözleşmesi sona ermez; tüm hükümleriyle devam eder.

Ancak işverenin ödeme güçlüğü içine girmesi durumunda işçilerin ücret ve diğer alacaklarının korunması yeterli yasal düzenlemelerden yoksundur.

Çünkü Türkiye'de İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre iflasın açılmasından önceki altı aylık işçi ücretleri birinci sıradaki imtiyazlı alacaklılar arasında bulunmaktadır.

Ama ücret alacaklılarının sırası kamu alacaklıları ile ipotekli alacaklılardan sonra gelmektedir.

Yine İş Yasasının 29. maddesine göre işverenin üçüncü kişilere olan borçlarından dolayı işyerinde bulunan tesisat, malzeme, ham, yarı işlenmiş veya tam işlenmiş mallar ve başka kıymetler üzerinde yapılacak haciz ve icra takibi, işyerinde çalışan işçilerin icra kararının alındığı tarihten önceki üç aylık dönem içindeki ücret alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra kalan kısım üzerinden hüküm ifade eder.

Ancak burada da ücret alacaklarının mutlaka işçilerin eline geçecek biçimde işyerinin malvarlığı dışında bir güvencenin getirilmesi gerekli bulunmaktadır.

Tüm bunlardan da görüleceği gibi Türkiye'de iflas, işyeri devri, ödeme güçlüğü ya da başka bir nedenle toplu işten çıkarmalara karşı güvenceler yeterli değildir, eksiktir ve işçiler için haksızdır.

AVRUPA BİRLİĞİ YÖNERGELERİ NE DİYOR?

Bireysel işten çıkarmalara bağlı iş güvenliği konusunda Avrupa Birliği müktesebatında hükümler yoktur. Ancak toplu işten çıkarmalar konusunda aynı yargıda bulunmak olanaksızdır.

Toplu işten çıkarmalar konusunda ilk kez 1974 yılında kabul edilen "Sosyal Politika Alanında Eylem Programı"nın hedefine bağlı olarak 17 Şubat 1975 tarihinde "Toplu işten çıkarmalar ile ilgili Üye Devletler yasalarının yakınlaştırılması" Yönergesi kabul edilmiştir. İzleyen yıllarda daha geliştirilen bu konu, yeni yönergelerin çıkartılması ile geliştirilmiştir.

Bu yönergelerden bazıları şunlardır:

-**Toplu işten çıkarmalarla ilgili üye devletlerin mevzuatlarının yakınlaştırılması**na ilişkin 20 Temmuz 1998 tarihli Konsey Yönergesi.

-**İşletmenin, müessesenin veya müessese-**

nin bir kısmının devri halinde çalışanların haklarının korunmasına ilişkin üye devletlerin mevzuatlarının yakınlaştırılması hakkında 14 Şubat 1977 tarihli Konsey Yönergesi.

-**İşletmenin, müessesenin veya müessese-**nin bir kısmının devri halinde çalışanların haklarının korunmasına ilişkin üye devletlerin mevzuatlarının yakınlaştırılması hakkındaki 77/187/EEC sayılı Direktifi Değiştiren 29 Haziran 1998 tarihli Konsey Yönergesi.

-**İşverenin ödeme acizine düşmesi halinde, çalışanların korunması ile ilgili üye devletlerin mevzuatlarının yakınlaştırılması** hakkında 20 Ekim 1980 tarihli Konsey Yönergesi.

-**İşverenin sözleşme ya da istihdam ilişkisine uygulanabilecek koşulların çalışanlara bildirmesi yükümlülüğü** hakkında 14 Ekim 1991 tarihli Konsey Yönergesi.

-**Çalışanların bilgi-**

lendirilmesi ve çalışanlara danışılması amacıyla Avrupa Çalışma Konseyinin kurulması ya da Topluluk çapında faaliyet gösteren işletmelerde ve Topluluk çapında faaliyet gösteren işletme gruplarında bir usulün tesis edilmesine ilişkin 22 Eylül 1994 tarihli Konsey Yönergesi.

-**Geçici veya sınırlı süreli istihdam edilen çalışanların işyerinde sağlık ve güvenliklerinin iyileştirilmesini teşvik tedbirlerini tamamlayan** 25 Haziran 1991 tarihli Konsey Yönergesi.

-**Çalışma süresinin düzenlenmesinin belirli yönlerine ilişkin** 23 Kasım 1993 tarihli Konsey Yönergesi.

Bu yönergelerde toplu işten çıkarma kavramı genel olarak şöyle tanımlanmıştır:

"Toplu işten çıkarmalar, işverenin, işçinin şahsına bağlı olmayan bir veya birden çok nedene dayanarak 30 günlük bir süre içinde kural olarak;

-20'den fazla 100'den

az işçi çalışıyorsa en az 10,

-Enaz 100 ve 300'den az işçi çalışıyorsa en az yüzde 10,

-En az 300 işçi çalışıyorsa en az 30 işçinin işten çıkartılmasıdır.

Ayrıca, üye ülkeler toplu işten çıkarmalar için yukarıdaki tanım yerine, işyerinde çalışan işçi sayısından bağımsız olarak 90 günlük süre içinde enaz 20 işçinin işten çıkartılmasını da kabul edebilirler.

Avrupa Birliği yönergelerinin en önemli özelliklerinden biri ise toplu işten çıkarmaların planlanması ve uygulanmasında belirli prosedürlerin öngörülmesidir.

Yönergede işverene toplu işten çıkarma konusunda iki yükümlülük getirilmiştir. Bunlardan birincisi toplu işçi çıkarmadan önce işverenin işçi temsilcileri ile bir uzlaşmaya varmak üzere danışmada bulunmasıdır. İkincisi ise yetkili makama bildirimde bulunması ve fesihlerin kural olarak en erken

bildirimden 30 gün sonra hüküm doğurmasıdır.

Diğer yandan işverenin ödeme gücüne düşmesi durumunda işçilerin haklarını korumayı amaçlayan güvence kurumlarının oluşturulması öngörülmüştür.

173 SAYILI ILO SÖZLEŞMESİ NE ÖNGÖRÜYOR?

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 158 sayılı sözleşmesi haksız işten çıkarmalara karşı önemli düzenlemeler getiren sözleşmesidir.

İşten çıkarmalar karşısında işçinin haklarının korunması ILO'nun Ücretlerin Korunması üzerine 95 sayılı Sözleşmesinde de yerverilmiştir.

Ancak tüm bu sözleşmelere rağmen Uluslararası Çalışma Örgütü 1992 yılında "Toplu İşten Çıkarmalar Konusunda İşverenin İflası Durumunda İşçilerin Haklarının Korunması Üzerine 173 Sayılı Sözleşmeyi" kabul etmiştir.

Bu sözleşmenin dik-

kat çeken yanlarından biri, "İşverenin iflası durumunda, işçilerin istihdamdan doğan hakları, imtiyazsız kreditörlerin alacaklarının ödenmesinden önce iflas eden işverenin mal varlıklarından tahsil edilecek şekilde bir ayrıcalık sağlanarak korunacağını" belirtilmesidir. Bu ayrıcalığın en azından aşağıdaki konuları kapsamı öngörülmektedir:

-İflas veya istihdamın sona ermesinden önce üç (3) aydan az olmamak koşuluyla işçilerin ücretlerden kaynaklanan haklarına ilişkin bir süre;

-İflasın vuku bulduğu veya istihdamın sona erdiği yıl süresince yapılan işin sonucu olarak işçilerin tatil (ödeme) hakkı;

-İflas veya istihdamın sona ermesinden önce üç (3) aydan az olmamak koşuluyla, işçilerin diğer ödemelerinden kaynaklanan haklarına ilişkin bir süre;

-İstihdamın sona ermesi nedeniyle işçilerin, işten çıkarılma

tazminatları.

173 sayılı sözleşme bu ayrıcalıkları şu iki olgu ile birlikte düşünmektedir:

1. Ulusal yasa ve düzenlemeler, işçilerin haklarının ayrıcalıklı olarak korunmasını belirli bir miktarla sınırlandırabilir, ancak bu miktar sosyal olarak kabul edilebilir bir düzeyin altında olamaz.

2. İşçi haklarına sağlanan ayrıcalığın çok sınırlı olduğu durumlarda, salık verilen miktar, onun gerçek değerine ulaşacak düzeyde ayarlanacaktır.

Yine ayrıcalığın derecesi ise şöyle belirtilmektedir:

1. Ulusal yasa ve düzenlemeler işçi haklarına, diğer çoğu ayrıcalıklı haklardan, özellikle Devletinki ve sosyal güvenlik sistemininkinden daha üst düzeyde bir derecede yer vereceklerdir.

2. Ancak, işçilerin haklarının bu (...) kurulan bir garanti sistemiyle korunduğu durumlarda, bu şekilde korunan haklara dev-

letinki ve sosyal güvenlik sistemininkinden daha alt düzeyde bir ayrıcalık verilebilir.

İşçi haklarının bir garanti kurumu sistemi ile korunmasını öneren 173 sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi bu güvence sistemiyle şu hakların korunmasını zorunlu görmektedir:

-İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi, 8 haftadan az olmamak üzere belirli bir döneme ait işçi ücretlerine ilişkin haklar;

-İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi, 6 aydan az olmamak üzere çalışılmış belirli bir dönemin sonucu olarak tatil (izin) ödemelerine ilişkin işçi hakları;

-İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi, 8 haftadan az olmamak üzere, belirli bir döneme ait ödenmemiş diğer tür işçi hakları;

-İstihdamın sona ermesi üzerine ödenecek işten çıkarma tazminatı.

ÖNCELİKLE GÜNDEME GETİRİLMELİ...

Türkiye, 21 Şubat'ta büyük bir kriz ile tanışmış, ekonominin hemen tüm taşları yerlerinden oynamıştır.

Bir günde yüzde 40 oranında yoksullaşan ülke, izleyen dönemde yüzde 70'leri aşan deviz kurundaki yükselme ile daha da yoksullaşmıştır.

Birçok irili ufaklı fabrika ve işletme üretimlerine son vermek zorunda kalmış, onbinlerce işçi işten atılmış ya da zorunlu ücretsiz izine çıkartılmıştır. Bu krizden olumsuz biçimde etkilenmemiş hemen hiçbir sektör kalmamıştır.

IMF ile yapılan yeni anlaşma uyarınca aktarılacağı söylenen yaklaşık 15 milyar dolar, yalnızca bazı borçları borçlarla kapatmaya yetecek düzeydedir ve buna ilişkin ekonomik programla ülkemiz tehlikeli yükümlülükler altına sokulmuştur. Bu nedenle Türkiye, IMF güdümlü politikaların faturasını yakın

gelecekte de yeni krizlerle ağır biçimde ödeyecek ülke görünümündedir.

Kriz ortamında birçok işletmenin el değiştirmesi, küçülmesi, ödeme gücölğü içine düşmesi kaçınılmazdır. Böylesi bir durumda çalışanları koruyan ya-

sal düzenlemeler yetersizdir.

Tüm bu nedenlerle zaman geçirilmeden öncelikle 158 sayılı ILO sözleşmesine uyumlu yasal düzenleme yaşama geçirilmelidir.

Ve yine kriz gerekçe gösterilerek ya da ödeme güçlü durumunda

toplu işten çıkarmalara karşı işçileri koruyacak yasal değişiklikler gündeme getirilmelidir.

Bunun için Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Birliğı ve ülkelerindeki kurallara uyumlu ileri düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

**İŞVERENİN İFLASI DURUMUNDA
İŞÇİLERİN HAKLARININ KORUNMASI
HAKKINDA 173 SAYILI ILO SÖZLEŞMESİ**

Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Kurulu'nun Uluslararası Çalışma

Ofisi İcra kurulu tarafından Haziran 1992 günü Cenevre'de düzenlenen toplantısının 79. oturumunda işverenin iflası durumunda işçilerin haklarının korunmasının önemi üzerinde durarak ve bu konuyla ilgili 1949 tarihli Ücretlerin Korunması Sözleşmesinin 11. maddesi ve 1925 tarihli Çalışanların Tazmini (Kazalarda) Sözleşmesinin 11. maddesi hükümlerini hatırlatarak,

1949 tarihli Ücretlerin Korunması Sözleşmesinin kabulünden beri, iflas eden işletmelerin rehabilitasyonu konusuna giderek daha fazla önem verilmesi ve iflasın ekonomik ve sosyal sonuçlarından olabildiği ölçüde işletmeleri rehabilite etme ve istihdamı koruma yolunda gayret edilmesini dikkate alarak,

Yukarıda sözü edilen hükümlerin kabulünden beri, çok sayıda üye ülkenin yasaları ve idari uygulamalarında işverenin iflası durumunda işçilerin haklarının korunmasını iyileştiren önemli gelişmelerin gerçekleştiğini ve Genel Kurulun işçilerin hakları konusunda yeni standartlar getirmesinin tam zamanı olduğunu vurgulayarak,

Oturum ajandasının dördüncü sırasında olan, işverenin iflası durumunda işçilerin haklarının korunmasıyla ilgili bazı önerilerin onaylanmasını kararlaştırarak,

Bu önerilerin uluslararası bir Sözleşme şeklinde yapılmasını belirleyerek;

1992 tarihli İşverenin İflası Durumunda İşçilerin Haklarını Koruma Sözleşmesi olarak adlandırılacak olan aşağıdaki Sözleşmeyi 1992 Haziranının 23'ünde onaylamıştır.

BİRİNCİ KISIM GENEL HÜKÜMLER

Madde 1

1.Bu Sözleşmenin amacı açısından; iflas terimi, ulusal yasa ve uygulamalara göre kredi verenlerce, alacaklarının topluca geri ödenmesi amacıyla işverenin mal varlıklarına yönelik yasal işlemlere başlanılması durumunu belirtir.

2. Bu Sözleşmenin amacı açısından, bir üye (ülke) "iflas" terimini işverenin finansal durum nedeniyle işçilerin haklarını ödeyemediği, örneğin işverenin varlıklarının miktarı iflas işlemlerini başlatmak için yetersiz olduğunun bilinmesi gibi diğer durumlar için de genişletebilir.

3. Birinci fıkrada sözü edilen iflas işlemlerini başlat-

mak için, işveren varlıklarının miktarı ulusal yasa tüzük veya uygulamalarla belirlenir.

Madde 2

Bu sözleşme hükümleri yasalar veya tüzük benzeri düzenlemeler veya ulusal uygulamalarla uyumlu başka idari düzenlemelerle uygulanır.

Madde 3

1.Bu sözleşmeyi onaylayan üye (ülke) ya işçilerin haklarının korunmasını bir imtiyaz (ayrıcalık) şeklinde sağlayan İkinci Kısım'ı veya işçilerin haklarının korunmasını bir garanti kurumu aracılığıyla sağlayan Üçüncü Kısım'ı, ya da her iki Kısımdaki yükümlülükleri kabul etmekle yükümlüdür.

2. Başlangıçta bu Sözleşmenin yalnızca Birinci Kısım'ını ya da yalnızca İkinci Kısım'ını kabul eden bir üye (ülke), daha sonra Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörüne bir deklarasyonla başvurarak diğer Kısım'ı da kabul ettiğini belirterek genişletme yoluna gidebilir.

3. Bu sözleşmenin her iki Kısım'ındaki yükümlülükleri de kabul eden bir üye (ülke), en fazla temsil edilen işçi ve işveren kuruluşlarının görüşlerini aldıktan sonra, Üçüncü Kısım'ın uygula-

masını bazı işçi kategorileriyle ve bazı ekonomik faaliyet dallarıyla sınırlandırılabilir. Böyle sınırlandırmalar kabul deklarasyonunda belirtilebilir.

4. Yukarıdaki 3. fıkra göre Üçüncü Kısım yükümlülüklerinde sınırlamalar yapan üye (ülke), Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasasının 22. maddesi uyarınca vereceği ilk raporunda yaptığı sınırlamaların gerekçesini açıklayacaktır.

5. Bu Sözleşmenin İkinci Kısım ve Üçüncü Kısım'ındaki yükümlülükleri kabul eden bir üye (ülke), en fazla temsil edilen işçi ve işveren örgütlerinin görüşlerini alarak, Üçüncü Kısım hükümlerine göre korunan hakları İkinci Kısım'ın uygulamasından muaf tutabilir.

6. Bu Sözleşme İkinci Kısım'ındaki hükümlerin bir üye (ülke) tarafından kabul edilmesi, 1949 tarihli Ücretlerin Korunması Sözleşmesinin 11. maddesindeki yükümlülüklerin kendiliğinden sona ereceği anlamına gelecektir.

7. Bu Sözleşmenin yalnızca Üçüncü Kısım'ındaki hükümlerini kabul eden bir üye (ülke), Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörü ile bir deklarasyon teati ederek, Üçüncü Kısım'a göre korunan haklarla ilgili 1949 tarihli Ücretlerin Ko-

runması Sözleşmesinin 11. maddesindeki yükümlülüklerini sona erdirir.

Madde 4

1. Aşağıda verilen ikinci fıkradaki istisnalar ve 3. maddenin 3. fıkrasındaki sınırlamalar dışında bu Sözleşme tüm ekonomik faaliyet alanlarına ve tüm çalışanlara uygulanır.

2. Yetkili otorite, en fazla temsil edilen işçi ve işveren örgütlerinin görüşlerini aldıktan sonra, belirli kategorideki işçileri, özellikle kamu çalışanlarını, istihdam ilişkilerinin özel konumu veya bu Sözleşmeyle sağlananlara eşdeğer korunmayı temin eden başka garantilerin mevcut olması durumunda, bu Sözleşmenin İkinci Kısım'ından ya da her iki Kısım kapsamından çıkabilir.

3. Yukarıda ikinci fıkra belirtilen istisnaları işleten bir üye (ülke), Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasasının 22. maddesine göre sunacağı raporlarda, bu tür istisnalar hakkında, nedenleriyle birlikte bilgi verecektir.

İKİNCİ KISIMI İŞÇİLERİN HAKLARININ İMTİYAZ YOLUYLA KORUNMASI

Korunan haklar

Madde 5

İşverenin iflası durumun-

da, işçilerin istihdamdan doğan hakları, imtiyazsız kreditörlerin alacaklarının ödenmesinden önce iflas eden işverenin mal varlığından tahsil edilecek şekilde bir ayrıcalık sağlanarak korunacaktır.

Madde 6

İmtiyaz en azından aşağıdaki hususları kapsayacaktır:

(a) İflas veya istihdamın sona ermesinden önce üç (3) aydan az olmamak koşuluyla işçilerin ücretlerden kaynaklanan haklarına ilişkin bir süre;

(b) İflasın vuku bulduğu veya istihdamın sona erdiği yıl süresince yapılan işin sonucu olarak işçilerin tatil (ödeme) hakkı;

(c) İflas veya istihdamın sona ermesinden önce üç (3) aydan az olmamak koşuluyla, işçilerin diğer ödemelerinden kaynaklanan haklarına ilişkin bir süre;

(d) İstihdamın sona ermesi nedeniyle işçilerin, işten çıkarılma tazminatları.

Sınırlamalar

Madde 7

1. Ulusal yasa ve düzenlemeler, işçilerin haklarının ayrıcalıklı olarak korunmasını belirli bir miktarla sınırlayabilir, ancak bu miktar sosyal olarak kabul edilebilir bir düzeyin altında ola-

maz.

2. İşçi haklarına sağlanan ayrıcalığın çok sınırlı olduğu durumlarda salık verilen miktar, onun gerçek değerine ulaşacak düzeyde ayarlanacaktır.

Ayrıcalık derecesi

Madde 8

1. Ulusal yasa ve düzenlemeler işçi haklarına, diğer çoğu ayrıcalıklı haklardan, özellikle Devletinki ve sosyal güvenlik sistemininkinden daha üst düzeyde bir derecede yer vereceklerdir.

2. Ancak, işçilerin haklarının bu Sözleşme Üçüncü Kısım'a göre kurulan bir garanti sistemiyle korunduğu durumlarda, bu şekilde korunan haklara devletinki ve sosyal güvenlik sistemininkinden daha alt düzeyde bir ayrıcalık verilebilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM İŞÇİ HAKLARININ BİR GARANTİ SİSTEMİNCE KORUNMASI

Genel İlkeler

Madde 9

İşverenin iflası nedeniyle ödenemeyen, istihdamdan kaynaklanan işçi haklarının verilmesi bir garanti kurumu yoluyla teminat altına alınacaktır.

Madde 10

Sözleşmenin bu kısmını

yürürlüğe koyarken, bir üye (ülke), en fazla temsil edilen işçi ve işveren örgütlerinin görüşlerini alarak, olası kötüye kullanmaları önlemek amacıyla uygun önlemleri alabilir.

Madde 11

1. Ücret garantisi sistemlerinin organizasyonu, yönetimi, işlemesi ve finansmanı 2. madde doğrultusunda gerçekleştirilir.

2. Yukarıdaki fıkra, bir üye (ülkeyi) sigorta şirketlerinin yeterli garantiyi temin ettikleri sürece, 9. maddede sözü edilen korumayı sağlamalarından engellemeyecektir.

Garanti Sistemince Korunan Haklar

Madde 12

Sözleşmenin bu Kısım'ına göre korunan haklar en azından aşağıdakileri kapsayacaktır :

(a) İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi, 8 haftadan az olmamak üzere belirli bir döneme ait işçi ücretlerine ilişkin haklar;

(b) İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi, 6 aydan az olmamak üzere çalışılmış belirli bir dönemin sonucu olarak tatil (izin) ödemelerine ilişkin işçi hakları;

(c) İflas öncesi veya istihdamın sona ermesi öncesi,

8 haftadan az olmamak üzere, belirli bir döneme ait ödenmemiş diğer tür işçi hakları;

(d) İstihdamın sona ermesi üzerine ödenecek işten çıkarma tazminatı.

Madde 13

1. Sözleşmenin bu Kısım'ına göre korunan haklar belirli bir miktara kadar sınırlandırılabilir, ancak, sosyal olarak kabul edilebilir bir düzeyin altında olmaz.

2. Korunan hakların çok fazla sınırlandırıldığı durumlarda salık verilen miktar, onun gerçek değerine ulaşacak düzeyde ayarlanacaktır.

Koşullar

Madde 14

Bu sözleşme, 3. madde 6. ve 7. fıkralardaki hususlar açısından, 1949 tarihli Ücretlerin Korunması Sözleşmesini yeniden düzenlemektedir, ancak o Sözleşmeyi daha fazla onaylamalara da, kapatmamaktadır.

Madde 15

Bu Sözleşmenin onaylama işlemleri için Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörüyle iletişim kurulacaktır.

Madde 16

1.Bu Sözleşme, yalnızca

Genel Direktör aracılığıyla onaylama işlemlerini tamamlayan Uluslararası Çalışma Örgütü üyeleri için bağlayıcı nitelikte olacaktır.

2.Sözleşme, iki üye ülkenin Genel Direktör aracılığıyla onaylama işlemlerini tamamlamalarından on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.

3.Daha sonra, bu Sözleşme herhangi bir üye (ülke) için, o üyenin Sözleşmeyi onaylamasından on iki ay geçtikten sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 17

1.Bu Sözleşmeyi onaylayan bir üye (ülke) Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörü ile bir düzenleme teatisi yoluyla, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği ilk tarihten itibaren on (10) yıl geçtikten sonra (yürürlükten kaldırılması için) ihbarda bulunabilir. Bu ihbar işlemi kayda alındıktan sonra bir yıl süre geçmeden yürürlüğe giremez.

2.Bu Sözleşmeyi onaylayan ve bundan önceki fıkarda söz edildiği gibi, bunu takibeden on yılın bitim süresi içinde bu maddeye göre ihbarda bulunmayan her üye (ülke) diğer bir on yıllık süreyle bağlı kalacak, ancak bu maddedeki koşullar altında ve her on yıllık periyodun bitiminde ihbarda bu-

lanabilecektir.

Madde 18

1.Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörü, bütün Uluslararası Çalışma Örgütü üyelerini, Örgüt üyelerinden gelen bütün onaylama ve ihbar işlemlerinden haberdar edecektir.

2.Genel Direktör, Örgüt Üyelerinden kendisine gelen ikinci onaylama işlemiyle birlikte, bütün Örgüt Üyelerinin, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihle ilgili olarak dikkatlerini çekecektir.

Madde 19

Uluslararası Çalışma Ofisi Genel Direktörü Birleşmiş Milletler Şartı'nın 102. maddesine göre ve yukarıdaki maddeler hükümlerine uygun olarak, tüm onaylamalar ve (ayrılma) ihtarlarını bütün ayrıntılarıyla Birleş-

miş Milletler Genel Sekreterine bildirecektir.

Madde 20

Uluslararası Çalışma Ofisinin İcra Organı, gerekli gördüğü durumlarda, bu Sözleşmenin işleyişi hakkında Genel Konferansa rapor sunacak ve Sözleşmenin tamamen veya kısmen gözden geçirilip geçirilmeceği hususunun Konferans gündemine alınması taleplerini inceleyecektir.

Madde 21

1.Konferans, bu Sözleşmeyi kısmen veya tamamen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul ederse, yeni Sözleşme başka türlü ön görmediği sürece;

(a)Değişiklik yapan yeni Sözleşme yürürlüğe girdiğinde, yukarıda geçen 17. madde hükümlerine karşın,

yeni Sözleşmenin bir üye (ülke) tarafından onaylanması bu Sözleşmenin (hukuk kuralı gereği) otomatik olarak yürürlükten kaldırılmasını da öngörecektir;

(b)Değişiklik yapan yeni Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, bu Sözleşmenin üye (ülke)lerin onayına açık olma durumu, durdurulacaktır.

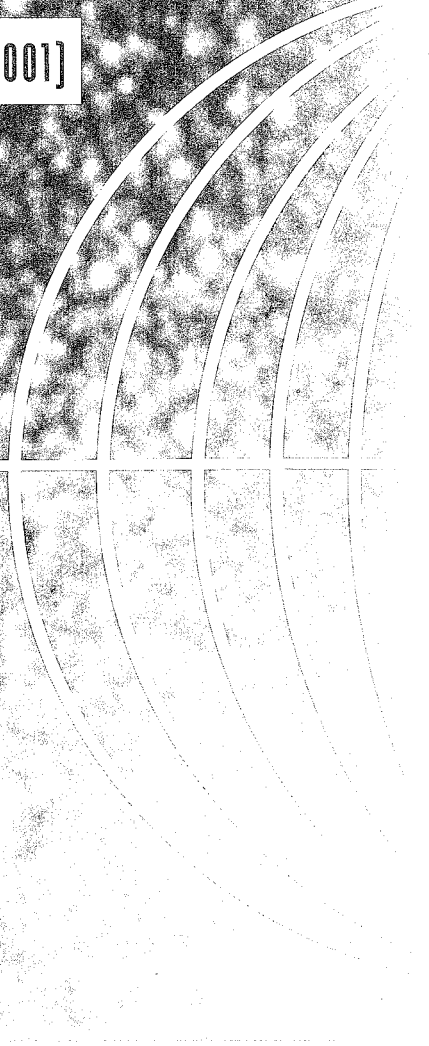
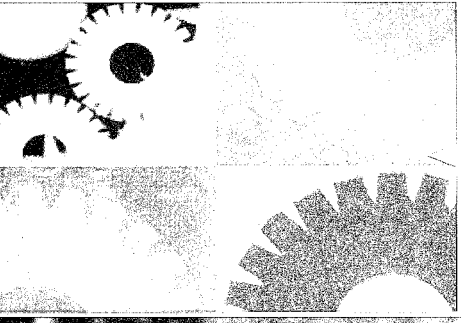
Bu Sözleşme, bu Sözleşmeyi onaylayan ancak, bu Sözleşmeyi değiştiren yeni Sözleşmeyi onaylamayan üye (ülke) ler için, gerçek şekli ve içeriği açısından, her halükarda yürürlükte kalacaktır.

Madde 22

Bu Sözleşmenin İngilizce ve Fransızca çevirileri aynı derecede etkiye sahiptir.

Çeviri: Hüseyin Gökçek

[ILO İSTİHDAM RAPORU-2001]

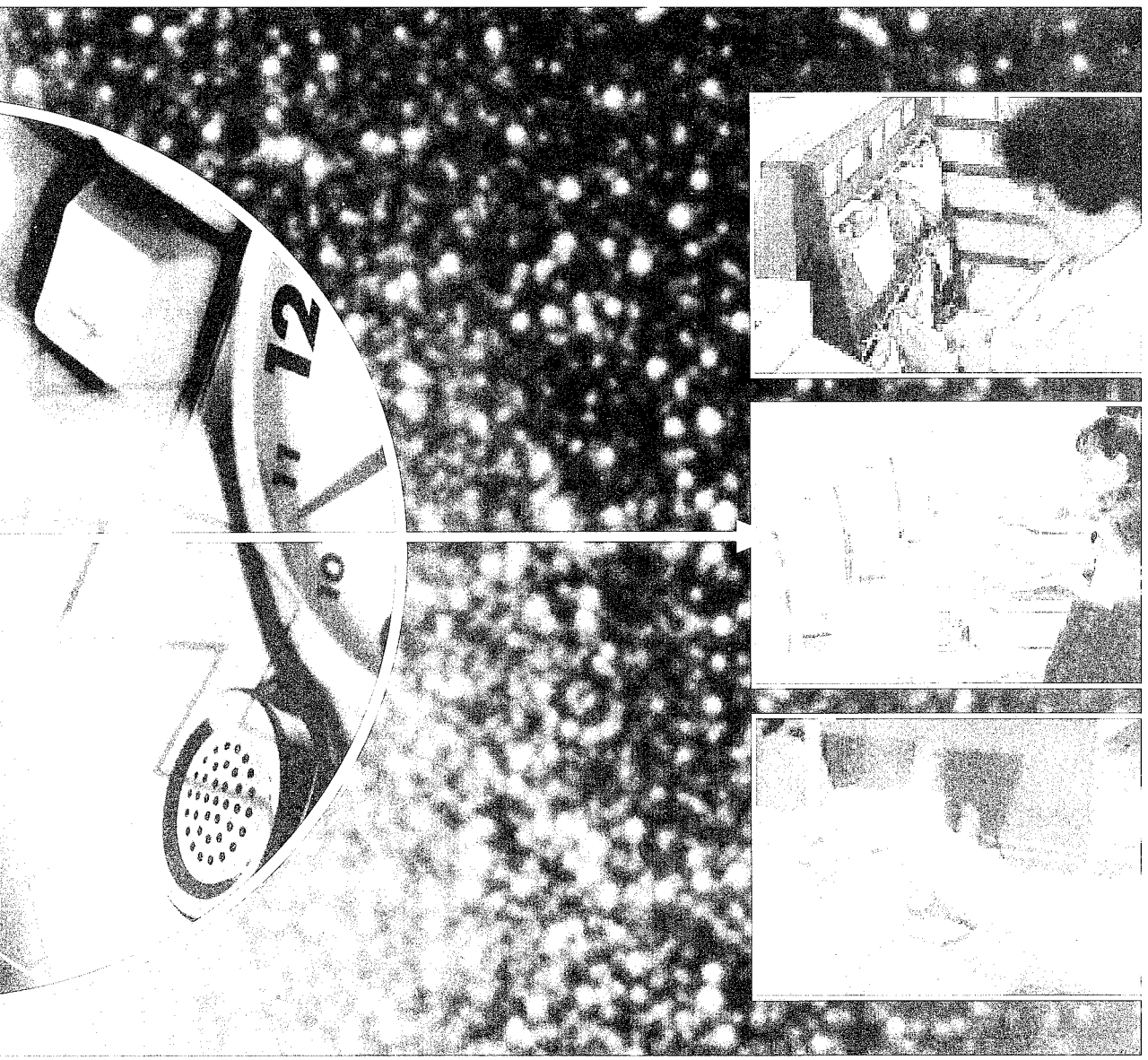

BÜGE

2001 Dünya İstihdam Raporu, küresel istihdamın hala ciddi olarak endişe verdiği bir dönemde yeni enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin çalışma hayatına etkilerini incelemektedir. Bazı gelişmiş ülkelerdeki ve

özellikle de ABD'deki kimi olumlu gelişmelere rağmen, dünyanın pek çok bölgesindeki yeniden yapılanma nedeniyle işten atılanlara ya da ilk kez iş arayanlara yeni istihdam yaratma olanakları halen yetersizdir.

ILO tahminlerine göre, 2000'de, çoğunluğunu ilk kez iş arayanların oluşturduğu yaklaşık 160 milyon işçi işsizdir. Gençlerin işsizlik oranları ise dünyanın hemen her yerinde ortalama işsiz oranlarının iki katına

ulaşmaktadır. 160 milyon işsiz yaklaşık 50 milyonu Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin de aralarında olduğu gelişmiş sanayi ülkelerindedir.

Ayrıca, bütününe yakını gelişmekte olan ülkelerde yaşayan yaklaşık

500 milyon işçi de aileleri için günde 1 dolar olan yoksulluk sınırını aşacak bir gelir bile elde edememektedir. Yoksulluk sınırının üstünde olanların çoğunluğu ise iş ve gelir güvencesinden yoksundur. Bu grupta olanla-

rın sayısının dünyanın pekçok yerinde giderek arttığını gösteren ciddi veriler de vardır.

Gelecek 10 yılda dünyada işgücünün büyüme hızı azalırken, iş arayan yaklaşık 460 milyon genç insana yeni iş yaratılması

gerekecektir. Bunların yalnızca yüzde 3'ünü Avrupa'daki ve ABD'ndeki gençler, üçte ikisini de, Asyalı gençler oluşturacaktır. Afrikalı gençlerin işsiz gençlerin arasındaki oranı AIDS nedeniyle beklenenin çok altında kalacaktır. AIDS nedeniyle yitirilen insan sermayesi uzun erimde en önemli sorun olacaktır. En büyük kayıpları zanaatkarlar, profesyoneller ve yöneticiler yaşamaktadır. Bu hastalık sadece işçi sayısını azaltmakla kalmamakta, gelecekte, insanları eğitime kapasitesini de ciddi olarak etkilemektedir.

Küresel istihdamı iyileştirecek koşullar varolan dünya ekonomisinin büyümeyi sürdürüp sürdürememesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. ABD ekonomisindeki büyümenin yavaş ya da hızlı bir biçimde yavaşlaması ile ilgili belirsizlik, Avrupa Birliği'nin dünyadaki ekonomik gelişmenin dinamosu olma rolünü üstlenip üstlenmeyeceği, Rusya'daki gelişmelerin nereye yöneleceği ya da Hindistan'ın hızlı gelişme eğilimini sürdürme

yeteneği ile ilgili belirsizlikler bu konudaki bilinmezliği arttırmaktadır.

Özet olarak, pekçok belirsizlik olmasına karşın, son zamanlarda yaşanan genel gelişmeler dünya ekonomisinin olumlu olasılıklarla karşı karşıya bulunduğunu düşündürmektedir. Tek başına büyüme bile işgücüne yeni katılanlara belirli bir istihdam olanağı sağlarken, işsizlik oranlarının azalmasına da katkıda bulunabilir, ama, tek başına büyüme yeterli değildir. Yalnızca büyüme ile 500 milyon kişiye yeterli sayıda nitelikli ve standartlara uygun iş yaratılabileceği düşünülmemelidir. Bunun başarılması için insan sermayesine yapılacak yatırımlarla birlikte, önyargılar aşılmalı, istihdam ekonomik politikaların odağına oturtulmalı ve çekirdek istihdam konusuna çok daha fazla önem verilmelidir.

ENFORMASYON EKONOMİSİNDE ÇALIŞMA YAŞAMI

Enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin (EHT) dijital olarak bir-

leşmesi haberleşmenin önündeki en büyük iki engeli oluşturan mesafe ve gecikme sorunlarını azaltmıştır.

İnternet veya diğer ağlar yardımıyla çok büyük bir enformasyon akışının daha hızlı ve daha ucuza gerçekleştirilebilmesi gerçekten enformasyona ulaşmanın daha da kolaylaştığı bir dünya yaratmakta mıdır? Böylece, yeni bir ekonomik düzen yaratılabilecek midir?

Enformasyon ve haberleşme teknolojileri, enformasyona ulaşılmasını daha da 'simetrikleştirmiştir', yani daha da çok insan gereksindiği anda ve yerde enformasyona ulaşabilmektedir: bu durum yerleşik ekonomik ilişkileri değiştirmektedir. Bu, mevcut piyasa yapıları ve örgütsel yapılarla birlikte, yerleşik ekonomik davranış biçimlerini önemli ölçüde değiştirecektir. İnternet şirketlerinin yeni ve değişken dünyaları çok ilgi çekmekle birlikte, enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin esas rolü "eski ekonominin" şirketlerini değiştirmek olacaktır.

Ekonominin işleyiş biçimindeki değişiklikler çalışma dünyasını da değiştirecektir. Yeni iş yaratılması ya da varolan işlerin yitirilmesi, işin içeriği, niteliği ve nerede yürütüldüğü, iş sözleşmelerinin doğası, gereksinilen beceriler ve bu becerilerin nasıl kazanılacağı, iş örgütlenmesi, işçi ve işveren kuruluşlarının işleyişi ve etkililiği, benzeri alanlar, yükselen dijital küreselleşme çağından etkilenecektir.

Fikir üreten ve bu fikirleri elektronik yoldan ileterek "maddesel olmayan" ürünlere dönüştürebilen bilgi işçileri, ağ ekonomisinde özel bir üstünlük kazanırlar: İnternet veya diğer ağ teknolojileri sayesinde sınırsız bilgi üretme eyleminin "hammaddesine" ulaşabilirler. Aslında her işin bilgi gerektiren bir bölümü vardır ve okur yazar olmayan bir çiftçi bile bilgiye kolay ulaşabilmekten yarar sağlayabilir. Yalnızca bir ağ içinde yer alıyor olmak, bilgi ve beceri düzeyinin artması anlamına gelmez. Vasıfsız ya da vasıflılığını yitirmiş işler ağ eko-

nomisinde de varlığını koruyacaktır.

GERİ DÖNDÜRÜLEMEZ ÖZELLİĞİ VE HIZ

Enformasyon ve haberleşme teknolojileri, ekonomi üzerindeki genel etkilerinin yanı sıra enformasyon ve haberleşme teknolojileri alanı dışına da uzanan bilimsel ve teknik alanlardaki etkileri nedeniyle "meta-teknoloji" olarak da tanımlanabilir. Felaket senaryolarını gözardı ederssek, enformasyon akışı geri döndürülemez; ama, yönü önceden belirlenmiş ya da onaylanmış da değildir. Bunun "yönlendirilmesi gereken bir devrim" olduğu ve değişimin uygun kuruluşlar ve ussal politikalarla maksimum toplam fayda elde etmek için kullanılması gerektiği açıktır. Bu konuda girişimde bulunulmaması, devre dışı kalınmasına yol açacaktır.

Hızlı teknolojik değişim süreçleri, sonuçları önceden kestirilemeyen yaratıcılık ve buluş artışına yol açar. Teknolojinin en az bir etkisi açıktır: İş,

işyerinden bağımsızlaşmakta ve bu durum iş yönetimi kurallarını, iş sözleşmelerini ve yapılan işin niteliğini değiştirmektedir. Öte yandan, üretimin dünyanın herhangi bir yerinde örgütlenebiliyor olması, iş dünyasındaki küreselleşme biçimlerini de elbette değiştirecektir.

GENİŞLEYEN DİJİTAL UÇURUM

Dijital uçurum ülkelerde benzer özellikler gösterir: örneğin İnternet kullanımı, gençler, erkekler, daha üst eğitimliler, yüksek gelirli ve kentliler arasında daha yaygındır. En önemli ölçütlerden biri, gelir düzeyini ve kentliliği de belirleyen eğitim düzeyidir. Çoğu ülkede ise kızların eğitim düzeyi düşüktür ve hatta gelişmiş ülkelerde bile teknoloji derslerinde kızların oranı çok azdır.

Ülkeler arasında da dijital uçurum aynı özellikleri gösterir: Dünya nüfusunun yalnızca yüzde 6'sı İnternete bağlıdır. Bunların yüzde 85-90'ı da gelişmiş sanayi ülkelerinin yurttaşlarıdır. Ulusal

gelir düzeyi ile ülkedeki enformasyon ve haberleşme teknolojileri dağılımı arasında sıkı bir bağ vardır ve her iki ölçüt de gelişmiş sanayi ülkeleri ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklılıkların en belirgin olduğu alanlarıdır. Haberleşmenin maliyeti ve ulaşılabilirliği İnternet kullanımını belirler ve kişi başı maliyet genellikle fakir ülkelerde daha yüksektir. Otoriter hükümetler ise, enformasyon alışverişini kısıtlamaya çalışırlar; siyasi özgürlüklerin korunduğu, insan haklarına saygı gösterilen ülkelerde ise, İnternet daha yaygın kullanılır.

PİYASALAR NASIL ETKİLENECEK?

Makro politikaların ve düzenleyici çevre özelliklerinin yeni teknolojileri şirketlerin ne ölçüde özümseyebileceğini ve kullanabileceğini ve buna bağlı olarak, yeni şirketlerin kurulup kurulamayacağını belirlemede önemli rolü vardır. Genel olarak, teknolojinin mikro ölçekte yarattığı özendirme ve güçlü rekabet baskısı enformasyon

ve haberleşme teknolojilerinin ekonomik etkilerini ve istihdam üzerindeki etkilerini belirler.

Enformasyon ve haberleşme teknolojileri kullanımını maliyetleri azaltır ve "eski ekonominin" sektörlerinin de aralarında olduğu bütün sektörlerdeki verimliliği artırabilir. Maliyetler azaldıkça, enflasyonun düşük, büyüme hızının yüksek olduğu bir modelle uyumlu yeni bir ekonomik modelin ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bugün için yapılabilecek saptama enformasyon ve haberleşme teknolojileri sayesinde değişen kimi fiyat ilişkilerinin umut verici olduğudur. Eldeki veriler elektronik piyasaların daha şeffaf olduğunu ve alım satım maliyetlerini azaltarak önemli fiyat değişiklikleri yarattığını göstermektedir: Örneğin, bazı verilere göre elektronik piyasalar tüketiciye yüzde 15'e ulaşan bir fiyat üstünlüğü sağlamaktadır. Daha da önemlisi eski ekonominin şirketlerinden ya da şirketleri arasında yapılan alışverişlerde de maliyetler

düşmektedir. Pekçok sanayi ülkesinde enformasyon ve haberleşme teknolojileri sektörü en hızlı büyüyen sektördür. Herhangi bir OECD ülkesinde enformasyon ve haberleşme teknolojileri sektörü işgücünün yüzde 5'inden azını istihdam ederken, gayri safi milli hasılaya katkısı bu orandan çok yüksektir.

ÇALIŞMA ÖRGÜTLENMESİ NASIL ETKİLENECEK?

Küreselleşme zaten şirketlerde bir değişim başlatmış, şirketlerin daha yatay hiyerarşilere ve proje temelinde oluşturulmuş takımlara dayanmasına yol açmıştır. Hızla değişen piyasalara daha çabuk müdahale edebilme gereksinimi ve giderek kısalan ürün ömrü nedeniyle, işlerin daha büyük bir bölümünün taşeronlara yaptırılması gereği ortaya çıkmıştır. Yaklaşan "dijital küreselleşme" ise, bu değişimi daha da hızlandırmaktadır. Küresel rekabetin en yoğun olduğu sektörlerdeki şirketler strateji geliştirmeye daha az za-

man ayırmaya başlarken, rekabet üstünlüğünün doğasında da nitel değişiklik gerçekleştirmiştir. Tasarım aşamasından piyasaya sunma aşamasına kadar geçen süre, yaşamsal bir rekabet sürecine dönüşmüştür. Bu durum şirketleri çekirdek kadrolarının yaratıcılığına, bilgisine ve yeni bilgi edinme yeteneklerine güven duymak zorunda bırakmıştır.

Olgular, şirket performansında büyük gelişme sağlanmasının ancak yeni teknolojilerin kullanımıyla birlikte, işin yeniden örgütlenmesi sayesinde gerçekleşebileceğini kanıtlamaktadır. Örnekler yeni teknolojileri en fazla kullanan şirketlerin, işyerinde karar verme mekanizmasını merkez dışına çıkarmak ve işleri yarı-bağımsız görev amaçlı takımlara yaptırmak gibi değişiklikleri en yoğun gerçekleştiren şirketler olduğunu göstermektedir.

Rekabetin hızlanmış olması, şirketleri üstün nitelik gerektiren bazı etkinlikleri istihdam piyasasından geçici süreli istihdam sağlayarak yap-

tırmaları gereğini ortaya çıkarmıştır. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri şirketlere "iş", "yerleşimden" bağımsız gerçekleştirme olanağı sağlar. Böylece dış kaynak kullanımı hem teknoloji, hem de rekabet baskısı ile giderek hızlanmaktadır. Gelişmiş sanayi ülkelerinde ve gelişmekte olan ülkelere işgücü piyasaları yeterli altyapıya ve beceriye sahip olan "yerleşim birimleri", yazılım üretimi ve bilgi işlem hizmetleri benzeri "maddesel olmaya üretim" aracılığı ile yeni küresel değerler zincirine katılmaktan yarar sağlayabilirler.

"Taşıyıcı" ve "kapsayıcı" sanayiilerin bütünleşmesi büyük şirketler arasındaki birleşmelere yol açmıştır. Öte yanan, şirketlerin yaratıcılığın ve buluşlar yapmanın işyerinin fiziksel özelliklerinden, hammaddelerden ve yatırım sermayesinden çok daha önemli olduğu bir hızlı teknolojik gelişme sürecine katılmasının önünde çok az engel vardır. İşletmelerin böylesi girişimleri hızlandırmaktadır.

POTANSİYEL VAR, AMA RİSKLİ

Dünya ekonomisinin bu temelde bütünleşmesi üstünlükleriyle birlikte, yeni istikrarsızlık kaynakları da yaratmaktadır: Örneğin, İnternet şirketlerinin sermayesi ve bu şirketlerde çalışan bazı kişilerin gelirleri, değişken hisse senedi piyasasına bağlıdır. Sermaye piyasaları ise enformasyon ve haberleşme teknolojileri piyasaları arasında küresel piyasa ile en bütünleşmiş piyasalar olmasına karşın, son yıllarda iş kaybına en çok katkıda bulunan piyasalar da olmuştur.

Günümüz gerçekliği ile bütünleşmiş değer zincirleri aynı zamanda zincirin herhangi bir halkasındaki aksaklığın sistemin bütününe kolayca etkilediği bir düzen yaratmıştır. Bu özellik bir yanıyla, sistemin herhangi bir noktasındaki aksaklığın sistemin diğer halkalarını kolayca etkileyerek istikrarsızlık yaratması benzeri bir güçsüzlük yaratırken, diğer yandan da, çalışanların ve örgütlerinin kendilerini istihdam eden işyerleri

üzerindeki etkilerini artı-
rabilmeleri için olanak
sağlar.

Son olarak, bazı geli-
miş sanayi ülkeleriyle ge-
lişmekte olan ülkeler ara-
sındaki işbirliği, henüz
haberleşme altyapısını
geliştirememiş diğer ül-
kelerin göreceli olarak
devre dışında bırakılma-
sına yol açabilir. Bunu
önlemek ve bu konuda
en çok yarar elde etmek
için, uluslararası ve ulu-
sal politikalar geliştiril-
mesi gereklidir.

ENFORMASYON EKONOMİSİ İSTİHDAM EKONOMİSİ OLABİLECEK Mİ?

Üretkenlik artışı ana
enformasyon ve haber-
leşme teknolojileri sektö-
ründe en çok olmakla
birlikte, imalat sanayiinde de önemli çıktı artışı
sağlamış, ama, istihdam
azalmasına yol açmamış-
tır. Ancak, bu sonuç yeni
piyasalardaki hızlı büyü-
me ve iş dünyasına ve
üreticilere yönelik hiz-
metlerle, sosyal hizmet-
lerdeki (sağlık ve eğitim
gibi) hızlı büyüme saye-
sinde sağlanmıştır: Örne-
ğin Fransa'da imalat sa-

nayiinde enformasyon ve
haberleşme teknolojileri
nedeniyle yok olan istih-
damın büyük bir bölü-
mü, özellikle hizmet sek-
töründeki hızlı büyüme
sayesinde yaratılan yeni
işlerle karşılanmıştır.

Elimizdeki verilere gö-
re 90'lı yıllarda "toplam
üretkenlik faktöründeki"
en hızlı artış, enformas-
yon ve haberleşme tek-
nolojilerini en yoğun kul-
lanan ve toplam istihda-
mın en hızlı arttığı ülke-
lerde gerçekleşmiştir. Eli-
mizdeki verilere göre, İn-
ternet'in en yoğun kulla-
nıldığı bir kaç küçük ül-
kede (Danimarka, Fin-
landiya ve İrlanda), işsiz-
lik oranları da en aza in-
miştir. Henüz erken ol-
makla birlikte, enformas-
yon ve haberleşme tek-
nolojilerinin istihdam
üzerinde olumlu etkileri-
nin olacağı söylenebilir.

Teknoloji kullanımı ye-
ni işlerin yaratılmasıyla
birlikte, eski işlerin de
kaybolmasına neden ol-
maktadır. Enformasyon
ve haberleşme teknoloji-
lerinin yaygınlaşmasıyla
birlikte, istihdamın arttı-
ğını gösteren bütün
olumlu verilere rağmen,
otomasyon, çağ dışı kal-

ma ve "aracıların ortadan
kaldırılması" gibi üç ana
nedenle iş kaybı olacağı
kesindir.

Enformasyon ve haber-
leşme teknolojileri, tele-
fon santralı operatörlüğü
gibi eski işleri veya mes-
lekleri otomasyon yoluyla
yok eder. Ama teknolo-
ji aynı zamanda web
sayfası tasarımcısı ya da
tüketiciler için telefon ya
da İnternet aracılığı ile
danışma hizmetleri gibi
yeni işler ya da araçlar
da yaratır. En çok yeni iş
yaratana ve en çok eski işi
ya da mesleği yok eden
şirketlerin toplam istih-
damını artıran yaratıcı
sektörlerde yer aldığına
inanılmaktadır. Başka bir
anlatımla, enformasyon
ve haberleşme teknoloji-
leri istihdamın arttığı
mesleklerde yeni iş yara-
tırırken, istihdamın azaldı-
ğı mesleklerde ise, işleri
azaltır ya da yok eder. Sı-
radan işler enformasyon
ve haberleşme teknoloji-
leri sayesinde kodlanıp
otomatik hale getirilince,
iş kaybı ortaya çıkar. Se-
yahat şirketleri gibi "en-
formasyon aracılığına"
dayalı bazı işler de, en-
formasyona daha doğru-
dan ulaşılabilirdiği veya

işlevlerindeki değişiklik nedeniyle yok olabilir.

İŞGÜCÜ PİYASASINDA ÇEŞİTLİLİKLE BİRLİKTE İSTİKRAR BELİRTİLERİ

İnternet ve elektronik mektup yardımıyla iş ile işyeri birbirinden ayrılmış ve yeni çalışma biçimleri ortaya çıkmıştır. Kendi hesabına çalışanların sayısı hızla artmaktadır. Elektronik ağlar üzerinden iş yapan çok sayıda çalışan şirketlerle ya da projelerle günlerce, hatta aylarca süren işleri kendi hesabına yürütmektedir. Silikon vadisi gibi dijital ekonominin en uç noktasındaki ekonomilerde kendi başına ya da kısmi süreli çalışanların oranı ulusal ortalamadan çok yüksektir. Şirketler için çok nitelikli ve değerli bir işgücü oluşturan bu kişilerin bilgileri şirkete özelleşmiş değildir. Sonuç olarak enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin en çok yoğunlaştığı işgücü piyasalarında, çeşitlilik en hızlı artmaktadır. Elimizde ayrıntılı veri bulunmamakla birlikte,

kendi hesabına, geçici ya da kısmi süreli olarak çalışanların sayısının pek çok OECD Ülkesinde arttığı bilinmektedir.

Dijital işgücünün hareketli olan bölümünün oluşturanların sorunlarının çözülmesi için hem varolan işgücü piyasası kurumları yeniden yapılandırılmalı, hem de yenileri kurulmalıdır. Kamu sektöründeki ve özel sektördeki iş ve işçi bulma kuruluşları bu hareketli işgücü için özel hizmetler üretmektedir. İş ve işçi bulma kuruluşları arasında büyük farklılıklar olmakla birlikte, en gelişmiş olanları geçici işgücüne sürekli iş bulmanın yanı sıra, bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için özel programlar da sunanlardır. İşçi sendikaları ve işveren örgütleri de benzer eğitim programları başlatmıştır.

Dijital çağın işgücü piyasalarını temelden değiştirdiği kuramı gerçeklik payı taşımakla birlikte, çalışmakta olanların çoğunluğu için istihdam istikrarı şaşırtıcı bir biçimde sürmektedir. 16 OECD ülkesinin 12 sinde yapılan "bir işte geçirilen

ortalama süre" (istihdam istikrarı ölçütü) araştırmaları bu sürenin azalmadığını hatta arttığını göstermiştir. Oysa, telekomünikasyon gibi yeni ekonomi alanlarında bile bu süre artmamış, aynı kalmıştır.

Hızla teknolojik değişim döneminde bile, istihdamda sürekli istikrar sağlanmasını beklemek iki nedenle hayalci bir yaklaşım sayılmamalıdır.

Birincisi, daha önce de söz edildiği gibi, OECD Ülkelerinde çalışanların yaş ortalamasının artmasıdır. "İşte geçirilen ortalama süre" çalışanların yaşıyla bağlantılı olarak artar. İkincisi, şirketler arasındaki rekabetin enformasyon ve haberleşme teknolojileri ve küreselleşme nedeniyle artmasıyla, ürünün piyasaya sürülmesi süreci hızlanmış ve bu hıza ayak uydurabilmek için şirketler çalışanları arasındaki işbirliğini ve yaratıcılığı artırmıştır. İşbirliğinin ve yaratıcılığın ancak uzun süreden beri birlikte çalışan insanlar arasında artırılabilceği açıktır.

İstihdam sürekliliğinin sağlanması değişim ol-

madığı anlamına gelmez. İşgücü piyasaları gerçekten çok daha talepçidir, daha da çeşitlenmiştir ve çok daha çalkantılıdır, ama hepsinden önemlisi bu özelliklerin tümü işlerin değişikliğe uğradığı işyerine içselleşmiştir. İstihdam istikrarı istihdam güvencesi anlamına gelmez: iş sözleşmeleri değişmekte, stres artmaktadır. Bu raporda şirket hiyerarşisinin üst ve alt kademelerinde görev almış işçilerin istihdam güvencesini nasıl algıladıklarını gösteren örnekler sunulmuştur.

İSTİHDAMIN MEKANSAL DAĞILIMI

Enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin önemli bir özelliği de işin herhangi bir fiziki yerleşimden bağımsızlığıdır. Bu özellik evde yürütülen tele çalışmanın özelliklerinden biri olduğu gibi; "arka büro", veri girişi ve işlenmesi ve yazılım geliştirilmesi benzeri işlerin bir bölümünün gelişmiş ülkelere aktarılması ile de ilgilidir. Gelişmiş sanayi ülkelerinde yerle-

şimden bağımsız çalışmanın toplam istihdam içindeki payı giderek artmaktadır: Örneğin, İngiltere'de toplam işgücünün en az dörtte biri işinin bir bölümünü evde yapmaktadır. 2003 yılında telefonla tüketici hizmeti veren şirketlerde çalışanların sayısının 670 binden 1 milyon 300 bine artacağı tahmin edilmektedir.

Bu tür istihdamdan kadınlar da yararlanacaktır: İşin evden yürütülmesi gerçekten iş ile aile yaşamının bütünleştirilmesini sağlar. Ancak yalıtılmayı ve yükselme olanaklarının yitirilmesini de beraberinde getirebilir. Kadınlar işyerinde yürütülen tele çalışmaya erkeklerden daha az eğilimlidirler. Tele çalışmada, kadınlar hareketli çalışmaya erkekler kadar eğilimli olmayıp, bu tür çalışmayı evde yürütmeye yatkındırlar. Evde kadınlar tele çalışmayı aile sorumlulukları ile bir arada yürütmeye yatkınlarken, erkekler bu iki alanı birbirinden ayırmayı yeğlerler. Gelişmekte olan ülkelere telefon merkezlerinde ve veri işleme

merkezlerinde çalışanlar çoğunlukla kadındır. Veri işleme işgücü piyasasındaki diğer işlere göre daha iyi bir seçenek olmakla birlikte, meslekte olanağı sağlamayabilir. Telefon merkezlerindeki ücretler ve çalışma koşulları da büyük farklılık gösterir. Bu merkezlerde en iyi olasılıkla daha sivil ve çekici bir çalışma kültürü geliştirilebilir. En kötü olasılıkla da varolan koşullarda bu merkezler "dijital çağın angarya mağazaları" olarak adlandırılabilir.

Bir tahmine göre, gelişmiş ülkelerin hizmet sektöründeki işlerin yaklaşık yüzde 5'i gelişmekte olan ülkelere aktarılabilir. Bu, yaklaşık 12 milyon iş anlamına gelir. Örneğin, Karaippler'de 1990'ların sonlarında, yaklaşık 5 bin kadın veri işleme işlerinde çalışmaktadır. Böylesi işler, gelişmekte olan ülkelere küresel ihracat piyasasında önemli bir payın yanı sıra, doğrudan istihdam ve döviz geliri sağlar. Eğer işlerin yer değiştirilmesiyle ilgili olan bu tahmin doğruysa, gelişmekte olan ülkelere enfor-

masyon ve haberleşme teknolojileri sayesinde çok daha büyük bir istihdam potansiyeli yaratılması olasıdır ve bunun yolları araştırılmalıdır.

Enformasyon ve haberleşme teknolojileri hizmetleri ticarileştirerek küresel değer zincirine katılmaya olanak sağlar-ken, doğrudan ulusal etkinliklerin artmasına ve bu yolla istihdam artışına da katkıda bulunabilir. Bangladeş, Hindistan ve Senegal gibi ülkelerde telefon merkezlerinde binlerce kadına ve erkeğe iş yaratılmıştır. Hindistan'da telefon merkezlerinde son 4 yılda 250 bin yeni istihdam sağlanmış- tır. Kadınların bu merkezlerde çalışması aynı zamanda bu merkezlerin hizmetlerini tüketici olarak kullanmalarını ve benimsemelerini de sağlamıştır.

GELİŞME ŞANSLARI

Enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin sadece bir araç olduğu ve araçların var olmasının tek başına gerçekten gelişme sağlandığı anlamı taşımayacağı açıktır. Bu-

nunla birlikte, enformasyon ve haberleşme teknolojileri gelişmeyi hızlandırabilir. Asıl amacı enformasyona ulaşılmasını ve enformasyon kullanımını kolaylaştırmak olduğu için, enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin marjinal etkisinin bu amaçla kullanıldığı ülkelerde en fazla olacağı söylenebilir. Telekomünikasyon ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki vardır. Mobil telefon sistemi bile ekonominin büyümesine neden olabilir. Sadece daha iyi haberleşmenin bile, ekonomik büyüme-ye katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Dijital uçurumun daha da derinleşmesi önlenemese bile, enformasyon ve haberleşme teknolojileri ekonomik gelişmenin her basamağında yarar sağlayabilir. Gelişmekte olan ülkelerde refahın artırılması anlamında üç tür yarardan söz edilebilir.

Birincisi, gerekli becerilere, altyapıya ve politikalara sahip olan ülkeler küresel piyasalarda "maddesel olmayan" enformasyon ve haberleş-

me teknolojileri ürünleri için önemli üretim alanlarına dönüşebilirler. Brezilya, Çin, Kostarika, İsrail, Malezya ve Romanya gibi farklı ülkeler bu tür pazarlarda yer edinmiş ve kazanç sağlayan ülkelerdir. En çok yarar sağlanması için, yazılım geliştirme benzeri temel enformasyon ve haberleşme teknolojileri becerilerinin geliştirilmesi gereklidir. Bu tür beceriler olmadan enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin sürdürülmesi olanaksız olduğu gibi, bundan en çok yararın sağlanacağı yerel kullanıma da geçilemez.

İkincisi, gelişme enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin yarattığı nitel sıçrama potansiyelinin kullanılmasıyla hızlandırılabilir: örneğin telsiz iletişim uygulamaları daha eski ve daha pahalı olan telli iletişim uygulamalarını gereksiz hale getirerek, doğrudan daha verimli olan yeni bir teknolojinin kullanıma sunulmasına olanak sağlar.

Ekonomik anlamda çağ atlama aynı anda birkaç kanaldan gerçekleş-

bilir. Gelişmekte olan ülkeler ihracat piyasalarında ilk aşamada ucuz ve niteliksiz işgücü kaynakları aracılığıyla üstünlük sağlamıştır: Giyim sanayiinde olduğu gibi. Bu ülkeler uygun nitelikte işgücüne sahip olduklarında, katma değer düşük olduğu bu aşamayı atlayabilir ve küresel piyasaya katma değer yüksek olduğu yeni üretim türleriyle katılabilirler: Örneğin, Kostarika'daki eğitimli işgücü Intel firmasının bu ülkede bir yarı iletken fabrikası kurmayı kararlaştırmasını sağlamıştır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki küçük ölçekli işyerlerinin küresel piyasalara satış yapabilme şansları da oluşmuştur: Örneğin Filipinler ve Vietnam'daki küçük yazılım şirketleri İnternet aracılığı ile buldukları şirketlere yazılım satmaya başlamıştır. Eğer altyapı verilen siparişleri karşılamaya uygunsa, gelişmekte olan ülkeler maddesel mallarda yalnızca yerel üstünlükleri olan mallarla uluslararası piyasalara açılabilirler. Çoğu örnekte, nitel sıçra-

ma mikro ekonomik düzeydeki üstünlüklere bağlıdır. Makro ekonomik sıçramanın gerçekleşmesi ise, ticarete, ticari yatırımlarda, telekomünikasyonda ve diğer altyapı politikalarında enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin gelişmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmasını gerekir. Çin'in bu konudaki girişimi güzel bir örnektir: Bu ülkede daha önce birbirinden ayrı olan birkaç Bakanlık Enformasyon Sanayileri Bakanlığı çatısı altında birleştirilmiş ve özellikle enformasyon ve haberleşme teknolojileri ortaklıklarına öncelik verilen serbest bölgeler yaratılmıştır.

Yeni enformasyon ve haberleşme teknolojileri paradigmasının sağlayabileceği üçüncü yarar, yoksulluğun azaltılması olabilir. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri ekonomik gelişmenin hızlandırılmasına katkı yaptığı ölçüde, yoksullar için de yeni olanaklar yaratılabilecektir. Yoksullar enformasyona doğrudan ulaşabilmenin sağladığı olanaklardan da yararlanabilir ve seslerini toplu olarak duyurmaya da başlayabilirler. Son olarak, enformasyon ve haberleşme teknolojileri hükümetleri şeffaflaştırdığı ölçüde, sağlık ve eğitim hizmetleriyle, sosyal hizmetlerde kalite ve verimlilik artışı sağlanacak ve bu hizmetlerin yoksulların da yararlanabileceği düzeyde yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bu gelişme, kadınların okuma yazma olanaklarıyla birlikte, özerkliğini de artıracaktır. Yoksullar enformasyon ve haberleşme teknolojilerine ancak yerel guruplar düzeyinde ulaşabilirler. Bunu için de, sivil toplum örgütlerinin ve sağlık, temel eğitim, beslenme ya da çocuk bakımı gibi alanlarda hizmet üreten yerel kalkınma ajanslarının geliştirilmesi gerekir.

EN ÖNEMLİSİ EĞİTİM

Rapor eğitimin ve okur yazar oranının nitel sıçrama için yeterli olmadığını ama her ikisinin de dijital çağdan en çok yararın sağlanması için gerekli olduğunu vurgula-

maktadır. Genel olarak eğitimin ve okur yazarlığın ve özel olarak da dijital okuryazarlığın öneminin kitlelere anlatılmasında ve banimsenilmesinde bütün ülkelerde büyük güçlölkle karşılaşılır. enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin ve İnternetin kullanılması doğrudan eğitim düzeyi ile ilgilidir. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri dünyası genel olarak genç erkeklerin dünyasıdır ve eldeki veriler de bu saptamayı desteklemektedir. Dünyada okuma yazma bilmeyenlerin üçte ikisini kadınlar ve genç kızlar oluşturur; ama hala eğitime katılma düzeylerinde bir gelişme sağlanamamıştır.

Refah toplumlarında İnternetin sınıfa taşınmasında büyük başarı elde edilmiştir: Örneğin Avrupa Birliği'nde 2001 yılı sonunda bütün okulların internete bağlanması programlanmıştır. Ancak, internete bağlanmış olmak tek başına yeterli değildir: öğretmenler de bu yeni teknolojilerin nasıl kullanılacağı konusunda eğitilmelidirler.

Refah toplumlarında bile bu eğitim yeterli olmayan uzaktır ve bu alana yapılan yatırımlar da sınırlıdır. Dünyadaki insanların çoğunluğunun İnternete ulaşması için yapılanlar ise, daha da yetersizdir.

Yoksul yörelerde, okullar da yoksuldur ya da hiç okul yoktur. Uzaktan eğitim teknolojisi yardımı ile eğitime en çok ihtiyacı olan yoksul bölgelerin eğitim şansı artırılabilir. Uzaktan eğitim uygulamaları pahalı bir uygulama olmakla birlikte, birim maliyeti düşüktür ve daha fazla insan tarafından kullanılabilir. Bu tür yerlerde uzaktan eğitim mevcut eğitim sistemine de eklenebilir.

ÖNCE OKULLARDA SONRA DA İŞYERİNDE YAŞAM BOYU ÖĞRENİM

En zengin ülkelerde değer yaratma fiziksel girdilerden daha çok enformasyon girdisi kullanılmaktadır. Bilginin sınırları ise hızlı olarak genişlemektedir. Bunun iki sonucu olarak önce öğrenicilerin edilgen bir enfor-

masyon alıcısı durumundan çıkarak etkin özümleyici rolüne geçmeleri ve öğretmenlerin de bunun için konuyu ilgi çekecek hale getirmeleri gerekir. Kısaca insanların nasıl öğrendikleri ne öğrendikleri kadar önem kazanmaya başlamıştır. Hızlı rekabetle baş etmesi gereken yüksek teknoloji firmalarında da benzer bir eğilim görülür. Çalışanlarının öğrenme kabiliyeti ve bilinenen yeni enformasyon yaratma çabaları gittikçe önem kazanan rekabetçi avantajın çok önemli bir kısmıdır. Bu tür şirketlerde günlük öğrenme iş tanımının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Öğrenmenin bir kısmı da bilinenin çalışanlar arasında paylaşılmasıdır.

İşyerlerinde enformasyon ve haberleşme teknolojilerine geçiş iki tür beceriyi gerektirir: Birincisi öğrenme, haberleşme ve sorun çözme gibi ana becerilerdir. İkincisi, doğrudan enformasyon ve haberleşme teknolojileri kullanımı ile ilgili ve enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin ötesinde ekonominin bü-

tününü ilgilendiren becerilerdir.

Teknolojinin en çok kullanıldığı yerlerde özellikle yazılım ve donanım desteği gerektiren teknik destek becerilerine büyü gereksinim vardır. Bu gereksinimin karşılanmaması şirketlerin ekonomik büyümesini engelleyici etki yapar. Beceri eksikliği sıkıntısı üç çeşit sorun yaratır: Birincisi göçmenlik tartışmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerdeki teknik beceri geliştirilirse, gelişmiş ülkelerdeki işgücü açığı kapatılabilir. Göçmen işçiler daha yüksek ücretlere ve daha yüksek yaşam standartlarına ulaşabilirler ve ülkelerinde kalan ailelerine gönderdikleri paralar, o ülkelerde ekonomik canlanmaya katkıda bulunur. Çin, Hindistan, Vietnam gibi ülkelerin dışarıya gönderdiği işçilerden yarar sağladıkları kesindir. Bu işçileri çalıştıran ülkeler için de, beceri ve deneyim açığını kısa dönem içinde bu şekilde karşılamak avantajdır.

Buna karşılık dışarıya göçmen göndermek, beceri göçüne ve geliştirmekte

olan ülkelerin beyin gücü kaybına yol açar. Örneğin, Hindistan'daki bütün enformasyon ve haberleşme teknolojileri mezunları gelişmiş sanayi ülkelerinde iş bulabilir. Bu göçmenleri istihdam eden ülkeler ise, iki tür sorunla karşılaşmaktadır: Birincisi, göçmen işgücü düşük ücretle çalışmaya razıdır, dolayısıyla ülkedeki yüksek ücretli işgücüne yeğlenir. İkincisi, göçmen işçi istihdam eden ülkeler, ülkedeki işgücünün enformasyon ve haberleşme teknolojileri konusunda eğitilmesini göz ardı edebilir. Bu iki özellikle hem işsizlik artışına yol açar, hem de bazı mesleklerde büyük işgücü açığı ortaya çıkmasına yol açabilir.

Başka bir sorun da, pek çok OECD ülkesindeki işgücünün yaşlanmasıdır. "Geleceğin işgücünün" büyük çoğunluğu bugün iş başındadır. Öyleyse, çalışmakta olan işçilerin eğitilmesi ve bu işgücünün yaşam boyu eğitiminin örgütlenmesi bu işgücüne yönelik politikaların gündemine alınmalıdır.

Üçüncü bir sorun da,

şirketlerin enformasyon ve haberleşme teknolojilerini özümsemesi ölçüsünde, meslekler arasındaki uçurumun derinleşmesidir. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri kullanan yüksek ücretli, nitelikli işgücünün iş olanakları snırsız bir biçimde artarken, eski ekonominin kalıntısı olan nitelik gerektirmeyen, düşük ücretli işler de varlığını sürdürmektedir. İşler arasındaki bu uçurum aynı zamanda kadın erkek ayrımcılığının derinleşmesine de yol açabilir.

Yaşam boyu eğitim ve öğrenim gereksinimleri farklı yollardan karşılanabilir. Her iki eğitim türü de hem şirket politikalarının, hem işçi sendikalarının, hem de ulusal politikaların gündemine girmiştir. Örneğin, Singapur'da CREST programı çerçevesinde 100 bin kişi 2001 yılından başlayarak eğitilecektir. Almanya'da 2003 yılına kadar enformasyon ve haberleşme teknolojileri sektöründe 60 bin kişi eğitilecektir.

Çalışanlardaki beceri eksikliği yeni eğitim yöntemleri ve eğitimciler ge-

rektirir. Uzaktan öğrenim sınıfta öğrenime karşı geçerli bir seçenek oluşturabilir. Örneğin uluslararası şirketler personel eğitiminde uzaktan eğitimden yararlanmaktadır. Hızla değişen koşullarda, yaşam boyu öğrenim hem şirket başarısı hem de çalışanların daha kolay iş bulabilmesi için yaşamsal bir araca dönüşmüştür. Her yerde, her zaman kullanılabilen eğitim araçlarıyla karşılaştırıldığında, sınıfta öğrenim çok verimli bir öğrenim biçimi değildir. Multimedya temelinde gerçekleştirilen etkileşimli eğitimde, sınıfa eğitime kıyasla çok daha etkili sonuç alındığına ilişkin veriler vardır. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri konusundaki gereksinimin dünya ölçeğinde karşılanabilmesi için kamu ve özel sektörün insan ve finansman kaynaklarına yatırım yapması gerekmektedir.

İŞ VE YAŞAM KALİTESİ NASIL ETKİLENECEK?

İş ve yaşam kalitesi iyileşecek midir? Dijital

ekonomi pek çok çalışan için daha dengeli iş ve aile yaşamı potansiyeli yaratmaktadır. Pekçok insan için iş hem parasal hem de içerik olarak daha tatmin edici olmuştur. İş yerinde enformasyon üretilmesi ve kullanılması, yapılan işi eski ve sıradan yöntemlerle yapılabildiğine göre, çok daha doyurucu hale getirir. İş ile işyerinin birbirinden ayrılması çalışan kişiye sadece fiziksel serbestlik değil, zamanını kendi isteğine göre programlama kolaylığı da sağlar. Yapılan işin daha çok enformasyona dayanması kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği azaltır. Zeka ve yaratıcılık hem gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında, hem de özürlüler ve özürlü olmayanlar arasında eşit olarak dağılmıştır. Dijital çağın çalışma hayatını ve kalitesini daha iyileştirme potansiyeli olduğu kesindir ama bunun böyle olacağından emin olamayız.

Geçmişin sanayi çağının değerleri, anlaşmaları ve sosyal kurumları çalışma koşullarındaki değişime ayak uydurama-

maktadır. Sosyal koruma ağında delikler açılmaktadır. İşgücünün bağımsız çalışan gibi görünen bir bölümü, aslında tek bir işverene bağlıdır ve bir işyerinde çalışıyor olmanın sağladığı sosyal güvenceleri yitirmiştir. Ayrıca daha hızlı çalışma ortamı, daha heyecan verici sayılsa bile, bütün çalışanlar aynı duyguyu paylaşmayabilirler. Çalışanlar için başlıca stres kaynakları çalışanın kendisini devamlı eğiterek "pazarlanabilir" halde tutmasından, işyerindeki değişik talepleri dengelemesine ve üzerine yağın enformasyonun yüklediği "aşırı yükü" yönetebilmesine kadar değişen farklılıklar gösterebilir. Yapay haberleşme arttıkça insanların birbirlerinden daha da soyutlanıyor olmaları sorunun farklı ve ironik bir boyutudur. İş, dijital çağda herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda yapılabildiği için çalışma ve dinlenme saatleri birbirine karışmaktadır. Aile ve eğlence için daha fazla vakit ayırmak yerine, her yerde ve her zaman çalışmak için baskı

oluşabilir. Yaşlı çalışanların ve kadınların yaratılan yeni mesleklerde ve teknolojilerle çalışmaları engellenebilir. Raporda bu konuda sağlık ve güvenlikten başlayarak mahremiyetin ihlali ve beceri kutuplaşmasına kadar birçok alandaki tehlikeler ele alınmıştır.

SOSYAL AKTÖRLER VE YAPILMASI GEREKEN SOSYAL SEÇİMLER

İşin doğasındaki değişikliklerin olumsuz sonuçlarıyla ilgilenmek çalışma ilişkilerinin temel işlevi olmuştur. Çeşitliliği artmış bir işgücü piyasası yaratılırken, enformasyon ve haberleşme teknolojileri toplu örgütlenmeyi ve temsili daha da güçleştirmiştir. Enformasyon ve haberleşme teknolojileri üretim birimlerinin küçülmesine yol açarken ve dış işgücü kaynağı kullanma eğilimini güçlendirir. İşgücünün çekirdek işgücü ve tali işgücü olarak tanımlanan bölümlerinin yenden tanımlanmasını gerekli hale getirir. Üretim örgütlenmesinin giderek parçalanması ve iş örgüt-

lenmesinin sürekli değişmesi çalışanların örgütlenmesinde yeni güçlükler yaratır.

Enformasyon ve haberleşme teknolojileri çalışma yaşamının kalitesini hem olumlu hem de olumsuz etkilemek konusunda güçlü bir potansiyele sahiptir. Çalışanın korunmasına eskisi kadar, hatta belki de eskisinden çok gereksinildiği açıktır. Değişen tutumların ve gereksinimlerin sendikalaşma hareketi içinde yer bulması ve bu amaçla yeni sendikal etkinlik alanları yaratılması kaçınılmazdır. Örneğin, UNI sendikası üyelerinin işyerindeki elektronik postalarının denetlenmesine karşı çıkmış ve bu tutumun gizliliğin ihlal edilmesi anlamına geldiğini işverenlere kabul ettirmiştir.

Çalışma hayatının kalitesini hedef alan riskler sendikalar politikalar çerçevesinde ele alınırken, toplu pazarlık görüşmelerin ve sosyal taraflar arasında üçlü yapıya dayanan görüşmelerin gündemini oluşturmuştur. Bunların başta geleni ve belki de en önemlisi

olan yaşam boyu eğitim ve bu eğitime ulaşabilme haklarının kullanılması konularında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Çalışanlara sağladığı yararların yanı sıra riskler de yaratan tele çalışma da toplu pazarlık çalışmalarının gündemine girmiştir. Uzaktan çalışma ile ilgili sözleşmelerin bazı ortak özellikleri, bu tür çalışmanın gönüllülük temelinde yürütülmesi, çalışanın dilediğinde bu tür çalışmaktan vaz geçebilmesi, bu statüde çalışanların ücretlerinin ve diğer haklarının güvence altına alınmasıdır.

İşyerindeki stres sorunu da, sendikaların toplu pazarlık görüşmeleri gündemine girmiştir. Sanat ve fikir ürünlerinin dijital yolla kopyalanmasının önlenmesi, eğlence ve medya şirketlerindeki çalışanlar için önemli bir konudur. Sendikalar, genişleyen dijital uçurumun farkındadır. İsveç LO ve Amerika'daki AFL-CIO gibi kuruluşlar üyelerinin dijital uçurumu aşmalarına yardımcı olmak için üyelerine düşük maliyetli, internet bağlantılı bilgisayarlar

vermektedir. Uluslararası Sendikaların Sekreter-yaları da gelişmekte olan ülkelerdeki üyelerine dijital okur yazar olmaları için katkıda bulunmaya çalışmaktadır..

Enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin iş-gücü piyasası kurumları üzerindeki etkileri ne kadar tehlikeli olursa olsun, yine de sendikalara ve iş-veren örgütlerine yarar sağlayabilir: örneğin, İs-veç'te ALMEGA olarak anılan işveren örgütü İnternette yarattığı hizmet birimiyle üyelerinin gereksinimlerini karşıla-maktadır. Bu yöntem he-nüz üye olmamış küçük şirketlere ulaşmalarını da sağlamaktadır.

Sendikalar için asıl amaç, yeni ve yapıları çok daha karmaşık olan enformasyon ve haberleşme teknolojileri çalış-anlarını örgütlemek ol-malıdır. UNI serbest çalış-anları örgütlemeyi önce-likli amaç olarak belirle-miştir. Bazı sendikalar "kendi hesabına çalış-an-lar" için özel bölümler aç-mışlardır. Hollanda ve Almanya'da kendi hasa-bına çalışanları örgütle-mek amacıyla sendikalar

kurulmuştur. bir sendika 1999'da kurulmuştur. ABD'de de enformasyon ve haberleşme teknoloji-leri işkolunda çalışanları örgütlemek ve toplu pa-zarlıklarla değil bireysel olarak hizmet vermek üzere Washington Tek-noloji İşçileri Birliği ku-rulmuştur.

Enformasyonun ulaşılabilirliği ve toplu iletişimin güçlenmesi sendika-ların işyerlerindeki güç dengesizliğini aşmaların-da yardımcı olabilir. İnternetin toplu pazarlık masasındaki enformas-yon eşitsizliğini önle-mekte kullanıldığını gös-teren sayısız örnek var-dır. İnternet aracılığı ile yerel anlaşmazlıklar ko-layca küreselleştirilebilir. Pekçok sendika işçi hak-ları ihlallerini ve çalışma ilişkilerindeki olumsuz uygulamaları oluşturdıkları haberleşme ağla-rı ile bütün dünyaya du-yurarak, küresel protes-tolar örgütlemişlerdir. Enformasyondan giderek daha çok yararlanan kü-resel üretim örgütlenme-sinde, işçilerin sesinin daha güçlü bir biçimde duyurulabilmesi güçlü bir olasılıktır. İnternet

kullanılarak toplu pazarlık masasında enformas-yon eşitliği sağlanabildi-ğini gösteren çeşitli ör-nekler de vardır. Yerel anlaşmazlıklar İnternet sayesinde küreselleştiri-lebilir. Birçok sendika, çalışanlara yapılan hak-sızlıkları ve olumsuz sa-nayi uygulamalarını İnternette duyurarak pro-testo etmiştir.

Gerçek zamanda enfor-masyon akışının üretim için çok önem kazanması aynı zamanda çalışanla-rın seslerini duyurmala-rında da yarar sağlayabi-lir.

SONUÇ

Raporun son kısmında yaklaşan dijital çağdan en çok yararı elde etmek ve uyum maliyetini en aza indirmek için izlen-mesi gereken politikaları incelenmektedir. Enfor-masyon ve haberleşme teknolojilerinin istihda-mın artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve gelişmenin desteklen-mesi için potansiyel ya-rattığı tartışılmaz. An-cak, bu potansiyelin dün-yadaki insanların çoğun-luğu için yakın erimde kullanılıp kullanılamaya-

cağı ve enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin yaratabileceğı risklerin önlenip önlenemeyeceğı tartışmalıdır. Piyasaları hiçbir şey yapmadan edilgen bir biçimde izlemenin uçurumları derinleştirmekten başka bir işe yaramayacağı ke-

sindir. Yaşama ve çalışma koşulları enformasyon ve haberleşme teknolojilerinin olumlu çıktılarından olduğu kadar olumsuz çıktılarından da etkilenecektir. Bu nedenlerle, uygun sosyal tercihler yapılması ve bu tercihleri yaşama geçire-

cek sosyal kurumlar yaratılması dijital çağ için yaşamsal önemdedir.

(Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2001 Dünya İstihdam Raporu'ndan özetlenmiştir.)

Çeviri:

İrfan Atatekin

Bülent Piyal

TEHLİKE:

SESSİZCE YASALAŞTIRILAN

BİREYSEL

EMEKLİLİK

Uluslararası Para Fonu'nun Türkiye'ye dayattığı "Yapısal değişiklikler" 21 Şubat krizi ardından daha etkin biçimde birer birer yaşama geçiriliyor. IMF'nin ve Dünya Bankası'nın dayattığı yapısal değişikliklerin başında gelen sosyal güvenlik sistemine ilişkin değişikliklerden son kez "Bireysel Emeklilik" mart ayı içinde parlamentoda hemen hiç önemli tartışma olmaksızın kısa sürede geçirildi ve yasalaştı.

Bilindiği gibi IMF ve Dünya Bankası uzun yıllardır sosyal güvenlik sistemini kökten değiştirmesini zorunlu görüyor ve bu nedenle Hükümet, IMF'ye sunduğu her "Niyet Mektubu"nda sosyal güvenlik sisteminde yaptıkları ve yapacakları değişiklikleri belirtiyordu.

Sosyal güvenlik sistemini IMF'nin istemleri yönünde "dizayn" etmeyi içeren strateji üç aşamada gerçekleşti.

Birinci aşama, 1999 yılında emeklilik yaşı

sınırının yükseltilmesi ve kimi kazanımların darlaştırılmasıyla yaşama geçirildi. Bu noktada emeklilik yaşı kadınlarda 58'e erkeklerde 60'a yükseltildi ve bunun için kademeli geçiş sistemi uygulanmaya başlandı.

İkinci aşama, 2000 yılı içinde üç kamu sosyal güvenlik kuruluşunun yeniden yapılandırılmasıyla yaşama geçirildi ve bu doğrultuda SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı yeni yönetsel yapıya kavuşturuldu. Bu aşamada sosyal güvenlik kuruluşlarının sigorta ve sağlık hizmetlerinin birbirinden ayrılması yoluna gidildi.

Üçüncü aşama ise 2001 yılı Mart ayında gerçekleştirildi ve bireysel emeklilik yasası parlamentodan geçirildi.

YASA NELERİ ÖNGÖRÜYOR?

IMF istemiyle gündeme gelen ve 21 Şubat krizinin ertesi günü TBMM'nde gündeme alınarak hızlı biçimde yasalaştırılan "Bireysel

Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu"nu, sisteme bağlı sigorta şirketine prim ödeyenlere "ek emeklilik" olanağı sağlamayı hedefleyen bir sistemi hedefliyor. Buna göre emeklilik sigortası primi toplayacak sigorta şirketleri, topladıkları primleri Borsa ve diğer yatırım araçlarında değerlendirebilecekler. Sistemin önemli bir yanı ise bireysel emeklilik sisteminin işleyişinde Çalışma Bakanlığının hemen hiçbir etkisinin olmadığıdır.

Emeklilik yatırım fonu, değişik sermaye piyasası araçlarından oluşan bir yatırım sepeti olacak. Fonun kurucusu, "emeklilik branşı"nda ruhsat alan emeklilik şirketleri olacak. Fon, Sermaye Piyasası Kurulu'nun belirleyeceği sınırlamalar kapsamında riskin dağıtılmasına yönelik değişik yatırım araçlarını içerecek.

Yasaya göre emeklilik sözleşmesi çerçevesinde tahsil edilen katkılar, emeklilik yatırım fonlarına yönlendirile-

cek. Bu fonlar, portföy yöneticileri tarafından idare edilecek. Yasada dikkati çeken bir nokta ise bireysel emeklilik sistemine katılımın sağlanabilmesi için hem bireysel katılımcıların, hem de varsa işverenlerinin vergi düzenlemeleriyle teşvik edilmeleri gerektigidir.

Bir borsa yatırımcısı gibi sigorta şirketi ile sözleşme yapabilecek olan prim ödeyen katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanacak. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir kısmının veya tamamının defaten ödemesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilecektir.

NELER OLABİLİR?

Son kez yasalaştırılan bireysel emeklilik sistemi ile sosyal güvenlik sistemine yeni bir

"araç" daha katılmıştır. Katılan bu "araç", bu sisteme girenlerin sigorta primlerini bir yatırım aracı olarak gören bir anlayışın doğal sonucudur. Böylece sosyal güvenlik hakkı, parası olanın satın alabileceği bir metaya dönüştürülmüş, sisteme katılan ise "müşteri" olmuştur. Ve şimdi bu sistemle emeklilik primini yönetecek yerli ve yabancı finans çevrelerinin kontrolünde birçok sigorta şirketi "sektörde" boy gösterecektir.

Yasasının çıkış tarihi olan 7 Nisan 2001 tarihinden 6 ay sonra yani 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girecek olan bireysel emeklilik sistemi, vergi kolaylıkları ile desteklenmiştir ve böylece kamunun üzerine yeni bir yük getirilmiştir. Çünkü aynı kolaylıktan kamu sosyal güvenlik kurumları yararlanamamaktadır. Dahası kamu sosyal güvenlik kurumlarının primleri düşük getirilerle heder edilmekte; bu primler kamu bankalarında sıfır faizlerle

tutulmaktadır. Yalnızca bu nedenle kamu sosyal güvenlik kuruluşlarının zararları öylesine büyük boyutlara ulaşmaktadır ki, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun 1960 yılından sonra topladığı primler eğer enflasyonun yalnızca 2 puan üzerinde bir getiri getirecek biçimde değerlendirilebilmiş olsaydı, 1997 yılı itibari ile SSK kasalarında 20 milyar doların üzerinde bir fon birikecekti.

Vergi kolaylıklarının yaratacağı yükü küçümsemek de olanaklı değildir. Örneğin benzer sistemin uygulandığı İngiltere'de bu nedenle Hazine'nin her yıl yaklaşık 20 milyar Sterlin, ABD'de ise 50 milyar dolarlık bir gelirden yoksun bırakılmaktadır.

Bu sistemin yaşama geçirilmesiyle gelecekte kamu sosyal güvenlik kurumlarının yarattığı taşınır, taşınmaz varlıkların başta Borsa olmak üzere sermaye piyasasına yönlendirilmesi de beklenmelidir. Böylece emeklilik primleri, finans sektö-

rüne "derinlik ve genişlik" kazandırmak üzere özel şirketler tarafından yönlendirilen fonlarda tutulmaya başlanabilecektir.

Bu gelişme parlak bir düşünce olarak sunulabilir. Bunun sosyal güvenlik sistemini iyileştireceği ve kamu açıklarını azaltacağı matematiksel olarak kanıtlanmaya çalışılabilir. Daha da ileri gidilerek sosyal güvenlik kuruluşlarının taşınır ve taşınmaz mal varlıkları borsadaki fonları güçlendirmek üzere olmadık fiyatlarla pazarlanabilir, yağmalanabilir.

Ya gerçek?

Ya başka ülkelerde yaşananlar?

Ya kendi ülkemizde zorunlu tasarruf ve konut fonu nedeniyle yaşadıklarımız?

Bu tehlikeli gidiş konusunda Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu ICFTU, 1999 yılında yaptığı Dünya Genel Kurulu Kararlarında önreği diğer ülkelerde de yaşanan bu sistem için şu noktaları vurgulamaktadır:

"Fonları oluşturul-

muş emeklilik sistemlerinin, tanımlanmış ve belirli katkı ya da dağıtım sistemlerine dayanan yardım programlarının ve özel ya da bireysel emeklilik programlarının, devletin sağladığı programların yerini almasını amaçlayan köktenci değişiklik önerileri getiren Dünya Bankası ve OECD gibi hükümetler arası kuruluşların katkısıyla, emeklilik güvencesi konusundaki tartışma, uluslararası bir soruna dönüşmüştür. Ne yazık ki, ILO'nun ve diğer kuruluşların ussal ve mantıklı tanıtıları, basının ve çıkar çevrelerinin ve kamu yetkililerinin dikkatleri emeklilik sistemlerinin yapılanmasına yönelik köktenci değişiklik önerilerine çekmeleriyle, gözlerden kaçırılmıştır. Pek çok kişinin, emeklilik güvencesinin kuşaklar arası dayanışmaya dayandığı ve çalışanların emekliye ayrılanları desteklediği, geniş kesimlerin güvenini kazanmış, istikrarlı bir

sistemin, hisse senedi ve tahvil piyasasından oluşan hayali bir ekonomiye para yatırmaya dayanan bir sistem kadar güvenilir olmadığına ikna edildiği görülmektedir. Bu ortak kumara, riskin bireye aktarılması da eklenmektedir."

"Emeklilik sistemlerinde köktenci değişikliklerden yarar sağlamayı amaçlayan kurumlar ve çıkar çevreleri, kamusal alanda eşitsiz bir tartışma yaratmışlardır. Ek fonların finans piyasalarındaki ekonomik değeri abartılırken, dağıtım sistemlerinin ekonomik etkinliğe ve istikrara katkısı yok sayılmaktadır. Geleneksel emeklilik programlarına gelecekte kaynak aktarılması gerekeceği kararlilikla vurgulanırken, fonlara dayanan emeklilik sistemleriyle ortaya çıkacak yatırım sermayesi kaybından, söz edilmektedir. Beklenen yaşam süresinin artmasının sosyal güvenliğe daha çok katkı yapılması anlamına gele-

ceği üzerinde durulurken, uzun erimli emeklilik yardımını güvence altına almak için, fonları oluşturulmuş programlara yapılan katkıların da artırılması gerekeceğinden kimse söz etmemektedir. Gerçekten, kamusal emeklilik sistemleri konusunda öne sürülen sorunların pekçoğu finansman uyarlamaları doğru zamanlanarak önlenebilir. Ekonomi giderek artan bir biçimde, büyük ölçüde düzensizleşmiş uluslararası finans piyasasının baskısına ve spekülasyonlarına açık hale gelirken, kamusal emeklilik sistemlerinin değişken hisse senedi piyasasında riske atılmasına direnilmesi, giderek daha da büyük anlam kazanmaktadır."

"Devlet sistemlerindeki sosyal sigorta ve yeniden dağıtım unsurlarının yerini emeklilik birikimi gibi güvencesiz bireysel düzenlemelerle doldurma önerileri ideolojik olarak güdülen-

mektedir. Düşük gelirli işçiler, kendilerini, en korunmasız olana en az, bireysel kazanca ise en çok önem veren bir sisteme terk edilmiş halde bulabilirler."

SOSYAL GÜVENLİK BİREYSEL TASARRUF İNDİRGENEMEZ

Temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkı, bireysel emeklilik sistemine indirgenemeyecek kadar önemli haklardandır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1952 yılında kabul ettiği ve Türkiye'nin ise 1971 yılında onayladığı Sosyal Güvenliğin Asgari Kurulları Üzerine 102 sayılı Sözleşmesi, 9 dalda sigorta öngörmektedir. Bunlar; tıbbi bakım, hastalık ödencesi, işsizlik yardımı, iş kazaları ve meslek hastalıkları durumunda yardım, aile yardımı, sakatlık yardımı ve ölüm durumunda geri kalanlara yardımdır. Bu yardımlara izleyen yıllarda göçmen işçilerin sosyal

güvenlik haklarını da eklenmiştir. ILO'nun bu sözleşmesinde, sözleşmeyi onaylayan ülkelerin bu sigorta dallarının tümünü değil ancak 7'sini kabul etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi 7 sigorta dalıyla sınırlı kalmış ve uzun yıllar işsizlik sigortasını kapsamamış ancak 1999 yılında İşsizlik Sigortası Yasası çıkartılmıştır. Bu yasanın yetersiz olduğu daha uzun yıllar işsizliğe karşı yeterli koruma getirmeyeceği ve sendikaların istemlerini içermediği için de "olgunlaşamayacağı" vurgulanmıştır. Diğer yandan ülkemizde temel sigorta dallarından sayılan aile yardımı gibi önemli bir sigorta dalı ise yoktur. Dahası aile yardımı konusunda hem siyasal iktidarların ve hatta sendikaların dahi belirlenmiş hiçbir hedefi de bulunmamaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi ile getirilen yeni düzenlemenin bugün kamu sosyal güvenlik

örgütlerine karşıt bir seçenek olarak sunulmadığı açıklanmaktadır. Ancak gerçek bundan daha başkadır. Bireysel emeklilik sistemi kamu sosyal güvenlik örgütlerinin özelleştirilmesi doğrultusundaki süreçte hem örnek

bir sistemi olarak gündeme getirilmiştir, hem de uygun zaman ve koşullarda dönüştürülebilir bir sistem olarak öngörölmüştür. İşte bu anlamda tehlikeli bir sürecin de başlangıcıdır.

Bu değerlendirme ki-

mi çevrelerce kötümser, kimi çevrelerce kuruntu ve kimi çevrelerce de aşırı duyarlılık olarak nitelendirilebilir.

Ne denilebilir?

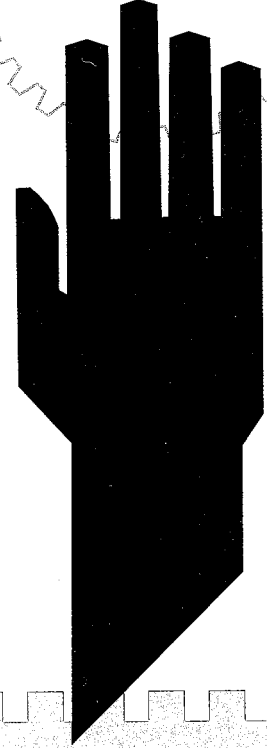
Üç yılda gelineen noktaya bakın, gidilecek yeri görebilirsiniz.

TEMSİLCİYE NOT

SENDİKA
ANATÜZÜĞÜ

İŞYERİ
GENELGELERİ

TOPLU İŞ
SÖZLEŞMESİ

BİLGİ KAYNAKLARI NEDEN ÖNEMLİ?

Sendika temsilcileri görevlerini gerektirince ve etkili olarak yerine getirmek için, yetki ve sorumluluklarının sınırlarını belirleyen temel bilgilere ulaşmalıdır.

Temsilcilerin ana görevi sendikayı işyerinde işveren karşısında temsil etmek, üyelerin sorunlarını belirlemek ve bu sorunların çözümü için yasaların, sendika anatüzüğünün ve toplu iş sözleşmesinin tanıdığı yetkiler sınırlarında çözümlemesini sağlamaktır.

İşte bu nedenle sendika temsilcileri öncelikle ortaya çıkan sorunların neler olduğunu bilmek durumundadır.

Nasıl?

Sendika temsilcileri görevlerini yerine getirirken şu temel bilgi kaynaklarına ulaşmalıdır:

-Yasalar, tüzükler ve yönetmelikler;

-Toplu iş sözleşmesinin temel hükümleri;

-Sendika anatüzüğü;

-Sendika duyuru ve yazıları;

-İşyeri genelge ve kararları;

Sendika temsilcilerinin görevlerini yürüttüğü dönem içinde birçok sorunla karşılaşması olağandır.

Bu sorunlar bir tek üyeyi ilgilendiren sorun olabildiği gibi, bir bölüm üyeyi veya tüm üyeleri ilgilendirebilir.

Öylesi sorunlar ortaya çıkabilir ki, kimi üyeleri veya bir bölüm üyeyi doğrudan ilgilendirmese de önlem alınmaması ya da çözümü için gerekli girişimlerde bulunulmaması durumunda, gelecekte tüm üyeleri ilgilendiren genel bir sorun düzeyine yükselir.

Sorunların kaynağı da önemlidir.

Sorun yalnızca işletme sahibi durumunda ki işveren kaynaklı mıdır, yoksa daha genel bir kaynağa mı aittir? Veya işyerinde herhangi bir veya birkaç yöneticinin yarattığı bir sorun mudur ya da başka sorumluları var mıdır?

Sorun belki de üyelerin yanlış ve kural dışı davranışlarından

kaynaklanıyor olabilir veya yanlış algılamalardan....

Sorunun kaynağı, kapsamı, niteliği ve gelişme eğilimi sendika temsilcilerinin davranışlarını da belirleyecektir. Bu davranışlar bilinçli olabilir veya bilinçsiz...

Sorunun ortaya çıkmasıyla birlikte yapılması gereken öncelikli iş, nedenlerin ortaya çıkartılmasıdır. Bunun için üyelerle, sendika şube yöneticileriyle ve gerekiyorsa işveren veya işveren yetkilileriyle görüşmeden çekinmek gerekir.

Sorun veya sorunların çözümü için ilk koşul olan nedenlerin bilinmesi aynı süreç içinde nasıl bir davranış oluşturulacağının saptanmasına da temel olacaktır.

İşte bu aşamada her sendika temsilcisi sorunun giderilmesine yönlenecek bilgi kaynaklarına ulaşmak zorundadır.

Bunun için önce toplu iş sözleşmesinin ilgili maddelerine bakılmalıdır.

Temsilci iyi bildiğini sandığı herhangi bir sorunda bile toplu sözleşme hükümleri arasında gezinmelidir. Ve daha da ileri giderek aynı konuda yaklaşımını, kanıtlarını güçlendirecek yasalara, tüzüklere ve yönetmeliklere bakmalıdır.

Eğer işyerinde genelge ve ilgili konuya ilişkin duyurular varsa mutlaka gözetmelidir. Yani sorunu çözmek için önce sorunun kaynağına inmek için toplu iş sözleşmesi ve yasa hükümleri arasında gezinti yapmalıdır.

Bu konuda diğer tüm temsilcilerin birlikte çaba harcamalarının önemi büyüktür.

Bunun için gerekirse işbölümü yapılabileceği gibi işbölümü yapılmaksızın tartışmalar gerçekleştirilebilir.

Örneğin işletmenin A bölümünde çalışan 50 işçi ara dinlenmeleri konusunda sürekli olarak sorun yaşıyor. Ara dinlenmeleri işlerin yetiştirilmesi gerekçesiyle işveren veya işveren yetkilisi tarafından çoğunlukla geciktiriliyor

veya kimi zaman da yaptırılmıyor. Burada yapılacak şey öncelikle toplu iş sözleşmesinin ilgili hükmünün iyice okunmasıdır. Daha sonra yasal durum ve ulaşılabiliriyorsa Yargıtay kararlarının edinilmesidir. Sorunun giderilmesi konusunda nelerin yapılması gerektiği bir ilk bilgilerden sonra açığa çıkacaktır.

Bir başka örnek... Bir üye ayda 90 saati aşmaması gereken fazla çalışmaya zorlanmış ve tüm ay boyunca 110 saat çalıştırılmıştır. Bu durumun farkına ise sonra varmıştır. İşveren yasal kısıt olan bu durum karşısında 90 saati aşan süre için fazla çalışma ödemesi yapmak istememektedir ya da daha sonraki ay için ödeme yapabileceğini belirtmektedir. Burada işveren suçlu olduğunu bilmekte ama işçi haklarının sınırını bilememektedir. Bu durumda temsilci, hem toplu sözleşmenin ilgili bölümüne bakacak, ama mutlaka yasa hükümlerinin arasında gezinecektir; eğer soru-

nu çözmek istiyorsa...

Yine başka bir örnek... Bir işçi çalıştığı bölümde düzenli tutulması gereken aletleri düzenli tutmayarak arkadaşıyla küçük bir tartışma yapmıştır. İşyeri İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu birçok kez genelge yayınlarak aletlerin düzenli tutulması için uyarılarda bulunmuştur. Tartışmayı yapan işçi, toplu sözleşme uyarınca oluşturulan Disiplin Kuruluna iletilmiştir. İşveren işçinin şiddetli biçimde cezalandırılmasını istemektedir. Kurula iletilen işçinin aletlerin düzenli tutulması gereklidir, işyerindeki arkadaşıyla haksız olduğu halde tartışmamalıdır ve hatta yaptığı yanlışlık için özür dilemelidir. Ancak bu ölçüdeki bir "suç" için işten çıkarmaya kadar uzanan bir ceza ağırdır ve haksızlıktır.

Bu durumda disiplin kuruluna katılan temsilcinin, yalnızca toplu sözleşmeye ve yasalara bakması yeterli olmaz. O, işyeri genelgelerini

de ayrıca titizlikle incelemelidir.

Diğer bir örnek... Toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması nedeniyle grev kararı alınmıştır. Üyeler çoşkulu biçimde grev kararını onaylamış ve uygulama tarihinde greve çıkmıştır. Grevin kararlılıkla ve disiplin içinde sürdürülmesi için sendika, grev nöbetçi çizelgelerini düzenlemiş ve tüm üyelere duyurmuştur. Ne varki üyelere grev nöbetine gelmemekte veya gecikmekte ısrar etmektedir. İşyeri grev komitesinde bulunan temsilciler, bu aksamanın grevin etkisini kırıcağı inancındadır ve üyeyi birkaç kez uyarmıştır. Ancak sonuç hiç de olumlu değildir; üyenin olumsuz tutumu sürmektedir.

İşte bu durumda sendika temsilcisine yol gösterecek olan öncelikli bilgi kaynağı, sendika anatüzüğü, sendika genelgeleri ve duyurularıdır.

Temsilciler bu durumda ne yapmaları

gerektiğini, bu kaynaklara bakarak belirleyecek ve sorunu sendikanın ilgili birimine ileceklerdir.

Tüm bu örneklerden görüldüğü gibi sendika temsilcileri ortaya çıkan sorunun niteliğine göre hangi bilgi kaynağına ya da kaynaklarına öncelikle bakacaklarını bilmelidirler.

Sorunların çözümü kaynaklara bakmak kendi başına yeterli değildir kuşkusuz...

Olaylarla kaynakların yansıttıklarını bütünlük de önemlidir.

Sorunu bir bütün olarak görmeye çalışmak gerekir.

Ne tek tek ağaçlara bakarak orman gözden kaçırılmalıdır, ne de ormanın ağaçlardan oluştuğu...

Unutulmaması gereken bir başka nokta da şudur:

Sendika temsilcileri, temsilcilik odasında ve dolaplarında toplu iş sözleşmeleri kitaplarıyla birlikte, yasaları, tüzükleri ve yönetmelikleri ve sendikanın anatüzüğünü düzenli biçimde tutmalı-

dırlar.

Sendikadan, işveren-den ve işyeri kurullarından gelen yazı, du-yuru ve genelgeleri düzenli biçimde arşivlemelidirler. Sorun ya da sorunlar artaya çıktığında bunlardan mutlaka yararlanmalıdır-lar...

Sorunun ya da sorunların orta çıkması durumunda ilgili sorunun çözülmesine yanıt olacak bilgilere ulaşmak ve bunu gerektiğinde yazılı bir rapor veya mektuba aktarabilmek her temsilci tarafından yapılamayabilir. Bu ne umut kırıcı bir durum olmalıdır, ne de bu durum eziklik duygusunu geliştirmelidir. Bu olağan ve yaşanabilir bir durumdur.

Böylesi bir durumda sendikanın yetkili birimlerine danışmak, görüşmek ve onların yardımlarını almak kadar doğal bir girişim olamaz.

Bunun için çekingen davranılmamalıdır.

Burada önemli olan çözüm üretebilmek için istekli olmaktır.

AVRUPA'DA
İŞGÜCÜ PİYASASI
SORUNLARININ
YÖNETİMİNDE
DEVLETİN ROLÜ*

Jérôme Gautié

(*)Avrupa Sendikalar Enstitüsü Yayın Organı Transfer Dergisi'nin 1999, Sayı 5'ten çevrilmiştir.

ışgücü piyasası
runtlarının yö-
etiminde Dev-
kisi de bu yazı-
nlenen iki yön-
ynamaktadır.
n ilki endüstri-
erin düzenlen-
üzensizleştiril-
gulation / dere-
iken; ikincisi
özgül olarak
rafından tanım-
şekliyle istih-
tikalarıyla ilgili-
nlar hem aktif
m teşvikleri,
eğitim, iş bul-
destek) hem de
sizlik yardımı,
emeklilik) önlem-
ar. Geleneksel
ndüstriyel iliş-
emleri sendika-
tmelerdeki var-
lerine ve işve-
koordinasyon
ine bağlı olan,
ulusal damga
rdır. Bu kriter-
ştirerek farklı
biçimlerinin bir

ini (örneğin
"devletçi", İs-
Almanya'da
tist" Birleşik
"piyasa-mer-

layısıyla bu yazıda üç
ulusal örnek (Almanya,
Fransa ve Birleşik Kral-
lık) üzerinden analiz
edilen 1980'lerden itiba-
ren başlayan işgücü pi-
yasasını düzensizleştir-
me yönündeki eğilim,
ülkeden ülkeye farklı bi-
çimler almıştır. Daha
özgül olarak, ulusal
özellikler, aktif istihdam
politikalarına da, hem
düzeyi (ki bu düzey
GSYİH'nın belirli bir
yüzdesi olarak istih-
damla ilgili kamu harca-
maları ile ölçülür) hem
de yapısı (yani uygulan-
an önlem türleri) açı-
sından kendi damgasını
vurmuştur. 1997 tarihli
Lüksembourg Zirvesi
bu politikaların uzun
vadeli uyumlulaştırılma
sürecinde sadece bir ilk
adımdır, ki bu süreç Av-
rupa birliği süreci ilerle-
dikçe daha da kaçınıl-
maz olacaktır.

GİRİŞ

Avrupa ülkeleri 1980'
lerden beri çok önemli bir
dönüşüm geçirmektedir.
Birçoklarına göre bu dö-
nem kitlesel işsizliğin artı-

kümetler büyük kapsamlı
bir müdahaleye zorlan-
maktadırlar. Devletin iş-
gücü piyasası yönetimin-
deki rolü iki yönlüdür.
Bunlardan ilki endüstriyel
ilişkilerin düzenlenmesi/
düzensizleştirilmesidir
(regulation/deregulation).
İkincisi ise, daha özgül
olarak OECD tarafından
tanımlandığı şekliyle is-
tihdam politikalarıyla ilgili-
dir ki bunlar hem aktif
(istihdam teşvikleri, mes-
leki eğitim, iş bulmada
destek) hem de pasif (iş-
sizlik yardımı, erken
emeklilik) önlemleri kap-
sar. Bu yazıda her du-
rumda devletin endüstri-
yel sisteme müdahalesini
özel bir ülke örneğinde
ele alarak, bu iki alanı in-
celeyeceğiz.

1. İşgücü piyasasını düzensizleştirmenin farklı yöntemleri

1980'lerden itibaren Av-
rupa ülkelerinin tümü
farklı ölçülerde de olsa,
işgücü piyasasında daha
fazla esnekliğe doğru bir
eğilim göstermişlerdir.
Buna rağmen, bu genel
eğilim özellikle devletin

Schmid'in belirttiği gibi "ulusal çalışma yasalarının özerkliği ve karmaşıklığı, düzensizleştirme yönündeki ulusal deneyimleri şekillendiren belirleyici faktörlerdir. Ulusal iş yasaları ve onun endüstriyel ilişkiler sistemleri ile ilişkisinin düzenlenme düzeyi düzensizleştirme politikalarının hem içerik ve kapsamını hem de uygulanma hızını belirler. Bu makaleye farklı 'endüstriyel ilişkiler sistemlerinin' ne olduğunu hatırlatarak başlayacağız. Bu çerçeveye dayanarak, Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık gibi üç örnek yoluyla farklı düzensizleştirme yöntemlerini açıklığa kavuşturacağız.

1.1.Farklı endüstriyel ilişkiler sistemleri

"Endüstriyel ilişkiler sistemleri", sendikalar ve işveren örgütlerinin örgütlenme biçimlerine, bu iki grup oyuncu arasındaki ilişkilere ve ayrıca resmi yetkililerin büyük ölçüde bu iki özellik tarafından belirlenen rollerine işaret eder. Burada analizlerini izleyecek olduğumuz Hancke'ye göre (1997) bu sistemleri belirlemede

iki değişken temel rol oynamaktadır: işletmelerdeki sendikal varlığın doğası ve işverenler arasındaki koordinasyon düzeyi.

Sendikaların işletme düzeyinde varolma düzeyi Avrupa'da bir ülkeden diğerine aşırı derecede farklılık göstermektedir. Örneğin Almanya ve İsveç'te (bir ölçüde Avusturya ve Belçika'da da) sendikalar güçlü ve oldukça birlik içindedirler (özellikle mavi yakalı işçiler için DGB ve LO) ve işletme içinde çalışanların, temsili birimler üzerinde az çok doğrudan bir kontrolleri söz konusudur. Yasal açıdan, Almanya'daki sendikaların temsil üzerinde tekeli bir yetkileri yoktur ve iş konseyleri sendikalardan bağımsızdır, öte yandan İsveç'te ise 1975'deki 'birlikte belirleme (co-determination) yasasından itibaren sendikalar, işçileri temsil eden yapılar olarak çeşitli düzenlemelerde resmi olarak tanınmışlardır (o kadar ki bu sendikalar başka ülkelerde refah devletinin sorumluluğunda olan işsizlik yardımı sisteminin yönetimi gibi hizmetleri bile sağlamak-

tadırlar). Bu ülkelerde işveren örgütleri görece olarak güçlü ve birlik içindedir, dolayısıyla işverenler arasındaki koordinasyon da görece olarak güçlüdür. Buradan çıkan sonuç, sosyal tarafların (sendikalar ve işveren örgütleri) az çok uzlaşımca biçimde müzakere ederek anlaşmaya vardıkları ve doğrudan çalışma ilişkilerini ilgilendiren alanlarda (ve özellikle ücretlerin belirlenmesinde) Devlet müdahalesini sınırlamaya çalıştıkları "korporatist" bir yönetim (corporatist management) biçimidir. Sözleşmenin ne kadar merkezileşeceği konusu ülkeden ülkeye değişir ancak aynı zamanda müzakerelerin içeriğine de bağlıdır. Buna rağmen 1990'lara kadar İsveç'te sözleşmeler büyük ölçüde merkezileşmiş iken, Almanya'da sektörel düzeyin her zaman daha ağır bastığı belirtilmelidir.

"Korporatist" modele karşıt olarak, bazı ülkeler hem işletme düzeyinde zayıf bir sendikal varlık hem de işverenler arasında düşük bir koordinasyon düzeyi ile nitelenmişlerdir. Avrupa'da bu du-

	Sendikaların işyeri birimlerinin zayıf olması	Sendikaların işyeri birimlerinin güçlü olması
İşverenler arasındaki koordinasyonun zayıf olması	Devlet yönetimi (örneğin Fransa)	Piyasa yönetimi (örneğin Birleşik Krallık)
İşverenleri arasındaki koordinasyonunun güçlü olması	Yönetimsel yönetim (örneğin Hollanda)	Korporatist yönetim (örneğin İsveç, Almanya)

Tablo 1 -Endüstriyel İlişkiler Sistemi (Kaynak- Hancke-1997)

rumun en iyi örneğini hiç şüphesiz Fransa oluşturmaktadır. Sendikalar zayıftır (çalışanların sendikalaşma oranlarının %10'dan az olduğu tahmin edilmektedir) ve işçiler üzerinden pay kapmaya çalışan dört farklı ideolojik sendika (komünist, sosyalist, merkezci ve hristiyan) tarafından bölünmüş durumdadır. Geleneksel olarak, sendikaların işletme düzeyinde güçlü bir varlığı söz konusu değildir. Bu durum, asıl olarak sendikaların anarşist/devrimci kökenlerinden kaynaklanmıştır. Reformu reddeden sendikalarla karşıkarşıya kalan işverenler –ki küçük ve orta boyutlu girişimlerin çokluğu ve görece bir kırsal endüstrinin varlığı nedeniyle işverenlerin çoğu muhafazakardır- sınıf mücadelesini daima işletmenin dışına kaydırmaya çalış-

mışlardır. Ancak bu işverenlerin kendileri de bölünmüştür. Egemen bir ulusal işverenler örgütünün varlığı (CNPF, 1998'den sonra değişen adıyla MEDEF) kimseyi yanıltmamalıdır çünkü bunun gücü oldukça sınırlıdır. Tüm bunlar gözönüne alındığında, zayıf, bölünmüş ve siyasileşmiş sendikalar, kendileri de bölünmüş olan işverenlerle karşıkarşıya gelmektedirler. Böyle bir bağlamda kilitlenme riski yüksektir. Bunun sonucunda geleneksel olarak devlet, çalışma saatlerinin düzenlenmesinden ücrete kadar (belirli bir asgari ücret yasa tarafından garanti edilir ki bu kamu sektöründeki ücret sözleşmelerinin temel rolüdür) işgücü piyasasının yönetimiyle ilgili her alanda büyük ölçekli müdahalelerde bulunmuştur. Da-

hası, sosyal taraflar devlet sayesinde etkili olmaktadır: Devlet, "temsili" sendikaları resmen tanır ve bu sendikaların en az biri tarafından imzalanan bir sözleşmeyi yasal olarak o alandaki tüm çalışanlara teşmil eder. Sonuç olarak Fransa'da endüstriyel ilişkilerin yönetiminde devlet yönetimi (state management) söz konusudur.

Birleşik Krallık'da geleneksel olarak sendikalar oldukça güçlüdür ve işletme düzeyinde de (en azından sanayi sektöründe) iyi işlemektedir. Buna rağmen, "korporatist" ülkelerdeki şirketlerden farklı olarak, UK şirketlerinde çalışanların temsili sistemleri az gelişmiştir. Uzlaşma sözleşmelerine (compromise bargaining) imkan tanıyan kurumlar burada yoktur. Bunlara bir de İngiliz sendikaları-

nın kısmen meslek sendikaları olduğu ve oldukça siyasileşmiş oldukları gerçeğini de eklersek, işveren politikalarına ve özellikle yeniden yapılanmaya yönelik olanlarına karşı kuvvetli bir direnişin tüm unsurlarını elde etmiş oluruz. Koordinasyon düzeyi düşük olduğu için, Hancke'nin sözleriyle bu "kurumsal çıkmaz", devletin işgücü piyasasını reforma tabi tutabilmek için işverenlerle ittifak yapmasını zorunlu kılar. Bunun sonucunda ortaya çıkan ise, "piyasa" yönetimidir (market management).

Son olarak, son model olarak Hollanda örnek gösterilebilir. Burada da Fransa'da olduğu gibi işletme düzeyinde sendikal varlık zayıftır. Ancak sendikalar Fransa'daki muadillerine kıyasla daha güçlüdür ve daha az bölünmüştür. Öte yandan Fransa'dan farklı olarak, işverenler arasında koordinasyon düzeyi de görece olarak güçlüdür. Bu da "yönetimsel" bir yönetim (managerial management) biçimiyle sonuçlanır. Bu modelde, Devlet asıl olarak, sosyal tarafların bir uzlaşmaya varabil-

mesi için teşvikler yoluyla müdahale eder.

Tablo 1. Hancke tarafından önerilen tipolojiyi özetlemektedir. Biz de bu genel çerçevede 1980'lerden itibaren hem işgücü düzenleme/düzensizleştirme alanında hem de işgücü piyasası politikalarında devlet müdahalesinin geçirdiği değişimleri ele alacağız.

1.2.Bazı ulusal deneyimler

-Almanya: ılımlı düzenleştirme; iş yasası ve toplu sözleşmelerin özerkliğinin devam etmesi

Önceki bölümde belirttiğimiz gibi, Almanya sosyal taraflar arasındaki toplu sözleşmelerde ve tüm düzeylerde oldukça yüksek bir özerklik düzeyi ile nitelenmektedir. Hem sektörel hem de işletme düzeyinde sözleşmeler yasa tarafından bağımsız olarak tanınmıştır. Bu yasal düzenlemeler, 1920'lerden itibaren özerklik kazanmış olan ve şimdilerde Federal İş Mahkemesi'nin (Bundesarbeitsgericht-BAG) yetkininde olan çok güçlü bir yasal ve düzenleyici ça-

lışma yasası sistemini tamamlarlar.

Almanya'da 1980'lerden sonra görülen ılımlı düzensizleştirme bu bağlamda anlaşılmalıdır. Yine de, diğer birçok ülkede olduğu gibi, Almanya'da da işgücü piyasasının hantallığı, önemli bir sorun kaynağı ve 1990'larda çok hızlı biçimde yükselen işsizliğin nedenlerinden biri olarak gösterilmiştir. 1991'de hükümet, sistemi sorgulayan ama daha fazla esneklikle ilgili önerilen geliştiren bir Düzensizleştirme Komisyonu'nu (Deregulieruns kommission) kurdu. Komisyon özel olarak, bölgesel düzeyde konan sektörel standartları gevşetmek yoluyla (muhtemelen istisnai düzenlemeler aracılığıyla) işletme düzeyinde sözleşme, daha fazla ademi merkeziyetçilik lehine öneriler geliştirdi. Komisyonun çalışması, istihdamın ilerletilmesiyle ilgili olan ve özellikle sabit süreli sözleşmelerin kullanımıyla ilgili kuralları gevşetmiş olan 1985 tarihli yasanın bir devamıydı.

Almanya'daki değişimler küçükmüş gibi görün-

mekle birlikte, 1985 yasa-sı ve Komisyon'un öneri-leriyle birlikte ilk kez ça-lışma yasalarında istihda-mı genişletmeye dönük bir değişimin başladığı da vurgulanmalıdır. Buna rağmen çalışma yasaları hala hükümet müdahale-sinden büyük ölçüde ba-ğımsızdır. Rogowski ve Schmid'in gözlemlediği gibi "Almanya'daki çalış-ma hukuku tamamıyla özerk hale geldi [...]; ça-lışma hukukunun evrimi artık asıl olarak çalışma sistemi içinden kaynakla-nan tepkiler tarafından belirlenmektedir".

-Fransa:

Düzensizleştirmenin gelgitleri

Daha önce vurguladığı-mız gibi Fransa'da Dev-let, işgücü piyasası yöne-timinde merkezi bir rol oynamaktadır. Buna ra-ğmen, dilediği gibi düzen-leme/düzensizleştirme yapmakta serbest de-ğildir. Sosyal taraflar çoğu zaman bir uzlaşmaya varmakta başarısız ol-makla birlikte, kabul edi-lemesiz gördükleri planlara karşı keskin biçimde ha-rekete geçme becerisine sahiptirler (dahası, bu ku-

rumlar çoğu zaman kendi sıradan üyeleri ve sendi-kalar sözkonusu oldu-ğunda da kendilerinin ye-terli temsil edilmediğini düşünen işçi 'komiteleri' tarafından tazyik altında kalırlar). Dahası, 1980'le-rin başından itibaren Fransa'da sağ 6 yıl ikti-darda kalmışken, Sol 11 yıllık süreyle iktidar ol-muştur, ki bu durum Fransa'nın özellikle ulus-lararası kurumlar tarafın-dan oldukça katı bir işgü-cü piyasasına sahip bir ülke olarak görülmesinin yanısıra, bu dönemde neden işgücü piyasasının düzensizleştirme girişim-lerinin bu kadar sınırlı kaldığını açıklayabilir. Hükümet tarafından 1970 ve 80'lerde belirlenen bü-yük artışlardan sonra ol-dukça yüksek bir düzeye çıkan minimim ücretlere karşı bir çıkış olmadığı doğrudur. Ayrıca iktidar-daki hükümetlerin de-ğiş-mesinin, Sol'un Sağ tara-fından yapılan aşırı dü-zensizleştirme önlemleri-ni düzeltmesi yoluyla bir gelgit etkisi yarattığı da hatırlatılmalıdır. Bunlara rağmen, son on beş yılda daha büyük esneklik doğ-rultusunda bir hareket ol-

muştur ancak aşağıda göreceğimiz gibi bu aynı zamanda ve belki de her-şeyden çok, işgücü piya-sası politikası yoluyla do-lambaçlı biçimde başarı-lmıştır.

Rogowski ve Schmid'in işaret ettiği gibi Fransa'da düzensizleştirme politika-sı birbirine yakından ba-ğ-lantılı olan üç hedefi ger-çekleştirmeye çalışmıştır: çalışanların, işletme dü-zeyinde temsili ve böyle-ce pazarlığın güçlendiril-mesi, iş müfettişlerinin (iş yasasını gözetmekle so-rumlu kamu görevlileri) gücünün zayıflatılması, atipik istihdam sözleşme-leriyle (sabit süreli söz-leşmeler, geçici sözleş-meler) ilgili kuralların gev-şetilmesi ve yarı-zamanlı çalışmanın teşvik edilme-si. İlk hedefe, çalışanların ve işverenlerin işletme düzeyinde belirli konular ve özellikle ücretler hak-kında periyodik olarak müzakere etmelerini zo-runlu kılan 1982 tarihli Auroux Yasalarının (o za-manın Sosyalist Çalışma Bakanı olan kişinin adıyla anılan yasalar) kabul edil-mesiyle ulaşılmıştır. İş müfettişlerinin rolü ise, iş-verenler için oldukça has-

sas bir konu olan işten çıkarma konusunda azaltılmıştır. İşten çıkarmalar, her ne sebeple olursa olsun idari denetime tabiydi, ta ki sadece ekonomik nedenlerle işten çıkarmaların idari denetime tabi kılındığı 1975 yılına kadar. Bu da 1986'da Chirac hükümeti zamanında kaldırıldı ve ardından iktidara gelen Sol, bu kararı değiştirmedii. Buna rağmen, büyük ölçekli kolektif işten çıkarmalar için, işten çıkarılan işçilere destek olmak ve yeniden işe yerleştirmekle ilgili düzenlemeleri öngören 'işten çıkarma programlarını' uygulanması zorunlu tutuldu.

Fransa'daki düzensizleştirmeyi işgücü piyasasını daha fazla esnekleştirmek için kullanılan bir koz olarak tanımlamak hiç kuşkusuz sorunu çok basite indirgemek olurdu. Burada hükümetin amacı, kurallardan kurtulmaktan çok, inisiyatifi ve gelişmeyi sosyal taraflara havale etmektir. Diğer bir deyişle amaç, açıkça devlet-denetimli olan bir yönetim biçiminden uzaklaşarak, pazarlık ve toplu sözleşmelerde çok daha

büyük bir özerklik ve canlılık getiren daha "korporatist" bir sisteme doğru geçmektir. Ancak, Jospin hükümetinin işsizliğe karşı mücadelesinde temel araçlarından biri olan 35 saatlik iş haftası uygulamasına geçilmesinden de görülebileceği gibi, bu değişim hiç de kolay olmayacaktır. Devletin çalışma saatlerinin düşürülmesi konusunda çok nadiren müdahale ettiği Almanya'dan farklı olarak Fransız hükümeti, hem engeller (zorunlu çalışma saatlerini indiren yasal düzenlemeler) hem de finansal teşvikler (sosyal güvenlik katkılarının düşürülmesi ve sabit oranlı yardım konusunda teşvikler) yoluyla kitlesel ölçekte müdahale etmiştir. (Avrupa'da Devletin çalışma saatlerinin azaltılmasındaki rolü konusunda bkz. Boisard (1998).

-Birleşik Krallık: Devlet sendikalara karşı

Birleşik Krallık her zaman düzensizleştirme ve piyasa yönetiminin geliştirilmesi yöneliminin en aşırı örneği olarak sunulmuştur. Thatcher hükü-

metinin politikalarının geçmişle nasıl bir kopuş yarattığını anlamak için, öncelikle geleneksel olarak İngiliz işgücü piyasasının nasıl düzenlendiğini hatırlamak gerekir. Rogowski ve Schmid'in (1988) belirttiği gibi özellikle 1906 Ticari Anlaşmazlıklar Yasası ile biçimlendirilen İngiliz "liberal-korporatist" modelinin temel özelliği, politik ve yasal sistem tarafından sosyal taraflara büyük bir özerklik düzeyinin tanınmış olmasıdır. Bu dört temel ilkeye dayanmıştır: 1) gönüllülük (voluntarism) (sosyal taraflarca konulan kuralların ve pazarlığın tamamen gönüllülük temeline dayanması gerektiği olgusu); 2) kolektif laissee-faire ideolojisi (özgürce yapılan toplu sözleşmeler istenildiği zaman bozulabilir ve yasal yollarla dayatılamaz) 3) imtina (abstention) (Devlet endüstriyel ilişkiler alanına müdahale etmekten imtina eder) ve son olarak 4) muafiyet (immunity) (sendikal etkinlik adliye mahkemelerinin yetki sahasına girmez). Tanımlanan bu çerçeve içinde, toplu sözleşmeler tarafın-

	DAN.	ALM.	FRA*	İTL*	HOL	İSP.	İNG.
Toplam harcama (GSYİH'nin yüzdesi olarak)	5.8	3.79	3.13	1.96	4.86	4.25	1.47
Kamu yönetimi, kamu hizmetleri	0.13	0.21	0.16	0.04	0.35	0.26	0.18
İşgücü piyasası eğitimi	0.97	0.36	0.36	0.01	0.13	0.43	0.09
Gençliğe yönelik önlemler	0.1	0.07	0.24	0.42	0.1	0.02	0.13
Desteklenen istihdam	0.31	0.34	0.48	0.61	0.42	0.7	-
Özürtlülere yönelik önlemler	0.28	0.28	0.08	-	0.54	0.67	0.02
İşsizlik yardımı	2.22	2.49	1.44	0.68	3.33	2.16	1.05
İşgücü piyasasından kaynaklanan nedenlerle erken emeklilik	1.79	0.05	0.36	0.2	-	-	-
İşsizlik oranı	5.4	9.8	12.2	12.3	5.6	8	7.1

Tablo 2- İstihdama yönelik harcama, miktar, yapı ve işsizlik oranı (1997) Kaynak: OECD, Employment Outlook, 1998 (*)=1996

dan kapsanmayan bazı sektörlerdeki minimum ücretleri belirlemek için Ücret Konseyleri yoluyla yapılan müdahale istisna olmak üzere, Devlet pek müdahale etmez.

Yukarıda işaret edildiği üzere, işletmeler içinde mesleki sendikaların güçlü varlığı, işverenlerin bölünmüşlüğüyle birleştiğinde, geleneksel sektörlerde çok fazla olan eskimiş sanayi dokusunun modernleştirilmesi ve yeni-

den yapılması önünde bir engel oluşturmaktadır. Reform yönündeki girişimler, 1968'de Lord Donovan'ın başkanlık ettiği Sendikalarla ilgili Krallık Komisyonu'nun önerilerini izleyerek 1970'lerin başlarında başladı ve böylece hem işçilerin bireysel haklarını korumak için yasal çerçevenin benimsenmesi hem de endüstriyel ilişkilerin özerkliğinin belirli ölçüde azaltılması şeklinde gelişmeler

oldu. Muhafazakar Heath hükümeti tarafından kabul edilen 1971 tarihli Endüstriyel İlişkiler Yasası, örgütlerin resmen kaydedilmesi zorunluluğu ve toplu sözleşmelerin yasal bir çerçeveye sıkıştırılmasının ima ettiği üzere gönüllülük ilkesine getirilen kısıtlamalara karşı hem sendikaların hem de belirli işverenlerin direnişine yolaçtığı için başarısız oldu. Sonuçta, 1974-1979 dönemindeki İşçi Partisi

hükümeti özellikle haksız işten atılmaya ve ayrımcılığa karşı koruma ve anelik izni gibi konularda çalışanların bireysel yasal haklarını minimum düzeyde tanımak başarısını gösterdi.

Bayan Thatcher'ın iktidara gelmesi önemli bir dönüşüme işaret ediyordu. O andan itibaren düzensizleştirme, özellikle doğrudan sendikaların güçlerini azaltmayı hedefleyen bir dizi yasa yoluyla sendikalara karşı savaş ile eşanlamlı hale geldi. Rogowski ve Schmid'in işaret ettiği gibi sonuç paradoksal olarak "düzensizleştirme görünümü altında daha fazla yasal düzenlemenin yapılması" oldu. İşçilerin bireysel hakları, işten atılmaya karşı korunma dışında -ki bu koruma 1985'den sadece beri en az iki yıl çalışanlar için geçerli hale getirildi- fazla etkilenmedi. Pratikte, sonuç, çalışanların üçte birinden fazlasının bu korumadan dışlanması oldu. Öte yandan, ücretlerin belirlenmesine yönelik olarak, 1980'lerde genç çalışanların yetki alanının dışında bırakıldığı Ücret Kon-

seylerinin 1990'ların başında kaldırıldığı da belirtilmelidir. Yakın zamanlarda Tony Blair hükümeti bu konuya tekrar dönerek minimum ücret uygulaması başlattı. Bunun dışında, İngiliz işgücü piyasası, Avrupa ülkeleri arasında en fazla düzensizleştirilmiş olan ülke olmaya devam etmektedir.

2.İşgücü piyasası politikalarının rolü

2.1.Genel bir bakış

GSYİH'dan istihdama ayrılan harcama payı, işgücü piyasası politikasının rolünün önemine dair basit bir göstergedir. Bkz. Tablo 2. Bu pay ülkeden ülkeye farklılık gösterir, örneğin 1997'de Danimarka'da bu oran Birleşik Krallık'dan dört kat daha yüksekti. Yukarıda verilen tipolojiye göre 'piyasa' yönetimi ile nitelenen ülkelerde Devletin bu alana çok az müdahale ediyor olması tutarlı görünebilir. Öte yandan, diğer ülkeler için, endüstriyel ilişkilerin düzenlenmesi/düzensizleştirilmesindeki Devlet müdahalesi ile işgücü piyasasının önemi arasında hiçbir korelasyon yoktur. Dolayısıyla 'kor-

poratist' yönetime sahip ülkelerde, Devlet düzenleme/düzensizleştirmede çok az müdahale ederken, işgücü piyasası politikaları alanında oldukça fazla müdahale etmektedir.

İstihdama yönelik toplam harcama yapısının daha detaylı bir analizi farklı ülkelerde işgücü piyasası politikalarının hedeflerini ortaya çıkarır. Bkz. Tablo 2. Hiç kuşkusuz burada Birleşik Krallık belirgin biçimde öne çıkmaktadır: GSYİH'nın belirli bir yüzdesi olarak toplam harcama oranı oldukça düşüktür ve toplam harcamanın üçte ikisi ile dörtte üçü arasında bir kısmı tamamen işsizlik yardımına ayrılmıştır. Aktif harcamalar sınırlıdır ve asıl olarak iş bulmayı teşvik etmeye ve insan kaynaklarını geliştirmeye (yetişkinler ve gençlere yönelik eğitim) yönelik önlemlere yoğunlaşmıştır (kamu yönetimi ve kamu hizmetiyle ilgili harcamalar diğer ülkelerden ortalama iki kat daha fazladır). Öte yandan, maliyetler (özel sektörde istihdam için sübvansiyonlar) ya da miktarlarla (talebi

düzenleme açısından, geçici kamu sektörü işleri; arzı düzenleme açısından erken emeklilik gibi yollarla çalışan nüfusu azaltmaya yönelik önlemler gibi) ilgili doğrudan ey-lemeler ihmal edilmiştir. Liberal düşünceye göre, bu sonuncu türden müdahalelerin, işgücü piyasasının etkin işleyişini bozan zararlı etkiler yaratacağı varsayılmaktadır. İspanya da, ılımlı bir toplam harcama düzeyine sahip olması ve pasif harcamaların ağırlığı nedeniyle Birleşik Krallık örneğine yakındır. Ancak istihdam destekleri (sübvansiyonlar ve geçici kamu sektörü işleri) burada UK ya da ABD'de olduğundan çok daha gelişmiştir. Buna rağmen genel olarak bakıldığında UK gibi İspanya'da da, farklı yöntemlerle de olsa işgücü piyasası politikası artık daha fazla işgücü esnekliğine öncelik veren bir politika-ya göre ikincil bir önem taşımaktadır (cf Toharia 1997). İşgücü piyasası politikası ile düzensizleştirme politikaları ayırtırlamayacak biçimde içice geçmiş olduğu ölçüde, İspanya'da teşvik edilen

sözleşmelerin çoğu, aslında haksız işten atılma-ya karşı koruma sağlayan "standart" açık-uçlu istihdam sözleşmelerinin istisnası olmak durumundadır.

Öte yandan bu tabloya göre ikinci bir grup ortaya çıkmaktadır: Almanya, Hollanda ve hepsinden çok İsveç. Bu grupta toplam harcamalar oldukça büyük ve çeşitlidir ve eğer gençlere yönelik önlemler dışarıda bırakılırsa, bu politikalar diğer Avrupa ülkelerine kıyasla buralarda çok daha az sorunla karşılaşmaktadır. Bu ülkelerde vurgu, özellikle yetişkinler için mesleki eğitim, istihdam desteği ve geçici kamu sektörü işlerine başvurma-ki bu sonuncusu geleneksel olarak Almanya ve İsveç'te önemli bir rol oynamıştır- yönündedir. Buralarda özörlüler de ayrıcalıklı bir grup oluştururlar. Bu ülkelerin son bir özelliği de erken emekliliğin çok sınırlı olması ve hatta hiç olmamasıdır: Dolayısıyla buralarda işgücü piyasası politikasının amaçlarından birinin "aktif toplum" un oluşturulması olduğu anlaşılma-

tadır.

Yelpazenin öteki ucunda, Fransa ve İtalya erken emekliliğin boyutları ve gençlerin sosyal ve mesleki bütünleşmelerine yönelik harcamaları ile dikkat çekmektedir. Gençler arasında istihdam oranları düşük kalmaya devam etmektedir: gençlere yapılan eğitim yatırımı, özellikle gençleri işsizliğe maruz bırakan işgücü piyasası mekanizmalarına karşı koymakta yeterli olmamaktadır. Öte yandan, özellikle Fransa'da erken emeklilik uygulaması, bir de düşük emeklilik yaşı ile birleştiğinde, 55 yaş üstü nüfusun çalışma yaşamından ayrılmasında etkili olmaktadır.

Danimarka ise sınıflandırması zor bir ülkedir. Toplam harcamasının büyüklüğü (1997'de GSYİH'nın % 6'ya yakını) nedeniyle ikinci gruba benzemektedir. Ancak, Danimarka aynı zamanda erken emekliliğe de önemli kaynaklar ayırmaktadır (GSYİH'nın 1.8'i. yani UK'nin işsizlik yardımı dahil, tüm bir işgücü piyasası politikasına ayırdığından daha fazla-

sını sadece erken emekliliğe ayırmaktadır).

2.2 Bazı ulusal modeller

Harcamaların karşılatırmalı analizi bir ilk referans noktası sağlasa da, belirli ulusal özgünlüklerin tam olarak açıklanmasında yeterli değildir, çünkü işgücü piyasası politikasında içerilen farklı önlemler arasındaki bağlantıların da analiz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca işgücü piyasası politikası bir bütün olarak diğer hükümet müdahalesi biçimleriyle (makro ekonomik politikalar, sosyal politika, gelir politikası gibi) ve işgücü piyasası mekanizmalarıyla (elbette endüstriyel ilişkiler dahil olmak üzere) ilişkili olarak konumlandırılmalıdır. Bu yaklaşım ancak ulusal modellerin analiz edilmesi yoluyla izlenebilir. Burada üç temsili örnek seçilmiştir: İsveç, Birleşik Krallık ve Fransa.

-İsveç örneği

Birçok açıdan İsveç, çok uzun bir zamandır işgücü piyasası politikasının çok önemli bir konuma sahip olması ve ayrı-

ca bunun çok aktif bir politika olması nedeniyle önemli bir model olarak görülmüştür. Buna rağmen 1990'ların başından beri bu politika sorgulanmaya başlanmış ve belirli durumlarda odak noktası kaydırılmıştır (Anxo ve Erhel 1998).

Diğer birçok ülkeden farklı olarak İsveç'te işgücü piyasası politikasının rolü çok ciddi bir tartışma konusu olmuştur. İlk önlemler Birinci Dünya Savaşı'na kadar geri gitmekle birlikte, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından birazdan inceleyeceğimiz İsveç modeli oluşmuştur. Gosta Rehn ve Rudolph Meidner (LO, merkezi sendikal örgütlerle ilişkili iki ekonomist) tarafından çizilen bu model, üç ayak üzerinde durmaktadır: Makro ekonomik politika, ücret politikası ve işgücü piyasası politikası. İsveç dış dünyaya çok açık olan küçük bir ülke olduğu için makro ekonomik politika, dış dengeleri tehlikeye sokacak en küçük hatalara karşı etkili önlemler almak zorundadır. İşçi ve işveren örgütlerinin sorumluluğunu oluşturan

ücretlerin belirlenmesi, dışa açık sektörlerdeki üretkenlik eğilimi ve dünya fiyatları ile uyumlu olan bir büyüme kalıbına uygun olmak zorundadır. Tüm bunlara rağmen, İsveç'in özgünlüğü "ücret dayanışması politikası"nın izlenmesinde yatar. Sektör ya da işletme bazında olsun "eşit işe eşit ücret" ilkesine dayanan ve hakkaniyeti hedefleyen bu politika, daha az kar eden şirketlerin ya uyum sağlamasını ya da iflas etmesini gerektirdiği için, üretim yapısının verimliliği üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Ancak, bunun bir sonucu olarak, Anxo ve Erhel (1998) tarafından vurgulandığı gibi, "böyle bir ücret politikası tercihi, tam istihdamı ve fiyat istikrarını yaratmaya dönük siyasi irade ile birleştiği zaman, aktif bir işgücü piyasası politikasının uygulanmasını gerektirmiştir", ki bu politikanın rolü asıl olarak işgücünün gerileyen sektörlerden gelişen sektörlerle doğru kaydırılmasıdır.

1970'lerin başlarına kadar, işgücü piyasası politikası temel olarak, çoğ-

rafi ve mesleki hareketliliği teşvik etmeye yoğunlaşmıştır. 1970'lerde ise öncelikler değişmeye başlamıştır: artık amaç, işsizlik ile mücadele olmuş ve işgücü piyasası politikası ekonomik koşullarla çok daha yakından bağlantılı olmaya başlamıştır. Bu dönemde, istihdamı korumak için verilen sübvansiyonlar ve kamu ve özel sektörde geçici işler yaratmak gibi yollarla yapılan istihdam desteği önemli bir rol oynamıştır. 1980'lerden sonra, işgücü piyasası politikası daha seçici ve daha hedefe-yönelik olmuş, özellikle gençler ve uzun dönemli işsizlik üzerinde yoğunlaşmıştır. Tüm bunlara rağmen, işgücü piyasası politikasında temel değişimlere yolaçan, 1990'ların başlarındaki ekonomik gerilemedir.. o zamana kadar % 2.5 noktasında tutulmuş olan işsizlik oranı son otuz yılın en yüksek rakamlarına (1996'da % 8.1) ulaşmıştır. Bu gerileme dönemi, işgücü piyasası politikasına yönelik olarak retrospektif sorgulamaların oluşmasıyla paralel gelişmiştir. Bazıları 1970 ve

80'ler için bu politikanın çok sınırlı bir faydası olduğunu söylerken, bazılarına göre de enflasyon üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle negatif bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır. Ancak bu değerlendirmeler çok canlı bir tartışmanın konusudur. Dolayısıyla hala önemli bir role sahip olmakla birlikte (1995'de bu politikadan yararlananların oranı çalışan nüfusun %7.3'ü gibi rekor bir düzeye çıkmıştır) işgücü piyasası politikası karşıdöngüsel (counter-cyclical) rolünü yitirmekte ve mesleki eğitim gibi daha yapısal önlemlere doğru yönlendirilmektedir. Ayrıca geleneksel olarak işgücü piyasası politikası tüm sosyal taraflarla birlikte ortak olarak yönetilmiş olduğu halde, ana işveren federasyonu olan SAF'ın yakın zamanlarda Genel İş Müdürlüğü'nden çekilmiş olması, belirli bir sosyal konsensusa işaret eden üçlü yapıya dayalı (tripartism) İsveç modelinin ölüm fermanı gibi görünmektedir.

-Birleşik Krallık örneği
Birçok açıdan Britanya

örneği İsveç'in tam tersi gibidir. 1980'lerin başından itibaren Birleşik Krallık'da uygulanmaya başlanan işgücü piyasası politikası, hükümetin istihdama yönelik çok aktif müdahalesi ile ilişkili olarak ele alınmalıdır ki bu müdahale Lefresne tarafından "OECD anlamında işgücü piyasasıyla ilgili kamu harcamalarının katı çerçevesinin açıkça ötesine geçen" bir müdahale olarak nitelenmektedir. Bayan Thatcher'ın iktidara gelişi hükümet müdahalesinde çok önemli bir kaymayla sonuçlandı: Öncelik "arz-yönlü" politikalara verildi ve bu bağlamda temel hedef, ilk bölümde işaret edildiği gibi sendikaların gücünü kırarak işgücü piyasasının katılımını ortadan kaldırmak olarak belirdi. İşgücü piyasası politikası alanında, bu yeni yönelim, birçoğu İşçi Hükümeti tarafından başlatılmış olan talebe yönelik önlemlerin kaldırılmasıyla sonuçlandı. İstihdamla ilgili teşvikler büyük ölçüde azaltıldı ve tamamen farklı biçimde kullanılmak üzere ve emek maliyetlerini azaltmak amacıyla nitelik de-

ğıştirdi. İşverenleri düşük ücretli işler vermeye teşvik eden finansal yardımların (sübvansiyonun ücret ile ters orantılı olması durumu) yanısıra, işsizlerin düşük ücretli işleri kabul etmelerini sağlayacak finansal teşvikler (örneğin 1986'da başlatılan uzun dönemli işsizlerin işe ilk başladıkları zaman yardım almaları gibi) uygulamaya kondu. 1980'ler boyunca hala büyük kitleler halinde hiçbir vasıf kazanmaksızın eğitimlerini bırakmaya devam eden gençler, hükümetin yeni işgücü piyasası politikasının temel hedefi haline geldiler. Böylece 1990'ların başlarındaki Gençlik Eğitim Programı, hükümet tarafından finanse edilen eğitim ile iş deneyimini birleştirdi ve böylece işverenlerin çok ucuz işgücüne ulaşmalarını mümkün kıldı. Buna paralel olarak, gençlerin entegrasyonu aynı zamanda işgücü piyasasının daha fazla esnekliğe kavuşmasıyla da desteklenmiş oldu, çünkü gençler, 1990'ların başlarında ortadan kaldırılana kadar toplu sözleşmeler kapsamına girmeyen

sektörlerde minimum ücretleri belirleyen Ücret Konseyleri'nin yetki alanı dışında bırakılmışlardı.

1990'lar boyunca arzer merkezli önlemlere verilen öncelik devam etti ve hatta eğitim konusunda giderek yoğunlaştı. Birincil amaç, özellikle uzun dönemli işsizleri iş aramaya yöneltmektir. Hükümetin istihdam hizmetinin reformunun ardından (1987), iş arayanlara bir dizi hizmet sunan (tavsiye, iş arama seminerleri, motivasyon kursları gibi) İş Merkezleri oluşturuldu. Buna paralel olarak, işsizlik yardımı sistemi -ki sabit oranlı yardıma dayalı olduğu için hiç de cömert bir yardım değildir- yardım ile aktif iş arama arasında daha sistematik bir bağlantı kuracak şekilde değiştirildi. İkinci hedef ise, yetersiz vasıf nedeniyle oluşan kronik işsizlik sorunu karşısında, eğitimi geliştirmektir. Böylece yerel düzeyde mesleki eğitim programlarından sorumlu olan ve o yerel bölgedeki büyük şirketler tarafından kontrol edilen Training Enterprise Councils (Mesleki Eğitim Şirketleri Konseyleri),

1991 yılında kuruldu. Ayrıca beceri akreditasyonu ve mesleki deneyimin sertifikasyonu sistemine (1986'da kurulan Mesleki Vasıflar Ulusal Konseyi) genç insanlar ve yetişkinler için bir dizi eğitim önlemleri daha (1992'de yetişkinler için kurulan İş için Eğitim gibi) eklendi. Ancak bu politika, etkin bir eğitim verme anlamında programların içeriğinin zayıf olması, programlardan faydalananların ilgisiz olması, şirketlerin yeterli düzeyde dahil olmaması gibi bir takım sınırlamalar nedeniyle tökezlemektedir.

-Fransa örneği

Fransa ilk petrol krizinden bu yana oldukça geniş bir işgücü piyasası politikası izlemiştir ancak, bir şekilde İsveç ile UK arasında bir konumu işgal eder. Başlangıçtan itibaren hedef grup gençler olmuştur. Yirmi yıldan fazla bir süredir gençler lehine, asıl olarak iki temel araca dayalı olarak, birbirini izleyen türlü önlemler alınmıştır. Bunlardan ilki sosyal güvenlik katkılarının azaltılması (1970 sonlarındaki Pact

pour l'Emploi (Yeni İstihdam yaratma programları) ve 1980 başlarındaki Plan Avenir Jeune (Gelecek için Gençlik Programı)] ikincisi ise iş deneyimi ve eğitimi içeren programların (hükümet tarafından desteklenen iş/eğitim sözleşmeleri 1983 yılında başlatılmıştır ve hala sürmektedir) uygulanmasıdır. Bu ikisine 1980'lerde üçüncü bir önlem daha eklenmiştir: Kamu sektöründeki geçici işler (Travaux d'Utilite Collective (Topluluk çalışması) ve Contracts Emploi Solidarite (İstihdam yaratan sözleşmeler)). İstihdam yaratma sözleşmeleri bu dönemde, bir diğer hedef grup olan uzun dönemli işsizler lehinde de kullanılmıştır. Yukarıda vurgulandığı gibi Fransa'nın bir diğer özelliği erken emekliliğin yaygın kullanımıdır ki bu en azından başlangıçta yaygın bir konsensusa dayanıyordu ve Fransa'nın OECD ülkeleri arasında 55 yaş üstü nüfusun istihdam oranının en düşük olduğu yer olması- na yolaçtı.

Fransa, işgücü piyasası politikasının merkezi bir

konuma sahip olduğu bir ülke modeli sunmaktadır, çünkü burada işgücü piyasası politikası etkin biçimde, hem Avrupa entegrasyonunun sınırlamaları tarafından giderek daha fazla etkisizleştirilen makro politikanın hem de sosyal tarafların dağınıklığı ve zayıflığı nedeniyle engellenen işgücü piyasasının yapısal reformlarının yerini almıştır. Bu açıdan bakıldığında gençlerin entegrasyonu, özellikle Almanya ile karşılaştırınca önemli bir göstergedir. İşgücü piyasası politikası önlemleri, her yıl binlercesi işgücü piyasasına girecek olan gencin ve özellikle daha düşük vasıflı olanların elenmesine yaramaktadır.

1983 tarihli sektörler-arası anlaşma ile Devlet, iş deneyimi/eğitim programlarının sosyal taraflarca yönetildiği Alman modelini uygulamaya koymaya çalışmıştır. Ancak, bundan 15 yıl sonra o zaman konulan mekanizmalar hala işgücü piyasası politikasının sınırları içindedir ve Devlet, gençler arasında kalıcı bir sorun olan işsizlikle müca-

dele edebilmek amacıyla kamu sektöründe "genç işleri" yaratmaya zorlanmaktadır. Çoğu zaman atipik sözleşmelere (sabit süreli sözleşmeler, düşük ücretler, yarı-zamanlı işler) dayanan programların çoğalması "normal" iş kalıplarını sarsmaya yardımcı olmuştur, öyle ki bazıları işgücü piyasası politikasını bir tür dolaylı düzensizleştirme aracı olmakla, ve özellikle gençlerle ilgili olarak asgari ücret yükümlüğünden kurtulmanın bir aracı olmakla suçlamaktadırlar.

2.3 Avrupa: istihdam politikaları için yeni ufuklar mı?

20-21 Kasım 1997 tarihinde istihdam sorunlarına ayrılmış Olağanüstü Avrupa Konseyi Lüksemburg'da toplandı. Ekonomik ve Parasal Birlik artık kurulmaya başlandığına göre, bir hedef olarak istihdamın önceliğinin teyit edilmesi ve aynı zamanda –parasal ve bütçe politikalarında yapıldığı gibi- hem hedefler hem de yöntemler açısından istihdam politikaları arasında koordinasyonu sağlayacak bir çerçeveyi tanımla-

mak gerekmişti: "Buradaki fikir, iki alan arasındaki ve tekil Üye Devletler'in durumları arasındaki farklılıkları gözetirken, ekonomik politikada olduğu gibi istihdam alanında da ortaklaşa varılan, geçerli kılınabilir ve düzenli olarak yenilenen hedeflere ulaşmaktır". Bu hedefler, her yıl Avrupa Bakanlar Konseyi'nin Komisyon'dan gelen öneri doğrultusunda hazırladığı "rehber ilkeler" olarak tanımlanır. Bu ilkeler, her tekil Üye Devlet tarafından yılda birkaç kez olmak üzere hazırlanan ve bir uygulama planıyla birlikte Komisyon'a sunulması gereken "ulusal istihdam eylemi planlarına" uygun olmalıdır. Konsey, "istihdam politikalarının etkin denetimi ve değerlendirilmesi ve iyi örneklerin ortaya konulması için karşılaştırmalı istatistiklere dayalı" göstergelerin uyumlulaştırılmasını önerir. Buradaki amaç, sadece denetimin ötesinde "benchmarking"i (kıstas-örnek) teşvik etmektir: Değerlendirme en iyi pratikleri belirleme ve bu alandaki en etkin ülke referans alınarak (Maast-

richt Anlaşması'nın enfasyon, faiz oranları gibi konularda belirlediği eşikler bağlamında) ulaşılması gereken belirli bir hedefi oluşturmayı (örneğin işsizlerin % X'inin belirli bir önlemden faydalanmasını sağlamak gibi) mümkün kılacaktır.

Son zamanlarda tanık olduğumuz şey, işgücü piyasası politikasına ilişkin yeni bir proje ve uzun dönemde bu alanda AB'ne üye ülkeler arasında hükümet müdahalesinin birbirine benzemesi süreci mi?

Bunu söylemek için henüz çok erkendir. Açık ki, örneğin İstikrar Anlaşması uyarınca bütçe politikaları için öngörülenden farklı olarak, hükümetlerin "rehber ilkeleri" uygulamasını sağlayacak herhangi bir kısıtlama öngörülmemiştir. Bu nedenle her yıl Komisyon ve Konsey tarafından hazırlanan, Üye Ülkelerin öneriler doğrultusunda nasıl hareket ettiklerine ilişkin raporlar dikkate alınmayabilir. Dahası, bu ilkeler çok gevşek olarak tanımlanmıştır ve 'hile' (örneğin gençlere yönelik programların artırılması isten-

mişken "göstermelik" kurslar açmak gibi) ya da erteleme taktiklerine açıktır (Barbier 1998). Aslında, 1998'de sunulan ilk "ulusal eylem planlarının" çoğu sadece mevcut işgücü piyasası politikasını "rehber ilkelere" uygun biçimde sunan 'kozmetik' bir işleminden öteye geçmemiştir.

Birkaç nihai değerlendirme

Bütün olarak bakıldığında işgücü piyasası yönetiminde Devlet müdahalesi yöntemleri Avrupa'da çok çeşitlilik arz etmektedir. Tüm ülkeler için ortak bir eğilim olan "düzensizleştirme" aslında ülkeden ülkeye çık farklı biçimler almış; daha fazla esneklik sağlamak yönündeki benzer kaygı (tabi ki esnekliğin yoğunluk derecesi farklılaşmaktadır) Birleşik Krallık'da sendikalara karşı bir savaş ve Devlet müdahalesinin artmasına yolaçmışken, Fransa'da düzensizleştirme ile Devletin sosyal taraflara yer açma çabaları birlikte gelişmiştir. Öte yandan Almanya ve İsveç'te ise düzensizleştirme, endüstriyel ilişkiler

ve iş yasasının çok özerk olması nedeniyle yavaşlatılmıştır.

İşgücü piyasası politikaları da çok çeşitli şekillerde kullanılmıştır. İşgücü piyasası politikasının daha fazla esneklik politikasını tamamlar nitelik taşıdığı Birleşik Krallık ve bir ölçüde de İspanya gibi yerlerde, işgücü piyasası politikasını düzensizleştirme politikasından ayırdetmek zordur. Öte yandan Kuzey Avrupa ülkelerinde ise (Hollanda, Almanya ve İsveç) işgücü piyasası politikasının rolü daha çok makro ekonomik uyarlamalara destek olmak olmuştur (Fransa'nın konumu ise bu ikisi arasındadır).

Asıl yapılması gereken istihdam güvenliği ile işgücü piyasasının esnekliğini uzlaştırmaktır. (Rogowski ve Schmid 1998, Gautie 1998). Diğer bir deyişle çalışma yaşamları boyunca giderek daha sık statü değiştirmek zorunda kalan (ücretli istihdam, serbest çalışma, yarı-zamanlı çalışma, mesleki eğitim gibi) çalışanların sosyal korumalarının sürekliliğini sağlamaktır. Bu da Devletin

rolünün her ikisini yakın ilişki içinde tutarak hem düzensizleştirme hem de işgücü piyasası politikası alandaki rolünün yeniden tanımlanması anlamına gelecektir.

KAYNAKLAR

Anxo, Dominique, Erhel, Christine (1998) 'La politique de l'emploi en Suede', in Jean-Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Barbier, Jean-claude (1998) 'A la recherche de la politique europeenne de l'emploi', in Jean-Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Boisard, Pierre (1998) 'Les politiques de reduction du temps de travail en Europe', in Jean-Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Büchtemann, Christoph F., Walwei, Ulrich (1996) 'employment security and dismissal protection', in Gunther Schmid, Jacqueline O'Reilly, Klaus Schömann, (eds.) (1996) International Handbook of Labour Market Policy and Evaluation, Edward Elgar.

Gautie, Jerome (1998) 'Quel avenir pour les politiques de l'emploi', in Jean-Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Hancke, Bob (1997) 'travail, capital et etat:relations de travail et ajustement economique en Eropé', Travail et Emploi, n.2.

Holeblat, Norbert (1998) 'la politique de l'emploi en Franse', in Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Lefresne, Florance (1998) 'Les paradoxes de la politique de l'emploi au RoyaumeUni', in Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

O'Reilly, Jacqueline (1996) 'Labour adjustments through part-time work', in Gunther Schmid, Jacqueline O'Reilly, Klaus Schömann, (eds.) (1996) International Handbook of Labour Market Policy and Evaluation, Edward Elgar.

Rogowski, Ralf, Schömann, Klaus (1996) 'Legal regulation and flexibility of employment contracts', in Gunther Schmid, Jacqueline O'Reilly, Klaus Schömann, (eds.) (1996) International Handbook of Labour Market Policy and Evaluation, Edward Elgar.

Rogowski, Ralf, Schmid Gunther (1998)'Reflexive deregulation, international experiences and proposals for labor makret reform, WZB discussion paper, February.

Toharia, Luis (1998) 'La politique de l'emploi en Espagne', in Claude Barbier, Jerome Gautie (eds) Les politiques de l'emploi en Europe et aux Etats-unis, PUF, Paris.

Jerome Gautie: 'The Role of the State in the management of labour market issues in Europe', Transfer: European Review of Labour and Research, Volume 5, number 1-2, Bahar-Yaz 1999

Çeviren:
Dr. Alev Özkazanç

KÜRESEL EKONOMİ ve ADALET

İCERİ GENEL KURUL Çalışma Raporu no: 1

Sendikalar küreselleşme için bir toplumsal boyut istemektedir

1. Teknolojik değişiklikler, ekonominin liberalleştirilmesi ve demokratik reformlarla yönlendirilen küreselleşme toplumu ve iş dünyasını temel değişikliklerle karşı karşıya bırakmıştır. Küreselleşme, emek hareketinin, yaşam standartlarının geliştirilmesi; toplumsal korumanın iyileştirilmesi, gelir güvencesi sağlanması, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, çalışma süresinin azaltılması ve işyerlerinin demokratikleştirilmesi hedefleri doğrultusunda yol alabilmesini sağlayacak bir ekonomik ve toplumsal gelişmeye ulusal ve uluslararası düzeyde olanak verecek bir toplumsal boyut ile dengelenmelidir. ICFTU'nun öngördüğü toplumsal boyut gerekliliğini siyasi liderler, sivil toplum örgütleri (STÖ) ve pek çok işveren de anlamaya başlamıştır. Son on yıldaki olaylar, bu alandaki ilerlemeleri hızlandırmıştır. BM'in Kopenhag'da, 1995'te toplanan Dünya Sosyal Zirvesi'nde, yoksulluk, işsizlik ve toplumsal güvencesizlik gibi konuların uluslararası gündeme taşınması gereği vurgulanmıştır. Asya'daki finans krizi ve dünyadaki etkileri, siyasetçileri piyasanın uygun yöntemlerle düzenlenmesi ve toplumun en korunmasız gruplarına toplumsal güvence sağlanması için kurumsallaşmaya yöneltmiştir. Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Seattle görüşmelerinde, bu yönelim çok taraflı ticaret sistemlerine odaklanmıştır. Önemli çevre sorunları hükümetleri, iş dünyasını ve sendikaları sürdürülebilir kalkınma politikalarını ekonomik poli-

tikalarla bütünleştirmeye zorlamaktadır. Uluslararası kurumlardaki reformlar küresel ekonominin temel kurallarını biçimlendirmeye başlamıştır. ICFTU, işlerin ve adaletin bu süreçte öncelik kazanmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Toplumsal gelişmenin önündeki engeller

2. Asya'da başlayan ve etkileri dünyanın pek çok yerinde hissedilen finansal krizin toplumsal gelişmede pek çok görünür çelişki yaratan en önemli sonuçları en ağır biçimiyle Asya'da ve Rusya'da yaşanmıştır. Pek çok ülkede yoksulların sayısıyla birlikte, toplumsal ayrışma da artmış; bu süreç en çok kadınları etkilemiştir. Asya krizi ve krize yol açan yanlış ekonomik politikalar, hem Kopenhag Zirvesi'nin önemini, hem de küreselleşmenin etkilerinin sorumluluğunu üstlenecek hükümetlere ve büyük uluslararası kuruluşlara olan gereksinimin geç de olsa, anlaşılmasını sağlamıştır. Bu süreçten çıkarılması gereken dersler şunlardır:

- Gelişme sürecinin bir bileşeni olarak, eşitliğin önemi;
- Piyasanın daha etkili bir biçimde düzenlenmesi gerekliliği;
- Sendikaların da içinde olduğu güçlü Sivil Toplum Örgütlerinin (STÖ) kurulmuş olmasının önemi;
- İnsan haklarına, temel çalışma standartlarına ve toplumsal standartlara saygının gerekliliği;
- Birleşmiş Milletler (BM) kuruluşları, IMF ve Dünya Bankası ile bu alanlarda yürütülen çalışmalarda, güçlü bir

uluslararası yanıt oluşturulmasında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) rolünün önemi.

Yeni hedefler belirlenmesi

3- BM Genel Kurulu, Haziran 2000'de iki özel oturum düzenleyecektir. "Kadınlar 2000: 21. Yüzyılda Cinsiyet Eşitliği, Gelişme ve Barış" (New York, 5-9 Haziran 2000) ve "Toplumsal Gelişme İçin Dünya Zirvesi ve Ötesi: Küreselleşen Dünyada Herkes İçin Toplumsal Gelişme" (Cenevre, 26-30 Haziran 2000). Bu oturumlarda 1995 Kopenhag ve Pekin Zirvelerinde ele alınan amaçlara ulaşılması için yeni araçlar benimsenmelidir. ICFTU bu zirvelerde finansal krizin darbe vurduğu ülkelere yardım paketi oluşturulması önerisini gündeme getirmiştir. Bu öneri bugün çok önemsenmektedir.

Gözden geçirme konferansları ivme kazandıracaktır

4. 1995 yılında yapılan Kopenhag Toplumsal Zirvesinde onaylanan 10 taahhüt yeniden tartışmaya açılmasa da, bu taahhütlerin ayrıntılandırılması ve gerçekleştirilmesi için bir zaman çizelgesi oluşturulabilir. Amaç, finansal krizden ders alınması ve 21. Yüzyılda hızlı bir toplumsal gelişme konusunda adil bir uzlaşma fırsatı yaratılmasıdır. BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 31 Ocak 1999 Davos Dünya Ekonomik Forumu'nda önerdiği gibi ILO'nun 1998 Haziranında onaylanan Temel Çalışma İlkeleri ve Hakları Bildirgesi ile Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve Rio Çevre Bildirgesi, yeni Toplumsal Geliş-

me Sözleşmesinin özünü oluşturmalıdır.

Toplumsal gelişmeye uygun bir çevre yaratılması

I. Taahhüt: "Halkın toplumsal gelişmesine olanak sağlayacak bir ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve yasal bir çevre yaratmayı taahhüt ediyoruz."

5- ICFTU ve üye kuruluşları, Toplumsal Zirvelerde insan haklarına saygının gelişme hakkının yaşama geçirilmesinin temel bileşeni olarak ele alınmasını memnurlukla karşıladılar. Bununla birlikte bu yöndeki gelişme 1995'ten bu yana sınırlanmıştır. ICF-TU'nun sendikal hak ihlalleri izlemi yıllıkının incelenmesi, temel sendikal hak ihlallerinin artma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Hükümetler STÖ'leri siyasa oluşturma ve uygulama süreçlerine genellikle katmamaktadır. Eylem Programında Zirve önerilerinin kurulan ulusal komisyonlar tarafından yaşama geçirilmesi önerilmiş; ancak bu öneriyi yalnızca birkaç hükümet yaşama geçirmiştir.

Küresel finansal sistemi gözden geçirilmelidir

6- Tüm dünyadaki ekonomik ve finansal krize rağmen, demokrasinin; hükümetler, sendikalar, işverenler ve diğer temsilciler arasındaki diyaloga dayanan ulusal, toplumsal ve ekonomik gelişme amaçları ve eylemleri üzerinde, eşit ve adil bir uzlaşma temelinde kurulacağı artık daha çok kabul görmektedir. Toplumsal Zirve gelirlere,

kaynaklara ve toplumsal hizmetlere ulaşılmasında daha eşitlikçi bir ekonomik çevrenin yaratılması çağrısı yapmıştır. Son 20 yılın egemen gelişme modeli uyarınca; ekonomik gelişmeden, düzensizleştirme ve liberalleşmeden er geç herkes yararlanacaktır düşüncesinin yeniden öne çıkması, Zirvenin ilk iki yılındaki olumlu gelişmeyi kesintiye uğratmış; ama, Asya ekonomik ve finansal krizi, küreselleşmenin tehlikelerini göstermiş ve dünya liderlerini, küresel finans sisteminin daha fazla şeffaflık, katılım ve bilgiye ulaşma açısından gözden geçirilmesi gerektiğini kabul etmeye zorlamıştır.

Uluslararası insan haklarının güçlenmesi

7- Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar bu krizden ders almak ve gelecekte olabilecekleri önlemek için, insan haklarına saygı gösterilmesi ve demokrasinin kurumsallaştırılması ve güçlendirilmesi için atılan uluslararası adımları güçlendirmek ve bu adımları insan odaklı ekonomik ve toplumsal gelişme stratejileriyle tamamlamak zorundadırlar. Ayrıca, uluslararası topluluk uluslararası suçlar mahkemesine de işlerlik kazandırmalıdır.

Yoksulluğun kökünü kurutacak nihai eylem

II. Taahhüt: "İnsanlığa yönelik etik, siyasi, ekonomik ve toplumsal bir dayatma olarak gördüğümüz yoksulluğu uluslararası işbirliğinden güç alan sonuç alıcı ulusal eylemler yaparak, dünyadan silmeyi taahhüt

ediyoruz."

8- 800 milyondan çok insanın yetersiz beslendiği ve çocuk ölümlerinin yarısından çoğunun 5 yaşından küçüklerde gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Asya Krizi, dünya ekonomisinin üçte birini durgunluğa sokmuştur. Asya'da ve Rusya'da yaşam standardı gerilemiş, işsizlik artmıştır. İflaslar yoksulluğu alabildiğine yaygınlaştırmış; Latin Amerika ve Afrika'da büyümenin durması işsizliği artırırken, yoksulluğun azaltılması umudunu yok etmiştir. ICFTU, hükümetlerin bu özel dönemde aşağıdaki taahhütleri gerçekleştirmesini önermektedir:

-Ekonomik kriz döneminde, temel toplumsal hizmetlerin sürmesini sağlayacak, yoksulluğun ağırlaşmasını önleyecek önlemler almak; bu amaçla temel tüketim mallarının fiyat artışlarını sınırlamak; alım gücünü korumak ve bu amaçla, uluslararası finans kuruluşlarının etkili desteğini sağlamak;

-Gelir desteği sağlama programları kapsamında, en yoksul ve en korunmasız gruplara ve özellikle de kadınlara yönelik destek stratejileri geliştirmek;

-Adil ve etkili vergi sistemlerini kurumsallaştırmak, sendikal haklara saygı gösterilmesini sağlamak; eşitsizliği azaltmak ve kaynak dağılımını yeniden düzenlemek için önlem geliştirmek;

-Gelişmekte olan ülkelerin kırsal ve informal sektörlerindeki yoksullukla savaşımlar kapsamında yürürlüğe sokulacak ve kooperatiflerin ve mikro finans kuruluşlarının etkili kullanımına

ve desteklenmesine öncelik veren önlemler için zaman çizelgesi hazırlamak;

-Gelişmekte olan ülkelerin kırsal ve informal sektörlerindeki yoksulluğa yönelik önlemler için bir takvim belirlemek ve bu önlemlerde mikro finans kuruluşlarının desteğine ve etkili kullanımına özel önem vermek;

-Yaygınlaşan tehlikeli istihdam biçimlerini ve ilişkilerini yok etmek için mekanizma oluşturmak;

-Sürdürülebilir ekonomik kalkınma ile uyumlu çevre koruma yöntemleri geliştirmek;

-Geçiş aşamasındaki ülkelerde, yoksulluğun kurumlaşmasına karşı önlem geliştirmek;

-Yoksul nüfus oranını 2015'e kadar % 50 azaltmak için küresel girişim başlatmak.

Bütün kadınlara ve erkeklerle tam istihdam

III. Taahhüt: "Ekonomik ve toplumsal politikalarımızın temel önceliği olan istihdamı desteklemeye ve bütün kadın ve erkeklerin geçimini sağlayıp, sürdürmelerini sağlayacak üretken bir işi özgürce seçebilmelelerini sağlamayı taahhüt ediyoruz. Nitelikli iş sağlamayı, işçilerin temel haklarını korumayı; bu amaçla, zorla çalıştırmanın ve çocuk çalıştırılmasının yasaklanmasını, birleşme, örgütlenme ve toplu pazarlık haklarını ve ayrımcılığın önlenmesini savunan ILO Sözleşmelerine saygı gösterilmesi için sınırsız destek vermeyi ve bu amaçla sonuna kadar mücadele yürütmeyi, taahhüt ediyoruz."

9. Dünya piyasasında, resmi işsizlik verileri kabul edilemez düzeydedir ve artmaktadır. İnfomel sektörde ise istihdam artmaktadır. 250 milyon çocuk çalışmaktadır. Formel sektörde kadınlar erkeklerin %50-80'i kadar ücret almaktadır, bu fark marjinal sektörlerde daha da büyüktür. Sendikacılar öldürülmekte, işkenceye uğramakta, tutuklanmakta, işten atılmaktadır. ICFTU, bu ortamda, hükümetlerin aşağıdaki taahhütleri yerine getirmesini talep etmektedir:

-İLO'nun Temel Çalışma İlkeleri ve Hakları Bildirgesi'ni ve bu Bildirge ile ilgili düzenlemeleri desteklemek ve izleme mekanizmalarını işletmek;

-IMF, Dünya Bankası, Bölgesel Kalkınma Bankaları ve Dünya Ticaret Örgütü'nün de aralarında olduğu uluslararası kuruluşları, kalkınmada temel çalışma standartlarının önemini kabul etmeye zorlamak;

-Kriz dönemlerinde, istihdam sorunlarına yönelik kamusal çalışma, mesleki eğitim ve iş arama programları benzeri önlemleri, uluslararası finans kuruluşlarından alınacak uzun vadeli düşük faizli kredi yardımlarının desteğiyle yürürlüğe sokmak;

-Kadınlar, gençler, köylüler, korunmasızlar ve engelliler gibi öncelikli grupların istihdam gereksinimlerini karşılayacak önlemler almak;

-Başarılı bir karma ekonomide, devletin kamusal altyapı oluşturulması, araştırma ve geliştirme gibi alanlarda önemli rolü olduğunun kabul etmek, gelişigüzel düzensizleştirme ve özelleştirme politikalarına karşı çıkmak;

-İnformel sektördeki işlerin formel istihdam alanına katılmasını, kadınların informel sektördeki özellikli durumlarını da göz önünde bulundurarak kolaylaştırmak için, eğitim programları oluşturmak ve kredi sağlamak;

-Hükümetler, işverenler ve sendikalar arasındaki diyalogu destekleyerek, ILO'nun temel çalışma standartlarına saygı gösterilmesini esas alan güçlü bir endüstri ilişkileri sistemi kurmak ve bu sistemin işlerliğini sağlamak;

-Onurlu bir yaşam düzeyi sağlamaya yönelik fiyat ve gelir politikaları üzerinde toplumsal uzlaşma sağlanmasına çalışmak;

-İşgücü piyasasıyla ilgili veri toplamak ve bu verileri karşılaştırmak için kurumsal aygıt oluşturmak.

Toplumsal bütünleşmenin desteklenmesi ve insan haklarının korunması

IV. Taahhüt: "İstikrarlı, güvenli, adil ve insan haklarının desteklenmesinden ve korunmasından güç alan, ayrımcılığa karşı çıkan, hoşgörülü, farklılıklara ve fırsat eşitliğine, dayanışmaya, güvenceliğe ve korunmasız ve yardıma muhtaç grupların da aralarında olduğu tüm insanların katılımına saygı gösteren toplumları güçlendirerek toplumsal bütünleşmeye destek olmayı taahhüt ediyoruz."

10- BM Genel Sekreteri'nin son raporuna göre, pek çok ülkede, farklı toplumsal gruplar marjinalleştikçe, toplumsal parçalanma yoğunlaşmaktadır. Ahlaki anlamda kabul edilemez olan

bu parçalanma, toplumun her kesiminin uzun erimli ekonomik ve toplumsal gelişmesini tehdit etmektedir. Gelişmiş sekiz ülkenin 30 Ekim 1998 tarihli bildirgesinde, "Bu nedenle, Dünya Bankası'na ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak toplumsal politikalarda iyi uygulama ilkelerini ivedilikle hazırlama çağrısı yapıyoruz" denmektedir. Bu ilkeler BM'in toplumsal standartlar yasası hazırlanması için bir ilk adım oluşturacaktır. Bu amaçla, hükümetler aşağıdaki taahhütlerde bulunmalıdır:

-Toplumsal güvenlik ağlarını geliştirmek ve yaygınlaştırmak;

-ILO'nun desteklediği çocuk çalıştırılmasının önlenmesi programlarını yaygınlaştırmak;

-BM'in Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Hakları Sözleşmesini onaylamak ve uygulamak;

-Gençliğin marjinalleşmesi ve işsizleşmesi ile başa çıkmak için eğitime ve mesleki eğitime dayana gençlere özel girişimler başlatmak;

-Engellilerin haklarını korumak ve fırsatlarını artırmak için önlem almak;

-Toplumsal gelişmeye toplum katılımını desteklemek;

-Yukarıdaki alanlarda gerçekleştiren en iyi uygulamaları paylaşmak;

-Dünya Bankası'nın toplumsal düzenlemelerinin, temel çalışma standartlarına ve diğer temel insan haklarına saygı gösterilmesi ilkelerini içermesini sağlamak.

Kadın erkek eşitliği ve hakkaniyeti

V. Taahhüt: "İnsan onuruna saygı gösterilmesi, kadınla erkek arasında

eşitlik ve hakkaniyet sağlanması; kadının siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, sivil yaşama ve kalkınmaya katılması ve bu alanlarda önderliğinin tanınip, desteklenmesi için çalışmayı taahhüt ediyoruz."

11- Toplumsal Zirveden ve BM'in IV. Dünya Kadın Konferansı'ndan bu yana 105 üye devlet BM'de Beijing Bildirgesi'nin kararlarının uygulanması için oluşturulan Ulusal Eylem Planları Sekreterliğine resmen katılmıştır. Ayrıca, 163 ülke de, BM'in Kadınlara Yönelik Her Tür Ayrımcılığı Yok Edilmesi Sözleşmesini onaylamıştır. Ancak, kadınların durumunu iyileştirme girişimleri genel bir başarısızlığa uğramıştır. Dünyada, okur yazar olmayanların üçte ikisi kadındır. Dünya ekonomik ve toplumsal krizi en çok kadınları etkilemiştir. ICFTU, hükümetlerin, 2000 Haziranı öncesinde, cinsiyetler arası eşitlik sağlamak üzere, özel kadın oturumunda onaylanan önerilere uygun yeni girişimler başlatmayı taahhüt etmelerini beklemektedir. Bu amaçla hükümetler aşağıdaki konularda girişim başlatmalıdır:

-Kız çocukların evrensel ölçekte eğitim hakkını kullanabilmelerini sağlayacak programlar;

-Finansal krizin kadınlar ve kız çocuklar üzerindeki orantısız etkilerine yönelik önlemleri de içeren, yoksulluk karşıtı ve cinsiyet ayrımcılığına duyarlı politikalar;

-Özellikle informal sektörde çalışan kadınların formel sektöre çekilmelerine yardımcı olmak üzere, mikro finans kuruluşlarının desteklenmesi;

-İşyerinde eşitliği desteklemek için mevzuat değişikliği ve olumlayıcı eylem programları.

Herkese nitelikli eğitim ve sağlık hizmeti

VI. Taahhüt: "Herkesin evrensel ölçülerde nitelikli bir eğitimden ve temel sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi ve olanaklı en üst bedensel ve ruhsal sağlık düzeyine ulaşabilmesi için çaba girişim başlatmayı taahhüt ediyoruz. Bu girişimlerin amacı, yoksulluğu yok etmek, tam ve üretken bir istihdamı desteklemek ve toplumsal bütünleşmeyi güçlendirmektir."

12- Gelişmekte olan ülkelerde ilkökul çağındaki 120 milyondan çok çocuk hala temel eğitimden yararlanamamaktadır. Sağlık bakımı konusundaki gelişmeler de umut kırıcıdır. Asya Krizi bütçe kısıtlamalarının ve nüfus artışının etkilerini ağırlaştırmaktadır. Bu eğilimler ulusal kalkınmayı uzun erimli olarak çökertmektedir. Sağlık sistemleri üzerindeki baskının bir bölümü de, dünyada 33 milyon insana bulaşmış olan ve her yıl da altı milyon kişiye yayılan HIV/AIDS salgınından kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki konularda acil eylem gerekmektedir:

-ILO'nun 138 sayılı Asgari Çalışma Yaşı Sözleşmesiyle birlikte, 182 sayılı Çocuk Emeginin En Kötü Biçimleri Sözleşmesini imzalamak ve izlemek;

-2015 yılına kadar herkese evrensel bir eğitim sağlanması ve herkesin temel eğitime ulaşabilmesi gibi alanlarda yeni hedefler ve yeni bir zaman çizel-

gesi belirlemek;

-Dünya Sağlık Örgütü, ILO ve ilgili diğer BM kuruluşları ile uluslararası finans kuruluşları arasında sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik diyalogu ve işbirliğini artırmak;

-Çocuk ölümlülüğü, beklenen yaşam süresi ve ana çocuk sağlığı hizmetlerinin ulaşılabilirliği konularında Kopenhag hedeflerine ulaşılmasında ilerleme sağlanıp sağlanmadığını izlemek;

-Eğitim ve sağlık bütçelerini korumak;

-Askeri harcamaları azaltarak sağlanan kaynakları temel sağlık ve eğitim hizmetlerine aktarmak.

Az gelişmiş ülkelerde ve Afrika'da gelişmenin hızlandırılması

VII. Taahhüt: "Afrika ülkelerinde ve az gelişmiş ülkelerde ekonomik, toplumsal gelişmeyi ve insan kaynakları oluşumunu hızlandırmak için çaba göstermeyi taahhüt ediyoruz."

13- Bugün, Afrika'ya yapılan yardım, on yıl öncesinden daha azdır ve ancak iki milyar dolardır. Borçların silinmesi ya da hafifletilmesi sürekli vurgulanmakla birlikte, Aşırı Borçlanmış Yoksul Ülkeler (ABYÜ) için başlatılan girişimler, bu ülkelere yardımdan yararlanma koşulu olarak dayatılan kısıtlayıcı çerçeve nedeniyle, düş kırıklığı ile sonlanmıştır. Bu durumda, hükümetler aşağıdaki taahhütlerde bulunmalıdır:

-Jubilee 2000 Kampanyası'nın önerilerine uygun olarak Aşırı Borçlanmış Yoksul Ülkelerin borçlarının gerçekten

hafifletilmesine yönelik girişimleri etkilileştirmek;

-Borç ödemelerinin azaltılmasıyla sağlanan kaynakları istihdamın artırılmasına yönelik programlara ve sağlık, temel eğitim, yoksulluğun azaltılması ve çevrenin korunması gibi önemli alanlara aktarmak;

-Hammadde ihracatından istikrarlı bir gelir elde edebilmeleri; ekonomiyi bu ihracattaki dışa bağımlılıklarını azaltacak bir biçimde yeniden yapılandırabilmeleri ve hammaddelerini işleme ve dönüştürme olanaklarını artırbilmeleri için, az gelişmiş ülkelere yönelik finansal desteği artırmak;

-İç savaşlara ve sınır anlaşmazlıklarına barışçı çözümler üretmek.

Toplumsal hedefler ve yapısal uyum programları

VIII. Taahhüt: "Onaylanan yapısal uyum programlarının yoksulluğun yok edilmesini, tam ve üretken istihdamı ve toplumsal bütünleşmenin desteklenmesini kapsayan toplumsal gelişme hedeflerini içermesini sağlamayı, taahhüt ediyoruz."

14- 1998'de Dünya Bankası projelerinin yalnızca %30'u bir toplumsal değerlendirme de içeriyordu. Oysa, ekonomik kriz, IMF ve Dünya Bankası'nın uyguladığı yapısal uyum programlarına yönelik eleştiriler üzerinde öngörülemediği bir mutabakat oluşmasına yol açtı. ICFTU, hükümetlerin aşağıdaki vaatlerde bulunmaları gerektiğini düşünmektedir:

-IMF ve Dünya Bankası'nın yeniden yapılandırılması;

-İyi yönetim koşulunun yapısal uyarlanma programlarına katılması,

-İnsan haklarına ve uluslararası ölçekte kabul gören çalışma standartlarına saygı gösterilmesi koşulunun yapısal uyarlanma programlarına katılması;

-OECD'nin katılımcı kalkınma ile ilgili Kalkınma Yardımı Komitesi'nin önerilerine de uygun olarak, sosyal taraflara ve sivil toplumun diğer unsurlarına önceden danışma sürecini başlatmak;

-Yürürlükteki sertlik politikalarını terk ederek, istihdamın artırılması ve yoksulluğun azaltılması hedeflerini bu programlarına katmak.

Toplumsal gelişmeye ayrılan kaynakların artırılması

IX. Taahhüt: "Zirvede belirlenen amaçlara ulusal eylem ve bölgesel ve uluslararası işbirliği aracılığıyla ulaşılmasını sağlarken, toplumsal gelişmeye ayrılan kaynakların artırılması ve/veya daha etkili kullanılması için çaba göstermeyi taahhüt ediyoruz."

15- Yardımlar azalmaya devam etmektedir. Borç veren ülkelerin Resmi Kalkınma Yardımlarının (RKY) GSMH içindeki payı 1999'da, 1970'li ve 1980'li yılların çok altına inerek, %0.25'e düşmüştür. Bu oran, BM'de 1970'de belirlenen %0.7 hedefinden de azdır. Özel oturumda, hükümetlerin aşağıdaki taahhütlerde bulunmalarını talep ediyoruz:

-Ekonomik krizin darbe vurduğu gelişmekte olan ülkelere, yoksulluğun

azaltılmasında, toplumsal programlar oluşturulmasında ve özel sektör ve kamu sektörü borçlarının yeniden yapılandırılmasında kullanılmak üzere kalkınma ve finansman yardımı sağlamak için sanayileşmiş ülkelere yeni kaynaklar bulmak.

-Çevre felaketlerinden zarar gören ülkelerin borçlarını azaltmak veya silmek;

-20/20 önerisi uyarınca, ulusal bütçelerin %20'sini ve yardımların %20'sini toplumsal gelişmeye ayırmak;

-Sınırlı olan ulusal kaynakların kullanım önceliklerinde uzlaşma sağlamak için geniş kapsamlı, demokratik bir danışma sistemi kurmak;

-Ulusal kaynakları yeniden askeri harcamalardan, toplumsal sektörlere yönlendirmek;

-Borç veren her ülkeye, önümüzdeki beş yılda GSMH'dan yardım için ayırdıkları payı her yıl artırmalarını sağlayacak hedefler koyarak resmi kalkınma yardımlarının azalması eğilimini tersine çevirmek.

Toplumsal gelişmede kurumsal bir yapılanma yaratılması

X. Taahhüt: "BM ve diğer çok yönlü kurumlar yoluyla, ortaklık ve yardımlaşma ruhu içinde uluslararası, bölgesel ve yarı bölgesel toplumsal gelişme için geliştirilmiş ve güçlendirilmiş bir yapı kurmayı taahhüt ediyoruz."

16- Kurumlar arası işbirliğini artırmak bir öncelik olmalı, hükümetler aşağıdaki taahhütleri yerine getirmeye söz vermelidir:

-DTÖ ile ILO arasındaki işbirliğini artıracak uygulamaya dönük önlemler geliştirmek;

-BM'in toplumsal gelişme amaçlı girişimlerin eşgüdümünü sağlama çabasında, ILO'ya başat rol vermek;

-BM'in ekonomik sosyal sistemine (BM-ECOSOC), IMF, Dünya Bankası ve DTÖ'nün dünya ekonomik politikalarının belirlenmesi sürecindeki rollerini güçlendirerek ve Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Avrupa Birliği (AB), MERCOSUR ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) benzeri bölgesel ekonomik güçlerle ilişkileri geliştirerek, yeni birleşruyet kazandırmak.

Temel fırsatlar

17. Krizin tüm dünyaya yayılması ekonomik gelişmeyi tehlikeye sokmakta ve karar verme sürecinin piyasa güçleri tarafından denetlenmesine olanak sağlamaktadır. Hükümetler bu konudaki rollerini ve sorumluluklarını yeniden tanımlamalıdır. 2000 Haziranındaki özel oturum, insan odaklı bir gelişme modeli oluşturulması fırsatı yaratmıştır. Bu model, 21. Yüzyılda, insanlığın gereksinimlerini ve özlemlerini karşılayacak bir küresel ekonomi ve toplum biçimlendirilmesi çabalarında Birleşmiş Milletlere liderlik rolü vermektedir.

Düzelme işaretleri reform için zemin oluşturuyor

18. Siyasi, ekonomik ve teknolojik güçler, küresel sermayenin gücünün,

çok büyük ölçüde çalışanlar ve demokratik hükümetler aleyhine arttığı, düzensiz ve istikrarsız bir küresel ekonomi üretti. Dünya ekonomisinin, ne şekilde tekrar düzeleceği konusunda, yöntemler hala netleşmiş değil. ABD'de devam eden büyümenin tersine, varsıl bağımsız ülkelerde büyük bir durgunluk yaşanıyor. Aynı zamanda, Latin Amerika, Asya, Afrika ve Avrupa'da da hayal kırıklığı yaratan büyüme oranları ve ekonomik durgunluk söz konusu. Ekonomik krizin başladığı Asya ülkelerinde finansal sektörlerde, koşulların kötüye gitmiyor olması, bir rahatlama (gevşeme) duygusu yaratmamalı. IMF ve diğerleri krizin başından itibaren borç ve ekonomik durgunluk tahminleri yapmışlardı. Sendikalar, ileride ortaya çıkabilecek durgunluk risklerini azaltmak; uluslararası ekonomik ve toplumsal sistemi yeniden yapılandırmak ya da iyileştirmek için, hükümetlerin daha güçlü, yoğunlaştırılmış bir eylem planı ortaya koymaları gerektiğinde ısrarlı oldular. ICFTU, IMF ve DB'nın böyle bir 'iyileştirme' (düzeltme) ve reform paketi üzerinde uzlaşmaya çağırdı.

Toplumsal uçurumun derinleşmesi tehlikesi

19. Bu reform önlemleri, küreselleşme sürecinin toplumsal boyutunu geliştirici ve güçlendirici olmalıdır. Bu önlemler aynı zamanda, düzenlenmemiş finans piyasalarının geçiciliğini azaltarak, gelişmekte olan ülkelerle, geçiş aşamasındaki ülkelerde iyileşmeyi teşvik etmeli ve Japonya ile Avru-

pa'daki büyümeyi güçlendirecek nitelikte olmalıdır. Kriz, ülkeler arasında ve ülkelerin kendi içlerinde, toplumsal hakların hızla artan bir şekilde, yok olmasına yol açtı. Artan uluslararası ticaret ve yatırım, dünyadaki yoksullar için artan istihdam ve hayat standardı anlamına gelebilir; fakat bu ancak gelirin ve refahın yeniden dağıtılması konusunda program üreten ve bu yönde kurumlar oluşturan, kamusal siyasalılarla mümkün olabilir. Hükümetler, küresel gelişme için uluslararası nitelikte bir çerçeve-çalışma yapmakla yükümlüdürler. Piyasa güçleri hükümetlerin sendikalar ve çalışanlarla ortak hareket etmesiyle dengelenmelidir. Ancak böylelikle hızlı değişen dünyada kadın ve erkeklerin lehine güvenli bir istihdam sağlanabilir.

Reform için geniş siyasi uzlaşma şartı

20. Uluslararası finans piyasalarının istikrarsız ve değişken olması, hükümetlerin toplumsal gelişme için uygun siyasalar üretme kabiliyetini zorlaştırmaktadır. Tersine, artan toplumsal tension ve çatışma insani gelişme için finans piyasalarına yönelik istikrar ve tedbirlerin alınmasını güçleştirmektedir. Asya krizi, finans yöneticilerinin ve merkez bankalarının kendi başına, geniş bir siyasi uzlaşma olmaksızın reform yapamadıklarını ortaya koydu. Bunun için, hükümetlerin ulusal eylem planının, IMF, Dünya Bankası ve ILO gibi uluslararası kuruluşlarla temel noktalarda uzlaştığı bir anlaşma olması hayati önem taşımaktadır.

Toplumsal önceliklerin daha iyi yanıtlanabilmesi için IMF ve Dünya Bankasının rolünün yeniden tanımlanması

21. Mevcut sistem kriz yönetimine dayanmaktadır. IMF ve Dünya Bankası'nın izleme ve siyasi diyalog için kullandığı araçların daha da güçlendirilmesi krizi önleyebilecek bir yöntem olabilir. Krizi etkili biçimde önlemek için, toplumsal politika alanının ve finans piyasasının düzenlenmesiyle ilgili uluslararası standartları içeren yıllık raporlar yayınlanmalıdır. Bu raporlar, hükümetlerle, ulusal düzenleyici kuruluşlar, sendika ve işveren örgütleri gibi hükümet dışı kuruluşlar arasında yapılacak düzenli görüşmelerde varılan sonuçlara göre düzenlenmelidir. Raporlar hazırlanırken, bir dizi uluslararası uzmanlık kuruluşunun görüşlerine başvurulmalıdır.

Diyalog için yeni bir takvim

22. IMF ve Dünya Bankası, siyasal önermelerinin içeriğinin yanı sıra üye hükümetler ve sivil toplum örgütleri ile ilişkilerini yeniden gözden geçirmektedir. Bu iki kuruluşun krizin en çok vurduğu ülkelerin yaralarını sarmak ve korunmasız bölgelere yardım etmek için fonlarını arttırmaya ihtiyacı vardır. Bu yeni yapı için gerekli siyasal destek, toplumsal krize ikna edici bir cevap bulunmasına ve pazar şartları geliştirilmenin sadece, büyük uluslararası bankalar ya da diğer özel finans kuruluşları için yapılmış birey olmamasına, bağlı olacaktır. Toplumsal siyasa başlıkları yalnızca finans piyasalarının daha da

güçlendirilmesine hizmet edecek nitelikte bir takım hafif ek tedbirlerden oluşursa, paketin siyasal kredibilitesi tümüyle kilitlenir. Daha da önemlisi, ulusal ve uluslararası düzeyde oluşturulacak siyasi formüllerde yeni bir yaklaşım egemen olmalı; geçmişte, yürürlükteki politikaların ağır sonuçlarına katlanmak zorunda kalan kesimlerin görüşlerine yeniden yapılanma ve reform sürecinde daha çok başvurulmalıdır.

Toplumsal koruma ve fakirliğin azaltılması

23. Özelleştirme, düzensizleştirme, uluslararası ticaretin ve sermayenin üzerindeki bütün kontrollerin kaldırılarak tamamen serbest bırakılması gibi ekonomi siyasalarının belkemiğini oluşturan yapısal dönüşümler, baştan yeniden düzenlenmeli. IMF ve Dünya Bankası'nın (ILO gibi diğer kuruluşlarla da işbirliği yaparak), hükümetlerle kuracağı siyasi diyalog, aşağıdaki toplumsal unsurları içermelidir:

-Hükümet programlarının, kapsamlı bir toplumsal güvenlik ağı geliştirmeyi içerip içermediğine bakılmalı,

-Herkes için temel sağlık hizmeti vermeyi ve özellikle kız çocukları için okul olanağı sağlamayı amaçlayan programlar desteklenmeli,

-Meslek eğitimi arttıran, iş kurma ve geliştirme araştırmaları içeren, çoğunlukla işçiler ve halkın çalışması için düzenlenen çalışma programları ile ayrımcılığa karşı olan hükümetler ve programlar yeniden gözden geçirilmeli,

-Çocuk çalıştırılması ve zorla çalıştırma karşıtı programlar geliştirilmeli ve ya uygulanmalı,

-İşveren örgütleri, işçi sendikaları ve diğer hükümet dışı kuruluşlar, ekonomik ve toplumsal politikaların geliştirilmesinde ve uygulanmasında yer almalı.

Toplumsal katılım çalışma dünyasına bakış

24. Toplumsal katılımın başarılı olması, büyük ölçüde, dışlanmış ya da yarı dışlanmış toplum kesimlerine söz hakkı veren, özel ve kamu kurumlarının varlığıyla olanaklıdır. Resmi ya da gayri resmi işlerde çalışanlar olmak üzere, tüm çalışanlara destek verecek kurumların oluşturulması, ortaya çıkacak yeni gelişme çerçevesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, temel çalışma standartları ile gelişme arasındaki ilişki ayrıntılı olarak ele alınmalıdır. Bu standartlar insanlara, kendi seçtikleri örgütleri kurma ya da o örgütlere katılma olanağı ile birlikte, toplumsal dışlanmışlığa karşı savunma fırsatı yaratır.

Çalışma yaşamında temel insan hakları için eylem

25. Temel çalışma standartlarına baktığımızda, her toplumsal politika ilkesi, Kopenhag Zirvesi'nde onaylanan ve son olarak ILO Bildirgesinde yer alan esaslara dayanmalıdır. Bu ilkeler, geniş katılımlı bir toplumsal diyalogu ve temsil ettikleri örgütlerin görüşlerini ifade eden insanların, saygın birer katılımcı olduğunu vurgulamalıdır.

Yoksulların söz hakkı için örgütlenme hakkı yaşamsaldır

26. Söz konusu ilkelerin amacı, sorumluluğu, şeffaflığı ve katılımı arttıran toplumsal gelişme sürecini açmak olmalıdır. Toplumu zenginleştirmek için tarafların özgür olabilmesi özellikle önemlidir. Toplumsal gelişme sürecinin dar tabanlı olduğu yerlerde, oluşturulacak grupların veya bir araya gelecek tarafların gücü elinde tutma ve büyümenin faydalarından daha eşit yararlanma olanakları sınırlıdır. Bu, Asya krizinden çıkarılacak temel derslerden biridir. Kopenhag Kriterlerini esas alan toplumsal ilkelerin gözlemlenmesi, hem bu tür güçler için karşı denge oluşturur, hem de yoksulluğun azaltılması amacıyla vergi mükelleflerinin paralarıyla borç veren ülkelerde bir güven oluşturur. Bu aşamada, hükümetlerin, küreselleşme sürecine, uluslararası kuruluşlarla birlikte çalışarak, toplumsal gelişmeyi destekleyen bir biçim kazandırmak istediklerini göstermelerine gereksinilmektedir. Sendikalar, bu stratejiyi desteklemeye hazırdır. Böyle bir çalışma yapılmadan gerçekleşecek küreselleşme, ülkelerde ve ülkeler arasında var olan eşitsizliği daha da artıracaktır..

Temel haklar üzerine kurulan toplumsal diyalog

27. IMF ve Dünya Bankası, programlarını ve politikalarını biçimlendirirken, ILO'nun gelişmeyle ilgili çalışmalarını desteklemeye özel önem vermeli ve temel çalışma standartlarını aşındıracak her tür eylemden kaçınmalıdır.

Bu kuruluşlar düzenli olarak, işveren örgütleri ve ulusal ve uluslararası sendikalarla bir araya gelmelidir.

Uluslararası finans piyasasının acilen düzenlenmesi

28. Asya krizi, uluslararası finans sisteminin yanlışlarını ve sistemin kurallara gereksindiğini ortaya koymuştur; bu süreçte, hem IMF'nin "başarılı" "erken uyarı ve izleme sistemi", hem de Etkili Banka Gözetimi için Temel İlkeler Komitesi etkili olamamıştır. Uzun erimli büyümeyi yeniden sağlamak için, hükümetlerin uluslararası finans kuruluşları ve örgütlerle ilişkileri tümüyle yeniden yapılandırılmalı; küresel piyasalar düzenlenmeli ve yönetilmelidir.

Finans reformu konusunda bir tartışma başlatmak

29. Çok uzun bir süreden beri, finans piyasalarının reformu üzerine yapılan tartışmalar, hep kapalı kapılar arkasında kaldı ya da belirli bir seçkin zümre arasında gerçekleştirildi. Ancak bu konu böyle bir yaklaşımla ele alınmayacak kadar önemli. Öncelikle hükümetler, uluslararası düzenleyici çerçeve çalışmasının etkinliği ve yeni finansal kurallar koymak için ihtiyaç duyulan, kurumsal ve siyasi değişiklikler hakkında raporlar hazırlayabilecek, geniş tabanlı, uluslararası bağımsız komisyonlar kurmalıdırlar. İlk adım olarak G-7'lerin kurduğu Finansal İstikrar Forumu, halkın sesini ve önerilerini ele almalıdır. Bazı sorunlar (konular) hakkında öncelikle alınması gereken karar-

lar şunları içermelidir:

-Daha istikrarlı pariteler ile gelişmiş uzun dönemli cari açık ve fazlalardan kurtulmak için Dolar, Yen ve Euro rezervlerinin ve gelişmiş finans ve para siyasalarının koordinasyonu gerekir.

-Ulusal makro ekonomik ve toplumsal istikrarı sağlamak için, hükümetlere ülkeye giren ve çıkan kısa dönemli yabancı sermayenin kontrol etme hakkı tanınmalıdır.

-Bankacılık sisteminin şeffaflaşmasını ve etkili açık pozisyon kriterlerine tâbi olmasını sağlamak.

-Para akışı, özel borçlar ve rezervler hakkında iyi (gelişmiş) bilgiye sahip olmak.

-Yabancı paralarla ilgili işlemlerin, uluslararası vergiye tâbi tutulması.

İşbirliği halinde yönetim için ihtiyaç duyulan kuralların geliştirilmesi

30. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) ve Uluslararası Muhasebe ve Raporlama (ISAR) konusundaki hükümetler arası uzman çalışma gruplarının yaptığı şirketlerin muhasebe ve raporlama işlemlerini denetlemeye yönelik daha iyi standartlara ihtiyaç vardır. OECD ve Dünya Bankası'nca geliştirilen hükümetler arası işbirliği ilkeleri, ICFTU ve TUAC'ın toplumda çeşitli kesimlerin işbirliği ve sorumluluğunu sağlamaya yönelik önerilerini de içermelidir. Eylem planı, aynı zamanda OECD'nin rüşvet ve yolsuzlukla mücadele yöntemlerini esas almalı ve toplumsal katılımcılarla birlikte uygulanmalıdır.

Borç yükünün hafifletilmesi

31. Yoksulluğun ortadan kaldırılması ve özellikle Afrika gibi düşük gelirli ülkelerde sürdürülebilir bir büyümenin sağlanmasını etkileyen kritik faktör, borç yükü ve borçların ödenmesidir. Gelişme konusundaki yeni yaklaşım mutlaka yoksulluğun azaltılması için yapılacak değişiklikler konusundaki, aşırı borç yükünün çok ciddi olumsuz etkilerini açıkça kabul etmelidir. Siyasal çerçeve, fakir ülkeler için objektif zamanlama ve kapsamlı bir borç yükünün hafifletilmesini içermelidir.

Borç ve yoksulluk tuzağı birbirleriyle ilişkilidir

32. Kredi verenleri borç yükünü hafifleten ve seçilmiş ülkelerin borç ödemelerini takvime bağlayan bir plana dahil etmiştir. Bununla birlikte, bu plan pek çok kusur da içermektedir ve bu ülkelerin borçlarının yeni bin yılın başlarında silinmesini sağlayacak stratejilerle donatılmalıdır.

Hantal prosedürler yeniden biçimlendirilmelidir

33. Bu süreç uzun ve karmaşıktır. Borç ödeyebilecek durumdaki ülkeler borçlarının hafifletilmesini isteme hakkı bile elde edemeden, bir dizi koşulu yerine getirmek zorunda bırakılmaktadır. Bundan sonra bile, borç ödemesinin uluslararası kuruluşları tatmin edecek seviyeye inmesi yıllar alabilir.

Borçların silinmesi üzerine...

34. Afrika'nın Sahar Altı Ülkelerinin dış alım satım gelirlerinin üçte ya da

dörtte birinin borç ödemelerine ayrıldığı tahmin edilmektedir. Borç yükü, pek çok ülkeyi zorunlu ödemelerini yapamaz duruma getirmiştir. Ülkeler sıklıkla dolarla borçlanmaya zorlanmaktadır ve elde ettikleri ayrıcalıklar da yalnızca önceki borçlarının ödenmesiyle ilgilidir. Bu da, hem yoksulluk hem de borç kısır döngüsünün kırılmamasına yol açmaktadır. ICFTU, aşağıdaki istemlerde bulunmaktadır:

-Ülkelerin borç yükünün hafifletilmesi için öngörülen dönem kısaltılmalıdır;

-Ülkelerin makro ekonomik politika uygulamaları IMF'nin çok ağır şartlarla verdiği borçlarda ölçüt olarak kabul edilmemelidir;

-Sert önlemler yumuşatılmalı ve çabuk harekete geçirilebilecek finans kaynakları, krizi önlemek için ve ağır borç yükü olan ülkelere toplumsal yardım amacıyla kullanılmalıdır.

Gelecekteki borç sorunlarının önlenmesi...

35. Politik performansla ilgili izlemelere, insan odaklı gelişmeye öncelik tanınması, yoksulluğun yok edilmesi, sağlık ve eğitim için para harcanması, sosyal güvenliğin desteklenmesi, istihdamın artması ve temel iş standartlarının desteklenmesi eklenmelidir. Temel çalışma standartlarının desteklenmesine saygı gösterilmesiyle, İLO'nun teknik yardım mekanizması, istikrarlı endüstriyel ilişkilerin oluşturulması ve geliştirilmesi için kullanılmalıdır. Kredi verenler ve borçlananlar, gelecekteki borçlanmanın toplumsal sorumluluğu-

nun ana hatlarının oluşturulmasında fikir birliği sağlamalıdır. Bunlar, şeffaflık, açıklık, iyi yönetim, ilkelerine dayanmalıdır. Ve zamanla borçsuz sürdürebilmeye ulaşma amacıyla, ekonomik ve sosyal politikalarla ilgili borçluların bölümü üzerimde taahhütler devam etmelidir.

Asya'daki toplumsal gerilim için kurumlar...

36. Latin Amerika ve Asya'daki gelişmekte olan ülkeler, artan iç talebin yaygınlaştırılması ve büyümesinin düzenlenmesi için araçlara sahip olmalıdırlar. İMF ile görüş birliği sağlanan istikrar programları şu noktalarda odaklanmalıdır:

-Eğitimi ve sağlık bütçelerinin korunması;

-Sosyal güvenlik ağı oluşturulması ve bu ağın geliştirilmesi;

-Kamu işlerindeki aşırı istihdam ile ilgili tasarıların ve büyümenin ıslahı ve mesleki araştırma programlarının gündeme getirilmesi.

-Temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının dondurulması ve asgari ücretin satın alma gücünün korunması.

-Islah politikaları ve sağlam bir endüstriyel ilişkiler sistemi kurulması için yatırım yapılmasına desteğin genişletilmesi için üçlü yapı arasındaki diyalogun sağlanması.

-Uluslararası bankalarla çalışmanın azaltılması, hesabın kapatılması, borçlar için yeni ödeme planlarının yapılması, üretken işletmelerin istihdamın korunarak geri kazanılması ve borçların silinmesi.

Latin Amerika krizinin asıl nedeni toplumsal uyuşmazlıktır

37. Brezilya'da nüfusun % 10 luk en zengin kesimi gelirin %50 sini alıyor. Nüfusun %50 lik en fakir kesimi gelirin %60'ını alıyor. Kemer sıkma politikalarına sıkı sıkıya bağlılık, bu eşitsizliği sadece daha berbat ederek ve finansal istikrarsızlığın altta yatan nedeni olarak, politik ve toplumsal gerilimi şiddetlendirebilir. Latin Amerika, küresel bir gerilemede yükselen piyasalarda yatırımcılar tarafından gafil avlanma tehlikesiyle yüzyüze gelecektir ve bu durum işsizliği ve gizli işsizliği arttırabilecektir.

Asya şirketlerinin parasal temelini genişletilmesi ve yeni sosyal güvenlik sistemine para yatırılması

38. Pek çok Asya ülkesinde yeniden borçlanmanın özel sektör ile ilişkisi önemli bir konudur. Toplumsal bir eylem planı, bölgesel piyasaların geri alınmasına ve müşteri güveninin yeniden kazanılmasına yardımcı olacaktır. Bununla birlikte, Asya şirketlerine mali güçlerinin tekrar kazandırılması da yaşamsal önemdedir. Genellikle uluslararası kaynaklardan güvenirliliğin elde edilmesinin ağır koşulları, adil olmayan koşullarla borç alınması yüzünden birçok şirket çalışma kapasitesini arttıramıyor ve yüksek oranda pay alma mücadelesi veriyor. Bütün bu zorlukların üstesinden gelmek için, Asya şirketleri arasında yeni bir kapital paylaşımını ve aşırı borçlanmanın azaltılmasını sağlayacak bir uluslararası fon

oluşturulmalıdır. Fon, büyük şirketler için oluşturulan 5 ve 10 yıllık mali ve toplumsal yapılanma planlarını denetleyecektir. Aynı zamanda, Asya hükümetleri, işverenler, işçiler ve hükümet tarafından finanse edilen emeklilik hakkı, hastalık ve işsizlik tazminatı gibi sosyal yardım fonları oluşturmalıdır. Sosyal güvenlik fonu işlemsel olduğu ve yeniden yapılanma planlarının yapılmasını sağladığı gibi, uluslararası fon tarafından sahiplenilen payları, sosyal güvenlik fonlarının esas kapitalini ve uluslararası fon tazminatını takviye edebilmelidir.

Ücret ödeme krizleri, piyasa reformlarındaki hatalarla bağlantılıdır

39. Rusya, orta ve merkezi Avrupa'daki değişim sürecindeki ülkelerde krizlerin çözümünde, özel borçlanmanın cazibesinin yarattığı sorunlar, piyasa reformunu ve iyileştirmeyi engellemektedir. Uzun süren bir gerileme dönemi yoksulluğun artmasına yol açtığından hayra alamet değildir. Bu ülkelerde ödenmemiş maaşların ve emekli maaşlarının tutarı çok fazladır. Temel ekonomik kurumların zayıflığı, spekülasyon, hile ve rüşvet için verimli alanlar yaratmıştır.

İşletmelerin yeniden yapılanması ve ücret gecikmelerinin önlenmesi

40. Enflasyona ve ekonomik durgunluğun derinleşmesine seçenek olarak, ICFTU kredi veren kamu kuruluşlarının ve özel kuruluşların ve Rus yetkililerin dış borçların Rus Şirketleri arasın-

da paylaştırılmasını sağlayacak bir fon oluşturmalarını önermektedir. Bu, Rusya'nın ve diğer geçiş aşamasındaki ülkelerin borç ödemelerinde önemli bir rahatlama sağlarken, kamu ve özel sektör işletmelerine de yeni finans ve know-how akışı sağlayacaktır. Bu şema, sendikaları da etkin bir biçimde sürece katmalıdır. Ek olarak, uluslararası topluluk, İLO merkezli bir programla, bu ülkelerde sosyal diyalog ve toplu pazarlık sürecinin canlandırılmasını da desteklemelidir. Emekli maaşlarının ve ücretlerin ödenmesindeki önemli gecikmeler ve bu konudaki reform ve yeniden yapılanma istihdamda sorun yaratan ve uluslar arası destekle yürütülecek kamu politikalarına uygun olarak yerel girişimlerle çözülecek öncelikli sorunlardır. Temsil yetneğı olan güçlü işçi ve işveren sendikaları reformun toplumsal boyutunun oluşturulmasında hükümetlerin her düzeyde temel ortakları olacaktır.

Sağlıklı endüstriyel ilişkiler...

41. Sürdürülebilir istem büyümesinin bir istihdam artışına dönüştürülmesi uyarlanabilir işgücü piyasası geliştirme eylemini ve işçilerin değişim için donatılmasını gerektirir. Birçok ülkede işgücü piyasasından devlet müdahalesinin kaldırılmasına odaklanılması, işçi sendikalarının zayıflaması, ücret pazarlığı sisteminin yürürlükten kaldırılması, işçi sayısının azaltılması, işsiz cezalandırılması ile eşanlamlıdır. Anlaşılabacağı üzere, bu işlemezdır ve yeni bir yaklaşım gereklidir. Küresel ekonomide. rekabet üstünlüğü toplum-

sal bütünlüğünü koruyan ülkelere geçecektir. Hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler arasında, piyasanın esnekleşme baskılarını dengeleyecek ve yeniden dengeleyecek kurumları ve güvenlik ve saygınlık ile ilgili toplumsal baskılar karşısında yeterli dinamizmi olanlar en başarılı olacaktır. İnsanlar istihdam ve ekonomik gelişme koşullarını etkileme yetkisinde olmalıdır.

Saygın iş için ortak görüş

42. Birçok ülkedeki işçi sendikaları, hükümetlerle ve bu ortak görüşü paylaşan iş çevreleri ile bir anlaşma içine girmeye hazırdırlar. Potansiyel anlaşma içerebilecek alanlar şunlardır:

-Ömür boyu süren öğrenme sürecinin yaşama geçirilmesi;

-Risk altındaki alanlara ve gruplara işgücü piyasası programlarıyla destek sağlanması;

-Gençlerin ve kadınların işgücü piyasasına entegrasyonu;

-Teknolojik değişimlere uyum sağlanması ve yeni iş örgütlenme biçimleri tasarlanması.

Japonya'da ve Almanya'da yeniden canlanan büyüme

43. Avrupa'da yeniden ortaya çıkan büyüme ve iş yaratma, dikkat çekici oranların seviyesinin daha çok azaltılmasını gerektirir. Avrupa'daki merkez bankaları ve finans bankaları, büyüme talebini desteklemede bir sorumluluğa ve bir fırsata sahiptirler. Bu altyapı projelerinin geliştirilmesi desteklenerek, üretimde yapısal zayıflığın giderilmesinin hedeflenmesiyle desteklenme-

lidir. Japonya'da da radikal bir eylem için iç talebin uyarılması gereklidir.

**Yeni yaklaşım ticaret ve
gelişmede ticari tansiyonun
serbest bırakılmasına
ihtiyaç olduğudur**

44. Seattle'de yapılan Dünya Ticaret Örgütü 3. Bakanlar Konferansındaki müzakerelerin çöküşüyle şiddetlenmiş olan endişe verici ticari tansiyon, dünya ekonomisinin durumunu kışkırtmıştır. Durum küresel ekonomide bir dengesizliği yansıtmaktadır. Bu dengesizliğin en belirgin alanlarından biri gelecek tartışmaların gündeminde kalan, ticaret ve temel emek standartları arasındaki dengesizliktir.

**Ticaret siyasaları hükümetlerin
tüm tavırlarını etkiliyor**

45. 1995 de GATT ve Dünya Ticaret Örgütü sayesinde çok taraflı ticaret görüşmeleriyle, dünya ticaretinin yayılmasında başarı sağlanmıştır. Küresel piyasaya dolaylı ya da dolaysız olarak bağlı olan iş sayısı giderek artmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü ve GATT sayesinde ticaret engellerinin azaltılması süreci ICFTU için yararlı olmuştur. Bununla birlikte ticarete dıştan gelen engeller azaldığı gibi, üretim, sermaye ve iş piyasalarının bütünleşmesi, GATT ve Dünya Ticaret Örgütünün ulusal siyasalara daha dolaysız bir etkiye sahip olmasıyla artmaktadır.

**Çok taraflı sistem daha güçlü bir
siyasaya gereksinim duymaktadır**

46. Ticaret siyasaları artık hükümet

birimlerinin bir çoğunu, vatandaşların çeşitli ve yaygın seçim bölgelerini ve şirketlerin sorumluluklarını etkilemektedir. Ayrıca bilişim teknolojisindeki gelişmelerin bir sonucu olarak, hizmet ve mallar arasındaki ticaret fark gözetmeden artarak yaygınlaşmaktadır. Dünya Ticaret Örgütünün oluşmasıyla birlikte, ticaret bakanlıklarının sorumlulukları önem kazanmaktadır ve kararları kamuoyu ve parlamento tarafından çok yakından incelenen bir konu olmaktadır. Dünya Ticaret Örgütünün daha geniş bir halk desteği sağlayacak çok taraflı bir kurallar sistemini kurması için, daha güçlü bir siyasal vekalet ihtiyacı olacaktır.

Ticaret sisteminin çözülme riski...

47. Küresel ekonominin toplumsal boyuttan yoksun olduğu konusunda kamuoyu oluşmuş olması, ticaretin Dünya Ticaret Örgütü aracılığı ile serbestleştirilmesine olan desteği hiçbir zaman olmadığı kadar zayıflatmaktadır. Kur oranlarındaki büyük dalgalanmalar ve ağır ticaret açıkları, dünyanın değişik bölgelerinde ekonomik durgunluğun da zorlamasıyla oluşan istikrarsızlaşma baskılarının bir sonucu olarak çok taraflı ticaret sisteminin ciddi bir tıkanma riski vardır. Dünya ölçeğinde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde istem ve büyüme beklentisi ihtiyacı artmaktadır.

Seattle Konferansının gösterdiği

48. Dünya Ticaret Örgütü Seattle Konferansının çöküşü, endüstrileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerin her ikisin-

de de, çok taraflı ticaret sistemine halkın güveninin düşük olduğunu gösterdi. Bu başarısızlık küreselleşmede büyüyen dengesizliği yansıtmaktadır fakat görüşmelerin sonunda küreselleşmeye yeni bir yaklaşımın başlatılabilir. Dünya Ticaret Örgütü, ticaret ve yatırımın, toplumsal gelişmeye nasıl yardımcı olacağı meselesiyle ilgilenmeye başlamalı ve çalışan insanların haklarını uzun süre gözardı etmemelidir. Eğer Seattle'da uzlaşma eksikliği, ticaret, gelişme toplumsal meseleler ve çevre meseleleri arasında ilişkilerin yeniden hesaplanmasına öncülük ederse, Seattle bir başarısızlık olmayacaktır, tersine, daha hevesli ve sorumlu bir küresel piyasa için bir araştırmanın başlamasına öncülük etmiş olacaktır.

Dünya ticaret sistemi, temel çalışma standartlarını içermeli ve samimi gelişmeyi başarmalıdır

49. Dünya Ticaret Örgütü, sadece sınır kontrolünün artırılması için değil, açık rekabeti yavaşlatan reformları geliştirmek için para yardımını arttırmalıdır. Bu girişimden öncelikle yararlananlar, son dönemde büyüme ölçütü olarak kullanılan doğrudan yabancı yatırımları ticari yatırımları çok aşan çok uluslu şirketlerdir. ICFTU ticaretin serbestleştirilmesi ile temel çalışma standartlarının gözlenmesi arasındaki ilişkileri hem Dünya Ticaret Örgütü'nün, hem de İLO'nun gündemine yerleştirmek için güçlü bir kampanya yürütmektedir. İşyerlerinde temel insan haklarının ihlaline neden olan serbest ticaretin ortaya çıkardığı rekabet baskı-

sının şiddetinden nasıl sakınmak gerektiği konusunda ciddi bir diyalogun avantajları endüstrileşmekte ve gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri tarafından anlaşılmaktadır. Bir sonraki adım, sağlam emek uygulamaları, ticaret siyasaları için daha güçlü bir gelişme odağı ve çalışma sisteminde temellendirilmiş çok taraflı bir kural için destek oluşturulması arasındaki ilişkilerin dile getirildiği bir forum üzerinde fikir birliği oluşturmaktır. Aynı zamanda ticaret görüşmeleri, piyasaların gelişmekte olan ülkelerin ihracatına açılması ve ticaret karlarındaki artışın adil olarak paylaşılmasını sağlamaktır.

Ticaret siyasaları işyerlerinde insan hakları ihlallerine engel olmalıdır...

50. Dünya Ticaret Örgütü üyeleri 1. Yönetim Konferanslarında, İLO'nun temel çalışma standartlarına uyma konusunda taahhütte bulundular. Bugün uluslararası ticaret topluluğunu oluşturma sürecinde temel zorunluluk, bu vaatten uzaklaşmamak için temel çalışma standartlarını ihlal eden ülkelere baskı uygulamak için prosedürler tasarlanmasıdır. Çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmeyi arzu eden ülkeler, hükümetleri işçi haklarını bastıran ülkelerin, dünya piyasalarında fiyat kırması en çok olumsuz etkileyen konudur. Sendikal hakların eksikliği, serbest ticaret bölgelerini yatırımcılar için cazip hale getirmesinin kurbanları genellikle genç ve örgütlenmemiş kadın işçilerdir. Temel çalışma standartlarından yana everensel ölçekte taraf olun-

ması rekabet ve ihracatın en acımasız biçimlerini engelleyecektir.

Çalışma standartları konusuna yönelinmesi ticaret sistemini güçlendirecektir

51. Çalışma standartlarının suistimali, açık ticaretin olabilecek yararlarının yayılmasını engeller. Ayrıca iç üretimin teşvik edilmesi ve daha hızlı bir ekonomik gelişmenin başarılması, elde edilecek kazancın adil bir biçimde dağıtılmasının sağlanması, üretimin artırılmasına bir teşvik olarak işçi hakları hareketlerinin işlevlerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bugün acilen gereksinilen, Dünya Ticaret Örgütü tarafından İLO'nun, uluslararası kabul görmüş standartlarının gücünü arttıracak, uygulanabilir temel çalışma standartlarını somut eylemlerle bütünleştiren uygulamaya dönük bir dizi adım atılmasıdır.

DTÖ yeni İLO Bildirgesini izleme sisteminin parçası olmalıdır

52. Uluslararası sendikal hareket, Dünya Ticaret Örgütü'nün işçi hakları ile ilgili hükümler ya da maddeler aracılığıyla temel çalışma standartlarını mekanizmalarına katması gerektiğine inanmaktadır. İLO'nun Temel Çalışma İlkeleri ve Hakları Bildirgesi'nde, Birleşmiş Milletler'in Kopenhag Sosyal Zirvesinde ve Beijing'te toplanan 4. Dünya Kadın Konferansında, İLO'nun en çok onaylanmış temel çalışma standartlarına saygının önemi vurgulanmıştır.

Gelişmekte olan ülke işçilerine ticaretten yararlanabilmeleri için yardım edilmesi

53. Temel çalışma standartlarına uyulacağına ilişkin uluslararası taahhüt, en ağır sömürü biçimlerinin ortadan kaldırılmasına ve sendikaların insan onuruna uygun ücret ve çalışma koşulları için pazarlık yapabilmelerine olanak vererek, ülkelerdeki ve ülkeler arasındaki ticaretin sonuçlarından daha adil bir biçimde yararlanılmasını sağlayacaktır.

Temel çalışma standartlarının yaygınlaşması için uluslararası toplumsal fon...

54. Hükümetler, temel çalışma standartlarına uyulması aşamalarını desteklemekte kullanılacak ve eşgüdümü İLO tarafından sağlanacak bir uluslararası toplumsal fon oluşturmalıdır. Ticari teşviklerin olası en geniş ölçüde bu çabalara katkıda bulunması sağlanmalıdır. Ticareti kısıtlayıcı önlemler hükümetlerin İLO'nun ilgili ülke ile hakkındaki uyarılarını kabul etmekte ve gereğini yerine getirmekte sürekli başarısız olması durumunda uygulanmalı, bu uygulama kapsamındaki önlemler, ilgili ülke zorunluluklarını yerine getirmediği ölçüde aşamalı olarak yürürlüğe sokulmalıdır.

Çalışma standartlarının dünya ticaret sistemine eklenmesinde ilk adım

55. İlk adımda, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), aşağıdaki görevleri üstlenecek resmi ve kalıcı bir çalışma grubu

veya benzeri bir organ oluşturmaldır.

-DTÖ'nün Singapur Bildirgesinde yer alan çalışma standartları ile ilgili taahhütlere uyup uymadığının gözetlenmesine katılmalı ve bu konuda DTÖ Genel Kurulu'na, örgütün prosedürleri, mekanizmaları ve düzenlemeleriyle ilgili önerilerini içeren rapor sunmalıdır;

-DTÖ için resmi danışman olması gereken İLO'nu katılımı için olanak yaratmalıdır;

-Aşağıdakileri içeren tanımlanmış bir çalışma programı olmalıdır:

a) Temel çalışma standartlarının uluslararası ticaret sisteminde işlerlik kazanması için prosedürler ve araçlar önermek;

b) Ticaret ile temel çalışma standartlarına saygının nasıl bağdaştırılacağı konusunda, yardımları ve teşvikleri de içeren yöntemlerin incelenmesi;

c) Ticaretin temel çalışma standartları ihlal edilerek liberalleştirildiği yerlerde alınacak önlemlerin değerlendirilmesi;

d) DTÖ mekanizmalarının (ticaret politikaları, uyuşmazlık çözme yöntemleri) açıklığın ve şeffaflığın desteklenmesi ve ticari pazarlıkların ve anlaşmaların temel çalışma standartları açısından tutarlılığının sağlanması açısından, gözden geçirilmesi.

Gelişmekte olan ülkelerin gereksinimlerinin karşılanması

56. DTÖ'nün Üçüncü Bakanlar Konferansında, gelişmekte olan pek çok ülkenin durumunun varolan dünya ticaret ve finans sisteminden çok az yarar-

ladıklarını ve DTÖ sürecine katılabilmek için yeterli etkinliklerinin olmadığını yansıttığı konusunda görüş birliği oluşmuştur. Bu süreci destek vermenin sağlanması için, bu ülkelere gelecekteki görüşmelerin sonuçlarından onların da yararlanacağı konusunda etkili bir güvence verilmesi gereklidir. Bu nedenle, ICFTU geliştirmekte olan ülkeler için aşağıdaki önlemlerin alınmasını savunmaktadır:

-DTÖ'nde, "Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelik Tutum" ile ilgili tartışma grubu kurulmalıdır;

-DTÖ'ne üye olan gelişmiş sanayi ülkeleri geliştirmekte olan ülkelere ticari yardımları da içeren yardım programlarında kullanılmak üzere finansal taahhütlere girmelidirler;

-Bu ülkelere DTÖ'nün ticari tartışmalarındaki mekanizmalar konusunda yardım sağlanmalıdır;

-Finansal istikrarsızlığı önlemek üzere sermayeye denetim geliştirilmelidir;

-Dünya ticareti, geliştirmekte olan ülkelerin tarımsal ürünlerine açılmalıdır;

-DTÖ'nün Tarım Anlaşmasındaki gıda güvenliği ile ilgili hükümler güçlendirilmelidir;

-Ticaret ile ilgili Entelektüel Mülkiyet Hakları Anlaşması geliştirmekte olan ve özellikle de az gelişmiş ülkelere daha fazla koruma sağlamak amacıyla yeniden görüşülmelidir;

-Temel çalışma standartlarına saygı gösteren az gelişmiş ülkelere uygulanan gümrük tarifeleri ve ithalat kotaları acilen kaldırılmalıdır;

-Gıda güvenliği sağlanırken, iç talebi ve ihracata yönelik üretimi artıracak

çok yönlü gelişme stratejilerine gereksinim duyulduğu da, kabul edilmelidir.

Yeni bir kuruluşlar arası işbirliği kültürü oluşturulması

57. Uluslararası ve ulusal düzeylerde ticaret politikası, çalışma politikası, toplumsal politika, çevre politikası, kadın hakları, doğrudan yabancı yatırımlar ve iş dünyası arasında daha sıkı bir etkileşim kurulmalıdır. Bu amaçla, DTÖ diğer kuruluşlarla işbirliğini geliştirmelidir. İLO'ya, BM'in diğer kuruluşlarına ve özellikle de BM Çevre Programına, Dünya Sağlık Örgütü'ne, BM Kalkınma Fonuna ve BM Kadın Kalkınma Fonuna gözlemci statüsü kazandırılmalı ve DTÖ'nün farklı etkinliklerinde doğrudan rol almaları sağlanmalıdır.

Anahtar rol oynayan gruplarla iletişim

58. DTÖ etkinliklerine sendikalar ve işveren kuruluşları daha fazla dahil olmalıdır. Uluslararası birliklere, iş dünyasına ve diğer örgütlere, görüşlerini DTÖ komisyonlarına sunabilmeleri ve farklı alanlarla ilgili sorunları DTÖ Bakanlar Konferansı benzeri çeşitli etkinliklerde ticaret bakanlarıyla tartışabilmeleri için olanak sağlayacak, resmi danışma süreci oluşturulmalıdır. Ayrıca, DTÖ Genel Konseyi, hızla, kamu- nun DTÖ ile ilgili bilgilere ulaşabilmesini sağlayacak önlemler almalıdır. Bunun için, istisnai konular dışında, tüm belgeler üzerindeki yayın yasakları hemen kaldırılmalıdır.

Ticaret ile ilgili tartışma mekanizmalarına ulaşılabilmesi kolaylaştırılmalıdır

59. DTÖ'nün tartışma prosedürleri ile ilgili tartışılmaz güç dengeleri göz önünde bulundurulduğunda, kamu- nun bilgilendirilmesi ve sürece dahil edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Sağlık, çalışma ve çevre etkileriyle ilgili olaylarda, Dünya Ticaret Örgütü, BM'in konu ile ilgili kuruluşunu bu sürece dahil etmelidir. Müzakere sürecine yalnızca ticaret uzmanları değil, çalışma, çevre, kalkınma örgütlerinden gelen, farklı mesleklerden uzmanlar da katılmalıdır. Bu adımlar, hükümetlerin sürece yeterince katılamamasından ve bu sürecin sonuçlarının amaçlarıyla uyuşmamasından kaynaklanan sorunları önleyerek DTÖ'nün güçlenmesine de katkı yapacaktır.

Ticaret politikası çözümlemelerine cinsiyet boyutunun katılması

60. DTÖ Ticaret Politikalarını Gözden Geçirme Mekanizması, üye ülkelerin DTÖ kurallarına uymasını sağlayan güçlü bir araçtır. DTÖ'nün ülkelere baskı uygulama yöntemleri de giderek güçlenmektedir. Örgütün etkinlik alanına çevre, toplum, cinsiyet ve temel çalışma standartları gibi konular ticaretle ilişkileri ölçüsünde katılmalı ve bu alanlar BM'in uzman kuruluşlarının katkılarına açılmalıdır. BM'in IV. Dünya Kadın Konferansı, çok taraflı kuruluşlara, cinsiyet ile ilgili verilerini birleştirme ve tüm etkinliklerinde bu konuyu gözönünde bulundurma çağrısı yapmıştır. Temel çalışma standartlarını

DTÖ mekanizmalarına katma sürecinin bir parçası olarak, DTÖ ticaret politikalarının kadın üzerindeki etkilerinin saptanması ve cinsiyete ilişkin ileri izlemlere dayanak olacak veri toplanması için, İLO ile işbirliği yapılmalıdır.

Ticaret sisteminde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması

61. Sürdürülebilir kalkınma eylemi, üç temel bileşeni olan ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişmeyi bütünsel olarak ele almakta ve desteklemektedir. Küreselleşme, doğal çevreye yönelik tehditleri artırmıştır. Uygarlığın tahrip edilmiş bir çevrede gelişemeyeceğini fark eden çıkar grupları, gelecekteki değişikliklerin demokratik yoldan biçimlendirilmesi için işçilerin ve sendikaların işyerlerindeki eylemlere daha fazla katılmaları gerektiğini kabul etmektedir.

Çevre standartları, DTÖ kurallarından üstün tutulmalıdır

62. Çevre ile ilgili konular DTÖ'nün her etkinliğinde gözönünde bulundurulmalıdır. Bunun için, ICFTU aşağıdakilerin gerçekleştirilmesini önerir:

-DTÖ Bildirgelerinde çevreyi korumanın önemi ve bu amaçla çevrenin sürekli izlenmesini sağlayacak mekanizmalar oluşturulması gerektiği vurgulanmalıdır;

-DTÖ, üretim yöntemleri konusunda kural koymalıdır;

-Teknik standartların uyumu sağlanarak uygun bir iş sağlığı, güvenliği ve çevre standardı oluşturulmalıdır;

-BM'in Sürdürülebilir Kalkınma Ko-

misyonu'nda tanımlanan sürdürülebilir işyeri hedefi desteklenmelidir;

-Ticaret ile ilgili yeni görüşmelerde, ticaretin olası çevresel ve toplumsal etkileri değerlendirilme kapsamına alınmalıdır;

-Önleme, çevre ve sağlık sorunu yaratan ticari girişimlerde, temel ilke kabul edilmelidir.

Gümrük vergisini azaltma olanağı

63. Belirli sektörlerde gümrük vergisini azaltmak bugün de olanaklıdır. ICFTU üretiminde temel çalışma standartlarına uyulan malların gümrük uygulamalarının da dahil olduğu tüm engeller azaltılmasını uzun zamandır desteklemektedir

Çokuluslu şirketlerin piyasa ihlallerinin önlenmesi

64. ICFTU, çokuluslu şirketler arasındaki şirket birleşmeleri ve diğer piyasa ihlalleri üzerinde uluslararası denetimin yaygınlaştırılması ilkesini destekler. Sınır ötesi birleşmeler ve satın almalar küreselleşme sürecinin yönlendirici gücüdür ve iş dünyasının bütünleşme sürecine yalnızca ulusal denetim anlayışıyla yaklaşılması artık yeterli değildir. Rekabet politikasının yeni uluslararası rejimi kurumsallaşırken, Dünya Ticaret Örgütü dünya piyasalarındaki rekabeti destekleme yükümlülüğü ile kurumsal yapıya doğal olarak katılacaktır. Bu katılımın en önemli yönü gelişmekte olan ülkelerde, iş dünyasının, çokuluslu şirketlerin verdiği rüşvetler ve yolsuzluklar benzeri sınırlayıcı uygulamalarının yol açtığı ciddi so-

runların denetlenmesi olacaktır.

Kamu hizmetlerinin değerinin kabul edilmesi

65. Rekabetle ilgili her tartışma toplumsal ve çevresel amaçları da gözönünde bulundurmak zorundadır. Birçok ülkede, hükümetler bazı mal ve hizmetleri kamu kuruluşlarının de içinde olduğu devlet işletmelerinin en iyi ürettiğine inanır. Rekabet siyasasının amacı toplumun tüm kesimlerine ve tüm bölgelere etkili mal ve hizmet arzı olmalıdır. Yeni her uluslararası prosedür kamu hizmetlerinin değerine ve devlet mülkiyetine saygı göstermeli ve devlet arzının en uygun seçenek olarak görüldüğü sektörlerin özelleştirmesi için hükümetlere baskı uygulama aracı olarak kullanılmamalıdır.

Hizmet ticaretine sektörsel yaklaşım gereksinimi

66. Dünya Ticaret Örgütü, ticaret liberalleştirilmesiyle ilgili olası görüşmelere temel oluşturmak üzere hizmet sektörünün farklı boyutlarını ilgilendiren bir dizi rapor hazırlamıştır. Bu görüşmeler, taraf ülkelere, istekleri dışında liberalleştirme baskısıyla karşılaşmamaları için, diledikleri sektörleri "ticarileştirilemez" kamu hizmet sektörleri olarak ilan etme hakkı tanımalıdır.

Kamusal arzın standart oluşturma rolü gözönünde bulundurulmalıdır

67. ICFTU, 1996'da imzalanan Gönüllü Hükümet Tedariki Anlaşması'na dayanan bu alanda, çok taraflı anlaşma sağlanmasını amaçlayan her çabada

önce, hükümetin satın alma politikasının unsurları olan ekonomik, toplumsal ve çevresel etmenlerinin meşruluğu tanınmalıdır. Bu tutum, hükümet yetkililerine satın alma kararlarında ahlaklı davranma olanağı sağlar. Örneğin, çocuk emeği kullanan veya temel insan haklarını ihlal eden şirketlerin anlaşmaları reddedebilirler. ICFTU, hükümetin tedarik uygulamalarında şeffaflığı destekleyen her çabayı memnunlukla karşılar ve hükümet sözleşmelerine bağlı olarak istihdam edilen işçilere ve özellikle, çalışma hakları ihlalleri karşısında en korunmasız olan göçmen işçilere korunma sağlanmasında temel çalışma standartlarına uyulmasının önemini vurgular.

Sendikalar çokuluslu şirket yasalarına öncülük etmiştir

68. Uluslararası sendikal hareket, uzun zamandır, çokuluslu şirketler etkinliklerini düzenleyecek bir kurallar dizisi oluşturulması gereğini savunmaktadır. ICFTU, ILO'nun 1977'de onaylanan ve bugüne kadar çokuluslu şirketler konusunda tek küresel politika metni olan Toplumsal Siyasetler ve Çokuluslu Şirketler Üçlü Yapı Bildirgesi görüşmelerinde öncü rol oynamıştır. Bugüne kadar imzalanmış 1300'den çok anlaşmanın çoğunluğunun tarafı gelişmekte olan ve geçiş aşamasındaki ülkelerdir. Bu anlaşmalar sıklıkla yabancı yatırım çekme ve kalkınmayı ve istihdamı destekleme umudu olmayan ülkelerle kendi ülkelerindeki çokuluslu şirketlerin çıkarlarını koruma isteğindeki sermaye ihracatçısı ülke hükümet-

leri arasındaki belirgin güç dengesizliğini yansıtmaktadır.

Sendikalar MAI'nda emek hakları için baskı yaptı

69. Sendikalar, Çok Taraflı Yatırım Anlaşması konusunda OECD'de süren kısır görüşmeleri Sendika Danışma Komitesi (TUAC) aracılığı ile yakından izlemiştir. Başından beri, TUAC yabancı yatırımcıların yetki ve sorumluluklarını dengeleyen bir uluslararası aygıt gereksinimi üzerinde durmuştur. TUAC, aşağıdaki istemleri konusunda OECD ülkeleri hükümetlerinin çoğunun desteğini almayı başarmıştır:

-Varolan OECD Yönergesinin yeni antlaşmayla birleştirilmesi ve izleme mekanizmasını özellikle ulusal düzeyde güçlendirilmesi;

-Hükümetlerin temel çalışma standartlarını gözetmelerinin ve bu standartların çiğnenmesine yol açacak yatırım teşviklerini onaylamamalarının sağlanması;

-Yeni anlaşmada uluslararası çevre standartlarını güçlendirecek hükümler bulunması.

Uluslararası performans düzeyine ulaşmaları için yerel sanayiye zaman ve mekan sağlamak

70. ICFTU, 1996'daki IX. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nda, çok taraflı yatırım çerçevesi oluşturulması kararı alınmasından memnun olmuştur. Bugün, tüm dünyada, doğrudan yabancı yatırım akışının, ticareti aşmasıyla birlikte, yatırım ve rekabet önlemlerinin görüşülmesine

yönelik baskılar da artmıştır. Bu görüşmeler gerçekleşirse, ICFTU ve TUAC, MAI görüşmelerinde öne sürdükleri istemlerde ısrarcı olacaktır. Konu, pek çok gelişmekte olan ülkeyi de, yerli ve yabancı yatırımlara eşit muamele ilkesinin görece güçsüz yerli işletmeleri küresel rekabet baskısıyla karşı karşıya bırakması açısından, ilgilendirmektedir. Öte yandan, istisnaları belirleme yetkisinin hükümetlere bırakılmış olması, uygulama yanlışlarına ve verimsizliğe de yol açabilecektir. Bu nedenle ICFTU, gelişmekte olan ve geçiş aşamasındaki ülkelerin şu anki kalkınmışlık düzeylerine göre sınıflandırılmasını öngören "kalkınma hükmü" ile ilgili bir tartışmanın ulusal parlamentolara şeffaflık ve güvenilirlik sağlaması ve temel çalışma standartlarına saygı gösterilmesini güvence altına alması için hükümetleri zorlamaktadır. Bu süreç, DTÖ ticaret politikasını gözden geçirme sürecine benzer, düzenli bir çok taraflı gözden geçirme süreciyle güveneye alınmalıdır.

Sabit yatırım çevresi mal emek ilişkilerine dayanır

71. İstikrarlı bir uluslararası yatırım rejimi, diğer koşullarla birlikte, halkın doğrudan yabancı yatırımların sonuçlarından yaygın olarak yararlandığı ve karşılığında düşük bedel ödediği istikrarlı bir topluma gereksinir. Toplumsal istikrar eşitlik sağlayacak politikalar ve kuruluşlar gerektirir. Böylesi bir kurumsal çerçevenin özellikleri ülkelere göre değişmekle birlikte, temel çalışma standartlarına mutlak saygı ortak özel-

lik olamlıdır. Temel çalışma standartları, işçilere korkularını ve isteklerini ifade etme ve yaşama ve çalışma koşullarını tartışma fırsatı sağlar. İşçilerin geleceklerini etkileyen karar verme süreçlerine katılmaları sağlanarak, yatırım çevresini olumsuz etkileyecek çatışmaları önleyecek mekanizmalar geliştirilebileceği gibi, yabancı şirketlerin ulusal kalkınma amaçlarına katkıda bulunmaları da sağlanabilir. Ayrıca, temel çalışma standartlarına uymak, uluslararası yatırım araçlarının siyasi meşruiyetini güçlendirirken, denetim önlemlerine katkıda bulunur ve korunmacı uygulamalardan kaçınılmasını sağlar.

Özel sektör kuralları, emek sömürüsü hakkındaki kamu sorununun gücünü gösterir

72. ICFTU, Uluslararası İşkolu Federasyonları ve üyeleri, çokuluslu şirketler ve uluslararası sanayi federasyonları ile temel çalışma standartlarına uyulması için uygulanacak kurallar bütünü üzerindeki tartışmaya etkin olarak katılmıştır. İş dünyasının pek çok önderi, şirketlerin, şirket ortaklarının ve alt işverenlerin girişimlerinde temel işçi haklarına saygı göstermekle yükümlü olduğunu artık kabul etmiştir. Bağımsız denetim önlemleri yasal dayanağa kavuşturulursa, böylesi girişimler olumlu gelişmelere yol açabilir. Bununla birlikte, ICFTU böylesi düzenlemeleri hükümetlerarası anlaşmaların yerine koymamakta; aksine, bu girişimleri dünya piyasasında artan rekabetin yol açtığı vahşet koşullarında, sömürünün tehdit edici boyutlara ulaş-

masının kamuoyunda yarattığı duyarlılığa verilen bir yanıt olarak görmektedir.

Dünya ekonomisi için temel toplumsal kurallar

73. ICFTU'nun amacı, küresel ekonomi için, temel insani gereksinimleri temel öncelik olarak ele alan tutarlı bir büyüme ve kalkınma stratejisi oluşturulmasını sağlayacak bir temel toplumsal kurallar dizisi oluşturmaktır. Bu amaç, IMF, Dünya Bankası, UNCTAD, Dünya Ticaret Örgütü, UNDP ve ILO gibi kuruluşların çalışmalarının uyumlaştırılmasını gerektirir.

Demokratik gelişme işyerinde başlar

74. Şeffaflığa, güvenilirliğe ve katılıma dayanan iyi yönetim, etkili kalkınma stratejilerinin özünü oluşturur. ICFTU için, iyi yönetim terimi, demokrasinin ön koşullarını tanımlar ve bu koşullar ulus devletin olduğu gibi, uluslararası kuruluşların işleyişi için de geçerlidir. Piyasa baskılarının insanların daha iyi yaşam özelemleriyle etkileştiği işyeri bu sürecin anahtar birimidir.

İnsan haklarına saygı toplumsal bütünleşmenin özüdür

75. Temel haklara ve özellikle de en korunmasızların haklarına saygı gösterilmesi, yoksulluğun azaltılmasını sağlayacak daha etkili bir kalkınma politikası için yürütülen tartışmanın özünü oluşturur. Fırsat ve muamele eşitliği sağlanması için cinsiyetler arası eşitsiz-

liğin azaltılması önemlidir. Korunmaya muhtaç gruplara yönelik ayrımcılık da kararlılıkla yok edilmelidir.

Toplumsal korumayı güvence altına almak devletin sorumluluğudur

76. Çocukların, yaşlıların, hastaların, engellilerin ve işsizlerin yoksulluğa mahkum olmamaları için devlet herkese sağlık ve eğitim hizmeti ve toplumsal koruma sağlamalıdır. Uluslararası topluluk az gelişmiş ülkelere böylesi programları oluşturabilmeleri için, yardım etmelidir.

İnformel sektördeki güvencesizlik yoksulluğu derinleştirmektedir

77. Küreselleşmenin bölücü toplumsal etkilerinin dengelenmesi için, çoğunluğu Afrika'da olan az gelişmiş ülkeleri desteklemeye yönelik yeni girişimler gereklidir. Gelişmekte olan ülkelerde informel sektörün büyümeyi sürdürmesi, yoksulluğu hafifletmek bir yana, ağırlaştırmaktadır. Yoksulluğu yok edecek bütünsel bir strateji hazırlanması, toplum katılımına ve daha da önemlisi siyasi istence dayalı çok yönlü bir yaklaşımı gerektirir.

Dünya Bankası ve IMF yapısal uyarlanmayı yoksulluğa odaklamaktadır

78. IMF ve Dünya Bankası öncelikle-rini yoksulluğun azaltılmasına odaklaştırmaktadır. Kötü ekonomik yönetim ve buna bağlı kaynak israfı uluslararası borçlarla desteklenmemelidir. IMF ve Dünya Bankası'nın yoksullu-

ğun azaltılmasını amaçlayan ulusal stratejiler geliştirmek için, BM'in toplumsal gelişme kuruluşlarının ve İLO'nun uzmanlığına gereksinimi vardır.

Hızlı ve istikrarlı büyümeyi başarmak

79. Dünya ekonomisi gerçekten kapasitesinin gerisindedir. Bu nedenle, uluslararası ekonomi kuruluşlarının birincil görevi, hızlı ve istikrarlı bir büyüme hızı sağlamaktır. Büyümenin önündeki temel engel ise finans piyasalarının istikrarsızlığıdır.

Yeni yapılanmalar toplumsal dayanaktan yoksundur

80. Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar enflasyonu düşürme ve büyük ticari bütçe açıklarını azaltma çabalarını sürdürürken, üretimi artırma politikaları geliştirme aracı olarak, üçlü yapının ve toplumsal diyalogun değerini yadsımaktadır. Küresel ekonomi için önerilen yapı bu yapıdan dışlanmış milyarlarca insanı kapsayaması için gereken tutarlılıktan yoksundur.

Afrika'nın borç yükünden kurtarılması yoksulluk karşıtı programın parçasıdır

81. ICFTU, birkaç yıldır etkili olarak, yoksulluğu azaltma programlarını bekleyen borç rahatlamasını birleştiren daha güçlü ve çabuk eylem için tartışmaktadır. Afrika'da zorluk yılları, yüksek derecede hareketli çevreleri yaratan narin bir toplumsal sermayeye ve zayıf kamu kurumlarına ciddi olarak

zarar vermektedir. Önemli uluslararası yeniden yapılanma çabaları birkaç Afrika ülkesi için gereklidir.

Toplanacak ticareti geliştirme zirvelerinde temel çalışma standartları da tartışılmalıdır

82. Gelecekteki ticari görüşme turları, piyasaların gelişmekte olan ülkelerin ihracatına nasıl açılacağına ve ticari büyüme hisselerinin tarafsız olarak paylaşılmasını garanti etmek zorundadır.

Temel emek standardını yerine getirmenin desteklenmesine karşı devam eden bir direniş vardır. ICFTU ticaret liberalizasyonu ve hem Dünya Ticaret Örgütü'nün, hem de ILO'nun gündemine temel emek standardının yerine getirilmesi arasındaki ilişkiyi koyan güçlü kampanya yapmaktadır.

Ticaret politikaları bütünsel bir toplumsal ve ekonomik stratejinin parçası olmalıdır

83. Seattle Dünya Ticaret Örgütü Konferansı yenilgisi, ticari siyasaların artık Dünya Ticaret Örgütü'nün özel meselesinin dikkate alınabileceğini göstermiştir.

Küresel pazar yerine giren dünya üretiminin dörtte biriyle, ticaretin değişen kalıplarının etkisi büyük çoğunlukta insanlar üzerinde hem olumsuz hem olumlu olan güçlü bir etkidir. Dünya Ticaret Örgütü, ticari siyasaların rolü, sınırları ve küresel ekonomide toplumsal siyasaların olumlu rolü hakkında daha büyük bir tartışmaya kendini açmak zorundadır.

Çokuluslu şirketlerin gücünü sınırlamayı amaçlayan kurallar

84. Çokuluslu şirketlerin davranışlarının denetlenmesinin özünü, küresel düzenlemeler oluşturmalarıdır. Bu konuda, varolan ILO ve OECD kılavuzları, gönüllülük temelinde uygulanabilir; ancak hükümetler şirketlerin bu kılavuzlara uygulamaları için çok az çaba göstermektedir.

MAI'nin tıkanmasından çıkarılacak dersler

85. Büyük çokuluslu şirketlerin ana ülkeleri, şirketlerin isteğine uygun olarak, yatırımları korumak amacıyla, iki taraflı ticaret anlaşmalarına taraf olarak katılmaktadır. Yatırım umudu olmayan gelişmekte olan ülkeler bu görüşmelerde daha baştan güçsüz oldukları için, bu antlaşmalara bu şirketlerin ulusal kalkınma programına katkı yapmasını sağlayacak hükümler nadiren eklenir. OECD'de, MAI konusundaki kısır görüşmelerde, yabancı yatırımcılardan yana davranması beklenen hükümetlerin yükümlülükleriyle çokuluslu şirketlerin girişimlerine getirilen sınırlamaların yetersizliği arasındaki büyük dengesizlik vurgulanmıştır. Sendikalar, çokuluslu şirketler için temel uluslararası kurallar belirlenmesi konusunda başlatılacak bir görüşmede, bu şirketlerin sorumlulukları ve girişimlerinde uyacakları yasal kurallar üzerine odaklaşılmasını istemektedir. Çokuluslu şirketler ve hükümetler kısa erimli rekabet üstünlüğü sağlamak için temel çalışma standartlarını ihlal edememelidirler.

**İstihdam ve çevre sürdürülebilir
kalkınmanın gündemini
oluşturmaktadır**

86. 21. Yüzyıla yönelik bütünsel uluslararası toplumsal ve ekonomik politikalar çevresel anlamda sürdürülebilir olmalıdır. Sendikalar, çevre politikalarına istihdamdaki değişikliklerle ve bu değişikliklerin topluluklar üye-

rindeki etkileriyle başa çıkılmasını sağlayacak etkin işgücü piyasası politikalarının eşlik etmesini sağlamaya çalışmıştır. İşçiler sendikaları aracılığı ile çevreyle ilgili hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşılması için yerel düzeyde yürütülen tartışmalara katılmalıdırlar.

Çeviri: Dr. Bülent Piyal

ŞUBELERİMİZ VE TEMSİLCİLİKLERİMİZ

ŞUBELERİMİZ

Adana Şubesi

Reşat Bey Mah. 244 Sok.
Arıkan İş Merkezi K. 3 D. 13
Adana

Tel: (0322) 352 38 55
Faks: (0322) 352 10 06

Adıyaman Şubesi

Sıratut Mah. Erden Cad.
No: 15 Kat: 2 Adıyaman
Tel: (0416) 213 69 74
Faks: (0416) 214 34 13

Ankara Şubesi

Adakale Sok. No: 6
Yenişehir-Ankara
Tel: (0312) 231 92 11-230 27 21
Faks: (0312) 230 20 52

Bandırma Şubesi

Haydar Çavuş Mah.
Evyapan Sok. Evyapan
İşhanı No: 4/3 10220 Bandırma
Tel: (0266) 718 38 62
Faks: (0266) 715 05 76

Batman Şubesi

Akyürek Mah. 32. Cad. No: 71
56301 Batman
Tel: (0488) 213 10 76
Faks: (0488) 213 10 67

Bursa Şubesi

Tahtakale Vezir Cad. Akarsu
İşhanı No: 4 Kat: 4 16040
Bursa
Tel: (0224) 222 04 30
Faks: (0224) 220 81 34

Diyarbakır Şubesi

Ekinciler Cad. Evran Apt.
No: 42 Kat: 1 No: 1 21110
Diyarbakır
Tel: (0412) 228 54 85

Elazığ Şubesi

İcadiye Mah. 1. Harput Cad.
Tabipler İşhanı No: 10 Kat: 4
23300 Elazığ
Tel: (0424) 218 25 97

Gebze Şubesi

Hacı Halil Mah. 1212 Sok.
Hükümet Konağı Yanı Bostan
İşhanı Kat: 3 Gebze-Kocaeli
Tel: (0262) 641 45 58
Faks: (0262) 641 31 12

İskenderun Şubesi

Çay Mah. Orhangazi Cad.
Özay Apt. No: 16 Kat: 4 31200
İskenderun
Tel: (0326) 614 22 40

İstanbul Şubesi

Millet Cad. Dr. Adnan Adıvar
Sok. No: 22/1 34300
Aksaray-İstanbul
Tel: (0212) 589 13 12
Faks: (0212) 589 13 15

İstanbul/Anadolu Şubesi

Ankara Cad. Çınardibi Sok.
No: 6 Kat: 2 81410
Kartal-İstanbul
Tel: (0216) 306 61 06
Faks: (0216) 306 61 07

İstanbul/Boğaziçi Şubesi

Konaklar Mah. Söğüt Sok.
Bilisel Apt. Batı Bk. No: 3 D: 1
80620 4. Levent-İstanbul
Tel: (0212) 270 32 71
Faks: (0212) 268 38 49

İstanbul/Rumeli Şubesi

Namık Kemal Cad. No: 33
Kat: 1 Avcılar-İstanbul
Tel: (0212) 695 05 44
Faks: (0212) 694 62 81

İzmir Şubesi

Şehit Fethi Bey Cad. No: 43
K.2 D.201 99 Basamak
İş Merkezi 35210 İzmir
Tel: (0232) 483 71 90-425 96 27
Faks: (0232) 484 25 34

İzmir/Aliağa Şubesi

Kazım Dirik Mah. Lozan Cad.
No: 54 Aliağa-İzmir
Tel: (0232) 616 19 87
Faks: (0232) 616 93 33

Kırıkkale Şubesi

Yeni Doğan Mah. Namık Kemal
Cad. No: 5/2 06810 Kırıkkale
Tel: (0318) 218 36 78
Faks: (0318) 218 73 90

Kocaeli Şubesi

Kemal Paşa Mah. Ankara Cad.
Çağlayan İş Merkezi No: 3
K. 4 D. 23-24 Kocaeli
Tel: (0262) 321 41 13
Faks: (0262) 321 13 83

Kütahya Şubesi

Dumlupınar Bulvarı İstasyon
Cad. No: 57/3 43020 Kütahya
Tel: (0274) 216 16 18
Faks: (0274) 216 15 05

Mersin Şubesi

Hastane Cad.
Mersin İşmerkezi Kat: 4 Mersin
Tel: (0324) 336 54 42
Faks: (0324) 336 22 25

Samsun Şubesi

Şevketiye Cad.
Erçal İşhanı 1/2 Samsun
Tel: (0362) 230 91 66
Faks: (0362) 231 27 54

Trakya Şubesi

Belediye Karşısı Güngör
İşhanı Kat: 4 Lüleburgaz
Tel: (0288) 417 21 96

Yarımca Şubesi

Ankara Cad. Dostluk
İşhanı No: 55/3 İzmit
Tel: (0262) 321 43 13
Faks: (0262) 322 42 53

TEMSİLCİLİKLERİMİZ

Antalya

Elmalı Mah. 7. Sok.
Coşkun İşhanı No: 31
Antalya
Tel: (0242) 241 53 53

Düzce

Gaziantep Cad. Çınlar Sok.
Kavakoğlu Pasajı Düzce

Elmadağ

MKEK Barut Fab.
Elmadağ-Kırıkkale

Eskişehir

Sakarya Cad. Birlik Han
Kat: 5/15 Eskişehir
Tel: (0222) 231 24 59

Kırşehir

Eski Ankara Cad. Mermerler Apt.
No: 1 Kat: 1 Kırşehir
Tel: (0386) 212 16 41

Malatya

İnönü Cad. Nuşin Apt. Kat: 2
No: 56 D. 4 44100 Malatya
Tel: (0422) 321 24 46

Çerkezköy

Gaziosmanpaşa Mah. Atatürk
Cad. Doğu İşhanı No: 29
Çerkezköy
Tel: (0282) 726 66 43

MİSAFİRHANELERİMİZ

Ankara Misafirhanesi

Adakale Sokağı No: 6
Yenişehir-Ankara
Tel: (0312) 431 47 51

İstanbul Misafirhanesi

Levazım Subayları Mah.
Kardelen Sok. Petrol-İş Blokları
1. Levent-İstanbul
Tel: (0212) 274 92 88